

MARIE CARDINAL

Cuvinte
care eliberează

Romane 184

3
TREI

Cum se desfășoară în realitate o psihanaliză?
Cât durează, cum vindecă și cât costă psihanaliza?
Iată întrebările pe care mi le adresează studenții la
fiecare început de an. În loc de răspuns, le reco-
mand romanul *Cuvinte care eliberează* de Marie
Cardinal. Excelenta calitate literară a cărții ne aju-
tă să trăim în același timp cu eroina o experiență
extraordinară.

Sufocată de boală, incapabilă să-și mai îngrijească
cei trei copii, tânăra femeie ajunge, după ce a în-
cercat toate remediile medicale obișnuite, la un
psihanalist...

Vasile Dem. Zamfirescu

*
* *

24.90

Autoare a mai multor cărți de succes, Marie Cardinal
(1929–2001) a devenit celebră în lumea întreagă datorită
romanului *Cuvinte care eliberează*, tradus în 18 limbi.

www.edituratrei.ro

ISBN (10) 978-707-100-X
ISBN (13) 978-978-707-100-2

9 789737 4071002

Romaneasy

Colecție coordonată de
MAGDALENA MĂRCULESCU-COJOCEA

În colecția Romane Psy au apărut:

David Czuchlewski, *Ospiciul muzelor*

Marc Lévy, *În altă viață*

Pascal Bruckner, *Palatul chelfănelii*

Emmanuel Carrère, *Ora de schi*

Petra Hammesfahr, *Taina liniștitului domn Genardy*

Luke Rhinehart, *Omul zar*

Pat Barker, *Dincolo de limită*

Ion Vianu, *Paramnezii*

Mark Haddon, *O întâmplare ciudată cu un câine la miezul nopții*

Hélène Duffau, *Trauma*

Thierry Bizot, *Paradisul derizoriu*

Leslie Kaplan, *Psihanalistul*

Marc Levy, *Și dacă e adevărat...*

Emmanuel Carrère, *Adversarul*

Olivier Rolin, *Ultimul port*

Jean-Pierre Gattégno, *Analiză mortală*

Marguerite Duras, *Durerea*

Pascal Bruckner, *Căpcăunii anonimi*

Pascal Bruckner, *Luni de fiere*

Pascal Bruckner, *Hoții de frumusețe*

Gérard Haddad, *Născut a doua oară, din tată psihanalist*

Marie Cardinal

Cuvinte care eliberează

Romanul unei psihanalize

Traducere din limba franceză de

Nina Ivanciu

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU COJOCEA

Coperta colecției și ilustrația:
FABER STUDIO (Silvia Olteanu și Dinu Dumbrăvician)

Dtp:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CARDINAL, MARIE

Cuvinte care eliberează / Marie Cardinal ; trad. : Nina
Ivanciu. Ed. a 2-a, rev. - București : Editura Trei, 2006
ISBN 973-707-100-X ; (13) 978-973-707-100-2

I. Ivanciu, Nina (trad.)

821.133.1-31=135.1

Această carte a fost tradusă după Marie Cardinal, LES MOTS POUR LE
DIRE, Editions Grasset & Fasquelle, Paris, 1975

© Editions Grasset & Fasquelle, 1975
© Gulliver, Getty Images, pentru foto copertă

© Editura Trei, 2006
C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: office@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN (10): 973-707-100-X
ISBN (13): 978-973-707-100-2

Doctorului care m-a ajutat să mă nasc.

I

S trăduța înfundată era prost pietruită, plină de hârtoape și de ridicături, mărginită de trotuare înguste parțial distruse. Se vâra aidoma unui deget crăpat printre casele cu unu-două etaje, proprietate particulară, înghesuite unele într-altele. În capăt, se proptea în două garduri acoperite cu o vegetație sărăcăcioasă.

Ferestrele nu dădeau la iveală nici o urmă de intimitate, nici o urmă de mișcare. Te-ai fi crezut în provincie și totuși te aflai în plin Paris, în arondismentul XIV. Aici nu exista mizerie, nici belșug, era traiul micii burghezii ce-și ascunde prețioasele economii pe sub lezarde, pe după obloane știrbe, prin jgheaburi de streășină ruginite și ziduri dărăpănate, cu tencuiala coșcovită. Porțile erau însă solide, iar ferestrele de la parter protejate de gratii rezistente.

Această spărtură tihnită în oraș trebuie că data de vreo cincizeci de ani, căci păstra urme de modern style în construcțiile heteroclite ale caselor. Cine locuia în ele? Socotind după unele vitralii, după unele ciocane pentru bătut în poartă, după unele vestigii ornamentale, s-ar

zice că aici stăteau pensionari ai artelor încheindu-și cariera în spatele acestor fațade, pictorași bătrâni, bătrâne cântărețe, foști virtuoși ai scenei.

Vreme de șapte ani, de trei ori pe săptămână, am străbătut străduța până în capăt, până la gardul din stânga. Știu cum cade ploaia aici, cum se feresc de frig locatarii. Știu cum, vara, se instalează un mod de viață aproape rustic, cu ghivece de mușcate și cu pisici adormite la soare. Știu cum arată fundătura în timpul zilei și în timpul nopții. E pustie până și atunci când un pieton se grăbește spre vreuna din porți ori un șofer își scoate mașina din garaj.

Nu-mi mai pot aminti ce oră era când am trecut prima oară pragul casei. Am remarcat măcar plantele din grădiniță nemaiîngrijite? Oi fi simțit pietrișul de pe caldarâmul îngust? Am numărat oare cele șapte trepte mici ale peronului? M-oi fi uitat la zidul din piatră de moară pe când așteptam să se deschidă ușa de la intrare?

Nu cred.

L-am văzut în schimb pe omulețul brunet care-mi întindea mâna. Am văzut că era foarte subțire, foarte corect îmbrăcat și foarte distant. I-am văzut ochii negri, de nepătruns, ca o sticlă mată. M-am supus când mi-a spus să aștept într-o încăpere pe care mi-a arătat-o dând la o parte o draperie. Era o sufragerie stil Henri II, al cărei mobilier — masă, scaune, bufet, servanță — ocupa aproape tot spațiul, impunându-i nou-venitei ce eram lemnăria lui sculptată, reprezentând gnomi și iederă, colonașele în formă de spirală, tăvile de aramă și vasele de porțelan chinezești. Această urâțenie n-avea importanță. Pentru mine importantă era liniștea. Am așteptat, la pândă, încordată, până ce am auzit zgomotul unei uși duble ce se deschidea în dreapta draperiei, apoi pași și

atingerea ușoară a draperiei — pașii a două persoane —, după aceea, ușa de la intrare deschizându-se, o voce care mormăia: „La revedere, doctore“, nici un răspuns și ușa închizându-se. Iarăși pași ușori înspre prima ușă, încă vreo câteva secunde, parchetul trosnea pe sub covor, semn că ușa rămăsese deschisă, mișcări incomprehensibile. Draperia a fost în sfârșit dată la o parte, iar omulețul m-a invitat în cabinetul lui.

Iată-mă acum așezată pe un scaun, în fața unui birou. El e afundat într-un fotoliu negru lângă birou, astfel că sunt nevoită să stau pieziș ca să-l privesc. Pe peretele din fața mea se afla o bibliotecă înțesată cu cărți, în care se încastrează o canapea maro cu un sul de căpătâi și o perniță. Medicul așteaptă în mod vădit să-i vorbesc.

— Doctore, sunt bolnavă de multă vreme. Am fugit dintr-o clinică pentru a veni să vă văd. Nu mai pot trăi.

Îmi face semn din privire că mă ascultă cu atenție, că trebuie să continui.

Fiind abătută, retrasă, în propriu-mi univers, cum să găsesc acele cuvinte care ar trece dinspre mine spre el? Cum să realizez acea punte care ar uni clocotul și calmul, clarul și obscurul, care ar păși dincolo de canal, de fluviul umflat cu materii în descompunere, dincolo de crudul șuvoi de spaimă, ce ne despărțea, pe doctor de mine, pe ceilalți de mine?

Știam să povestesc istorii, anecdote. Dar povestea ce-și făcuse sălaș în mine, „CEVA-ul“, acea coloană a ființei mele, închisă ermetic, plină cu întuneric mișcător, cum să vorbesc despre lucrul ăsta? Era dens, consistent, parcurs totodată de spasme, de gâfâieli și de mișcări lente, aidoma celor din străfundurile marine. Ochii nu-mi mai erau ferestre. Deși deschiși, știam totuși că-i închiseseam, că erau doar două bucăți de globi oculari.

Mi-era rușine de ce se petrecea înlăuntrul meu, de haosul acela, de acea răvășeală, de acea agitație, și nimeni nu trebuia să privească într-acolo, nimeni nu trebuia să știe, nici măcar doctorul. Mi-era rușine de nebunie. Îmi părea că orice formă de viață era preferabilă nebuniei. Navigam neîncetat în ape extrem de primejdioase, pline de curenți, de cascade, epave, vârtejuri și cu toate acestea era musai să mă prefac a luneca pe un lac, încetișor, precum o lebadă. Ca să mă ascund și mai și, îmi astupam toate ieșirile: ochii, nasul, urechile, gura, vaginul, anusul, porii pielii, vezica. Pentru a obtura mai bine aceste orificii, corpul îmi furniza din abundență materialele adecvate, unele îngroșându-se într-atât că nu mai puteau trece, alcătuiau un bloc compact, în vreme ce altele se scurgeau neîntrerupt, interzicând astfel orișice intrare.

— Îmi puteți vorbi de tratamentele pe care le-ați urmat? De specialiștii pe care i-ați consultat?

— Da.

Despre asta puteam vorbi. Puteam enumera medicii și medicamentele. Puteam vorbi despre sânge, de prezența lui blândă și caldută între coapse de peste trei ani, despre cele două chiuretaje ce-mi fuseseră făcute spre a-i opri șiroirea.

Această curgere, cu diferențele ei de regim, îmi era familiară. Anomalia aceasta era securizantă, întrucât se vedea, se putea măsura, analiza. Îmi plăcea s-o transform în punctul central și cauză a bolii mele. Într-adevăr, cum să nu mă înspăimânte aceste pierderi constante? Ce femeie n-ar fi înnebunită văzând că i se scurge energia în felul ăsta? Cum să nu mă epuizeze continua supraveghere a acestei surse intime, jenante, bătătoare la ochi, rușinoase? Cum să nu explic prin acest sânge faptul că nu mai puteam trăi cu ceilalți? Pătasem atâ-

tea fotolii, atâtea scaune, atâtea divane, atâtea canapele, atâtea covoare, atâtea paturi! Lăsasem atâtea bălți, bălțițe, picături și picături în atâtea saloane, sufragerii, anticamere, culoare, piscine, autobuze și alte locuri! Nu mai puteam ieși.

Cum să nu vorbesc de bucuria din acele zile când sângele părea că se oprește, se mai arăta doar prin dâre de culoare cafeniu închis, apoi ocră, apoi gălbui. În zilele acelea nu eram bolnavă, puteam să mă mișc, să văd, să ies din mine. Sângele se ducea în fine să se ghemuiască în săculețul lui molcuț și dormita acolo timp de douăzeci și trei de zile, ca înainte. Cu această speranță, mă străduiam să fac cât mai puține eforturi. Mă deplasam cu mare băgare de seamă: să nu iau copiii în brațe, să nu car coșurile de la piață, să nu stau prea mult în picioare lângă mașina de gătit, să nu spăl rufe, să nu spăl geamurile. Încet, calm, pentru ca sângele să dispară, să pună capăt mânjeliilor. Mă întindeam cu ceva de tricotat, supraveghindu-mi totodată cei trei copilași. Pe ascuns, printr-o mișcare a brațului, pe care obișnuința mi-o făcuse foarte iute și îndemânică, îmi supravegheam în permanență starea. Știam s-o fac în orice poziție, fără ca cineva să-și dea seama. După împrejurări, mâna mi se strecura prin față, printre firele de păr aspre și crețe până ce dădea peste locul cald, moale și umed al sexului, apoi se retrăgea numaidecât. Sau trecea lesne peste valea dintre fese și coapsă și se afunda, dintr-o dată, în orificiul rotund și adânc, după care se îndepărta prompt. Nu mă uitam imediat la vârful degetelor. Îmi rezervam o surpriză. Și dacă n-ar fi nimic? Uneori era ceva atât de neînsemnat încât trebuia să-mi zgârii bine de tot, cu unghia de la degetul mare, pielea de pe degetul arătător și de pe cel mijlociu ca să iasă la iveală o prelingere de-abia

colorată. Atunci mă năpădea un fel de fericire: „Dacă nu mai fac nici cea mai mică mișcare, o să înceteze cu totul”. Rămâneam încremenită, parcă adormită, sperând din răspuțeri să redevin normală, să fiu ca celelalte: refăceam la nesfârșit acele socoteli în care femeile erau experte: „Dacă ciclul mi se termină astăzi, următorul va fi... Să vedem, luna asta are treizeci sau treizeci și unu de zile...?” Cufundată în calcule, în bucurie, în vise. Până ce mă făcea să tresar mângâierea energică și precisă, foarte ascunsă, foarte blândă, a unui cheag pe care sângele îl aducea cu sine. Lavă consistentă și grăbită ce coboară din crater, năpădește cavitățile, se prăvălește, caldă. Și inima care începea iarăși să-mi bată, și angoasa care-mi revenea, și speranța care se ducea, în vreme ce eu alergam spre baie. Sângele avusese de-acum vreme să mi se prelingă pe genunchi ori chiar pe picioare mai jos, în picuri de un frumos roșu aprins. Atâția ani de zile trăiți într-o veșnică așteptare, cu obsesia acestui sânge!

Mă văzuseră nu știu câți ginecologi. Știam, aproape la precizie, cum să-mi așez fesele pe marginea mesei de consultație, după ce-mi ridicasem picioarele desfăcute pe scărițele înalte. Viscerele deschise și oferite căldurii lămpii, privirii doctorului, degetelor cu mănuși de cauciuc subțiri, frumoaselor și înfricoșătoarelor instrumente de oțel. Închideam ochii ori fixam cu obstinație tavanul, în vreme ce în punctul central dinlăuntru meu aveau loc percheziții experte, explorări indiscrete, atingeri savante. Violată.

Toate astea justificau — îmi părea — propriu-mi dezechilibru, îl făceau acceptabil, mai puțin suspect. Nu duceai la azil o femeie pentru că sângera și pentru că asta o îngrozea. Atâta vreme cât aș vorbi numai despre sânge, ar fi numai el văzut, nu s-ar vedea ceea ce el maschează.

Mă aflu deci acolo, așezată lângă medic, în liniștea acelei case baroce, de pe o străduță înfundată, în capăt, tăcută, supusă și drăguță, așa cum ar fi trebuit să fie sângele în cavitatea pântecului meu. Nu știam că acest loc și acest om aveau să devină punctul de pornire a tot în viața mea.

Mă complăceam în a povesti despre vizita, cu câteva săptămâni în urmă, la un renumit profesor în ginecologie.

Specialistul, îmbrăcat în alb, bluză scurtă și pantaloni, stil american, își vârâse mâna dreaptă înlăuntrul meu, și cu stânga îmi apăsa pe pântec, într-o parte, în cealaltă, la mijloc, împingându-mi intestinele în jos, înspre locul unde palpau degetele-i înmănușate. Cam în genul unei gospodine ce se pregătește să-și golească puiul dintr-o singură mișcare. Mă așteptam ca viscerele să-nceapă să emită zgomote slabe ca mersul prin mocirlă, „plicii”, „fle-oșc-pleosc”, „pleosc”. Tavanul era alb, ca și minciuna. De un alb imens pentru că în el să se piardă vaginele diforme și uzate, de un alb profund ca să înghită infamele imagini ale imaginației mele.

După minuțioasa examinare, profesorul s-a ridicat, și-a scos mănușa și, în vreme ce eu mă aflu tot acolo pe masă, cu picioarele depărtate, a declarat: „Deocamdată nu aveți decât un uter fibromatos. Vă sfătuiesc însă să-l scoateți cât mai repede. Dacă nu, o să aveți probleme serioase, și încă mai curând decât credeți. Să fixăm o dată pentru operație. O să vedeți, după aceea, totul va fi bine. Să nu amânăm, vă operez săptămâna viitoare. Să vedem, ce zi preferați? Luni sau marți?” Am spus „marți”. Mi-a indicat ce aveam de făcut în vederea examenelor preoperatorii și ca să fiu primită în clinică. I-am plătit, i-am spus mulțumesc și am plecat.

Aveam aproape treizeci de ani. Nu voiam să mi se scoată acel săculeț și cele două mici sfere. Nu mai voiam ca sângele să curgă pe acolo, însă voiam să-mi păstrez acest pachet în pântec. „Ceva-ul” mi se agita în cap, se agita. Am coborât la iuțeală scara de marmoră cu colonnade, covoare, ciubucuri plate de aramă, cu oglinzi pe paliere. M-am trezit în stradă, pe trotuarul lat, cenușiu, al frumoaselor cartiere. Am luat-o la fugă, am dat năvală în metrou, unde acel ceva lăuntric m-a cotropit, afundându-și taman atunci rădăcinile în uteru-mi fibromatos. Fibromatos! Ce cuvânt! Cavernă năpădită de alge sanghinolente. Cavitate monstruos de umflată. Broască înțesată de pustule. Caracatiță.

Pentru bolnavii mintali, cuvintele, aidoma obiectelor, trăiesc la fel ca oamenii ori ca animalele. Palpită, dispar sau se amplifică. A trece printre cuvinte e ca și cum ai merge prin mulțime. Rămân chipuri, siluete ce se șterg repede din memorie sau, uneori, se înfig bine acolo, nu știi de ce. Pentru mine, la acea vreme, un cuvânt, separat de masa celorlalte cuvinte, prindea viață, devenea un lucru important, devenea poate chiar cel mai important lucru, sălășluia înlăuntrul meu, mă chinuia, nu mă mai lăsa, reapărea în timpul nopții și mă aștepta la trezire.

Deschideam binișor ochii, ieșeam din somnul apăsător, chimic, păstos pe care mi-l produceau calmantele. Mai întâi îmi simțeam corpul intact. Apoi simțeam ora, soarele. Mergea. Urcam la suprafața conștiinței. O secundă, două secunde, poate trei: FIBROMATOS! Pleosc! Întins ca o împrôșcare abundentă de vopsea unsuroasă pe un perete curat. Venea numaidecât dârdâiala, cu bătăile inimii și cu nădușeala de spaimă. Așa-mi începea ziua.

Trebuie să-mi aduc aminte și s-o regăsesc pe femeia dată uitării, mai mult decât dată uitării, dizolvată. Mer-

gea, vorbea, dormea. Mă emoționează gândul că ochii ei priveau, că urechile-i auzeau, că pielea-i simțea. Doar prin ochii mei, prin urechile mele, prin pielea mea, prin inima mea trăia acea femeie. Îmi privesc mâinile, aceleași mâini, aceleași unghii, același inel. Ea și eu. Eu sunt ea. Nebuna și cu mine ne-am început o viață cu totul nouă, plină de speranțe, o viață ce nu mai poate fi rea. Eu protejând-o, ea dăruindu-mi imaginație, libertate.

Ca să povestesc trecerea, nașterea, trebuie să mă îndepărtez de nebună, s-o țin la distanță, să mă dedublez. O văd pe stradă, grăbită. Îi cunosc strădanurile de a părea normală, de a-și reține teama în spatele privirii. Mi-o amintesc în picioare, cu capul vârât între umeri, tristă, absorbită de creșterea agitației lăuntrice și totodată de blindarea ochilor. Să nu transpară nimic! Îndeosebi să nu cadă pe stradă, să nu fie înșfăcată de ceilalți, să nu fie dusă într-un spital. Ideea că n-ar mai fi în stare s-o înăbușe pe nebună, al cărei șuvoi crescând ar distruge într-o zi digurile și s-ar revărsa, o făcea să dărdăie.

Itinerariul ieșirilor i se scurtase tot mai mult. Și-apoi, într-o bună zi, nu s-au mai dus în oraș. După aceea, trebuie să-și reducă spațiul la interiorul casei. Capcanele se înmulțeau. În ultimele luni, înainte de a fi dată pe mâna medicilor, nu mai trăia decât în baie. Încăpere albă pardosită cu faianță. Încăpere întunecoasă, de-abia luminată de o fereastră în formă de semilună, astupată aproape în întregime de crengile unui brad masiv, ce atingeau geamul în zilele cu vânt. Încăpere propice mirosului de antiseptice și de săpun de toaletă. Nici o dâră de praf pe la colțuri. Degetele alunecau pe pardoseală ca pe gheață. Nici urmă de descompunere, de fermentație. Doar materia care nu putrezește sau, în caz că, într-atât de lent că nu-i puteai asocia ideea de putrefacție.

Între bideu și cadă, acolo îi era cel mai bine când nu mai izbutea să-și domine acel ceva lăuntric. Acolo se ascundea așteptând să-și facă efectul medicamentele. Chir-cită, cu călcâile lipite de fese, cu brațele strângându-și din răspuțeri genunchii la piept, cu unghiile atât de înfipite în podul palmei că până la urmă îl brăzdaseră cu răni, capul clătinându-i-se din față înspre spate sau dintr-o parte în alta, prea greu, cu sângele și transpirația ce curgeau șiroaie. Ceva-ul acela care, în interior, se compunea dintr-o monstruoasă colcăială de imagini, sunete, mirosuri împrăștiate în toate direcțiile de un impuls devastator, destrămând coerența oricărui raționament, făcând absurdă orice explicație, inutilă orice tentativă de ordonare, se arăta, în afară, prin puternice zgâlțâieli și printr-o nădușeală grețoașă.

Cred că atunci când m-am dus pentru prima oară la psihanalist era seară. Sau mi-a rămas nostalgia uneia din ședințele acelea târzii, din capătul străduții înfundate, la adăpost de frig, de ceilalți, de nebună, de întuneric. Una din acele ședințe în care realizam că mă maturizez, că mă nasc. Apăreau deschideri ample, drumul se lărgea, eu înțelegeam. Nebuna nu mai era femeia aceea care se ducea să-și ascundă tremurăturile prin toaletele din cârciumi, care fugea de un dușman fără nume, sângera pe trotuare, își picura teama în baie, cea bolnavă care nu voia să fie atinsă, să fie privită, să i se vorbească. Nebuna se preschimba într-o ființă tandră, sensibilă, bogată. Începeam s-o accept pe nebună, s-o iubesc.

La început venisem în fundătură cu gândul să fiu pentru o vreme în grija unui doctor care nu m-ar interna. (Știam că psihanalistii nu-și trimit pacienții la spital.) Mă temeam de internare așa cum mă temusem de operația ce mi-ar fi amputat pântecul. Fugisem dintr-o cli-

nică pentru a veni în străduța înfundată, credeam însă că veneam prea târziu, că o să mă întorc într-o clinică de psihiatrie. Credeam că era inevitabil, mai cu seamă de când ceva-ul lăuntric se îmbogățise cu halucinația. De altminteri, eram foarte hotărâtă să nu-i vorbesc doctorului de această halucinație. Aveam impresia că dacă i-aș vorbi nu m-ar mai putea îngriji și m-ar trimite, urgent, de unde venisem. Prezența, când și când, a unui ochi în-suflețit, privindu-mă, existând realmente, dar neexistând decât pentru mine (asta o știam) îmi părea a fi semnul adevăratei nebunii, al maladiei incurabile.

Aveam treizeci de ani, eram într-o foarte bună stare de sănătate, puteam s-o mai am cincizeci de ani în același mod, și poate că m-aș fi lăsat dusă cu totul de soartă de n-ar fi fost copiii. Poate că fără ei aș fi renunțat să mă lupt. Căci bătălia contra acelui ceva lăuntric era istovitoare și, din ce în ce mai mult, eram ispășită de medicamente care mă transportau într-un neant păstos și plăcut. Copiii mei erau ființe umane pe care le dorisem enorm. Nu se născuseră la voia întâmplării. De pe când eram foarte mică îmi spuneam „Într-o bună zi o să am copii și voi construi cu ei și pentru ei o viață plină de căldură, de afecțiune, de ocrotire tandră, de veselie.” Tot ce visasem pe când eram eu însămi copil. Veniseră pe lume aducându-și viața lor complet nouă, robuști, foarte diferiți unul de celălalt. Creșteau bine. Ne adoram. Îmi plăcea să râd, îmi plăcea să le cânt cântecele.

Și-apoi, totul s-a dus de răpă: s-a ivit ceva-ul lăuntric, a revenit și nu m-a mai slăbit. Mă acapara într-atât că ajunsesem să nu mă mai preocup decât de el. A fost o vreme, la-nceput, când credeam că pot trăi cu acel ceva lăuntric așa cum alții trăiesc cu un singur ochi ori cu un singur picior, cu o boală de stomac ori de rinichi. Unele

medicamente îl izgoneau, e-adevărat, într-un colț de unde nu se mai clintea. Atunci puteam asculta, vorbi, merge. Puteam să mă plimb cu copiii, să mă duc la cumpărături, puteam să le fac dulciuri și să le povestesc istorioare ca să le stârnească râsul. Mai apoi efectul medicamentelor a scăzut. Am luat atunci doză dublă, doză triplă. Și, într-o bună dimineată, m-am trezit captiva acelei ceva lăuntric. Am consultat o sumedenie de medici. Sângele s-a pornit să curgă fără oprire.

Din când în când îmi slăbea vederea. Trăiam într-o ceață, totul devenea neclar și primejdios. Capul mi s-a vârat între umeri, pumnii mi s-au încheștat într-o poziție de apărare. Inima îmi bătea cu 130, 140 de pulsații pe minut, cât e ziua de lungă, de să crezi că o să-mi străpungă cutia toracică și o să țâșnească, palpitând, în văzul tu-turor. Ritmu-i trepidant mă istovea. Aveam impresia că ceilalți o auzeau cum bate și-mi era rușine.

Căpătasem două manii, două gesturi pe care le repetam de o mie de ori pe zi. Unul, pe care l-am descris deja, care consta în a mă duce să verific în ce stare se afla fluxul de sânge, și altul prin care îmi luam pulsul. Ca și în cazul sângelui, procedam pe furiș fără ca cineva să-și dea seama. Nu voiam să aud pe careva zicând, văzându-mă că-mi pipăi încheietura mâinii: „Ce se-ntâmplă, nu vă simțiți bine?”. Sângele și pulsul îmi erau cei doi poli sensibili, vizibili, ai bolii. Două simptome ce-mi permiteau să spun uneori, când nu mai rezistam: „Sunt cardiacă. Am un cancer uterin”. Și iarăși cutreieram pe la medici. Iar moartea se făcea încă și mai prezentă prin lichidele-i împuțite, cu descompunerile, cu viermii, cu oasele-i devorate.

Acum când mi-a intrat în cap să vorbesc despre boala mea. Acum când mi-am oferit chinuitorul privilegiu

constând în a descrie cumplitele imagini și dureroasele senzații pe care mi le trezește amintirea unor evenimente din trecut, îmi pare că sunt un regizor cu a lui cameră care, prins bine de capătul brațului uriaș al unei macarale, e în stare să se dea jos ca să filmeze în prim-plan detaliile extraordinar de mărite ale unui chip și în același timp să se înalțe deasupra platoului pentru a sesiza ansamblul unei scene. Astfel, cu ocazia primei vizite, văd Parisul cu luminile-i nocturne de toamnă (era toamnă?) și, în Paris, cartierul Alesia, iar în acest cartier fundătura, și în fundătură căsuța, iar în căsuță biroul scăldat într-o lumină blândă unde stau de vorbă un bărbat și o femeie, iar această femeie, în acest decor, pe canapea, ghemuită aidoma unui fetus într-un uter.

La acea vreme însă, nu știam că de-abia începeam să mă nasc și că trăim primele clipe ale unei gestații lente, de șapte ani. Propriu-mi embrion purtat de mine însămi.

Îi vorbisem doctorului despre sânge și despre acel ceva lăuntric ce-mi provoca bătăi de inimă. Știam că nu-i voi vorbi despre halucinație. Aveam să-i vorbesc despre ultimele zile, de clinică. În felul acesta i-aș fi povestit tot.

Doctorul asculta cu mare atenție și totuși nimic special din povestea mea lungă nu-l făcea să reacționeze. Când am isprăvit cu evocarea băii și a crizelor de angosă, m-a întrebat:

— Ce simțiți în acele momente, cu excepția tulburărilor fizice?

— Mi-e frică.

— Frică de ce?

— Mi-e frică de orice... frică de moarte.

La drept vorbind, nu știam de ce mi-e frică. Mi-era frică de moarte, însă mi-era frică și de viața ce conține moartea. Mi-era frică de exterior, însă mi-era frică și de

înăuntrul meu care e reversul exteriorului. Mi-era frică de ceilalți însă mi-era frică și de mine care eram o alta. Mi-era frică, frică, frică, FRICĂ, FRICĂ. Atât.

Frica mă alungase în lumea alienaților. Familia, de care de-abia mă separasem, secretase iarăși un cocon în juru-mi, tot mai strâns, tot mai opac, pe măsură ce boala evolua. Nu numai ca să mă protejeze pe mine, dar și ca să se protejeze pe ea. Nebuniei îi merge rău într-o anumită clasă, trebuie cu orice preț ascunsă. Nebunia aristocraților ori a celor din popor e considerată drept o excentricitate ori o tară, se explică. Însă, în noua clasă a celor cu putere, nu este admisă. Dacă provine din consangvinitate ori din sărăcie, mai treacă-meargă, se înțelege, dar nu din confort, din belșug, dintr-o sănătate bună, din echilibrul pe care-l oferă banii câștigați cinstit. În acest caz, ea e o rușine.

La început mi se susura calin: „Nu-i nimic, ești nervoasă. Odihnește-te și fă sport”. În final, povestea s-a preschimbat în imperativ: „O să-l vezi pe doctorul Cutare, e prieten cu unchiul tău și un specialist de vază în sistemul nervos.” Specialistul-prieten de vază îmi prescrisese un tratament „sub control medical”. Mi se rezervase la clinica unchiului o cameră la ultimul etaj.

O încăpere amenajată în pod, cu un pat mare, liniștită, tapetată cu pânză de Jouy, având motive câmpenești odihnitoare: ciobănița cu oile și cu bâta, copacul cu trunchi noduros și cu frunze de măslin. Ciobănița, oile, copacul, ciobănița, oile, copacul. Repetiție tihnită. Un paravan acoperit cu aceeași țesătură ascundea o toaletă confortabilă dintr-un frumos porțelan alb, cu colțurile rotunjite, liniștitoare. În față, o masă cu scaunul ei, apoi o lucarnă transformată în fereastră ce dădea spre o priveliște încântătoare din Ile-de-France: un șir de plopî foș-

nind, meri dispuși câte cinci, lanuri de grâne în pantă lină, cât vezi cu ochii. Cerul imens.

Pânza de Jouy era într-adevăr în camera de la clinică ori în camera mea de copil? Pânza de Jouy de la clinică nu era oare imprimată cu flori mari pe tije cărnoase? Pe pereți era oare pânză de Jouy sau pur și simplu vopsea albastră, lucitoare? Nu mai știu. Nu știu cum am ajuns acolo, cine m-a condus. Revăd perfect de bine scara de lemn îngustă ce ducea spre cameră. Revăd dimensiunile camerei și mobilierul, fereastra, toaleta.

A trebuit să mă dezbrac, să-mi pun o pijama nou-nou-ută, să mă urc în patul moale cu așternuturi proaspete, să mă lungesc, să las să mi se ia tensiunea și pulsul. În voia medicinei. Am închis ochii pentru a-mi continua lupta în interior, deoarece în afară mă lăsam condusă: corpul mi-era perfect întins, brațele mi se odihneau pe așternuturile bine netezite, palmele îmi erau deschise. Eram normală pe dinafară. Înăuntru trebuia să-mi calmez pulsațiile. Mi s-a înfășurat brațul într-un manșon, auzeam suflul scurt de la para pe care o umflau, îl simțeam strângându-mă tot mai tare, apoi m-am crispat un pic la contactul cu discul de metal rece care mi se fixa la încheietura cotului. Doctorul făcuse mare caz de tensiunea care-mi era foarte scăzută; trebuia să mi se ia din patru în patru ore înainte de a mi se da tableta. Puțin îmi păsa că se constată că tensiunea îmi era atât de scăzută. Pe mine mă interesau pulsul, bătaile nebunești ale inimii. Îndeletnicirea cu tensiunea îmi dădea puțin răgaz ca să-ncred că o calmez. Mi s-a scos manșonul, cineva s-a mișcat lângă mine.

Cine să fie? Unchiul? Profesorul-prieten? Altcineva? Nu știu. La acea vreme mă preocupa într-atât să mă controlez și să-i declar război ceva-ului lăuntric, încât nu ve-

deam cu adevărat, simțeam că orbesc, navigam cam pe bâjbâite, mai degrabă un fel de instinct mă ferea să nu mă izbesc de lucruri și de oameni.

În sfârșit, am simțit vârful a patru degete apăsând cu pricepere sub încheietura mâinii. Patru biluțe moi. Nu avuseseră nevoie să pipăie, de-abia de-au atins zona pul-sului că sângele, răscolit, bătut de acel ceva lăuntric, a și început să zvâcnească în ele. Degetele, de cum au simțit zvâcniturile, le-au și amplificat și le-au făcut să se răs-pândească prin tot corpul, prin toată încăperea. 90, 100, 110, 120, 130, 140... În zadar îmi ascundeam ceva-ul lăuntric și zăvoram totul ca să nu poată ieși, știa bine să se arate așa, prin vene și prin piele. Nemernicul, era acolo, își bătea joc de mine, nu-mi dădea ascultare, lovea ca un apucat în degetele care s-au îndepărtat. De acum încolo, știau. Din nou mișcări, zgomote ușoare, nu de spe-riat, o agitație inofensivă.

— Acum o să vă luați tableta. Numai un sfert de ta-bletă, de patru ori pe zi, timp de o săptămână. Apoi vom mări doza. O să vă facă bine.

Vorbea o femeie scundă, subțire, cu păr alb. I-am ci-tit în privire că înregistrase mesajul pe care i-l transmi-sese degetelor ei ceva-ul acela lăuntric. Știa.

Am luat minusculul sfert de tabletă, paharul cu apă pe care mi-l întindea și m-am prefăcut că înghit normal. În realitate, de săptămâni întregi nu mai puteam înghiți tablete nediluate. Gâtul îmi era atât de strâns că nimic nu mai trecea. Aveam impresia că mă sufoc ori de câte ori voiam să îngurgitez. Am închis ochii și prin atitudi-ne mea am lăsat să se înțeleagă că totul decurgea bine, că doream să mă odihnesc. Bucățița de pastilă îmi rămă-sese înțepenită în gât, uriașă, ca o masă compactă. Fe-meia a plecat.

Am făcut numaidecât un salt spre lavabou ca să elimin pastila, cu degetele vârâte adânc până în glotă pentru a provoca spasmele eliberatoare. În fine, micuțul triunghi gălbui s-a ivit cu mucozități, spumă și firicele vâscoase. (Tableta era gălbuie, sau rozalie, sau ca sideful?) M-am așezat pe bideu, tremurând din creștet până-n tălpi, cu fruntea lipită de marginea răcoroasă și aspră a lavaboului. Timpul nu mai exista. Nu știu cât am stat nemiscată. Îmi aduc aminte că mai apoi am scos tamponul ce-mi oprea sângele pe care atunci l-am văzut curgând încetișor, picătură cu picătură, în vreme ce eu mă balanșam ușurel din față spre spate, ca să mă legăn, știind foarte bine că o dată cu mine legănam ceva-ul lăuntric. Picăturile de sânge se striveau și se diluau nițel în umiditatea faianței albe, în cele din urmă și-au croit un firicel de drum sinuos până la locul de scurgere. Îmi găseam o ocupație în a privi la ce făcea sângele ieșit din mine, mă gândeam că acum își are o viață proprie, că descoperea fizica lucrurilor de pe pământ, greutatea, densitatea, viteza, durata. Îmi ținea companie, și el prăda legilor incomprehensibile și indiferente ale vieții.

Ceva-ul lăuntric izbândise. Nu mai existam decât noi doi, pentru totdeauna. Eram în sfârșit închiși, singuri, în compania a ceea ce secretam: sânge, nădușeală, rahat, muci, salivă, puroi, vărsături. Acel ceva lăuntric îmi alungase de lângă mine copiii, străzile pline de viață, luminile magazinelor, marea la ora prânzului cu vălurelele din zilele frumoase, tufele de liliac, râsul, plăcerea de a dansa, căldura prietenilor, exaltarea secretă a studiului, îndelungatele ore de lectură, muzica, brațele unui bărbat tandru înlănțuindu-mă, crema de ciocolată, bucuria de a înota în apa răcoroasă. Nu-mi mai rămânea decât să mă chircesc în această toaletă de clinică, în lo-

cul cel mai curat, și să nădușesc tremurând. Mă zgâlțâiam atât de tare că maxilarele, clănțănindu-mi, produceau un zgomot stupid de automat.

Din fericire, treptele scăriței scârțâiau. La cel mai mărunt zgomot mă duceam iarăși să mă culc și adoptam o poziție normală. Nu-mi plăcea femeia cu păr alb și nu-i vorbeam niciodată. Îmi aducea tăvile cu mâncare și-mi dădea tabletele după ce-mi lua tensiunea și pulsul. Nu puteam să mănânc. Aruncam în lavabou tot ce putea intra acolo, restul îl zvârleam pe jgheabul de la streășina ce mărginea acoperișul din țiglă ondulată de sub fereastră. Nu-mi aduc aminte ca timpul să fi fost scurt sau lung, nici de nopți și de zile. Eram prizonieră. M-am uitat pe fereastră ca să-mi dau seama dacă aș fi murit aruncându-mă de acolo. Da, aș fi murit, trebuie că erau patru etaje. Acoperișul îmi umbrea partea de jos a casei și nu știam unde aș fi căzut, pe o verandă poate, ori în verdeață. Nu voiam să mă sinucid în acest fel. De altminteri, moartea mă speria, oferindu-se totodată ca unică soluție pentru a-mi suprima acel ceva lăuntric.

Nu știu câte zile au trecut până m-a acaparat o teribilă nevoie de evadare. Oricum, cel puțin opt pentru că în dimineața aceea (era într-o dimineață, sunt sigură), doamna îmi dăduse să iau jumătate de tabletă și reținusem cu precizie că o săptămână trebuie să iau un sfert, apoi jumătate.

Brusc am realizat că mă aflu în pat, culcată normal pe spate, cu fața descoperită. Asta m-a surprins: de luni și luni de zile nu mai puteam trăi decât chircită, nu mai puteam dormi decât strânsă, cu capul înfundat în cearșaf. Pe când constatam această schimbare, simțeam o greutate în ceafă, ca și cum străfundul capului mă apăsa, ca și cum cerebelul îmi era de plumb. Mi-am dat sea-

ma atunci că această greutate, nu tocmai precisă totuși, exista deja de o vreme. Am recunoscut în aceeași clipă că ceva-ul lăuntric nu mai era același, agitat, gâfâind, iute; devenise consistent, lipicios, năclăit. Înlăuntru meu sălășluia acum nu atât spaima, cât mai degrabă disperarea, amărăciunea, dezgustul. Nu mai voiam povestea asta. Nu știu ce instinct m-a făcut să prefer lupta epuizantă cu acel ceva furios în locul coexistenței cu acel ceva moale, lipit de mine într-o abandonare greșoasă.

În cursul dimineții — cu capul tot mai greu și în suferință, înfundat în pernă — am stabilit o legătură între starea mea prezentă și tablete. Mi-am amintit de o conversație între psihiatrul-prieten și unchi. Vorbeau despre un nou tratament, de un „electroșoc chimic”, încă dificil de manevrat, dar ale cărui rezultate erau cu mult mai bune decât acelea ale electroșocului obișnuit. Discutau de față cu mine de parcă eu aș fi fost un vas de porțelan. Și fapt e că, pe moment, nu dădusem atenție acelor vorbe ale lor. Mă gândeam pur și simplu că cercul se închisese, că o să fiu internată și că era normal, întrucât eram incapabilă să trăiesc la fel ca ceilalți, incapabilă să-mi cresc cum se cuvine copiii. Și-apoi, nu mai puteam, voiam să mă elibereze de teamă, de ceva-ul lăuntric, oricare ar fi fost prețul.

În acea dimineață totuși, la clinică, am intuit că prețul lor avea să fie exorbitant și că nu voiam să-l plătesc.

N-o să mai iau scârboasele lor pastile, hotărâsem! Când doamna o să vină, o să simulez că înghit pastila, dar n-o voi înghiți, voi scuipa totul pe fereastră. În jghebul de streășină!

Și asta am și făcut.

Căutând după amintirile din acea perioadă, mă mir că în memorie găsesc doar terenuri virane întinse, pline

cu resturi de oameni și de obiecte, plaje presărate cu bucăți nedeslușite din zilele mele și, dintr-o dată, construcții clare, precise, întregi, perfect echilibrate și strălucitoare. În timpul bolii am fost, în unele clipe, mai inteligentă, mai lucidă decât o să mai fiu vreodată. Păstrez din vremea aceea o amintire sfâșietoare. Când eram nebună am descoperit în mintea mea drumuri pe care fără nebunie nu le-aș fi descoperit vreodată. Eram capabilă de o incredibilă agilitate intelectuală. Când și când aveam reflecții pătrunzătoare, subtile, limpezi, care mă duceau la o cunoaștere mai cuprinzătoare, la o înțelegere mai profundă a tot ce mă înconjură. Îi cercetam pe ceilalți și-i vedeam luând-o pe căi atât de diferite de acelea pe care le descoperisem eu, atât de opuse chiar, atât de nefaste pentru ei, încât voiam să-i opresc să-i previn de pericol. N-o făceam însă deoarece, crezându-mă bolnavă, îmi închipuiam că aceste găselnițe ale mele nu erau decât pură demență. Cum puteam să tremur la ideea că-i văd pe ceilalți pierzându-se, de vreme ce eu eram nebună?

Astfel, în acea zi, am prevăzut limpede ce o să mi se întâmple. Totuși nu întâlnisem niciodată „vindecați” ai psihiatriei. Mai apoi, am văzut câțiva dintr-ăștia: împăiați, inofensivi, precauți cu ei înșiși, oameni cu palme jilave și cu privirea dublă: o flacăară, cenușă, o flacăară, cenușă... Cred că ceva-ul nu-i mai face să sufere, însă le-a rămas înlăuntru, viu. Tot el ține frâiele atelajului.

Înțelesesem totul, cu capul meu bolnav, greu, suferind (cerebelul acesta pe care medicamentul mi-l smulgea!). Nu voiam soarta aceea! Am născocit așadar un plan perfect de evadare. I-am prevăzut și cele mai mărunte detalii. În primul rând, să nu mai iau nici o fărâmbă de tabletă. Apoi, să mănânc nișel pentru că aveam să ies și-mi trebuia forță. Să obțin să fiu lăsată în parc. După aceea,

ar fi ușor. Dar, îndeosebi, am prevăzut că, nemaiactionând medicamentul, ceva-ul lăuntric o să mă asalteze cu angoasă, cu frisoane, dărdâieli, teamă, nădușeală. Iar n-o să mai văd bine, o să sângerez ca vitele. Asta e, trebuia să mă car! Știam că am numai douăzeci și patru de ore ca să-mi joc rolul. După aceea, n-aș mai putea să plec, toată forța fiindu-mi iarăși concentrată în încăierarea cu ceva-ul lăuntric. Deoarece bănuiam că n-o să-mi mai pot recăpăta geanta doldora cu calmante, cu somnifere și cu toate acele lucrușoare ce-mi serveau de obicei în luptă: bucățele de zahăr ca să combat crampele de stomac, pastile de mentă pentru ca limba să nu-mi mai fie atât de cleioasă, iar gâtul să mi se mai decontracteze, aspirină ca să-mi scadă fierbințeala capului, deodorant ca să nu mă cotopească duhoarea transpirației, tampoaxuri, batiste de hârtie, vată ca să pun stavilă sângelui, ochelari negri ce-mi ascundeau privirea de ceilalți și-mi protejau ochii de lumina insuportabilă. Această geantă conținea și bani de care aveam nevoie pentru că mă aflam în plin câmp, imposibil deci de luat un autobuz, un tren, un taxi. Trebuia să găsesc altă soluție. O voi găsi. Voi merge în sat și-i voi telefona unui prieten. (Eram cunoscută la poștă: „Nepoata directorului... va plăti mâine”. O și făcusem.) A-mi cere geanta echivala cu a mă duce de răpă, eram convinsă. Nu trebuiau să aibă nici o umbră de bănuială. Din fericire, cunoșteam bine parcul unde, mică fiind, veneam să mă joc și unde mai apoi îmi plimbasem adeseori copiii. Cunoșteam unele spărturi în gard pe unde aș fi putut ieși fără să mă vadă paznicii. Ei nu știau de ce mă aflam eu acolo, această clinică nu era rezervată în mod special tratării bolnavilor mintali. Cu siguranță că numai unchiul, mătușa și infirmiera dețineau secretul. Dar paznicii ar fi

putut vorbi, iar unchiul ar fi putut afla că am ieșit din parc. Mi s-ar fi năruit tot planul. Nu la fel stăteau lucrurile cu cei de la poștă, ei nu erau în contact permanent cu personalul clinicii.

Aveam s-o fac mâine. Poimâine voi pleca. Singurul lucru ce mă putea trăda era pulsul. Medicamentul avea oare să acționeze destulă vreme?

Pentru tableta de la ora prânzului mă întinsesem în pat. A intrat infirmiera.

— Bună ziua.

— Bună ziua, s-ar zice că vă e mai bine astăzi.

— Da, mă simt mai bine.

Tensiunea, pulsul, paharul cu apă și jumătatea de tabletă pe o tăviță de metal. De câteva zile nu mai era nevoie s-o diluez, înghițeam normal. Semiluna fixată cu dibăcie sub limbă, lipită de dinți, apa care trece.

Un zâmbet, a plecat. Tableta în jgheabul de streășină.

După-amiază, de această dată, mă aflu în picioare la toaletă.

— E frumos astăzi.

— Da, e o zi frumoasă.

— Aș vrea să-l văd pe unchi? Am chef să ies.

— Ușurel, ușurel, cred că nu-i posibil. Așa, în plin tratament!

— Aș putea să-l văd pe unchi? Am chef să citesc.

— Bineînțeles.

Tensiunea, pulsul, tableta în jgheabul de streășină. După câteva clipe apare unchiul:

— Așa deci, se pare că ți-e mai bine, ai chef să citești? Ți-am adus reviste ilustrate și romane polițiste.

— Aș vrea să mă mișc puțin. N-aș putea să fac o plimbare prin parc?

— Trebuie să-l întreb pe medicul tău curant.

— Telefonează-i. Știu c-o să-mi priască, am un chef nebun.

— O să-l sun, în principiu trebuie să vină să te vadă după-amiază.

— N-o să stau în tot acest răstimp fără să mă mișc. Știi, mi-e mult mai bine.

Un zâmbet larg. E așezat la picioarele patului. De-abia de îndrăznește să se uite la mine. Ca să-și ascundă stinghereala, își face de lucru inspectându-mi fișa unde se indică zilnic tensiunea, pulsul și dozele de medicamente ce-mi sunt administrate. Cunoaște fișa asta pe dinafară. În fiecare dimineață i-o duce infirmiera.

— Ai aerul că ți-e într-adevăr mai bine, e perfect. O să-ți spun numaidecât ce crede doctorul tău.

Doctorul meu! Nici măcar nu știu cum îl cheamă!

Așteptând reîntoarcerea unchiului, mă hotărâsc să-mi fac toaleta. Îmi perii pe îndelete părul, dându-l în față și pe spate, apoi mă spăl pe dinți. E obositor, sunt la capătul puterilor. Pândesc ceva-ul acela lăuntric, însă nu se agită. Atunci mă instalez ca să-mi privesc sângele curgând în bideu. Asta mă duce cu gândul la mare și la valurile ei ce vin să-și facă reverența pe plajă, cu un murmur. Mă gândesc la planetele ce se învârtesc în mod regulat.

De cum aud o treaptă trosnind, îmi trag chiloții și mă așez pe un scaun, la masă, cu o revistă deschisă în față. E Gina Lollobrigida cu un decolteu adânc, zâmbind cu poftă. Doamne Dumnezeu, cum face femeia asta să fie atât de fericită?

Unchiul a intrat, îmbrăcat în același halat alb ce-l strânge un pic pe stomac, pe cap având bonețica albă pe care o poartă în sala de operație.

— Medicul tău e de acord. Poți să te duci mâine să te plimbi. E foarte mulțumit de rapiditatea cu care ți se

ameliorează starea. Acest nou produs pare a avea uneori efect contrar asupra pacienților, îi face apatici, le provoacă migrene. Te va însoți infirmiera. Mătușă-ta te întreabă dacă vrei să cinezi cu noi.

— Nu, nu în seara asta, mulțumesc. Deja am mâncat și o să mă culc. O să vin mâine dacă plimbarea va decurge bine. Mulțumește-i din partea mea, mă va înțelege că nu vin.

— Bineînțeles. Știi, nu s-a îndoit nici o clipă că o să scapi foarte repede din situația asta. Nu e genul familiei. Tè-ai ostenit prea mult vrând să-ți crești singură copiii. Asta-i tot. Își face griji în special pentru mama, care-i înnebunită de neliniște. Știi ce mult se iubesc ele. Cât e ziua de lungă stau atârinate de telefon. Biata maică-ta, nu se mai ține pe picioare. Copiii o obosesc.

— O să mă vindec foarte curând. Trebuie s-o liniștiți. N-o să se lungească.

— Știi, ce spun... e mai mult pentru mama ta. Biata femeie a trăit destule, merită să se odihnească... În fine, îți vorbesc ca uneia... mari. N-o să dai proporții la ce ți-am spus.

— Nu, nu. Te-nțeleg dar o să-i pun capăt, o simt, mi-e mai bine.

— Bună seara, fata mea mare.

Mă sărută pe frunte, iese.

Nu vreau să mă gândesc la mama. Nu trebuie să mă gândesc la copii...

Apoi, totul e confuz. Cearta cu ceva-ul lăuntric a fost feroce. Nu simțeam să am forța de a mă mai lupta cu el multă vreme, cu mâinile goale, fără nici o fărâmbă de pastilă în ajutor, fără nimic, și totuși am rezistat. Am ieșit fără infirmieră. Am alergat pe câmp. (Caut să-mi aduc aminte dacă lanurile de grâu erau înalte însă nu izbutesc.) L-am prins pe amicul meu la telefon.

— Îmi promiți că vii mâine la aceeași oră? La intersecția dintre șoseaua națională și cărăruie, acolo unde e tăblița indicând clinica, un kilometru înainte de intrarea în sat, pe stânga.

— Poți conta pe mine, voi fi acolo.

Seara, stând în fața televizorului, între unchi și mătușă, îmi părea că suntem într-un mare acvariu. Ei erau niște pești drăguți păscând în tihnă alge, eu eram o caracatiță.

Mai cu seamă să nu-i agresez, să nu fac ceva ce-ar dispăcea, nici un cuvânt, nici un gest.

Nu știam că o să-i părăsesc pentru totdeauna. Știam numai că aveam să-i înșel, iar asta mă întorcea pe dos. Mai cu seamă pe ei, care reprezentau ceea ce era mai reușit în familie. Îndepărtându-mă de ei, mă îndepărtam de Bine. Dar asta era drumul pe care hotărâsem să merg. Gândindu-mă la viața lor, nu fusesem niciodată normală, nu știusem niciodată să trăiesc normal, ca ei. Disparând, îi eliberam de mine.

A doua zi, mașina era acolo. Am pornit-o numaidecât și am putut să mă las să tremur și să clănțăn din dinți.

— Nu ți-e bine? Ce vrei să fac?

— Nimic. Nimic. Nu poți face nimic pentru mine. Du-mă la Michèle. Nu te-ngrijora, o să-mi treacă. Telefoanează după aceea la clinică, vei spune că sunt în siguranță, să nu mă caute. Nu le spune însă unde sunt. Nu mai vreau să-i văd.

A doua zi, mă duceam în străduța înfundată pentru prima oară.

Cine i-a telefonat doctorului? Eu? Michèle? Nu știu. Ea îl cunoștea, iar eu auzisem de el. E posibil s-o fi făcut eu. (La Michèle găsisem niște calmante și putusem să-mi jugulez acel ceva lăuntric.) Nu mai știu.

Iată, spuseseam tot.

Voiam să vorbesc despre sânge și totuși vorbisem mai ales de ceva-ul lăuntric. Avea să mă dea afară? Nu-ndrăzneam să-l privesc. Mă simțeam bine, acolo, în încăperea aceea mică, vorbind despre mine. Era o capcană? Ultima? Poate că n-ar fi trebuit să am încredere în el.

A spus: „Ați făcut bine că n-ați mai luat tabletele. Sunt foarte periculoase”.

Mi s-a destins tot corpul. Am simțit față de acest omuleț de treabă o profundă recunoștință. Poate că exista vreo cale de comunicare între mine și altcineva. De-ar fi adevărat! De-aș putea vorbi cuiva care să mă asculte într-adevăr!

A continuat: „Cred că vă pot ajuta. Dacă sunteți de acord, de mâine putem începe o analiză împreună. Veți veni de trei ori pe săptămână pentru trei ședințe de câte trei sferturi de oră fiecare. Dar, în caz că veți accepta, am datoria să vă avertizez, pe de o parte, că o psihanaliză poate să vă schimbe profund toată viața, pe de altă parte că va trebui chiar de acum să nu mai luați nici un medicament, fie el pentru hemoragii ori pentru sistemul nervos. Nici măcar aspirină, nimic. În fine, trebuie să știți că o analiză durează pe puțin trei ani și că vă va costa scump. Vă voi cere patruzeci de franci pe ședință, adică o sută douăzeci de franci pe săptămână.

Vorbea serios, iar eu simțeam că voia să-l ascult și să reflectez. Pentru întâia oară după multă vreme cineva mi se adresa ca unei persoane normale. Și pentru întâia oară după multă vreme mă comportam ca o persoană în stare să-și asume responsabilități. Mi-am dat atunci seama că, treptat, mi se luaseră toate aceste responsabilități. Nu mai eram nimic. Am început să mă gândesc la această

situație și la ceea ce-mi spusese adineauri. Ce schimba-re profundă putea să se producă în viața mea? Pesemne că aveam să divorțez, întrucât ceva-ul lăuntric mi se ivi-se taman din momentul căsătoriei. Asta e, o să divorțez, vom vedea. În afară de acest lucru nu vedeam ce poate să se mai modifice în viața mea.

În privința banilor, era mai greu, nu aveam. Trăiam din banii pe care-i câștiga soțul și din cei ai părinților mei.

— Doctore, n-am bani.

— O să câștigați. Trebuie să vă plătiți ședințele din banii pe care i-ați câștigat personal. E preferabil.

— Dar, nu pot să ies, nu pot lucra.

— O să reușiți. Pot aștepta trei luni, șase luni ca să vă găsiți o slujbă. Ne putem înțelege. Vreau numai să știți că trebuie să mă plătiți și că trebuie să vă coste scump. Ședințele de la care veți lipsi vor fi plătite ca și celelalte. Dacă nu vă costă într-un fel sau altul, nu veți lua în se-rios analiza. E știut.

Îmi vorbea destul de sec, pe tonul unuia care e pe cale să încheie o afacere. Nici umbră de compătimire în glas, nici umbră de atitudine doctorală ori paternă. Nu știam că acceptând să încep imediat își mai lua trei ore pe săptămână încărcându-și viața deja cotropită de bolnavii lui. N-a făcut nici o aluzie la acest surplus de oboseală, nici la faptul că proceda astfel în mod cu totul excepțional, pentru că mă vedea foarte bolnavă. Nici un cuvânt despre toate astea, dimpotrivă. În aparență, era vorba doar de un simplu târg. Își asuma riscul, mă lăsa să aleg. Știa totuși că în afară de el nu mai aveam decât două soluții: spitalul de psihiatrie sau sinuciderea.

— Doctore, sunt de acord. Nu știu cum voi face să vă plătesc, însă sunt de acord.

— E în ordine, vom începe de mâine.

Și-a scos un carnețel și mi-a indicat zilele și orele când trebuia să vin.

— Doctore, și dacă am o hemoragie?

— Nu faceți nimic.

— Dar am fost deja spitalizată pentru asta, mi s-au făcut transfuzii, chiuretaje.

— Știu. Nu faceți nimic, vă aștept mâine. Vă cer totuși un lucru: încercați să nu țineți seamă de ce știți despre psihanaliză, străduiți-vă să nu vă referiți la acele cunoștințe, căutați echivalențe pentru cuvintele din vocabularul analitic pe care le-ați învățat. Tot ce știți nu vă poate decât împiedica.

Credeam, era adevărat, că știu totul despre introspecție și că, în străfunduri, îmi părea că acest tratament va avea asupra-mi același efect precum o frecție la un picior de lemn.

— Doctore, dar ce am?

A făcut un gest vag, de parcă ar fi spus „Ce rost au diagnosticele?”

— Sunteți obosită, tulburată. Cred că vă pot ajuta. La revedere doamnă, pe mâine.

— La revedere, doctore.

II

Noaptea de după această primă vizită a fost grea. Ceva-ul se agita înlăuntrul meu. Căpătasem, de multă vreme, obiceiul să nu adorm decât doborâtă de o doză masivă de pastile. Or, el spusese: „Trebuie să nu mai luați nici un medicament”.

Eram în pat, opresată, stoarsă, lac de transpirație. Dacă aș deschide ochii aș trăi descompunerea exteriorului, a obiectelor, a aerului. Dacă aș închide ochii aș trăi descompunerea interiorului, a celulelor, a cărnii mele. Mă speria. Nimic și nimeni nu putea opri, fie și numai pentru o clipă, această degradare a oricărei. Mă înecam, nu mai izbuteam să respir, peste tot erau microbi, peste tot larve ale muștii de carne, peste tot acizi mistuitori, peste tot umflături cu puroi. De ce această viață care se hrănește din ea însăși? De ce aceste gestații saturate cu agonii? De ce-mi îmbătrânește corpul? De ce produce lichide și materii împuțite? Pentru ce propria-mi nădușeală, fecalele, urina? Bălegarul pentru ce? Pentru ce războiul a toate câte există, al celulelor, care o va ucide pe care și o să se îndoape cu acel cadavru? De ce dansul inevitabil, maiestuos, al fagocitelor? Cine dirijează acest

monstru perfect? Ce motor inepuizabil conduce goana după pradă? Cine pune în mișcare atomii cu asemenea forță? Cine supraveghează fiecare pietricică, fiecare fir de iarbă, fiecare bulă de aer, pe fiecare sugar, cu o atenție desăvârșită, pentru a-i conduce până la putreziciunea morții? Ce are statornicie în afară de moarte? Unde să te odihnești, dacă nu în moartea ce reprezintă descompunerea însăși? Cui îi aparține moartea? Ce este ceva-ul acesta uriaș și moale, nepăsător în fața frumuseții, a bucuriei, a tihnei, a iubirii, care se lasă pe mine și mă sufocă? Cine iubește în mod egal rahatul și tandrețea, fără să le deosebească? Unde-și găsesc ceilalți forța, ca să suporte ceva-ul lăuntric? Cum de pot trăi cu el? Sunt nebuni! Sunt cu toții nebuni! Nu mă pot ascunde, nu pot face nimic, sunt la cheremul acelui ceva care vine binișor, inexorabil, care mă vrea, pe mine, ca să se hrănească!

Un curent de viață putrezită mă trăgea, cu sau fără voia mea, înspre moartea absolut obligatorie ce reprezenta oroarea însăși. Asta-mi inspira o teamă îngrozitoare, insuportabilă. Cum pentru mine nu exista alt destin decât acela de a cădea în pântecul mârșav al infectului, măcar să cad cât se poate de repede. Voiam să mă sinucid, să pun punct.

În cele din urmă am adormit în zori, istovită, încolăcită în juru-mi ca un fetus.

La trezire mă scăldam în propriu-mi sânge, trecuse prin saltea, prin somieră și picura pe parchet. El spusese: „Nu faceți nimic, vă aștept mâine”. Încă șase ore de așteptat, n-o să fac față.

Stăteam nemișcată în pat, țeapănă ca o moartă, mă așteptam la ce-i mai rău. Două amintiri de groază îmi reveneau în minte în cele mai mărunte detalii, două dezastre, două coșmaruri pe care le trăisem trează fiind.

O dată, sângele cursese sub formă de cheaguri așa de mari, încât s-ar fi zis că sunt bucăți de ficat pe care le scoteam una după alta, cu o îndârjire absurdă, în treacăt atingându-mă printr-o blândă mângâiere caldută. Mă transportaseră de urgență la spital pentru a-mi face un chiuretaj. Altă dată, dimpotrivă, sângele ieșise din mine ca o sforicică roșie care nu mai contenea să se depene: un robinet deschis. Îmi aduc aminte de stuporea resimțită constatând faptul, urmată de groază: „În ritmul ăsta voi fi golită de sânge în zece minute”. Iarăși spitalul, transfuzia, medicii, infirmierele, toți plini de sânge, perseverând în a-mi cerceta brațele, picioarele, mâinile, ca să-mi găsească o venă, în luptă cât a fost noaptea de lungă. Apoi, dimineața, sala de operație și chiuretajul, din nou.

Nu eram conștientă că lăsându-mă în voia sângelui mă deghizam, mascam acel ceva lăuntric. În unele momente, blestematul de sânge îmi cotropea întru totul existența și mă lăsa epuizată, încă și mai fragilă în fața ceva-ului lăuntric.

La ora fixată eram în capătul fundăturii, înfășurată toată în bandaje, vată, încorsetată într-un fel de scutece pe care mi le confecționasem. Am așteptat nițel pentru că ajunsesem mai devreme. Persoana dinaintea mea a ieșit. Ca și în ajun, am auzit deschizându-se și închizându-se două uși. În fine, am intrat și am și spus:

— Doctore, sunt exsanguină.

Îmi aduc foarte bine aminte că am folosit acest cuvânt pentru că-mi părea frumos. Îmi aduc aminte și că țineam să am o figură și o atitudine patetice. Doctorul mi-a răspuns încetitor și calm:

— Sunt tulburări psihosomatice, nu mă interesează. Vorbiți-mi despre altceva.

Acolo exista canapeaua aceea de care nu voiam să mă folosesc. Voiam să rămân în picioare și să mă bat. Cuvintele pe care acest om le pronunțase mă plesniseră drept peste față, niciodată nu încasasem ceva așa de brutal. Drept peste față! Sângele meu nu-l interesa! În cazul ăsta totul era praf și pulbere! Eram sufocată, trăznită ca de fulger. Nu voia să-i vorbesc despre sângele meu! Dar despre ce altceva voia să vorbesc? despre CE? În afară de sânge nu mai exista decât frica, nimic altceva, iar despre asta nu puteam vorbi, nu puteam nici măcar să mă gândesc la ea.

M-am prăvălit și am plâns. Eu care nu mai putusem să plâng de atâta vreme, eu ce căutam zadarnic de luni și luni alinarea lacrimilor, iată că în fine curgeau și picături mari care-mi relaxau spatele, torsul, umerii. Am plâns mult timp. Mă cufundam în această furtună, o lăsam să-mi prindă brațele, ceafa, pumnii încheștați, picioarele strâns lipite de abdomen. Oare de câtă vreme nu mai simțisem plăcuta liniște a suferinței? De câtă vreme nu-mi mai lăsasem fața să se bălăcească în tandrețea lacrimilor amestecate cu puțină salivă și muci? De câtă vreme nu mai simțisem scurgându-mi-se în mâini agreabila licoare calduță a durerii?

Îmi era bine acolo, aidoma unui copil îndestulat în leagănul său, cu buzele încă pline de lapte, cuprins de toropeala digestiei, ocrotit de privirea mamei. Stăteam perfect întinsă pe spate, supusă, încrezătoare. Am început să vorbesc despre angoasa mea și am intuit că aveam s-o fac vreme îndelungată, ani și ani de zile. Am simțit în străfundurile mele că am să găsesc poate mijlocul de a ucide ceva-ul acela.

Totuși, ieșind de la această primă ședință, de cum s-a închis ușa după mine, mi-am adus aminte de sânge și

m-am gândit că doctorul acesta era un nebun, un șarlatan, încă unul. În ce vrăjitorie mă lăsasem prinsă? Acum trebuia să acționez repede, să iau un taxi și să mă duc să consult un medic, unul adevărat.

Șoferul era vorbăreț, sau poate i se păruse că am o figură ciudată, în orice caz nu mai contenea să vorbească și-i vedeam mereu în oglinda retrovizoare privirea atentă.

În aceste condiții, și mai ales dat fiind felul în care mă înfășurasem ca să mă duc la medic, îmi era cu neputință să purced la una din acele scurte și secrete verificări ale sângelui. Cu cât ne apropiam de adresa medicului pe care i-o indicasem, cu atât nevoia de a purcede la această verificare se arăta mai imperioasă. Deveneam agitată, agresivă. Voiam, în același timp, ca șoferul să oprească și să-și continue drumul. El nu pricepea nimic. În cele din urmă, m-am așezat pe marginea banchetei, mi-am pus brațul stâng pe spătarul scaunului din față și mi-am sprijinit capul deasupra. Mă prefăceam că ascult ce povestea acest om. Între timp, cu mâna dreaptă cotrobăiam pe sub rochie, trăgeam de fermoar, rupeam bandajele prinse cu ace de siguranță, până ce am dat de sursa sângelui. Am constatat că nu se petrecuse nimic important. Hemoragia nu se accentuase, ba îmi părea că se domolise. Greu de spus. Pentru că sângeram din abundență la plecare, cu o oră în urmă.

M-am răzgândit brusc și-am schimbat traseul taxiului dându-i adresa de la Michèle. Apoi m-am ghemuit în fundul taxiului. Poate că așa fi în stare să rezist până poimâine, următoarea ședință.

Am urcat scările în goana mare, agățându-mi hainele pe care le făcusem zdrențe. Repede, baia. Cârpele-mi pătate pe jos, între picioare, eu pe bideu. Sângele nu mai curgea! Nu-mi credeam ochilor. Sângele nu mai curgea!

Nu știam, n-aveam cum să știu în acea zi că sângele nu va mai curge niciodată așa cum o făcuse neîncetat luni și ani de zile. Credeam că s-a oprit pentru câteva clipe pe care voiam să le savurez, așa cum îmi savurasem lacrimile. M-am spălat, apoi m-am întins goală, cu picioarele desfăcute, pe pat. Pură. Eram pură! Eram un vas sacru, altarul în aer liber al sângelui, chivotul lacrimilor. Curată, netedă!

Doctorul spusese: „Străduiți-vă să înțelegeți ce vi se întâmplă; ce vă provoacă, vă atenuază ori vă accentuează crizele. Totul e important: zgomotele, culorile, mirosurile, gesturile, ambianța. Totul. Străduiți-vă să faceți asociații de idei și de imagini”.

În acea zi, deși eram încă totalmente stângace în a mâinii analiza, mi-a fost totuși ușor să stabilesc o legătură între hemoragie și oprirea sângelui, în mijloc stând palma doctorului: „Sângele nu mă interesează, vorbiți-mi despre altceva...” și lacrimile mele.

În acea noapte, mintea fiindu-mi eliberată de sânge, ca într-o sărbătoare s-a aventurat în reflecții ușoare, în calcule simple, în gânduri odihnitoare. Activități ale minții pe care de obicei le consideram ore de recreație în care nu puteam zăbovi, altminteri m-ar fi încleștat acel ceva lăuntric pe care nu izbuteam să-l combat decât dacă mă aflam în punctul maxim al inteligenței mele, vii, în adâncurile imaginației, pe calea infinitului, a incompreensibilului, a misterului, a magiei.

Iată cum, în mod cu totul stupid, cu dezinvoltura proprie izvorului, cu ușurătatea norului, cu o simplitate de ou, mi-am dat seama că suportasem zeci de examinări medicale, de radiografii, de teste, de analize și nici un rezultat nu indicase vreo cât de mică urmă de anormalitate în diversele funcționări ale corpului. Nici în plan

hormonal, nici în plan celular, nici în planul circulației, nici în plan organic, nici chiar în compoziția sângelui. Înțelegeam limpede că sângele îmi era colacul de salvare ce ne permitea, medicilor și mie, să plutim pe marea inexplicabilului. Eu sângerez, ea sângerează. De ce? Pentru că ceva nu funcționează, ceva organic, ceva fiziologic, ceva foarte grav, ceva foarte complicat, ceva fibromatos, retroversat, rupt, nenormal. Analizele nu arată nimic, nu-nseamnă nimic, nu sângerezi așa fără motiv. Trebuie să deschidem și să vedem. Trebuie să-i facem o incizie mare în piele, în mușchi, în vene, să dăm la o parte carnea de pe abdomen, viscerele și să punem mâna pe organul foarte cald, rozaliu, să-l tăiem, să-l suprimăm. Așa n-o să mai fie sânge. Niciodată, nici un ginecolog, nici un psihiatru, nici un neurolog nu admisesese că sângele provenea de la ceva-ul lăuntric. Din contră, mi se semna că acel ceva lăuntric provenea de la sânge. „Femeile sunt adeseori «nervoase» pentru că echilibrul lor ginecologic este precar, foarte fragil.”

În acea seară mi-a părut evident că esențialul îl reprezenta ceva-ul lăuntric, el deținea toată puterea.

Îi țineam piept acelui ceva lăuntric. Nu mai era atât de vag, deși nu știam să-l definesc. În acea seară am acceptat-o pentru prima dată pe nebună. Am admis că exista realmente. Am dorit să-mi asum boala așa cum era. Am înțeles că eram nebuna. Mă înspăimânta deoarece transporta înlăuntrul ei acel ceva. Mă scârbea și mă atrăgea precum acele racle superbe pe care le plimbi cu rămășițele unui sfânt. Aurul, pietrele prețioase, acele frumuseți, pentru a conține un craniu cu dinții putreziți, bătrâne tibii gălbejite, sânge uscat! Preoții împrejur, cu ale lor cădelnițe, acoperăminte, steaguri și mulțimea buimacă, ce psalmodiază incantații în procesiune, în spatele

acelor resturi urâte, sfrijite! Plânsetele și extazul ce emană din toate gurile acelea mișcătoare, din toate acele priviri pierdute, din toate acele șale îndoite, din toate acele degete încâlcite pe șiraguri de mătânii! Nebunie! Așa era ceva-ul lăuntric, se folosea de ceea ce avea mai de soi nebuna, ca s-o facă să descopere josnicia.

Dobândisem o certitudine: ceva-ul se afla înlăuntrul minții mele, nu era altundeva în corp și nu era în afară. Eram singură cu el. Întreaga-mi viață nu era decât o poveste între el și mine. Din acel moment propria-mi izolare căpăta un sens nou: era poate o trecere, o năpârlire. Poate că aveam să revin la viață? Căci sufeream mult din pricina alienării în care mă refugiasem. Eram sfâșiată, așteptând de la ceilalți soluții care, atunci când mi se ofereau, mă răneau de fiecare dată ori mă îndepărtau încă și mai și. Cine mă putea atinge? Ce sens putea să aibă agitația celor din jur? Ce semnificație avea incompreensibilul amestec de cuvinte, mișcări, acțiuni legale și civilizate, de gesturi sălbatice?

Îmi devenise cu neputință să înțeleg împărțirea vieților în ani, a anilor în luni, a lunilor în zile, a zilelor în ore, în minute, în secunde. De ce oamenii făceau, toți, aceleași lucruri în același timp? Nu mai pricepeam nimic, viața celor care mă înconjurau n-avea nici un sens.

Mă aflu în voia unui univers care, atunci când nu-mi era ostil, îmi era indiferent. Și trebuia să răspund în fața acestui univers, trebuia întruna să mă acuz pentru acțiunile rele și să fac penitență, întrucât le-am săvârșit. Gândurile mi se încurcau într-atât încât, pe măsură ce anii treceau, aveam tot mai mult impresia că mă afund în rău sau în imperfect, sau în incorect sau în necuviincios sau în indecent. Nu mai izbuteam nicicând să fiu mulțumită de mine. Mă consideram un deșeu, un re-

but, o anomalie, o rușine și ceea ce era mai rău: credeam că mă lăsasem copleșită de eroare din cauza naturii mele detestabile. Credeam că aș fi putut fi în tabăra celor buni cu un pic de curaj, un pic de voință, ascultând sfaturile ce mi se dăduseră cu generozitate. Însă, din lașitate, din lene, din mediocritate, din josnicie, alesesem partea rea și basculasem definitiv în abjecție. Și corpul însuși mi se îngreunase, se încovoiasă. Credeam că mă urășisem pe dinafară ca și pe dinăuntru.

Și apoi, în acea seară, întrucât sângele numai curgea, întrucât doctorul îmi vorbise normal, discutam despre mine în mod diferit, mă vedeam altfel. Ce mișcare declanșase oare omulețul? Ce instinct mă împingea?

Am început să-mi urmez noul drum cu îndârjire. Eram aidoma acelor albine ce adună de ici-colo și pe care nimic nu le distrage de la munca lor migăloasă, preocupate numai și numai să aleagă cel mai bun polen. Mierea mea va însemna echilibrul meu. Nimic altceva nu mă interesa. Nu mă gândeam la nimic altceva. Nici măcar nu mi-a venit ideea să-i telefonez unchiului. Nu mi-am înștiințat soțul decât mult mai târziu.

III

Era toamnă, iarnă. Fundătura era mereu umeză, mereu plină de bălți luminate de o lumină slabă. Mi se întâmpla uneori să-i întâlnesc pe pacienții dinaintea mea ori care urmau după mine, bine înfășurați în paltoanele lor, mergând pe lângă ziduri, grăbiți. Ne încrucișam privirile pe care le credeam anonime, însă știam că suntem bolnavi și că avem în comun doctorul, canapeaua, tavanul, acel defect al tapiseriei de pe perete, acel gargui stupid de deasupra aceleiași grinzi false din partea cealaltă a canapelei. Apartineam confreriei celor pierduți, a celor hăituiți. Înaintau și ei, ca și mine, între sinucidere și spaimă, ca între doi jandarmi.

Știam și că acele cuvinte pe care eu le revărsam acolo, șuvoaie, de trei ori pe săptămână, nu erau aidoma cu ale lor, că își aveau propria istorie, tot așa de penibilă, tot așa de derizorie ca și a mea, tot așa de incompreensibilă pentru alții, tot așa de nesuportat.

Primele luni ale analizei le-am trăit cu gândul că aveam doar un răgaz, că situația n-avea să dureze, că aveam să fiu descoperită și dusă înapoi. Totuși, sângele nu mai curgea decât în mod normal, în perioada men-

struației. Angoasa se desțepenea, slăbca strânsoarea tot mai frecvent. Însă tot nu vorbisem despre halucinație deoarece credeam că ea mă va condamna inevitabil la spitalul de psihiatrie.

Mai aveam încă atitudinea de apărare: capul intrat între umeri, spatele cocârjat, pumnii strânși, la pândă îndărătul ochilor, al urechilor, al nasului și al pielii. Mă ataca orișice, primejdia venea din toate părțile. Trebuia să mă descurc pentru a vedea fără să văd, a auzi fără să aud, a simți fără să simt. Pentru mine, importantă era doar lupta cu acel ceva ce mi se instalase în minte, acea mârșavă matroană ale cărei fese uriașe erau lobii creierului meu. Câteodată își proptea bine de tot fundu-i mare în țeasta mea (o simțeam instalându-se) și, cu capul în jos, dirija nervii care-mi încleștau gâtul și abdomenul și deschideau vanele nădușelii. Provoca circulația unui aer de gheață, iar atunci nebuna se pune pe fugă, terorizată, halucinată, incapabilă să strige, incapabilă să vorbească, incapabilă să se exprime în vreun fel, scăldându-se în transpirația-i rece, tremurând din toate mădularele, până ce dădea peste un loc curat și întunecos unde se încolăcea ca un fetus.

Totuși, de când începusem analiza mă lăsasem tot mai rar dusă de nebună. Observam. Ceva-ului lăuntric nu-i făcea plăcere să-l privesc așa, din afară, și, după un timp, slăbea strânsoarea. Era tot acolo, însă trist, obosit, parcă nostalgic după minunatele zile cu agitație.

Luni, miercuri, vineri. Cele trei momente de întrerupere din alergătură când puteam să-mi aduc roadele și să comunic cu cineva. Singurele-mi puncte de legătură cu viața celorlalți. Intervalul mare de timp dintre vineri și luni îmi părea, în fiecare săptămână, imposibil de trecut. Cât era duminica de lungă așteptam economisin-

du-mi puterile, ocrotindu-mă pe cât de mult puteam. Lunea mă reîntorceam pe străduța mea înfundată ce mustea de apă, cu o bucurie imensă, cu speranță adâncă.

La început am vorbit despre primele întâlniri cu ceva-ul lăuntric, pe atunci numindu-se pur și simplu angoasă. Mai apoi am vorbit despre elementele principale ce-mi alcătuiau viața, despre părțile importante ale existenței mele pe care le cunoșteam.

Prima criză de angoasă a debutat la un concert cu Armstrong. Aveam nouăsprezece-douăzeci de ani. Îmi terminam licența în filosofie. Căutam un profesor de logică să mă ajute în susținerea unei diplome despre Aristotel. Îmi plăceau matematicile, cărora mă obișnuisem să le spun matematică pe un ton de un pedantism perfect acceptabil printre studenții de la filosofie. La fete îndeosebi. Toate știam că procentul celor admise la concursul de agregat era foarte scăzut: nici măcar doi la sută. A te cufunda în aceste studii echivala pentru noi cu a te călugări, a deveni însăși filosofia cu picioare, brațe și păr.

Îmi plăceau matematicile, însă, în familia mea, se considera că nu e ceva feminin. O fată care studiază matematicile n-avea, pare-se, șansă de „căpățuire” sau, în caz că da, cu un profesor de matematică. Mă așteptau zile grele. În vreme ce, urmând filosofia, mă puteam orienta spre logică.

— Ai studia matematicile însă într-o formă literară...

Așa aș putea atrage, în cel mai rău caz, un politehnician sau un ofițer de marină sau chiar un bancher, era preferabil unui profesor de matematică, totuși! Mi-am început deci diploma de licență în filosofie cu gândul de a studia logica, dacă nu cu acela de a mă căsători cu un politehnician. Logica însă nu era deloc la modă, încă de pe atunci interesau psihologia, științele sociale... Înghi-

team deci toate aceste materii gândindu-mă că după ce voi fi în posesia certificatelor de studii voi face o diplomă de logică, apoi o teză de logică. Visam să pătrund în rigoarea aparentă a cifrelor deoarece știam că acolo voi avea libertatea să mă las în voia imaginației pe care ele o conțin din plin. Idolii mi-au fost, firește, întru început, Riemann și Lobacevski, apoi Einstein. Din motive matematice îmi plăceau Bach și jazzul și, în acea perioadă a adolescenței, am descoperit, încântată, muzica serială și letrismul.

Eram deci foarte excitată când am ajuns la concertul Armstrong, mai ales că organizatorii anunțaseră că va fi un jam-session.

Armstrong avea să improvizeze la trompetă, avea să creeze o întreagă bucată muzicală în care fiecare notă avea să fie importantă, va avea prin ea însăși o valoare necesară acelei nopți muzicale în ansamblul ei. N-am fost dezamăgită; atmosfera s-a încălzit foarte repede. A început să se înalțe o frumoasă construcție. Eșafodajele și arc-butatele instrumentelor de jazz susțineau trompeta lui Armstrong, îi pregăteau spațiile potrivite pentru ca ea să urce, să se așeze și s-o pornească din nou. Sunetele ce ieșeau din instrument se înghesuiau când și când unele într-altele, se amestecau, se împingeau ca să constituie un fundament muzical, un fel de matrice din care izvora o notă precisă, unică, al cărei traseu sonor era aproape dureros de urmat, într-atât de indispensabile îi deveniseră echilibrul și durata; îi scotea din minți pe aceia care o urmaseră.

Inima a-nceput să-mi bată foarte repede și foarte tare. Într-atât că a devenit mai importantă decât muzica. Zgâlțâia zăbrelele cuștii mele toracice, se umfla comprimându-mi plămânii în care aerul nu mai putea să intre. Și,

panicată la ideea că mor acolo, în spasmele acelea, în acele tropăituri, în urletele acelea ale mulțimii, am fugit. Am alergat pe stradă, ca o nebună. Era o noapte de iarnă frumoasă, rece, toți erau în casele lor, la căldură. Alergam, iar zgomotul alergăturii mele răsună aidoma unui galop în trompetele magistralelor, ale bulevardelor și ale străduțelor.

— O să mor, o să mor, o să mor.

Inima-mi bătea tempoul, rapid, tare. Îmi aduc aminte de o camelie în floare, toată numai strălucire, cu toate petalele deschise în bacu-i de beton, de la colțul unei străzi, exact înainte de a mă afunda în tunelul Facultés. Frumusețea acestor flori dese și lăcuite! Alergam, ele erau de-acum în urmă, departe, și totuși inima uneia, pe care o zărisem o fracțiune de secundă, rămânea cu mine, îmi însoțea cavalcada, la fel de liniștită pe cât eram eu de agitată, una cu ea pe cât eram eu de ruptă în bucăți. Tunelul era securizant datorită luminii, datorită faptului că era un pasaj practic în oraș și că numeroase mașini îl foloseau. Treceau ușor. Pietonii se deplasau și ei în grabă pe trotuare. La capătul tunelului strălucea cochet o firmă luminoasă. Nimic însă nu-mi putea domoli inima și continuam să alerg.

Ajungând acasă, în loc să iau liftul, am urcat în mare goană scările până la etajul cinci, iar acolo, în fața ușii, mi-am dat seama ce imens efort fizic făcusem și mi-am zis: „Dacă aș fi cardiacă aș fi moartă, n-aș fi putut să fac nici a zecea parte din ce-am făcut” Reflecția nu m-a calmat. M-am dus în cameră la mine, m-am prăvălit pe pat ca să-mi potolesc gâfâiala. Eram singură, cu ochii închiși, nimic altceva nu mai conta, doar inima care-mi palpita și tresălta: „O să mor, sunt cardiacă.” Iar angoasa cu care mă întâlneam atunci pen-

tru prima oară a pus stăpânire pe mine, m-a acoperit cu transpirația-i de gheață, mi-a zgâlțâit mușchii cu tremurături grotești, s-a distrat cu mine ca o cățea. Am chemat-o pe mama care dormea în camera de alături. O dată, de două ori. Nu mai știu de câte ori am chemat-o, din ce în ce mai tare: „Mamă, mamă, mamă!”. Mama a intrat la mine în cameră în acea ținută șleampătă și cu buhăielile acelea ale somnului ei. Cocul i se desfăcuse, părul castaniu i se răsfirase pe cap și chiar pe umeri sub formă de șuvițe lungi în zigzag. Am crezut că spectacolul pe care i-l ofeream avea să-i provoace explozia feței, a ochilor ei verzi, că se va topi în propria-mi spaimă și-mi va ține acolo companie: copila ei agonizând, fata ei, femeie în toată firea, gata să moară. În loc de toate astea, și-a aranjat hainele și coafura. M-a privit compătimitoare și s-a așezat pe pat, lângă mine, mi-a luat mâna într-a ei și a rămas așa. Avea aerul pe care-l arbora atunci când vizita cimitirele, trist înduioșată, lamentabil de satisfăcută. „E o angoasă, un fleac, nu te speria, nu-i grav, e nervos”.

Nu-mi plăcea calmul ei, competența, resemnarea. Cum se putea să fie un fleac ceea ce înduram eu? Cum se putea să fie un fleac valul de lichid lipicios ce se rostogolea peste mine, înțesat cu dinți de șerpi veninoși, tăișuri, cu materii în descompunere? Acel fleac era, dimpotrivă, ceva capital, eram singură, convinsă, și văzând-o tratându-l așa cum trata morții angoasa îmi creștea. Mă sufocam. Aerul nu-mi mai pătrundea în plămâni, puținul pe care izbuteam să-l introduc scotea o notă stridentă, ridicolă.

— Mă-năbuș, o să mor.

— Nici vorbă, nici vorbă, e nervos. Pulsul îți e rapid, dar bun. Crede-mă, n-o să mori.

Nu-mi plăcea acea complicitate dintre noi. Atât îi căutasem tandrețea, atenția, îi așteptasem într-atât această privire cu care acum îmi atingea blând fața, ochii de culoare închisă, părul buclat, nasul ca un cartof, gura, bărbia, de asemenea umerii lați și corpul robust. S-ar fi zis că făcea cunoștință cu mine și în același timp mă recunoștea. O întâlnire un pic tristă și plăcută. Nu, nu voiam asta, nu în această situație. Această privire asupra-mi aș fi vrut-o din răspuțeri când plonjam, când alergam, când râdeam, când obțineam coroane de lauri, aș fi vrut să fie mândră. Forța mea era a ei, nu indispoziția mea, nu spaime mea. Din atenția călduroasă, din conivența, din intimitatea pe care mi le dăruia în acea noapte am înțeles că la naștere îmi acordase moartea, că moartea era ceea ce voia să-i restitui, că legătura dintre noi, acea legătură pe care o căutasem atât de mult, era moartea. Treaba asta îmi provoca oroare.

Zilele de după această criză, deși calme, s-au târâit îmbibate cu angoasă, cu amintirea ei, cu obsesia de a o vedea revenind. Am consultat un medic, însoțită de mama. El i-a confirmat diagnosticul „Nu-i nimic, e ceva nervos. Trebuie că ați făcut un pic de tahicardie și cu siguranță suferiți de o ușoară aerofagie.” „Un pic”, „ușoară”. Ce cuvintele! Dar ce putea fi mai rău decât ceea ce trăisem? Se poate îndura mai mult? Există vreo tulburare umană mai serioasă? Au început să vorbească despre cazuri grave de tahicardie și de aerofagie pe care le-au întâlnit în cariera lor medicală. La mine era floare la ureche în comparație cu acei năpăstuiți. Mă priveau cu o ironie blândă, mă băteau ușor cu palma pe obraz și pe mâini: „Nu-i nimic, zău, sunteți tânără și sănătoasă.” Doctorul mi-a destăinuit că și el suferea din când în când de aerofagie și mi-a dat rețeta lui ca să-mi treacă mai re-

pede. A făcut și o demonstrație. Trebuia să te așezi în patru labe, să ridici binișor unul sau celălalt picior în funcție de ce simțeai, ceva în genul unui câine făcând pipi lângă un felinar. Scopul era să se provoace ieșirea gazelor care, într-o prea mare cantitate, apăsau pe diafragmă și dădeau o senzație de înăbușire.

Își presărau comentariile afectuoase cu zâmbete și-și împodobeau frazele cu „tinerețe”, „iubire”, „căsătorie”. Știam foarte bine ce voiau să spună și-mi plecam privirea, îi lăsam să vorbească.

Credeam că ceea ce învățasem la universitate în materie de psihologie, de psihanaliză îndeosebi, cei doi ani de fiziologie a sistemului nervos (la Institutul de psihotehnică) îmi permiteau să mă definesc, să mă situez, să mă înțeleg. Știam că suferisem mult din cauza divorțului părinților, pe care mi-i aminteam certându-se mereu până la moartea tatălui. Știam că, inconștient, mama îmi reproșase dintotdeauna că m-am născut. (Mă născusem, e-adevărat, în plin divorț.) Știam că, din acest motiv, nu-mi cunoșteam deloc tatăl. Știam că disputele lor provocaseră în mine asemenea complicații încât îmi fusese afectată sexualitatea. Credeam însă că știu și de ce și cum era afectată. Pentru moment preferam să-mi asum virginitatea.

Câteva luni prima angoasă a rămas singura. Am mai avut apoi una, mai ușoară, în noaptea în care mi-am pierdut fecioria.

Când l-am văzut pe băiatul în pielea goală în erecție, când i-am simțit în mână organul plăcut precum mătasea, cald precum pâinea scoasă din cuptor, m-a cuprins o bucurie nemaipomenită. Eram mândră și fericită că mă aflam acolo. Corpu-i subțire de bărbat tânăr mi-a părut de o frumusețe care te face să-ți dea lacrimile, ca și cum

mușchii lui, pielea, părul, totul la el avea rostul de a-i înălța sexul în erecție. Când mi-a desfăcut picioarele și, îngenunchiat între ele, a început să mă dezvirgineze încetîșor, cu un aer încăpățânat, un aer care-mi dădea de înțeles că nimic nu-l va opri din acest act, că trebuia să mă las în voia lui, am considerat că ceea ce făcea era util, necesar, în perfectă armonie cu adâncurile mele. O clipă mi-a fost ciudă pe mine că-mi ținusem atîta vreme în captivitate profundele mișcări ale coapselor pe care el le stimula, acele unduiri pornind de la tălpi pînă la ceafă. Nimic nu m-a șocat, nimic nu m-a surprins. Nici măcar atunci când ritmul a devenit brutal și am simțit rupându-se înlăuntrul meu nu știu ce baraj de satin. Cel mai mult m-a mirat, după aceea, tandrețea, slăbiciunea, fragilitatea lui, de parcă îmi dăruise întreaga-i forță. Am simțit că îi sunt recunoscătoare.

N-avusesem o plăcere intensă, nu fusesem însă nici scârbită, dimpotrivă. Când am rămas singură mi-am spălat așternuturile pătate de sânge. Era cald, urmau să se usuce repede. M-am întins direct pe saltea, în întuneric. Imposibil să adorm. Pe acest băiat îl alesesem pentru priceperea lui, avea reputația unui seducător, a unui amant. Îl știam îndrăgostit de o femeie căsătorită, mai mare ca mine. Îmi era simpatic, simțeam că va putea s-o facă. Acceptase cu seriozitate să-și joace rolul de inițiator. Misiunea îi reușise întrucât eu eram acolo mulțumită, convinsă că voi face iarăși dragoste cu el și a doua zi, dacă aș avea chef.

Totuși inima-mi bătea, eram sufocată. Știam cîtă importanță avea actul meu, știam că procedând astfel stărneam întregu-mi mic ocean interior, chiar dezlănțuiam o furtună. Aveam peste douăzeci de ani. Nu numai că rămăsesem fecioară pînă în acel moment, însă nici nu

flirtasem vreodată. (Cu excepția, pe când mă apropiam de paisprezece ani, a unui sărut pe care-l promisem în plin soare, cu capul pe spate în nisip, taman cât să simt pe buze o plăcută salivă cu gust de Gauloise. O mică amintire ascunsă precum o floare uscată între paginile unei cărți voluminoase.) Dacă mă comportasem așa, era pentru a mă supune regulilor mamei. Respinsesem până și masturbarea. Și adeseori îmi petreceam orele de sies-tă și nopțile infernale pe burtă, pe pardoseala rece din camera mea, evitând plăcerea patului, evitând mirosurile de cimbrișor, de iasomie și de praf al Mediteranei, evitând zgomotul iritant al greierilor, sunetele tandre ale fluierului arab, într-atât de încordată de să-mi urlu dorința, nevoia.

Și iată că dintr-o dată hotărâsem cu totul de una singură să trec peste principiile clasei mele, peste prejudecățile familiei, legile mamei, să tulbur colosala religie și să fac dragoste cu un băiat pe care nici măcar nu-l iubeam, cu care nu trebuia să caut scuza pasiunii ori a rațiunii. Pur și simplu voiam să fac dragoste și o făceam pentru că aveam chef.

Când a apărut angoasa, am recunoscut-o numaidecât. Atunci însă, prezența ei îmi părea mai normală, nu mă speria prea mult. Știam bine că intram în lumea sexului pe ușa nepotrivită, foloseam calea femeilor pe care tata le primea la el, mă alăturasem cohorții lor rușinoase. Mama le numea „puicuțe”, iar amintirea vulgarității acestui cuvânt în gura ei mă făcea să tremur. Mi se întâmplase să le întrezăresc pe câteva, cu multă vreme în urmă. Ieșeau de cum intram eu. Tata se prefăcea că le conduce ca după o simplă vizită. Avea un zâmbet forțat și gesturi prea politicoase. Știa să se controleze. Cât despre ele, la plecare, aveau un fel de a-și legăna șolduri-

le, de a spune la revedere, de a-l privi, care spunea multe. De fiecare dată simțeam o intimitate înnebunitoare între ei, o complicitate înspăimântătoare, urmele unei plăceri nebănuite. Povestea mă tulbura. Amantele tatălui își băteau joc de mama îngenunchiată pe scăunelul de rugăciune. Virtutea ei... viciul lor... viciul meu... un înger, diavoli. Toate astea erau prezente în acea noapte, împiedicându-mă să adorm și-apoi mai era ceva, nu știam ce, care-mi strângea inima, care o făcea să bată.

Camera mea dădea pe o străduță unde se înființase o firmă de închiriat trăsuri cu cai. Era o cameră de vacanță aproape deloc aerisită, ce mirosea a mucegai și a umbră. În zori de zi venea un om să înșire animalele de-a lungul trotuarului, introducându-le cu spatele în hulu-bele desuetelor trăsuri care în curând îi vor plimba pe turiști pe sub palmieri de-a lungul bulevardului de lângă mare. Îmi amintesc zorile și lumina zilei care, ivindu-se, împărțea jaluzelele în dungi gri și negre, apoi galbene și negre. Copitele cailor izbeau în bitum, loviturile fiindu-le tot mai dese pe măsură ce se făcea cald, iar muștele își reluau activitățile diurne. Mirosul de bălegar proaspăt ajungea până la mine. Gata cu noaptea albă. Mi-am aranjat din nou patul cu așternuturile curate. N-am văzut nimic, nu știu nimic. N-am căutat să aflu de ce le spălasem. Am ieșit și m-am dus pe plaja cu nisipul de-acum cald. Era totuși îndeajuns să-ți afunzi doar un pic picioarele ca să dai de răcoarea și de umezeala nopții încă foarte aproape.

Toți anii care au urmat (vreo zece) mi-au fost încetishor distruși de lenta gestație a nebuniei. Nu eram conștientă de asta, evident. Pur și simplu mă atrăgea tot mai puțin să mă mișc, să mă exprim, să mă proiectez în vreo acțiune ori vreun gând. Cu cât mă străduiam să-mi gă-

sesc propriul drum, cu atât îmi pierdeam speranța că-l voi găsi în locul pe care mi-l hărăzise nașterea. Deveneam greoaie, înceată, butucănoasă, cu clipe de agitație ce erau numite „înflăcărarea” mea. Treceam drept o persoană înțeleaptă și echilibrată. În acea perioadă am susținut examene, m-am cufundat în viața sexuală așa cum te cufunzi într-o apă despre care ai impresia că e rece. N-am găsit-o rece, însă nu mi-am luat libertatea să înot în ea după propria-mi fantezie. M-am căsătorit, am predat în licee. Am avut trei copii. Voiam să le ofer o fericire, o căldură, atenție așa cum eu nu avusesem niciodată, un tată și o mamă mereu lângă ei, îndrăgostiți.

În loc de toate astea, cu fiecare zi ce trecea, în mine prindeau tot mai mult contur lentoarea, vâscozitatea și absurditatea faptului de a exista, până ce au devenit ceva-ul acela lăuntric.

IV

Prima iarnă pariziană. Soare fără strălucire. Copaci fără frunze. Și, ca un refren, obsedantul drum care mă duce în străduța înfundată. În neclarul ceței, în pustiu frigului, în monotonia ploii, în searbădul norilor, re trăiesc acolo încântarea căldurii, colcăiala străzilor albe, clocotul copilăriei, explozia adolescenței. Mă însoțește o mulțime de fantome. În străduța desfundată, amintirile dau năvală după mine, precise, vii, emoționante, derizorii. Hurducăie până la divan apoi defilează ca la o paradă cu acele care de carnaval.

N-a intervenit nici un bărbat în tinerețea mea. Eram pe mâna femeilor: mama, bunica, „servitoarele”, bunele călugărițe-profesoare.

Despre tata, pe care l-am cunoscut foarte puțin deoarece nu locuia cu mine și a murit pe când eram adolescentă, păstram amintirea unui bărbat fercheș, purtând ghetre, pălărie și baston. Mustăți scurte, mâini frumoase, zâmbet strălucitor. Îmi inspira teamă. Nu știam nimic despre universul masculin. La el acasă, baia cu briciul și pământul de bărbierit, camera cu sertarele unde-și ținea cămășile și butonii de manșetă mă atrăgeau și mă neli-

nișteau. Îmi reținea atenția mai cu seamă patu-i încăpător de celibatar, acoperit cu piei de pantere.

Mă numea „lupușorul lui“. Mă considera mai degrabă o micuță femeie decât o fetiță, asta mă stingherea.

În copilărie mă duceam la el însoțită de guvernantă. Mai apoi m-am dus singură pentru câteva prânzuri între cursurile de dimineață și cele de după-amiază. Mi-era greu la aceste mese. Când nu-mi inspira teamă, mă plictisea. Trebuia să-mi supraveghez gesturile, cuvintele. Mă dojenea adeseori și, prin muștrările lui, înțelegeam că pe mama voia s-o atingă. Pe mama care mă creștea, care mă îmbrăca, mă educa. Eu simțeam că mă iubește și că nu voia să-mi facă rău.

Dădea foarte mare atenție studiilor mele. Îmi spunea că trebuie să învăț tot: latina, greaca, matematicile, tot... Nu-i arătam niciodată nici carnetele, care erau mai curând cu note bune, nici caietele. Procedând astfel, știam că-mi apăr mama, care avea dreptul de paznic, mă situam de partea ei. Ghiozdanul îmi era închis pentru el, era casa mea de bani, comoara, valoarea mea. Îmi țineam astfel tatăl la distanță, îi interziceam accesul în propriu-mi univers. Eram conștientă de asta.

Nu i-am văzut pe părinți decât de trei ori împreună. Întâia oară a fost cu ocazia sărbătoririi primei mele împărțășanii. Erau în aceeași încăpere, la aceeași masă, însă nu alături. În acea zi tandrețea tatălui mă jena. Aș fi preferat să nu se fi ațintit asupra-mi decât privirea severă a mamei, pe când tăiam uriașul tort cu nu mai știu câte rânduri de nuga și de chou à la crème. Am impresia că aș fi făcut treaba mai bine.

A doua oară, aveam doisprezece ani, s-au întâlnit ca să asiste la ceremonia Mișcării cercetașilor Franței. Evenimentul se petrecea în aer liber, erau de față și alți pă-

rinți. Ai mei stăteau alături și nu-și vorbeau. Erau atenți la ceremonie. Îmi aduc aminte de cerul de toamnă strălucitor din acea zi.

A treia oară, era spre sfârșitul vieții lui, aveam în jur de cincisprezece ani. Avea o hemoptizie, se credea pe moarte și o chemase pe mama.

TUBERCULOZA! Monstrul înfricoșător al copilăriei mele. Bunicul mort de ftizie, unchiul în sanatoriu, sora-mea moartă la unsprezece luni de meningită tuberculoasă, frate-meu care „avea o reacție cutanată proastă“, care făcea scolioză.

B.C.G., bacilul lui Koch, toracoplastie, pneumotorax frenisectomie, cavernă, pleură, scuiături, Leysin, radiografie, vaccin, Calmette și Guérin.

Toate aceste cuvinte, toate aceste nenorociri, din cauza tatălui, a bolii lui, a plămânilor săi putreziți de la gaze în războiul din '14.

— S-ar fi putut totuși îngriji mai bine înainte de a mă lua de soție. Nici măcar nu m-a prevenit. E o rușine, o necuviință.

Războiul, tranșeele, tata sub o grămadă de soldați sufocați, scăpat de la moarte grație grosimii stratului de cadavre, dar cu plămânii distruși.

— I-am văzut radiografiile, e foarte simplu, are niște plămâni ca niște bureți.

Precauția cu care trebuia să procedez când intram la el și când ieșeam de la el!

— Nu-l lăsa s-o îmbrățișeze prea mult. Să nu-i folosească niciodată batistele. Ia sticluta cu alcool de 90° și vată. S-o ștergi la ieșire. Cu tot vaccinul B.C.G., această copilă n-are o reacție cutanată pozitivă, e de neînțeles, nu-i normal. Am pierdut deja una, mi-ajunge.

Microbii. Neliniștitoarea prezență a microbilor.

— Sunt niște animale foarte mici, invizibile. Există peste tot. De fiecare dată când taică-tău tușește împrăștie în jur din aceștia foarte periculoși. Poți să m-ascuți și să mă crezi, știi, soră-ta a murit din cauza lor. Stai cât mai puțin în preajma lui.

I-am văzut deci împreună și o a treia oară.

O chemase pe mama la telefon: „Vino, te rog. Vino, e sfârșitul”

Mama a închis, apoi a declarat că juca teatru și m-a luat cu ea. De ce? Să se apere?

Stătea acolo, în patul lui mare, cu un lighean sub bărbie, peste tot prosoape, spumă roz în colțul buzelor. Nu-l văzusem niciodată într-un pat, nu-l văzusem niciodată în pijama. Așternuturile și pernele-i mototolite de cum dormise noaptea, măruntele detalii care îi trădau patimile mă jenau. A început să-i vorbească mamei, să-i spună că o iubea. Ea îi respingea frazele: „Ești grotesc, nu te gândești la ce spui. Fii atent ce vorbești de față cu această copilă.”

Eu mă retrăsesem pe coridor, apoi în vestibul și în cele din urmă pe palier. M-am așezat pe treptele scării, cu mâinile la urechi să nu-i aud. Ea era atât de dură, el era atât de jalnic!

Stăteam acolo, pironind cu privirea liftul, încercând să alung tot ce auzisem și văzusem adineauri. Cunoșteam pe dinafară această mașinărie de război. Mă intriga. În ea aveam impresia că sunt în pericol și totuși nu mă speria. Era o cutie greoaie închisă printr-un acordeon metalic recalcitrant. Când o chemai, cablurile care se înălțau în partea exterioară a plafonului se întindeau biciuind aerul și începeau să ridice cabina cu opinteli și zvâcniri, în vreme ce, în partea de jos, o coloană de oțel, rotundă, unsă cu ulei negru, solidă, contribuia cu multă

forță la împingerea ei în sus. Urcarea precisă, regulată, a acestui superb trunchi lubrifiant părea incomparabilă cu tam-tamul zgâlțâitor din cabină.

Această mașină păzea casa tatălui meu și o transforma într-un teritoriu greu accesibil, un pic periculos. O cunoșteam la perfecție, excepție făcând dimensiunea acelei găuri, pe care mi-o închipuiam vertiginoasă, în care se afunda coloana de oțel. Mi se întâmpla și să mă gândesc că această gaură nu era pesemne adâncă, acea coloană se înfășura înlăuntru ca un arc.

Mi se întâmplase până și să fac pipi în liftul acesta. Căci în casă la tata nu îndrăzneam să cer să merg la toaletă. Așa că, într-o zi, nemairezistând, știind că îmi lua preț de două ore ca să ajung la closetul turcesc de la școală, făcusem pipi taman în bătrâna cutie. Aș fi simțit plăcută această ușurare dacă hurducăielile și zdruncinăturile mașinii nu m-ar fi împiedicat să nimeresc unde trebuie, astfel că-mi udasem din plin pantofii. Ca să pot acționa în liniște am oprit în cele din urmă liftul între etajele doi și trei. Dar, oroare, șiroirea mea pătrunsese prin preșul rărit cu totul, trecuse de podea și se împrăstia într-o cascadă de picuri care băteau neîncetat în placa metalică ce prindea strâns la parter trunchiul de oțel. Auzind cea dintâi ploaie, apăsasem iute butonul de la cinci, însă nu mă mai puteam opri. De spaimă, rușinată de necuviința mea, azeam vuind un torent. Ajungând la tata, eram leoarcă.

Acea fetiță, acel lift... Ce departe erau toate astea! Discuția dintre acel bărbat și acea femeie schimbase totul. Era prima oară că-i vedeam realmente împreună. Taman îmi dădusem seama că eram rodul lor, al sărăcăcioasei lor dorințe, al sărăcăcioasei lor dușmăanii. Îmbătrânisem brusc. Dintr-o dată, totul se preschimbase în odinioară.

Mi se părea că ar fi fost nevoie de un alt cadru pentru marea basculadă a copilăriei în trecut. Ar fi fost nevoie de un cer albastru de primăvară ori de toamnă, de o mare veselă cu vălurele, de flori, de mirosuri. Crezusem prostește că dragostea dintâi, cel dintâi sărut mă va transforma într-o adultă. Dar nu, a fost taman acea conversație dintre acei doi străini care-mi erau părinți. Au fost sângele hemoptiziei, acreala mamei și casa scării — ce devenea tot mai întunecoasă pentru că ziua se apropia de sfârșit, iar în Algeria soarele apune foarte repede.

În plină reverie, și-a făcut apariția mama, ireproșabilă, nițel tulburată: „Aha! Aici erai. Te căutam peste tot. Dar ce să cauți tu pe scări! Te-a văzut cineva? Haide, pleacă-m, se simte foarte bine. Erau fandoseli, ca de obicei. N-o să mă mai prindă. Ce spectacol ridicol!”

Știam că n-o să moară. Știam că ea o să fie iritată. Înțelegeam că, în povestea lor, eram totalmente dusă de nas.

Și mai apoi, după câteva luni, i-am văzut încă o dată împreună, însă în această a patra oară, el era mort.

Ziua în care am aflat că a murit era o zi fierbinte de vară. După-amiază. Eram cu prietenii mei: un grup de adolescenți adunați la umbra unui patio. Așteptam să se mai răcorească pentru a ne juca. Obținusem de foarte puțină vreme permisiunea de a nu-mi mai face sista, așa că văzând-o pe mama la acea oră, în acel loc, am avut vechiul reflex de a mă apăra. Într-o clipită întregu-mi arsenal de scuze, de explicații, de minciuni îmi era, bine orânduit, la dispoziție; nu ruginise mecanismul duplicității infantile. Astfel că în momentul în care s-a proțăpit în fața mea, m-a privit, stângace, stingherită, cu o figură ciudată și în hainele de oraș, iar după o clipă mi-a spus pe un ton jalnic „Taică-tău a murit,

du-te și te-mbracă, trebuie să te întorci cu mine la Alger", m-am destins. Am văzut cerul frumos, marea orbitoare, plantele mustind de sevă, cu florile lor roz și galben dispuse radial, eram ușurată. Nu venea să mă lipsească de toate astea, de amici, de joc. Restul nu privea propria-mi viață. De altminteri de ce acest ton compătimitor față de tata despre care nu spusese niciodată altceva decât răutăți? Întrucât murise? Moartea îl făcea mic, nefericit, înduioșător? Pentru mine rămânea același: necunoscut, celibatar, plicticos, un pic înfricoșător și jenant cu gesturile-i stângace de a mă atrage spre el: „Vino să mă săruți, lupușorul meu!" De obicei mama îi zicea pe numele de familie: „Îi vei spune lui Drapeau că tot nu mi-a trimis pensia." „Cere-i lui Drapeau să-ți cumpere încălțăminte etc." Acum spunea „tatăl tău" de parcă era soțul ei, de parcă formau un cuplu. S-ar fi zis că moartea îi lega, făcea din ei o familie. Pentru mine era de neînchipuit. Mi se părea fals și nesănătos, fără să știu de ce. Nu îndrăzneam s-o privesc, ardeam de nerăbdare să plece.

Și totuși, nu se mișca din loc. M-am gândit: „Dacă, pe deasupra, mai și plânge, o iau la fugă". Nu, nu plângea, era tulburată, mă aștepta. „Trebuie să ne întoarcem la Alger, avem de făcut toate pregătirile."

Arareori se circula cu mașina la acea oră a după-amiezii în plină vară. De altminteri pe câmp nu era nici tipenie. Vedeam defilând rândurile de viță-de-vie bine aliniate, aleile de eucalipti, pădurile de pini maritimi, gardurile de trestie, acele aloe ce-și înălțau lungile tulpini înflorite înspre cerul alb, smochinii din Barbarie¹

¹ Nume dat regiunilor Africii de Nord, situate la vest de Egipt (N. t.).

împodobiți cu fructele lor, iar pe coasta dealurilor, ca întinse la orizontală în fața mea, dreptunghiuri de chiparoși împrejmuind mici livezi de portocali. Prin geamul din spate puteam să văd praful roșu, pe care-l răscoleam, involburându-se atât de sus și de departe încât umbrea cu totul peisajul.

Ca să nu ne sufoce această pulverulență închisese geamurile. Era o zăpușeală îngrozitoare. Cine conducea? Nu știu. Imposibil să-mi aduc aminte. Oricum, cineva care nu vorbea.

Noi eram ochiul ciclonului. Mașina făcea zgomot și mergea repede, praful ne escorta într-un vârtej nebun, în față câmpul doborât de căldură părea împietrit de tremurul aerului dogorător.

A-nceput să vorbească:

— De-abia am primit telegrama, cu opt zile întârziere din cauza grevei de la poștă. Astfel că trupul tatălui tău sosește chiar în această după-amiază. Nimic nu-i pregătit. S-ar fi putut închiria un catafalc cu lumânări aprinse. E unul pe chei foarte bun. Am fost însă anunțați prea târziu. Trebuie aranjată casa. Am putut să obțin de la Pompe funebre să se ducă să ia corpul lui Maurice și să-l transporte până la etajul cinci, cu toate că e o oră târzie. Pentru că sicriile sunt descărcate după pasageri, după mărfuri, ultimele! O să se facă târziu... Ce întâmplare!

Ce voiau să însemne „corpul tatălui tău”, „sicriul lui Maurice”, „catafalcul cu lumânări aprinse”, „Pompele funebre”? Și mai ales ce voia să însemne „corpul lui Maurice”? Și-apoi, ceea ce numea casa, era casa lui, nu a ei, nu a mea, nu casa. Era casa aceea de bărbat unde el trăia cu trofee din călătorii, cu acea colecție de măști negre, cu armele lui, cu briciul și cu acel pat mare acoperit cu piei de pantere. Acel pat mare despre

care știam că acolo trebuie că se zbânțuia cu „puicuțele” lui, cum spunea mama.

La el era o harababură de necrezut. Fuseseră scoase mobilele din salon: „Ca să poată fi pus sicriul.” Așa de mare era un sicriu?

— Biserica Saint-Charles trebuie să ne trimită scăunele de rugăciune.

Scăunele de rugăciune aici! Așa de aproape de patul mare, așa de aproape de brici, de arme?

— O să punem paturi de campanie în camerele din fund.

— Paturi de campanie? Pentru cine?

— Ei bine, pentru familie, evident. O să priveghem toată noaptea.

Familie? Dar el n-avea, era singur. Ceea ce mama numea familie era propria-i familie, aceea care-l copleșea pe tata de atâta vreme. Aveau să vină aici? Mi se părea necuviincios. El nu-i vedea niciodată. N-ar fi vrut să pună vreodată piciorul în casa lui. Îmi spusese de nenumărate ori că mai curând ei decât mama îi distruseseră căsnicia.

Culoarele și celelalte camere fuseseră înțesate cu mobilele din salon și din sufragerie. Apartamentul se preschimbase într-un Capharnaüm, în culise unde fiecare se pregătea să întâmpine orașul care avea să defileze pentru că tata era o persoană de vază. Pretutindeni domnea o forfotă de sărbătoare funebră, cu delicate etalări de crep de doliu, cu sclipiri de ametist, reflexe de lacrimi, vaiete de gaită.

Apoi a fost deschisă ușa batantă de la intrare. Lumea a început să vorbească în șoaptă, să meargă în vârful picioarelor. Apartamentul era păslos, matlasat, rece, pregătit pentru macabra recepție mondenă. Mirosea a cea-ră, peste tot erau flori. Din oficiu și din bucătărie venea

un miros plăcut de mâncăruri burgheze. Se pregătea o „gustare” pentru cei care vor priveghea.

De pe palier îi pândeam pe dricarii ce transportau sicriul tatălui, obiect greu din stejar cu mânere de bronz în părți și cu un crucifix de bronz deasupra. Oamenii negri se agitau, numeroși, gâfâind, vorbind despre mișcările cerute de coturile abrupte ale scării. Îi încurcau elegantele grilaje, frunzele de acantă, volutele, oblanicurile de fier forjat ce protejau bătrânul lift greoi, și de astă dată inutil, incapabil să ducă acea cutie a mortului, mai cu seamă prea fragil: fundul, prin care pipiul meu trecea așa de ușor, ar fi cedat.

Urcau întruna. Cinci etaje interminabile. Și tata înlăuntru, ca un colet! L-au așezat în sfârșit pe capre drapate în negru. Mama, foarte demnă, foarte ocupată, dădea ordine în calitate de expertă. Mi-a indicat locul meu: un scăunel de rugăciune separat, în fața celorlalți. Se aduceau flori, coroane, jerbe. Cum era vară, erau în special alcătuite din cârciumărese, florile acelea uscate, nemirositoare, în culori superbe: mov, ocru, carmin auriu. Stăteam acolo, în genunchi, mă plictiseam în această poziție de reculegere. Fusesem învățată să nu-mi întorc privirea după oameni pe stradă ori în biserică și nu îndrăzneam să mă uit la cine intra și ieșea din cameră într-un du-te-vino discret. Covoarele și perdelele trase absorbeau zgomotele, rămăneau doar fâșâituri, bâjbâieli imperceptibile, ușoare ciocniri de scăunele de rugăciune și smiorcăieli de neînțeles.

Întrucât trebuia să stau acolo, stăteam acolo. Mă gândeam la altceva, la plaja de unde veneam, la prieteni. Ce mutră ar face văzându-mă îmbrăcată în negru, culoarea adulților? Aproape că așipeam, cu capul bine proptit în mâini coatele rezemându-mi-le de scăunelul de rugăciune.

Mirosul frunzelor s-a răspândit, parcă adus de căldura nopții și de flăcările lumânărilor groase. O dată cu parfumul verdeții, în care descopeream chiparoși, asparagus, soc, copacii și plantele din ramurile cărora se alcătuieste baza coroanelor, venea și un alt miros, fad, cam greșos. Încercam să-l definesc. Nu putea fi al cârciumăreselor, aceste flori sunt uscate, în cel mai rău caz miros a praf. Mirosul acela era diferit, nu era vegetal. M-a cuprins o neliniște, ceva ce nu știam defini. Un miros de apă stătătoare, de mocirlă? Da, însă foarte puțin. Nu atât de izbitor, nu atât de precis. Un miros intim, jenant. Un miros uman necunoscut.

Mama a venit spre mine. Cu o mână apăsându-mi umărul, s-a aplecat să-mi vorbească în șoaptă, cu fața lipită de obrazul meu.

— Ți-e bine?

— Mi-e bine. Nu ți se pare că e un miros ciudat?

Mâna i s-a lăsat și mai mult pe umărul meu, practic mi-l strângea și-i imprima un fel de balansare, ca pentru a mă legăna.

— Sunt deja câteva zile bune de când a murit. Pe căldura asta! Și-apoi, trebuie că sicriul a fost lovit în timpul transportării, pesemne că e vreo ușoară crăpătură. Le-am spus deja domnilor de la Pompe funebre. Or să rezolve, nu te neliniști.

Să mă neliniștesc! Dar de ce? Pentru că se simțea că tata putrezește? Căci ăsta era mirosul acela, însemna descompunerea cărnii!

Tata, ferchezuit cu ghetre, baston, apă de coloane, cu unghiile perfecte, dinții albi, cu pantofii lustruiți. Tata, pe punctul de a se descompune aidoma acelor hoituri, a doua zi după furtună, pe care marea le aruncă pe nisip, atrăgând muștele mari albastre, puțin. Din pantofii lă-

cuiți, din manșetele și gulerul scrobite, din pantalonii cu dungă impecabilă ieșeau la iveală sucurile morții. Tata puțea, tata colcăia de viermi! Nu era suportabil. Am ieșit, am alergat spre camera cea mai izolată și m-am aruncat pe un pat proaspăt făcut, peste cearșafurile mirosind a leșie, pe burtă. Cu capul în pernă, plângeam, hohoteam. Ca s-alung putreziciunea îmi readuceam în minte imagini de viață, râsete, elanuri împlinite, cer de vară, vălurile la ora prânzului, tumbe în iarbă și apoi băiatul de care eram îndrăgostită luându-mă în brațe, sărutându-mă. Îi sorbeam saliva plăcută ce păstra un gust de țigară și de pastă de dinți. Am adormit.

Va fi prima și ultima oară că dormeam la tata, lângă el. De atunci, singurătatea.

Nu-l cunoșteam pe acest om, nu-l văzusem decât foarte puțin. Îmi era totuși unicul aliat, fără s-o vreau. Nu trăisem niciodată în funcție de el, iar acum trebuia să trăiesc fără el, era un imens gol inexplicabil. Ceva subtil dispăruse pentru totdeauna, ceva tulbure. Astăzi știu în ce consta acea lipsă: nu mai aveam certitudinea că plac cuiva în orice împrejurare și eram privată de tandrețe. Chiar și atunci când îmi făcea morală, când își lua vocea aceea gravă, iar ochii îi erau în lacrimi, avea un sărut în privire. Sărut pe care-l refuzam, dar care exista cu siguranță.

De atunci, când și când, m-a cuprins (mă cuprinde mereu) o dorință subită de a alerga, dusă de bucurie, de un avânt fericit, de plăcerea de a fi iubită și ocrotită, și de a mă refugia în brațele tatălui. El m-ar legăna, m-ar rostogoli binișor de la dreapta la stânga. Am dansa împreună de pe un picior pe celălalt, într-un ritm lent și tandru „La, la, fata mea, ți-e bine în brațele mele. Liniștește-te, fata mea mare, odihnește-te.” De-abia de-ar fi o

idee mai înalt decât mine, mi-aș ține capul lipit de al lui. Ce miros ar avea? Ce forță ar avea? Nu știu.

Pentru mine, Tata e un cuvânt abstract, fără nici un sens, pentru că Tata se asociază cu Mama, iar în viața mea aceste două persoane sunt distincte, departe una de cealaltă, precum două planete ce-și urmează cu perseverență traiectoriile diferite pe orbitele imuabile ale celor două existențe personale. Eu mă aflu pe planeta-mamă și, la intervale regulate, foarte rare însă, ne încrucișăm cu planeta tatălui care trecea, aureolată cu un nimb nesănătos. Așa că mi se ordona să fac naveta între cele două planete și de cum puneam iarăși piciorul în regatul mamei, de cum mă recupera, părea să-și accelereze cursa ca să mă îndepărteze mai repede de nefasta planetă tată.

Când am devenit eu însămi o planetă solitară și supusă, ca toate planetele, și am început să-mi conduc traiectoria pe uriașul cer albastru-negru al existenței, am căutat multă vreme să mă apropiu de Tata. Neștiind însă nimic despre el, am fost nevoită să renunț la căutări, oboșită, nici măcar tristă. Știu că nu știu nimic despre dimensiunea paternă a bărbaiilor, în caz că aceasta există totuși.

În capătul străduței înfundate, întinsă pe divan, cu fața spre tavan, ochii închiși pentru a izbuti mai bine să intru în comunicare cu uitarea, cu zăvorâtul, cu interzisul, cu nenumitul, cu negânditul, voiam să-l reînsuflesc pe tata. Voiam să-l găsesc în sfârșit, crezând că absența lui, inexistența chiar, îmi produsese înlăuntru o rană periculoasă, un soi de ulcer adânc, ascuns, în infecțiile căruia aveam să-mi găsesc germenii bolii. Mă străduiam deci să-mi adun toate amintirile pe care le aveam despre el, cele mai mărunte frânturi de imagini, cele mai modeste fărâmituri de memorie.

Am avut multă vreme două coșmaruri ce-mi reve-neau adesea în nopțile din copilărie și adolescență. În primul retrăiam o scenă care se petrecuse aieva: era la grădina zoologică din Vincennes.

Ca să-i pot vedea mai bine pe lei și tigri, tata mă așe-zase pe un parapet ce se înclina spre groapa adâncă, se-parând animalele sălbatice de public. Mă ținea bine. În realitate îmi fusese tare frică, dar nu lăsasem să se vadă. În coșmar ceea ce mă speriasse se realiza: cădeam în groa-pă și mă trezeam sufocată de groaza din momentul în care fiarele se năpusteau asupra mea, după pradă. Aveam șase-șapte ani.

În celălalt coșmar eram mai mică: doi-trei ani, poate mai puțin. (Uneori eram un bebeluș de câteva luni.) Eram cocoțată pe umerii tatălui și amândoi ne pierdusem într-o pădure de brazi înzăpezită. Zăpada, pentru mine, care n-o văzusem niciodată, decât în poze, făcea ca locul acela să fie foarte frumos, extraordinar, îmi închipuiam că mi-era interzis, că nu puteam rămâne acolo multă vreme. Și totuși nu mai găseam drumul de întoarcere. Se anunța furtuna iar noi ne învârteam în jurul brazilor negri fără a descoperi nicicând altceva decât alți brazi și zăpada deja bătută de picioarele noastre. Tata mă ținea de glezne cu mâinile, îi simțeam capul cald între picioare. Râdea, nu-și arăta nici o umbră de îngrijorare. Cât despre mine, știam că avea să vină noaptea, că ne pierdusem definitiv... mă trezeam atunci lac de transpirație.

Așa am descoperit că ceva-ul acela se afla în univer-sul meu din fragedă copilărie și că tata nu putea face ni-mic pentru a mă feri de el, nu putea face nimic pentru mine. Tata avea dimensiunea pe care i-o acordase mama, nu-și avea o dimensiune proprie. Îmi e cu totul un necu-noscut care n-a făcut niciodată parte din viața mea.

Mi se întâmplă câteodată să mă uit la cele câteva fotografii ale lui pe care le am. Celor care-l arată la sfârșitul vieții, așa cum l-am cunoscut, purtând cravată, lustruit, la patru ace, le prefer pe acelea din tinerețe, din vremea când nu-și compusese personajul. Caracter rău, încăpățânat, orgolios, fugise, la cincisprezece ani, din impozanta locuință a părinților din La Rochelle, se instalase la Paris ca muncitor necalificat pe un șantier de construcții și-și jurase să nu revină acasă fără o diplomă de inginer în buzunar. O diplomă pe care și-o va fi obținut de unul singur. O fotografie mi-l arată tânăr muncitor, cu pantofi grosolani, pantaloni prea lungi, prea largi, părând a fi ținuți cu o sfoară, într-o cămașă cu mânecile ridicate, descheiată la piept, capul ușor pe spate, râde în soare, pe un fundal de grinzi și bârne. În mână ține un buchet de gura leului de câmp. Cui avea să i-l ofere?

Urmase cursurile la seral, dăduse examene, concursuri. Continuându-și viața de muncitor, devenise în cele din urmă inginer la Poduri și Șosele. Îi plăcea mult să vorbească despre acea perioadă, de cât de greu îi fusese lui, fiu de burghez, să ducă viața istovitoare a ucenicilor. Își zdrelea spatele cu încărcăturile pe care le transporta, iar seara, isprăvindu-se cu treaba, când oamenii se adunau în jurul unui foc, în mijlocul molozului și al fiarelor vechi, încălzeau apă în lighene mari pe care apoi le turnau peste el ca să-i poată scoate cămașa pe care sângele, uscându-se, i-o lipise de umeri. Îmi spunea că ceilalți îl numeau, râzând, „Mutră de Prinț”. Datorită mâinilor frumoase și a pielii delicate. Rămăsese cu un fel de nostalgie a acelei camaraderii și a acelei vieți dure. N-a mai redevenit nicicând pe de-a întregul burghez. Se vedea după cum lua în mână un instrument. Mama spunea: „Nu-i din mediul nostru, n-ai decât să vezi cum mănân-

că.” Și-i adevărat că la masă se apleca ușor peste farfurie de parcă voia s-o protejeze cu brațele și îi aprecia conținutul cu multă seriozitate și satisfacție. Mâncarea nu trebuia risipită. Asta nu-i plăcea.

Nu știu prin ce întâmplare am acasă, într-un sertar, diploma lui de inginer și brevetul de „velocipedist”, precum și permisul de conducere pentru vehiculele cu gaz și certificatele de la patronii lui recomandând, de-a lungul anilor, ucenicul, muncitorul, maistrul, apoi inginerul. O fotografie din acea perioadă: pe un teren de tenis, în plin rever. Simți că mingea l-a surprins într-o mișcare de recul, pe picior greșit. Corpul îi e întins, desfășurându-se parcă din vârful picioarelor până în creștet, și totodată sprijinit de racheta lungă, toată forța îi stă în încheietura de la dreapta, brațul stâng ridicând în aer o frumoasă mână de bărbat, fină și puternică.

Era în perioada când nu avea tuberculoză, când n-o cunoștea pe mama. Văzându-i acele mâini frumoase, zâmbetul strălucitor, corpul subțire și musculos, cred că mi-ar fi plăcut.

Nu m-a rănit niciodată, nu m-a blamat niciodată, nu m-a lezat niciodată și poate că acesta e motivul pentru care niciodată n-am căutat să am alt tată.

După câteva luni, când am îndrăznit să vorbesc despre halucinație și am descoperit că ochiul care mă teroriza era acela al tatălui, am înțeles și că nu de el mă teamam, ci mai degrabă de mașinăria prin care privea și de situația în care mă aflam eu. Despre aceste lucruri voi vorbi mai târziu.

V

A narhia sângelui se sfârșise de câteva luni bune. Eram într-atât de surprinsă, încât mereu mi se părea că-l simt curgând iarăși. Treceam la verificările obișnuite. Nu, nu era acolo. Mă cuprindea un fel de ușurare.

Aveam nevoie de bucuria pe care mi-o oferea absența sângelui pentru a avea curaj să-mi continui lupta împotriva fricii. În cele mai cumplite momente de rătăcire când, epuizată de încăierarea cu ceva-ul lăuntric, eram tentată să deschid sertarul în fundul căruia se aflau vechile tablete ce-l îndepărtau, îmi aminteam de picurările calde și stacojii prelingându-mi-se pe picioare, de lenjeria cu pete închise la culoare, de cheagurile mari, negricioase și moi, tampoanele de vată fixate, cu miros infect, pe care trebuia să le schimb într-una, iar asta îmi dădea curajul să mă mai zbat. Sângele dispăruse. De ce n-ar dispărea și ceva-ul lăuntric?

Socoteam ce progrese făcusem. Mai întâi sângele și apoi faptul că-l vedeam pe doctor de trei ori pe săptămână, singură. La dispoziția orașului, a exteriorului, a necunoscuților. Nu era atât de ușor, îmi pregăteam cu me-

ticulozitate itinerariul. Făceam popasuri pe anumite trasee: un magazin unde-i cunoșteam pe patroni, o cafenea cu un telefon, un colț întunecos unde mă lăsam în voie fără să fiu văzută, casa unui prieten, a unei cunoștințe, ori pur și simplu un copac pe care-l consideram frumos, perspectiva în formă de cot a unei străduțe liniștitoare, orice. Dacă, dintr-un motiv sau altul, eram abătută din drum, își făceau apariția panica, încremenirea, transpirația, iar inima în cușca ei izbea ca un surd pentru a ieși de acolo. Orice-ar fi fost, ajungeam la timp la ședințe și lucrul ăsta nu l-aș fi putut face cu trei luni în urmă.

Acum moartea îi luase locul sângelui. Mi se etala nestingherită în minte.

Moartea, într-un sens, era mai înfricoșătoare decât sângele. Purta mereu vălurile-i brune ce se târâiau prin ungherele gândurilor mele, făcându-le să fie vagi, imprecise, nesigure. Își avea mereu coasa lucitoare, bine ascuțită, anume pentru a tăia dintr-odată orișice avea chef, fără explicații. Își avea mereu cu ea frumusețea, suplețea, subtilitatea prin care mă atrăgea, astfel că uneori îmi venea să-i dau mâna ca să mă conducă pe cărâmul cunoașterii, al luminii, al odihnei. Din câte îmi aminteam, moartea ocupase întotdeauna un loc important în mintea mea. Acum însă, instalându-se în fotoliul sângelui, devenea stăpâna corpului, a celor mai mărunte manifestări ale lui. Era tot timpul acolo. În orice clipă putea da naștere la abcese, cancer, gușă, ulcere, chisturi, la scurgeri, putrefacții, infecții. Mă poseda întru totul, era în fiece zvâcnire a pleoapelor, în fiece suflu, în fiece manevră a sângelui, în fiece moment al digestiei, în fiece moment de indigestie, în fiece înghițire, în fiece fâlfâit al ventriculelor, în fiece strop de salivă, în fiece milimetru de unghie ori de fir de păr. Chiar din cauza

vieții, mi-era frică de moarte. Eram în fața ei precum un șofer la volanul unui bolid, lansându-se cu toată viteza într-o curbă în unghi ascuțit. Nu fusesem învățată să conduc acea mașină, nu știam s-o domin, mergeam prea repede ca să pot vira.

De ce moartea ființelor umane era așa de absurdă? De ce doliul, de ce drapelele în bernă, de ce muzica apăsătoare, lacrimile, ceremoniile, Pompele funebre, tobele acoperite cu văluri, culoarea neagră? De ce să nu se vorbească niciodată despre viermi, de pielea fără sânge care se marmorează, despre picioarele ce se întind ca niște spatule, despre miros? De ce să li se închidă cadavrelor gura și ochii, de ce să li se astupe anusul cu vată? De ce să nu fie lăsat corpul liber în mutațiile lui, în activitățile-i misterioase? De altminteri, unde era misterul? Exista vreunul? De ce măștile, machiajele? Și camerele mortuare unde cadavrele tricotează, citesc, sau cel mai adesea se odihnesc în tihnă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, în vreme ce fiecare știe că în-lăuntrul lor se pregătește în secret prețioasa schimbare a materiei, alunecarea dinspre solid spre lichid, transformarea lichidului în gaz și în țărână, tot acel balans armonios ce face ca pădurile să crească, vântul să sufle, pământul să se zguduie, planeta să se învâртеască, soarele să încălzească. De ce să nu se vrea participarea la echilibrul forțelor, al fluxurilor, al ritmurilor, al curenților, al puterilor? Nu pricepeam nimic, eram nebună. Tocmai pentru că eram nebună nu pricepeam nimic din ceea ce făceau și voiau ceilalți.

Mi-era frică de ceilalți, frică să nu cad, pe când mă deplasam, pe vreun trotuar, și să mă sfârșesc acolo, în praful orașului. Mi-era frică să nu-mi dau duhul cu fața spre cerul pe care l-aș vedea pentru ultima oară pe deasupra

clădirilor, foarte departe, în vreme ce trecătorii s-ar opri la oarecare distanță ca să vadă murind o femeie. Între ei și mine ar fi un cerc de bitum plin de scuipați, de chiștoace și de pipi de câine. Mi-era frică de privirile lor, de moartea pe care mi-o propuneau, pe care mi-o impunea prezența lor, și din care nu pricepeam nimic. Îmi vedeam de-acum corpul indisponibil, inert, picioarele un pic îndoite, brațele depărtate de bust, ochii deschiși ținând frumoasa imensitate de dincolo de acoperișuri, de dincolo de păsări, de dincolo de avioane. Nu mai eram în stare să le strig: „Nu-mi închideți ochii, nu mă atingeți, plecați, nu aparțin alor voștri!”. Eram la discreția lor, a morții lor, iar asta mă îngrozea.

Mi-era frică încontinuu. O frică atât de mare, de intensă, de torturantă că doar nebunia mă mai ajuta s-o pot suporta. Frica atingea cote paroxistice, astfel că ar fi trebuit să explodez ori să mă dizolv. În loc de așa ceva o înduram la nesfârșit. Voiam să fiu doborâtă, răpusă de un șoc electric, de o injecție cu adrenalină, de un duș foarte rece. Îl uram pe doctorul care mă priva de aceste remedii și la care alergam deși nu mai aveam nici pic de aer în plămâni, nici strop de sânge în vene, nici un mușchi, nici brumă de forță spirituală, nimic în afară de un instinct ce-mi ducea oasele și harnașamentul lor, iute, iute, în capătul străduței înfundate.

Să vorbesc, să vorbesc, să vorbesc.

„Vorbiți, spuneți tot ce vă trece prin cap, străduiți-vă să nu faceți nici o selecție, să nu reflectați, străduiți-vă să nu vă ordonați frazele. Totul e important, fiecare cuvânt”

Era singurul remediu pe care mi-l oferea, iar eu mă îndopam cu el. Poate că asta era arma împotriva ceva-ului lăuntric: acel șuvoi de cuvinte, acel vârtej de cuvinte, acea masă de cuvinte, acel uragan de cuvinte!

Cuvintele transportau neîncrederea, frica, neînțelegerea, severitatea, voința, ordinea, legea, disciplina, precum și tandrețea, blândețea, iubirea, căldura, libertatea.

Vocabularul ca un joc de puzzle, grație căruia reconstituia imaginea clară a unei fete așezate foarte corect la o masă mare, cu mâinile de o parte și de alta a farfuriilor, cu spatele drept, neatingând spătarul scaunului, singură în fața unui domn cu mustață care-i întindea un fruct zâmbind. Solnițele de cristal cu căpăcele de argint, serviciul de Sèvres, clopoțelul ce atârna de lustră și unde, pe o bilă din marmură roz, o Colombină și un Pierrot așteptau să fie puși să se strângă în brațe pentru ca în oficiu să se audă o sonerie.

Cuvintele reactivau scena. Eram iarăși fetiță. Mai apoi, când imaginea dispărea, redevenind o femeie de treizeci de ani, mă întrebam de ce acea atitudine rigidă, acele mâini încleștate pe fața de masă, acel spătar interzis? De ce neplăcerea aceea, cea jenă în prezența tatălui? Cine îmi impusese toate astea și de ce? Eram acolo, pe canapea, cu pleoapele strânse, ca să mai rețin fetița. Eram realmente ea și realmente eu. Atunci totul era simplu și lesne de înțeles. Începeam să văd conturându-se cu precizie dominația mamei. Ca să dau de mine trebuie să dau de ea, s-o demasc, să mă afund în tainele familiei și ale clasei mele.

Închideam ochii, eram fetița culcată în patu-i cu așternuturi de pânză bine netezite, un crucifix pe peretele de deasupra capului, cu privirea îndreptată spre o ușă închisă, cu păpușile orânduite după mărime. Un foc de lemne gata să se stingă în șemineu aducea în cameră scânteieri de vulcan, împrăștiat umbrele.

O așteptam pe mama. Mă luptam cu somnul care mă putea face să ratez momentul sosirii ei. Eram cuminte.

„Dacă nu ești cuminte nu voi veni să-ți spun noapte bună!”

M-am apucat să vorbesc despre mama și n-am mai conținut până la sfârșitul analizei.

De-a lungul anilor, m-am afundat în ea ca într-un hău întunecos. Așa am făcut cunoștință cu femeia ce voia să fiu. A trebuit, zi de zi, să iau notă de îndârjirea cu care fabrica o ființă perfectă, potrivit propriei dorințe. A trebuit să-i apreciez forța voinței cu care-mi deforma corpul și gândirea pentru a le face s-o ia pe drumul decis de ea. Taman între acea femeie pe care voise s-o creeze și mine se instalase ceva-ul lăuntric. Mama mă abătuse din drumul meu, iar acest travaliu fusese atât de bine făcut, atât de profund încât nu eram conștientă, nu-mi mai dădeam seama.

Despre mama, acum, îmi aduc aminte că am iubit-o la nebunie în vremea copilăriei și a adolescenței, apoi că am urât-o și finalmente că am părăsit-o în mod voit, cu foarte puțin timp înainte de moartea ei, care de altminteri a pus punct analizei mele.

Noți calde din tinerețe, când nu dormeam. Când, după ce mă tot suceam și răsuceam în pat, după ce citeam până la slăbirea vederii, mă sculam în căutare de nimic. Rătăceam prin spațiosul apartament adormit, pe culoarul în formă de U; una din ramificațiile acestui U mergea de-a lungul camerelor, baza deservea saloanele de primire, cealaltă ramificație, traversând oficiul, ducea până la bucătărie. Cunoșteam într-atât de bine locurile încât n-aveam nevoie de lumină. De altminteri, totdeauna mi-a plăcut să umblu pe întuneric și, la acea vreme, umbra și misterul se potriveau cu iritarea, cu excitația anxioasă căroa copiii le cad uneori pradă neputând să definească această stare și cu atât mai puțin s-o exprime.

Toată viața îmi era înaintea, toată acea viață pe care o doream și care mă speria!

În aceste deplasări orbești, ce aduceau a plânsete, mi s-a întâmplat în nenumărate rânduri, o dată ce treceam de primul colț al culoarului, să fiu smulsă din singurătate de o lumină în depărtare ce lăsa pe sticla de la ușile salonului dăre roșii și aurii. Unul dintre aceste reflexe, deformat din cauza defectului unui gemuleț, se rotunjea, sub forma unui ochi, alterând puritatea transparenței sticlei. Acele licăriri arătau că mama era acolo. Înaintam mai repede și mai în liniște. Ajungeam în holul de la intrare din fața ușii deschise ce dădea spre scara de serviciu. Mă opream la hotarul cu întunericul. În capătul culoarului, scăldându-se într-o lumină cu atât mai strălucitoare cu cât era mai adâncă obscuritatea în care mă aflam eu, stătea în picioare cu un pahar mare în mână, plin cu vin. Era nemișcată, tristă și pașnică, privea în depărtare, foarte departe. Uneori bea cu înghițituri mari închizându-și ochii. Mi se părea că-i priește. O dată golit paharul, se ducea în penumbra oficiului, deschidea frigiderul care o plasa atunci într-o lumină veselă și confortabilă, scotea o sticlă, își umplea paharul, stingea lumina în bucătărie, apoi o pornea pe băjbăite spre camera ei, cu întăritorul în mână. Își închidea ușa cu cheia. Știam că nu se va mai clinti de acolo până a doua zi.

Pe când era în bucătărie, singură în lumină, o vedeam bându-și vinul alb, și tare voiam să fiu eu acel vin. Aș fi dorit să fac un lucru bun pentru ea, aș fi dorit s-o fac fericită, aș fi dorit să-i atrag atenția. Îmi făgăduiam să descopăr o comoară pe care să i-o ofer.

Mă gândeam atât de mult la acea comoară încât, în orele de siestă, începeam să transpir de excitație. În pământ se găsesc pietrele prețioase. Așa că ieșeam în soa-

rele ce te țintuiește, în aerul dens ca o dulceață. Săream pe fereastră, trăgeam obloanele după mine și o porneam prin vie. Așezată pe vine, râcâiam pământul. Râcâiam până ce treaba asta îmi provoca dureri, până ce aveam impresia că mi se dezlipesc unghiile. Căutam pietricele care nu semănau cu celelalte. Îmi umpleam buzunarele. Printre ele poate existau într-adevăr diamante, smaralde, rubine. Ce surpriză ar avea! Chipul i s-ar destinde, m-ar îmbrățișa, m-ar iubi.

Mă atrăgeau de asemenea cupele unor flori, în special cele de la belșiță, cele de la rodul-pământului. Ce vedeam înlăuntru, cercetând cu atenție, mă amețea: catifele de aur și de foc, picături de elixir, damasc, satin. Precis că acolo erau sipete fabuloase conținând nestemate. Ciopârțeam florile și nu găseam nimic. Atunci, în fața spectacolului pe care i-l ofereau plantele distruse, seara, îmi spunea cu duritate în glas:

„Ție nu-ți plac florile, mie-mi plac, nu trebuie să le strici.”

Văzând grămăjoara de pietricele pe care o scoteam din buzunar, cu respirația întretăiată, cu mintea în delir, cu sufletul jubilând la ideea minunăției pe care fără doar și poate că ea o conținea și care avea să-i lumineze viața, spunea:

„Nu ține porcăriile astea în casă.”

Mai erau de asemenea trestii și bambușii. Etuiurile formate în spațiile inelelor de pe tulpinile lor îmi păreau a fi cutiuțe pentru obiecte rare. Trebuie că acolo se găseau tocmai butoni de-ai mandarinilor, din care făcea colecție. Smulgeam tijele frunzoase și tăioase ale acestor plante, după care mă apucam să explorez fiecare tubuleț. Dădeam peste capitonări cu bumbac alb, câteodată peste minuscule și fragile hostii ce ocupau întreg orifi-

ciul. Însă nimic altceva, nimic, nimic. De cum mă săturam de toate decepțiile acumulate, scoteam inima frunzelor, din vârful tulpinei, și-mi confectionam un fluier strident. Ceilalți copii mă imitau și o poneam împreună, gășculiță asurzitoare, spre partide de-a v-ați ascunselea sau de-a urmărirea.

Nici butonii de mandarina, nici bijuteriile, nici bucățile de aur nativ nu-mi ieșeau vreodată cu totul din cap.

Măcar aveam note bune la școală.

Cu trecerea anilor și pe măsură ce cunoștințele mi se îmbogățeau, am aflat în mod cert că terenul de la noi nu era nici aurifer, nici diamantifer, nici în general cu pietre prețioase. Am aflat că trestiiile nu puteau conține butoni de-ai mandarinilor pentru că erau confectionați din fildeș, de negăsit pe meleagurile noastre, și aparțineau unor persoane oficiale care trăiseră în China, la mii de kilometri de aici. Am aflat că frumusețea florilor, pentru acei cărora le plăceau, era o comoară în sine și nu producea vreo altă comoară, de natură diferită.

Am descoperit în schimb valoarea și existența banilor, a trocului și a schimbului. M-am apucat să vând cărțile vechi și sticlele vechi, colecțiile de *Illustration* și *Marie Claire* îngrămădite prin debarale. Comparam totalul bănușilor mei cu prețul celui mai mic buton de mandarin expus în prăvăliile anticarilor. Scăderea ducea la un rezultat deznădăjduitor. Îmi dădeam seama de gusturile și de nevoile ei. Pentru ea, căreia nu-i plăceau decât „lucrurile de preț”, nu exista ceva pe piață care să fie pe măsura portofelului meu. Ușa fericirii ei îmi era așadar închisă deoarece credeam că n-o pot deschide decât cu cadouri. Iubirea-mi nefiind, după toate aparențele, cheia potrivită.

M-am refugiat atunci, inconștient, în lumea visului, disprețuind erorile primei copilării, ineptiile căutărilor, stupiditatea speranțelor mele. Toate eforturile acelea zadarnice mă făcuseră să mă resping, să-mi fie rușine de mine. Am descoperit însă că mă puteam inventa doar pentru mine singură, în ascuns.

În afara orelor de școală unde învățam bine, îmi petreceam tot timpul să mă preamăresc, să-mi atribui valoare.

De-abia veneam acasă și mă și duceam pe terasă unde organizam campionate mondiale, cosmice. Singură împotriva universului, dar cu o asemenea voință de a învinge, cu o atât de mare nevoie de a mă exprima, încât nu mă temeam de nimeni, chiar doream această înfruntare.

Cu excepția unei grămezi de butuci nu era nimic pe terasa cu pardoseală din cărămidă roșie. Nu era decât cerul întreg. Lăstunii se învârteau cu miile pe deasupra capului scoțând piuituri foarte ascuțite. Trebuie că mai erau și zgomotele orașului, dar nu-mi aduc aminte. Nu-mi amintesc decât cerul, lăstunii și esplanada roșie pe care desenam un șotron. Toate fetele din clasă, toate fetele din școală, toți oamenii pe care-i cunoșteam erau de față, nu lipsea nici unul. Vom vedea cine va câștiga.

Alegerea disculețului mă preocupa mult. Cel mai bun disculeț era o cutie de pastile Valda umplută cu noroi. Însă, jucând așa, ca o apucată, metalul avea să se deterioreze și curând fundul cutiei s-ar desface precum acela al unei banale cutii de conserve. Ceea ce era dramatic, întrucât nu aveam bani de buzunar. Trebuia deci să aștept următoarea răceală a unui membru al familiei și din lipsă de ceva mai bun, să joc cu orișice fel de cutie, fapt ce compromitea campionatele.

Jucam pentru toată lumea, pe rând, cu o înflăcărare și o forță de intensitate egală pentru fiecare persoană pe care o reprezentam. Când îmi venea mie rândul, tremuram de frică. Adeseori jucam mai bine pentru ceilalți decât pentru mine însămi.

— Hai, domnișoară!

Domnișoara, de data asta, eram eu! Glezna mi se încorda. Glezna a cărei suplețe era garanția izbânzii.

Vegheam la aplicarea cu extremă rigurozitate a regulilor, mai cu seamă când îmi venea mie rândul, nu țineam să obțin o semivictorie. O cât de ușoară atingere a liniei cu talpa și urma eliminarea. De nenumărate ori încercasem să trișez în favoarea mea, însă nu gustasem gloria. Când ajungeam în „paradis”, era realmente paradisul. Acolo puteam să stau pe ambele picioare și să mă destind. Îmi calculam șansele. Niciodată nu mă gândeam că eu eram cea care jucase în locul aceleia care, pe moment, se afla în fruntea competiției, voiam s-o înving. O porneam din nou într-un picior.

Când mă chemau la cină era adeseori întuneric, însă vedeam perfect liniile de cretă albă ce-mi delimitau câmpul de bătaie. Lăstunii se duseseră o dată cu soarele.

Organizam și competiții cu mingea la perete, competiții cu arșice, competiții de sărit coarda, competiții de yo-yo. Totul depindea de jocul practicat cel mai frecvent în curtea de recreație de la școală.

Când mi se întâmpla să fiu campioana lumii, mă simțeam atât de mulțumită, încât atunci înțelegeam perfect ce spunea mama în legătură cu binefacerile împărtășaniei. Ea garanta că, o dată intrat în suflet, Cristos oferă fericirea, bunătatea, înțelepciunea, pacea; exact ce simțeam eu după ce câștigam un campionat epuizant.

Căci mă împărtăsisem și fusesem foarte atentă la efectele sanctificatoare ale cuminecăturii. Nu se produsese-ră. Pur și simplu mă înspăimânta bonomul acela mic în zdrențele lui și cu bărbuță care mi se plimba prin cavernele sufletului. În același timp mi-era tare frică pentru el, de trecerea aceea de la gură la inimă, de acel tobogan extraordinar al laringelui meu. Învătasem la catehism că în cea mai infimă bucățică de hostie Domnul există în întregime. Cum eram în vreme de război și trebuia să se facă la orice economie, preotul împărțea hostiile în patru. Cu cât bucata era mai mică, cu atât creatura pe care o conținea era, logic, mai mică și cu atât îi sporeau șansele ca să se piardă în complicațiile din organismul meu.

Eram foarte preocupată de ce se petrecea înlăuntrul corpului. Copil fiind, mama îmi spusese: „Dacă înghiți un sâmbure de cireasă, îți va crește un cireș în burtă.” Deduceam că dacă aș înghiți o sămânță de strugure mi-ar crește o viță de vie, un sâmbure de caisă, un cais etc. Îmi mâncam fructele cu cea mai mare atenție și dacă, din nefericire, mi se întâmpla să treacă un sâmbure, nu mai izbuteam să adorm. Simțeam copacul crescându-mi înlăuntru, mă așteptam dintr-o clipă în alta să-i văd ramurile încărcate de fructe ieșindu-mi prin nări, prin urechi, gură, îmi simțeam degetele preschimbându-se în rădăcini. Finalmente vomam și în sfârșit îmi venea somnul. Apoi simțeam realmente că ea mă lua în brațe, îmi aranja părul, mă schimba, îmi primenea cearșafurile și fața de pernă. Eram în al nouălea cer, de o fericire perfectă. O auzeam spunându-i bonei.

„Trebuie că nu digeră fideaua din supă. Uite, e întreagă.”

Adormeam în brațele ei, strâns lipită de ea, eram cea mai fericită fetiță din lume.

Ca să revin la campionate, voi spune că au fost foarte importante. Pentru că adeseori câștigam, iar aceste victorii îmi confereau în secret o valoare pe care n-o avusesem niciodată. Mă simțeam demnă de ea, de austeritatea ei. Îmbrățișările, emoțiile, toate astea erau bune pentru cele plâpânde! Nu mai aparțineam acestora. Știam să lupt, să mă arăt generoasă, onestă, în fine, bună. Nu asta era ce voia să fiu: bună? Și voi fi încă și mai bună practicându-mi cu adevărat religia de care ea era atât de legată. Așa m-am hotărât s-o însoțesc la liturghiile de dimineață.

Aveam acea vârstă când adolescența începe să-mi pătrundă mintea, să-mi brăzdeze și să-mi îmblânzească trupul. Mergeam alături de ea, dis-de-diminează. Ne răsunau pașii pe asfalt. Vorbeam puțin. Ghiozdanul îmi atârna greu. Cu atât mai greu cu cât acele campionate și în primul rând mama nu-mi lăsaseră vreme să-mi fac temele pentru acea zi. O să mi le fac de cum ies de la biserică, în drumul spre școală, în autobuz apoi în tramvai.

— Ești sigură că n-ai mâncat nimic, n-ai băut nimic?

— Sigură. Când m-am spălat pe dinți am fost atentă să nu înghit apă.

— Bine. De câtă vreme nu te-ai spovedit?

— De zece zile.

— E mult. N-o să te spovedești cu școala?

— Da, mâine.

— În acest caz, e preferabil să nu te împărtășești azi, nici mâine dimineață. Suntem în întârziere, n-ai avea timp să te spovedești înainte de liturghie.

La spovedanie spuneam întruna același lucru: „Tatăl meu, am mințit, n-am fost ascultătoare, am fost lacomă, am spus cuvinte urâte” Atâta tot. Degeaba îmi frământ-

tam mintea, nu găseam nimic altceva. Nu era totuși posibil întrucât ea îmi spunea că sfinții păcătuiesc de cel puțin șapte ori pe zi. Asta era situația, nu îndrăzneam să mă uit la preot prin grilajul de lemn și debitam în pripă: „Am mințit, n-am fost ascultătoare, am fost lacomă, am spus cuvinte urâte”

— Atâta?

— Da, atâta.

— N-ai păcătuیت împotriva purității, copila mea?

— Nu, părinte.

— Niciodată?

— Niciodată.

Nu știam ce voia să spună.

— Bine. Spune-ți *Actul de căință*.

Atunci urma partea mea de glorie. Îl știam pe dinafară, pe cel vechi și pe cel nou. În perioada războiului i se schimbaseră cuvintele pentru simplificare. Îmi plăcea că Biserica se moderniza!

— Doamne, regret foarte mult că te-am ofensat pentru că tu ești nesfârșit de bun, nesfârșit de binevoitor și-ți displace păcatul. Îmi iau angajamentul ferm cu ajutorul Sfintei Tale Îndurări să nu te mai offensez și să fac penitență.

— Drept pocăință, vei spune 3 *Bucură-te Marie* și 3 *Tatăl nostru*. Mergi în pace, fiica mea.

Pocăința se recită pe rozariu. Întâi cruciulița, urmată de bobite înșirate pe partea liberă a lănțișorului, ca să-ți faci semnul crucii, și apoi șirul de *Ave*. Aveam acasă o întreagă colecție de mătănii. Din aur, din argint, din cristal, ametist, imitație, din Lourdes, Ierusalim, Roma, binecuvântate de papă, de monseniorul X, de preotul din Ars, cele ale bunicii, ale străbunicii, ale mamei, de la căsătorie, de la prima împărtășanie, de la logodnă, de la

douăzeci de ani. Trebuia o tehnică specială pentru ca să ajungi exact la ultima mărgea la sfârșitul rugăciunii. Arareori ajungeam. Sau eram la ultima bobită și-mi mai rămânea de spus jumătate din rugăciune, atunci răsuceam multă vreme bobita între două degete, cel mare și arătătorul, sau terminasem și-mi mai rămâneau trei bobite, atunci trebuia să socotesc: o bobită: m, o bobită: i, o bobită: n.²

În timpul liturghiei era foarte reculeasă. Stătea în genunchi aproape pe toată durata slujbei. Eu o imitam, iar la ieșirea din biserică genunchii îmi erau brăzdați cu adânci șanțulețe oblice de la scăunelul de rugăciune din pai. O priveam ca să procedez așijderea. Îi observam frumosul profil, nasul drept, buzele bine conturate, pleoapele închise peste ochii-i verzi, mantila gri așezată ca o negură peste undulațiile părului și apoi mâinile-i de regină încrucișate, lungi, albe, fermecătoare, cu unghii lucioase și pilite.

Nu era aproape nimeni în biserică: vreo câteva bătrâne vârate în umbra naosului lateral și noi două în primul rând al naosului, pe scăunelele de rugăciune ale familiei. La acea oră servea drept sacristană, dădea răspunsurile și suna din clopoțel. Chiar și cântam. Amândouă aveam voci profunde. Prefacerea, împărtășania, momente intense a căror intensitate nu izbuteam s-o simt, iar asta mă făcea să-mi plec și mai mult capul, de rușine. Mă făcea să mă rog încă și mai bine. Gândindu-mă la toate cuvintele.

„Introibo ad altare Dei. Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

² În textul francez: „un grain: si, un grain: soi, un grain: til” (de la: „ainsi soit-il”: amin (N. t.).

Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Sed tantum dic verbo et sanabitur anima mea."

Studiam latina, traducerea era simplă: „Doamne, nu sunt demnă să Te primesc sub acoperișul meu. Dar spune-mi doar un cuvânt și sufletu-mi va fi vindecat."

Dar să spună o dată cuvântul! Să fiu plină de har! Fie ca ea să mă iubească! Nimic. Nimic altceva decât soarele ce răsărea ca un miracol și făcea să strălucească vitraliul din spatele altarului. Cristos răstignit cu picioarele străpunse, cu mâinile străpunse, cu coasta străpunsă stătea în echilibru într-o lumină acum de un roșu-aprins, cu firavele-i coapse și cu pânza-i brodată.

Venea apoi goana nebună prin grădinile din parcul Galland, cu o carte deschisă în mână, cu ghiozdanul deschis, cu uniforma răvășită. Lecția la istorie, lecția la matematică. După care, în tramvai, în mare viteză, pe genunchi, retroversiunea sau traducerea latină, disertația. Tramvaiul zgâlțâia, zdruncina.

— Domnișoară! Caietul dumitale e o otreapă!

Și nu fără motiv. Ca și cum eu aș avea timp să trag linii drepte, să scriu titlurile și subtitlurile cu cerneluri colorate, să pun data!

— Și-apoi, e prost scris!

Era adevărat, iar tramvaiul nu rezolva nimic. Scrisul era ca și religia: degeaba mă străduiam, nu-mi ieșea. Aș fi dat orice să fac „D-uri" ca Solange Dufresnes, sau „m-uri" ca mama. Și-apoi, făceam pete și ștersături. Stilourile nu-mi funcționau niciodată.

— Păcat, tema e bună, însă îți scad două puncte pentru aspect.

Nu-mi păsa întrucât notele n-o interesau pe ea. Cel puțin nu se uita decât la cele proaste. Cu degetu-i fru-

mos urmărea coloana cifrelor și se oprea la cele sub zece.

— 6! Ai avut un 6 (sau un 4 sau un 3).

— La croitorie.

— Dar e foarte importantă croitoria. Trebuie să știi să-ți faci tivurile și să-ți coși nasturii. Zău, mă-ntreb ce ne vom face cu tine. O îngălată.

O îngălată! O îngălată era ca netoată, ca negreală, ca scotoceală, ca sperietură, ruginitură, ca păduchios, monstruos. Era ceva flasc, fermentat, cleios. Nu semăna în nici într-un caz imaginii pe care o aveam despre ea și cu care voiam să semăn. La ieșirea de la liturghie mirosea a lavandă. Corpul-i excesiv de robust, cu șolduri late, dar cu gambe subțiri și distinse, era într-un costum de gabardină gri-bleu având o linie clasică, impecabil. Mocasini îi erau lustruiți. Avea să ia autobuzul care o va duce pe colinele orașului, acolo unde îi primea pe copiii străzii. Era o stație terminus. Toți o cunoșteau: controlorii, șoferii, încasatorii. O sărbătoreau în fiecare dimineată. Îi ofereau buchețele de anemone și de narcise galbene ori de panseluțe, după anotimp. Îi aduceau pe cei nou-născuți, împopoțonați ca de paradă.

La despărțire, îmi făcuse pe frunte, cu degetul mare, un mic semn al crucii pentru a-mi spune la revedere. „Du-te și să înveți bine!”

O pomeam alergând spre școală, lăsând-o cu sărmanii ei care o înconjura, fericiți că o văd, că o ating, o aud.

Acel semn pe frunte era un stigmat. Îmi părea că-i vizibil pentru toată lumea. Mi-l închipuiam aidoma unui lichen stâns, bombat și moale sub degetul arătător, ca o cicatrice, care năpădește literele gravate în piatra vechilor morminte jilave.

În copilărie, religia ocupa un loc foarte important deoarece mă ajuta să ajung la mama. În sine n-avea nici o semnificație pentru mine căci n-am avut niciodată nici credință, nici har. Totuși, nu pentru că nu m-aș fi rugat, nu l-aș fi implorat pe Dumnezeu să-și pogoare asupra-mi una din acele mane cerești ce mi-ar fi domolit agitația, vinovăția. Căci, firește, nu posedam virtuțile acelea creștine care-mi erau descrise. Pe parcursul meditațiilor la care eram adeseori constrânsă (întrucât frecventam o școală religioasă și, în plus, mama era o practicăntă frecventă) mă plictiseam îngrozitor. Nu izbuteam să reflectez. Dacă mi se spunea să meditez un sfert de oră asupra carității creștine, spre exemplu, începeam să fac la fel ca toți ceilalți, îmi propteam capul în palme și-mi spuneam: „Iubiți-vă, e într-adevăr bine. Da, trebuie să ne iubim unii pe ceilalți, asta-i adevărat și nu-i ușor pentru că unii n-au chef să iubească și apoi există alții pe care ai vrea să-i iubești și nu se lasă iubiți.” Și asta era tot, nu mergeam mai departe, mă apucam să mă gândesc la altceva, încercam să-mi fixez privirea pe materialul hainelor mele, pe urzeala țesăturii. De fiecare dată însă mă-ndepărtam, mă abăteam pe nesimțite și mă gândeam la ce nu trebuia să mă gândesc: ce voi face în recreație, sau la ieșirea de la liturghie, sau joia viitoare. Nu izbuteam să-mi curm gândul de la asemenea lucruri și-mi era rușine. Mă luptam să-i pun frână escapadei și sufeream realmente că nu aveam tăria să scap de această lipsă de concentrare. Cum eram încredințată că paradisul și iertarea Domnului nu se obțin decât prin sacrificiu, suferință, dificultăți, mizerie, deduceam că, logic, mă voi duce de-a dreptul în Infern și că în acel moment însuși Dumnezeu încrețea din sprâncene și plângea din cauza supărării pe care i-o pricinuiam. Ieșeam într-o dis-

poziție proastă din aceste examene de conștiință: îl răni-
sem pe Dumnezeu pe care mama îl iubea, căruia îi sacri-
fica totul. Era ceva de nerezolvat.

De aceea, dacă nu reușeam să mă conformez în inter-
ior trebuia s-o fac în exterior. Corectă, politicoasă, ele-
vă bună, curată, virtuoasă, supusă, econoamă, serviabi-
lă, pudică, milostivă, onestă, izbuteam cu chiu cu vai,
adeseori cu vai, pentru că-mi plăcea prea mult să mă dis-
trez și să râd. Îmi murdăream hainele și mâinile, mă ju-
leam, caietele-mi erau pline de pete și de ștersături. Eram
totuși o fată bună, nu foarte prezentabilă, însă virtuo-
asă, onestă și elevă bună și făceam un efort vizibil ca să
am o reală viață religioasă.

În fapt, singurele momente în care reușeam să am o
atitudine religioasă erau momente de extaz create de
obiecte ori de anecdote. Ceva foarte concret. De exem-
plu, istorioarele despre miracole, când Isus mergea pe
apă, când înmulțea pâinișoarele și peștișorii, când îi vin-
deca pe bolnavi ori îi învia pe morți etc. Mă puneau pe
gânduri și realmente îmi plăcea Isus ca o persoană în-
tr-adevăr capabilă, pe care efectiv aș fi vrut s-o cunosc,
cu care m-aș fi plimbat bucuroasă pe drumurile din Ga-
lileea sau din altă parte. Da, mi-ar fi plăcut să mă duc în
Paradis și să-l întâlnesc și să asist la jongleriile pe care le
făcea. Din același motiv, în timpul liturghiei îmi plăcea
momentul prefacerii când pâinea și vinul se transforma
în trupul și sângele lui Cristos. Remarcasem într-o zi că
această hostie nu semăna cu pâinea, atunci mama îmi
explicase cum și de ce se fabricau hostiile și că de altmin-
teri numai protestanții mâncau pâine pentru a se împăr-
tăși. Dintr-o dată am crezut că am făcut un păcat dorind
pâine și am început să privesc hostia exact ca și cum ar
fi o pâine mare rotundă așa cum vezi în unele tablouri

reprezentând Cina cea de taină. Oricum, eram foarte fericită în ziua de Paști și-mi păreau delicioase feliuțele de cozonac ce se împărțeau atunci la liturghia mare. Îmi plăcea și muzica religioasă. Unele cântece mă răscoleau, mai cu seamă *Stabat Mater* din Vinerea Mare. Aveam o voce joasă, iar corurile de fete erau întotdeauna foarte înalte. Ca să-mi urc vocea până la acele altitudini eram obligată să-mi încrețesc fruntea și să umblu după muzică până în vârful degetelor de la picioare, fapt ce-mi dădea un fel de amețală și o ușoară migrenă pe care le apreciam mult. Îmi părea că aceste indispoziții erau semn al misticismului.

Singurele meditații care mi-au fost realmente pline de reflecții erau acelea în care mă afundam seară de seară după rugăciune, îngenunchiată în fața crucifixului atârând de peretele de la capul patului. Crucea era din abanos, Isus era din fildeș, la fel și specia aceea de banderolă deasupra capului său pe care sta scris *Inri*, cuiele erau din bronz. Acest obiect îmi fusese făcut cadou în ziua primei împărtășanii. Întru edificare, mama îmi dăduse amănunte în legătură cu prețioasele și nobilele materiale ce compuneau ansamblul. „Știi, e un crucifix foarte frumos, de mare valoare, e o adevărată operă de artă.” Nimic nu-i prea frumos când este vorba de Dumnezeu. Astfel că seara admiram în același timp abanosul, fildeșul, bronzul și pe Isus torturat. Stăteam multă vreme să studiez cuiele. Pentru cele de la mâini îmi închipuiam că treaba se petrecuse simplu, trecuseră ușor printre oase, însă pentru cele de la picioare, trebuie că fusese mai greu, cu siguranță că i le înfipseseră oricum. Povestea asta îmi provoca dureri la picioare. Și coroana de spini! Imposibil să-și lase capul pe spate, s-ar fi izbit de cruce și astfel spinii i-ar fi intrat încă și mai adânc în

craniu. Știuse să-și găsească o poziție cum nu se poate mai potrivită, capul în față, băbuța în piept. Rana triunghiulară dintr-o parte nu-mi spunea cine știe ce, bustul îi era atât de slab, coastele-i ieșite, ca scheletul unei unei bărci abandonate, ca acei bieți câini care scotocesc prin gunoaie. Slăbiciunea aceasta îmi dădea mai mult de gândit decât triunghiul răni de-abia marcat de fildeş. Picioarele, dimpotrivă, îi erau foarte musculoase, cele ale unui atlet. Și-apoi, pâza decentă din dreptul sexului. Era altceva! Picioarele acestea frumoase, misterul acesta de dincolo de zdrențe... Nu zăboveam îndelung în acea zonă și totuși tocmai ea mă făcea să-mi dea lacrimile gândindu-mă că murise pentru mine. Ca să conchid, îmi înfingeam cuiele în vârful degetelor, trebuiau să-mi producă un pic de durere. Cred că mi-ar fi plăcut efectiv să-mi dea sângele, dar n-am ajuns niciodată până acolo. Apoi, semnul crucii la iușeală, un fel de zăpăceală magică și hop, dintr-un salt eram în așternuturile cu miros plăcut de leșie, în perna de puf pe care o iubeam tare mult și pe care o strângeam în brațe. Nu riscam, nici măcar în plină vară, să-mi las un picior ori o mână dezvelite ca nu cumva scârboșii demoni de sub pat să mă prindă și să mă ducă în infern. Văzusem în vechiul catehism al străbunicii două mari ilustrații: moartea creștinului și moartea păcătosului. Creștinul murea stând pe jumătate așezat, susținut în agonia lui de îngeri cu aripi frumoase, privirea îi era atrasă în sus, înspre lumina strălucitoare a Domnului, de dincolo de baldachinul cu ciucuri. Creștinul avea o cămașă de noapte impecabilă, închisă la gât și la mâneci, cearșafuri frumoase neșifonate, mâinile-i împodobite cu un șirag de mătării stăteau împreunate într-o rugăciune. Cât despre păcătos, acesta era pe un pat mizerabil în dezordi-

ne, se contorsiona și se strâmba. Diavoli cu niște cozi în formă de săgeată, înarmați cu furci (din cauza acestei unelte totdeauna am crezut că Neptun e un diavol), îl duceau pe păcătos de brațe și de picioare sub pat spre focul din infern din care se vedeau câteva flăcări ce începeau să atingă ușor mobilele jalnice din sărăcăcioasa mansardă unde se petrecea această agonie.

Știam totuși că nu asta era important, știam că trebuie să alung aceste imagini, oricât de sfinte ar fi, pentru a reflecta asupra unor lucruri precum „Dumnezeu e un simplu spirit” sau la sfânta treime „un singur Dumnezeu în trei persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh”. Atunci însă povestea lua o întorsătură proastă. Tatăl cu sandale și barbă, Fiul cu sângele, crucea, în fine Sfântul Duh, pasărea aceasta! Mister. Pasărea se preschimba în pescăruș, iar pescărușul ajungea pe plaja mea preferată cu valuri, cu umbrele de soare, stânci și cu băiatul care-mi plăcea! Păcătuiam, păcătuiam, păcătuiam, fără-ncetare. Orișice plăcere îmi era umbrită de acest fapt. N-aveam încredere în mine și era greu de suportat această neîncredere. Ca să-i plac mamei nu trebuia să fiu o păcătoasă. Or, eu eram o păcătoasă și încă una mare.

Singurele momente când eram în perfectă armonie cu mama, când eram sigură că o înțeleg bine și că nu fac nimic din ce i-ar displacea, erau acelea ale plimbărilor prin grădini.

Ne petreceam toate vacanțele și toată vara la proprietatea familiei. Venise războiul și ne privase (eram încântată) de verile din Franța. Așa că locuiam acolo pe durata celor trei luni lungi, fierbinți, făcând naveta între ferma din mijlocul podgoriei și vila de la malul mării, legate între ele prin câțiva kilometri de drumuri prăfuite, năpădite de zgomotul asurzitor al greierilor.

Amintirile mele fericite, adevăratele-mi rădăcini țin de fermă, cum ghirlandele atârnă de un pom de Crăciun. De ce? Pentru că acolo îmi petreceam vacanțele, iar timpul îmi aparținea mai mult decât se întâmpla în perioada de școală? Datorită spațiului nesfârșit? La fermă era Algeria, în oraș era Franța. Eu preferam Algeria.

Îmi plăceau acele vâlcele și dealuri roșcate plantate cu viță de vie, aleile de eucalipti, vegetația sălbatică și săracă a pădurilor alcătuită din pini piperniciți, din fistic, grozame și arbatus, pământul uscat în care creșteau tufe de cimbrisor. În comparație cu aceste vaste întinderi austere, fertilitatea și fantezia locurilor irigate îmi erau oferite ca o sărbătoare zilnică.

Peste podgorii și până departe în zare plutea un miros blând de pământ afânat. În grădini, din zori până-noapte, era o nebunie a nărilor: iasomia, portocalii, smochinii, chiparoșii și, ca încheiere, după stropitul de seară, taman după ce pământul și-a deschis inima răcorii, parfumul subtil și vesel de regina nopții. Similar în privința culorilor. Pe fundalul de argilă roșie al sobrelor terenuri cultivate se înșirau verdele-negru al podgoriilor și verdele-gri al măslinilor, bejul butucilor de viță de vie și al tulpinilor, cum se cuvine, sub albastrul uniform și șters al unui cer prea luminat. Însă, aproape de bazine, dădeai peste roșu-stacojiu, galben, indigo, alb, roz aprins, portocaliu, violet, peste culoarea smaraldului, a turcoazei, a safirului, a ametistului, a diamantului. Îmi venea să dansez în mijlocul lor cu clopoței la picioare și la mâini pentru ca toată lumea să-mi audă mulțumirea.

Casa era joasă și solidă, construită de cel dintâi străbun din Bordeaux, care și-o dorise asemenea caselor de pe meleagurile lui: simplă, practică, rezistentă și încăpătoare. La început, era o fermă consolidată, împrejmuită

cu ziduri înalte de cinci-șase metri. Când am văzut-o pentru prima dată, nu mai avea decât o bucată din acele ziduri înalte, înspre curtea de la intrare, străpunsă de un portal uriaș cu grinzi groase. Înăuntrul locuinței, camerele erau spațioase și comunicau între ele. Salonul mare, ce se întindea cât cuprindea fațada, era amenajat pentru persoanele adulte cărora le-ar plăcea vinul de porto, havanele și muzica clasică. Prin geamurile de la ferestre, dincolo de doi presupuși arbuști de piper romantici din care curgeau frunzele dantelate și ciorchinii de biluțe roșii, zăreai frumoasa podgorie, cât vezi cu ochii.

Serviciul lent și grijuliu era asigurat de slujitori arabi care, pentru a servi la mesele de gală, își puneau veste brodate, pantaloni largi de pânză, eșarfe în culori stridente și țechini de aur pe fruntea tatuată. Picioarele lor goale nu făceau zgomot pe lespezile negre și albe ale pavajului. Măinile lor, vopsite în roșu cu praf preparat din arbustul heneé, duceau cu respect argintăria familiei.

Sub frontonul triumghiular al locuinței, între cer și pământ, era înscrisă data construcției: 1837.

Ferma avea grădini întinse. Mai întâi, grădina pentru plimbare, cu partere, alei de rosmarin cu crengile scurtate, cu bolți de verdeață, una în formă de chioșc acoperită de o iasomie cu flori mari, radiale. Din acea iasomie rupea Youssef grădinarul în serile când o pornea haihui, Dumnezeu știe încotro, pe câmpul pustiu. Își punea câteva firicele bine strânse deasupra urechii stângi, peste turbanul de mătase și lăsa o urmă parfumată pe oriunde trecea. Era zgârcit în această privință, nu dădea nimănui din florile astea, doar mie, când și când. Grădina aceea mă cam plictisea. O consideram frumoasă, însă aranjamentul ei nu mă impresiona. Îi preferam grădina

în care creșteau flori și plante de tăiat precum și grădina de zarzavaturi.

Dimineața devreme mama pregătea coșurile cu fundul plat, foarfecele de grădinar și o porneam.

Îmi plăceau la nebunie acele începuturi de ziuă petrecute în verdeața încă foarte răcoroasă a zorilor. Descopeream noile flori și noile frunze pe care mi le pregătise noaptea. Ni se întâmpla să așteptăm peste o săptămână înflorirea vreunui trandafir sau a vreunei dalii. În fiecare dimineață făceam un popas prelungit în fața bobocului de floare ca să-i observăm evoluția. La-nceput micuț, creștea puțin câte puțin, se întredeschidea în partea de sus lăsând să i se întrevadă petale incolore, încă strânse și lipite unele de altele. Apoi, într-o bună dimineață, bobocul începea să plesnească ici și colo, să tragă în toate direcțiile, ca sutienul spălătoresei spaniole care nu izbutea să-și ascundă sânii mari.

— Când se va deschide îi vom face un buchet de jur-împrejur din crăițe, galbenul lor i se va potrivi foarte bine, și din alți trandafiri mai pali, cei din alea cu migdali care sunt sidefii. Cred că va fi încă și mai frumos decât anul trecut.

Astfel, cu totul absorbite și satisfăcute, ne ocupam de culesul florilor pentru înprospătarea ori înlocuirea buchetelor din casă. Câteodată, în holul de la intrare, confectiona buchete ce atingeau până la doi metri înălțime, cu ramuri de moșmon și tije de yucca, plantă cu flori dese, albe, dispuse în formă de piramidă.

Aranjamentele florale făceau parte din educația unei tinere fete de condiția mea. Mama excela în această privință, iar mie îmi plăceau florile, parfumurile, culorile, formele și misterele dinlăuntrul inimii lor, acolo unde credeam să descopăr, când eram mică, butoni de-ai man-

darinilor. Nu-mi dispărea niciodată speranța că într-o bună zi o să găsesc ceea ce ar face-o fericită, încă și mai fericită și mai frumoasă, ceea ce ar risipi neînțelegerea aceea dintre noi, imposibilitatea în care mă aflam, nu știam de ce, de a-i plăcea întru totul.

Momentul lecțiilor pe care mi le dădea în legătură cu alcătuirea buchetelor era acela în care mă înțelegeam cel mai bine cu ea. Mă învăța cum să aranjez florile într-un vas. Îmi spunea să aleg mai întâi vasele, în funcție de flexibilitatea tijelor ce aveau să fie aranjate înăuntru. Îmi arăta cum unele combinații erau imposibile sau foarte greu de obținut, dată fiind suplețea unor flori care nu mergea cu rigiditatea altora.

În cursul dimineții ne petreceam negreșit o bună bucată de vreme în grădina cu zarzavaturi care mirosea a țelină și a roșii.

Legumele ca niște obiecte prețioase! Vinetele, peperii galbeni, bostanii, ardeii iuți, roșiile, castraveții, bobii, dovleceii, fasolea, toate proaspete, crescute, strălucind de sănătate, trimițând reflexe aprinse sau întunecate în scobitura robustelor frunze. Pătrunjelul, morcovii, napii, ridichile, salata, ceapa, hașmaua, arpagicul, hasmațuchi, toate aceste legume bine rânduite în grămezi verzi, nedede sau cu zimțuri, răspândind mirosuri de mâncare bună, de masă familială, de tihnă, de căldură. Florile de usturoi, în vârful tijelor lunguiețe, etalându-și rozul delicat pe deasupra celor roșii, violet și verzi.

Veneau apoi portocalii celor patru anotimpuri, mandarinii, lămâii, grepfrutul, moșmonul, sub care ne opream ca să gustăm câte un fruct plin de zeamă, unde răcoarea nopții mai era încă prizonieră.

În sezon, ne terminam întotdeauna plimbarea trecând pe la întinsa parcelă umbroasă cu violete din care con-

fecționam buchete rotunde și parfumate. Mâinile lungi ale mamei căutau cu dibăcie și descopereau florile pe sub frunzele late, înfrumusețate de rouă.

VI

Algeria franceză trăia în plină agonie. Era vremea când, după cum spun specialiștii, Războiul din Algeria îl câștigaseră din punct de vedere militar francezii. Cei mai buni soldați ai noștri, aceia care de-abia fuseseră bătuți măr în Indochina, organizaseră în bolovănișul din terenurile muntoase marea hărțuială: puștimea contingentului, tineretul din Saint-Malo, Douai, din Roanne și de prin alte părți (toți vor fi însemnați cu fierul roșu ca animalele unei cirezi afurisite), cu căști, cizme, arme automate și mașini blindate, primiseră ordin să se întreacă în a-i omorî pe partizanii algerieni slăbănogi și fanatici. Copiii Franței cădeau în luptele corp la corp, vomitându-și mațele și patriotismul, ceilalți însă cădeau încă și mai și. În cele din urmă, bătălia a încetat din lipsă de combatanți. Partizanii algerieni care putuseră să scape teferi se refugiaseră în orașe, unde deveniseră eroi și unde, ca în basme, cuvintele de pe buzele lor, ca niște diamante și trandafiri, curgeau prin palate și prin cartierele populare.

Bătălia tricoloră încetase așadar. Pentru ministrul Războiului de la Paris, în Algeria nu mai era război. Nu

se mai trimiteau aici nici tunuri, nici gloanțe, nici mitraliere, nici grenade, nici napalm. Pentru impunătorul registru de socoteli al economiei franceze domnea liniștea totală, deoarece căzile, electrozii, perechile de palme, loviturile de pumn în mutră, picioarele în burtă și în testicule, țigările stinse pe sfârcul sânilor și cozile, astea se găseau la fața locului: fleacuri. Tortura nu se socotea, prin urmare nu conta, nu exista. Tortura era numai o simplă chestiune de imaginație, nu era ceva serios.

Și totuși, Algeria franceză era într-o agonie rușinoasă, în totală degradare, în abjecție, în sângele războiului civil ale cărui bălți mari picurau de pe trotuare pe șosele urmând traseul geometric al joncțiunilor din ciment, proprii civilizației. Era sfârșitul în josnicie, cu ripostele seculare ale arabilor, cu teribilele lor moduri de a plăti: trupuri sfârtecate, organe sexuale tăiate, fetuși spânzurați, grumazuri despicate.

Îmi pare că ceva-ul lăuntric mi s-a înrădăcinat într-un fel permanent când am înțeles că o să omorâm Algeria. Căci Algeria îmi era adevărata mamă. O purtam în mine așa cum un copil poartă în vene sângele părinților.

Ce caravană duceam prin tot Parisul până în străduța înfundată! Ce echipaj absurd! În vreme ce Algeria ciopârțită își arăta în plină zi rănilor infecte, eu reînsuflețeam o țară a iubirii și a tandreței, un pământ parfumat cu iasomie și cu prăjeală. Îi conduceam la doctor pe muncitorii, pe funcționarii, pe „servitorii” care-mi populaseră copilăria! Pe toți aceia care făcuseră din mine o fetiță în stare să râdă și să alerge, în stare să șterpească năut sau câte o smochină de pe tava bătrânului Ahmed, în stare să cânte *Laroulila*, în stare să danse-

ze după tobele arabe, în stare să rumenească clătitele și să toarne ceai de mentă.

În oraș, ca la fermă, eram un copil solitar. Mama, după liturghia de dimineață, pleca să-și îngrijească săracii în dispensarele din oraș ori în rađmas³ din sate. Nu se întorcea decât seara, epuizată, sleită de oboseală. Toată ziua făcuse injecții și pansamente, ascultase vaiete și mulțumiri, își dăruise cu multă larghețe, întru cea mai mare glorie a Domnului ei, răbdarea, atenția, știința și dragostea. Îi botezase în ascuns pe muribunzi: „Așa-i totdeauna recuperat.”

Când se întorcea acasă nu-i mai rămânea nimic altceva decât dorința de a dormi, cu greu instinctul de a-și face datoria și nici o brumă de răbdare. Eu, privilegiata, care locuiam sub acoperișul ei, n-aveam nici o scuză pentru slăbiciunile mele.

— De-ai fi văzut suferințele pe care le-am văzut eu astăzi, ai îngenunchia și te-ai ruga lui Dumnezeu să-i mulțumești pentru că ți-a dat ceea ce ți-a dat.

— Când cineva are șansa de a avea ce ai tu nu mai are decât un singur drum de urmat: să-l preamărească pe Domnul, să-i ajute pe ceilalți și să nu se ocupe de sine.

— De-ai trăi doar o zi dintr-acelea ale săracilor pe care-i vizitez în fiecare zi, ai înțelege fericirea de a merge la școala ta și ai fi mereu prima.

— De-ai ști ce înseamnă să n-ai încălțăminte, ai avea grijă de a ta. (La fel pentru rochii, mantouri, pulovăre etc.).

— Există oameni care n-au nimic de mâncat, termină-ți ce ai în farfurie, nu strica supa, ia tot ficatul de vitel!

³ Corturi din păr de cămilă. (N. t.)

Atinsese un asemenea grad de devotament și de generozitate, încât îmi era cu neputință să țin pasul cu ea. Bunătatea-i, sacrificarea zilnică a propriei vieți o înălțau într-atât deasupra-mi, încât era deznădăjduitor.

Atunci o porneam spre bucătărie, spre grajduri, spre grădină ori spre pivniță și, acolo, izbuteam să trăiesc. Aveam să-i întâlnesc pe aceia care-mi făceau viața frumoasă, pe aceia pe care-i iubeam și care mă iubeau la rândul lor.

Fără ei știu că m-aș fi zidit înlăuntrul meu, toate ieșirile mi-ar fi fost astupate prin neputința-mi de a-i plăcea mamei, de a mă face iubită de ea, prin deplina-mi incapacitate de a-i înțelege propria lume, prin certitudinea pe care o aveam că sunt rea și urâtă.

Din fericire, datorită divorțului părinților și îndeletnicirilor mamei nu aveam cu adevărat o viață de familie. Când eram foarte mică, în timpul zilei n-o vedeam decât pe Nany a mea care, în realitate, era o spaniolă tandră și urâtă. Își revărsa asupra-mi toată iubirea pe care nu i-o putea oferi acelui caballero al visurilor ei. Mă acoperea cu sărutări și mă legăna cu „Madre mia” ori „Povrecita” și „Aïe, que guapa!” Avea trei surori, folosite și ele ca slujnice, și lenjereasă, la mama și la bunica ce locuia la etajul de deasupra. Jeannette, cea mai tânără dintre surori, totodată și cea mai drăguță, se pregătea neobosită pentru concursuri de tango. Astfel, zilnic, își organizau ședințe de dans fandango cu pocnituri din mâini și călcăie, castaniete și voci aspre, olè! Pornea cu ajutorul unei manivele un vechi fonograf ascuns într-un dulap cu lenjerie și, împreună cu sora ei Elyse, ce-i servea drept cavalier, repeta, pe ritmul unu-doi, unu-doi-trei, o coregrafie compusă din răsuciri savante, din învârtituri periculoase și înaintări rapide, terminân-

du-se, brusc, pe o notă, într-o nemișcare totală, cu un picior încremenit în spate, cu profilul împietrit întors spre cavalier (el însuși pironindu-și privirea către infinit), brațul Jeannettei întins spre tavan de Elyse care-și punea în această mișcare întreaga-i forță.

Fără să mi se fi cerut, nu i-am vorbit niciodată de aceste ședințe mamei, care revenea seara istovită, frumoasă, tristă. Își lăsa la intrare, pe tava pentru scrisori, cartea de rugăciuni și mantia pe care le va relua a doua zi dimineață ca să se ducă la prima liturghie. Nany o venera. Era deja în serviciul ei în acea vreme, pentru mine de neînchipuit, când mama locuia împreună cu tata. Nany știa totul. De îndată ce mama se întorcea acasă, atmosfera devenea păsloasă, liniștită, un pic dramatică. Îmi luam masa de seară în oficiu, mâncam foarte cuvințios, atât ca să-i fac plăcere mamei, cât și ca să nu fie muștrată Nany care, în restul timpului, nu se sinchisea dacă am o ținută corectă sau nu. Mama venea să vadă efectiv cum decurgea masa. Apoi mă duceam la culcare și-i așteptam sărutul de noapte bună.

Mi se întâmpla adeseori s-o aud smiorcăindu-se în cameră la ea. Prin ușă răzbăteau zgomote slabe de hârtie foarte fină, mototolită, amestecate cu ușoare aspirări pe nas și uneori cu un geamăt firav: „Ah, Doamne Dumnezeu meu, Doamne Dumnezeul meu.” Știam că-și întinde pe pat relicvele surorii mele moarte: pantofiori, șuvițe de păr, îmbrăcăminte de bebeluș. Nany reacționa atunci de parcă se afla într-o biserică, se închina, mormăia rugăciuni, avea lacrimi în ochi. Cât despre mine, sufletu-mi era înăsprit, ca de piatră. De obicei în acele seri — la fel ca în serile în care înghițisem un sâmbure și mă temeam că simt crescând înlăuntrul meu un copac, — vomam tot ce mâncasem la cină, iar când mama ve-

nea să-mi spună bună seara, mă scăldam în lichidul supei și în cocoloașele budincii. O chema pe Nany în ajutor. „Nu crezi că această copilă vomită des?” Trebuia să mă mai spele o dată, să mă schimbe și în vreme ce Nany îmi refăcea patul, adormeam în brațele mamei. Îmi mai aduc aminte ce delicios era să mă las furată de somn lipită de ea, în parfumul ei, în căldura ei.

După câțiva ani, mă apropiam de adolescență, venise războiul, iar noi părăsisem orașul pentru câteva luni. Nișel din prudență: „Italienii ne vor bombarda într-o bună zi”, și îndeosebi din economie, întrucât afacerile vinicole mergeau prost: „Vinul nu se mai vinde”, ceea ce nu era rușinos, pentru că și ceilalți proprietari erau în aceeași situație. Retragerea noastră căpăta chiar un ușor aer eroic, de genul: „Trebuie să te sacrifici pentru țara ta. Să trăim deci ca niște țărani”.

Personalul de la oraș fusese redus, Nany a mea devenise femeie de serviciu, iar surorile îi fuseseră plasate în dreapta și-n stânga, pe la prieteni sau rude.

Ne mutasem așadar la fermă, cu câțel și purcel, pentru mine era o fericire.

Dimineața mă îngrămădeam alături de copiii lui Kader și ai lui Barded într-o caleașcă veche condusă de Aoued. Mergeam la școala din cătun unde, într-o singură sală, se adunau puștii muncitorilor din împrejurimi. Învățam foarte bine în acea școală și totuși aveam impresia că nu fac nimic altceva decât să mă distrez. Învățătorul ne lovea cu linia peste degete și, din când în când, de cum dintr-un motiv sau altul îl chema soția, decreta că avem nevoie de odihnă întrucât eram în plină creștere. Atunci ne puneă să ne întindem, unii pe mese, alții pe bănci, poruncindu-ne să nu scoatem nici o vorbă în lipsa lui.

Urma apoi reîntoarcerea la ferma ale cărei acoperișuri se zăreau numaidecât printre eucalipti, acolo, la capătul vâlceleii, în mijlocul podgoriilor. Bijou, calul, era foarte bătrân și trăgea vânturi formidabile. De obicei, imediat după aceea, coada i se ridica și-și arăta fundul care îi creștea precum o dalie mare roz. Atunci dădea drumul la un șir de baligi înmiresmate, iar asta ne făcea să râdem cu lacrimi. Aoued nu agreea așa ceva; fie deoarece considera că nu-i corect să subliniem evenimentul, fie deoarece nu voia să ne batem joc de Bijou. Ne amenința cu biciul pe care ni-l pocnea pe deasupra capetelor și ne spunea pui de canalii și copii de târfe.

Cum totul era proferat în arabă, se subînțelegea că nu-mi erau adresate mie.

În primii ani de analiză procedam întotdeauna în același fel: scoteam la iveală o părțică din teamă și, iute, compensam prin râs, plăcere, fericire, un pic de nostalgie.

Începusem să vorbesc despre mama, de cât de greu îmi fusese, toată copilăria, să mă fac iubită de ea. Revărsam amintiri un pic triste, apoi număram mătăniile gândindu-mă de atâtea ori intens la atențiile, la privirile, la gesturile pe care le avusese în privința mea, la momentele petrecute împreună într-o relativă armonie: liturghia, florile. Inconștient, pentru a mă mai proteja încă, pentru a nu fi carne sângerândă expusă pe tejghea, respingeam esențialul.

Ca și cum teama, o dată exprimată, avea să mă nimească? Sau ca și cum teama, o dată exprimată, avea să fie apreciată ca derizorie? Sau ca și cum teama, o dată exprimată, avea să mă deposeze de orice valoare? Sau ca și cum teama, o dată exprimată, s-ar dovedi a fi nu teamă, ci o boală rușinoasă?

La acea vreme nu eram în stare să răspund la aceste întrebări, nu eram în stare nici măcar să mi le pun. Eram un animal hăituit, nu mai pricepeam nimic legat de oameni.

Mi-au trebuit pe puțin patru ani de analiză ca să-mi dau seama că atunci când schimbam subiectul ori tăceam, o făceam nu pentru că subiectul era epuizat, ci pentru că mă aflam în fața unui obstacol și-mi era teamă să-l depășesc. Nu din cauza efortului pe care-l reprezenta, ci din cauza a ceea ce se afla în spatele lui.

Vorbisem despre tata pentru că, ce-i drept, nu riscam nimic vorbind despre el. Vorbisem despre mama, cu ușurătate însă, numai cât trebuia ca să fiu nițel compătimită. Tot nu spuseseam nimic despre halucinație, nu suflasem o vorbă despre adevărata porcărie dintre mama și mine. Am spus deja, în privința halucinației, că îmi era teamă ca nu cumva să mă reîntorc la spital din cauza ei. Mai credeam și că ar fi cauza alungării mele din străduța înfundată. Referitor însă la cadavrul dintre mama și mine n-aveam de dat vreo explicație nici doctorului, nici mie însămi, n-o căutam. Pur și simplu, nu vorbeam despre el.

Veneam, închideam ochii și reactivam bagatele, flecuștețe care-și aveau importanța lor, firește, însă nu erau esența acelui ceva lăuntric.

Omulețul nu spunea nimic important. Deschidea ușa „Bună ziua, doamnă.” Mă invita înăuntru, eu mă întindeam pe canapea, vorbeam. La un moment dat, mă întrerupea: „Cred că ședința s-a terminat.” Îl văzusem cu coada ochiului uitându-se la ceas de două-trei ori mai înainte de a mi-o spune, de parcă era arbitru la un meci. Mă ridicam: „La revedere, doamnă.” Nimic altceva. Chipu-i impenetrabil, privirea atentă, însă fără compătimi-

re, fără complicitate. Mai târziu, din când în când, va extrage câte un cuvânt din talmeș-balmeșul monologurilor mele și va spune: „Cutare cuvânt, la ce vă face să vă gândiți?”. Eu voi lua acest cuvânt și voi depăna toate gândurile, toate imaginile care se legau de el. Cel mai adesea, acest cuvânt era cheia ce deschidea o ușă pe care n-o văzusem. Asta-mi dădea încredere: își cunoștea bine meseria. Îl admiram: cum proceda să prindă din zbor tocmai cuvântul care trebuia?

La începutul analizei, însă, n-a intervenit niciodată.

Uneori ieșeam de la el răvășită, luptându-mă cu o criză de nebunie: mă oprise în plin discurs, iar eu nu spuseseam nici un sfert din câte voiam să spun.

— Nu pot pleca acum, m-ați întrerupt la mijlocul unei fraze, n-am spus încă nimic.

— Bună seara, doamnă, pe miercuri.

Chipul îi devenea rece, privirea severă, ochii-i fără expresie se fixau pe ai mei părănd a-mi spune: „n-are rost să insistați”. Mă pomeneam, singură, în străduța înfundată, sufocându-mă din pricina angoasei, pradă ceva-ului lăuntric. Mă gândeam că e un om rău, că mă împinge la sinucidere, la crimă. Mă târam pe lângă zid, bătută de o pasiune dementială: „Să mă omor, să-l omor, să omor pe careva. Să mă arunc sub o mașină, trupul să mi se împrăște pe tot pavajul! Să mă întorc la el și să-i crăp capul în două, ca mârșavu-i creier să picure pe frumosu-i costumaș grotesc!” Începeam să plâng, iar când ieșeam din fundătură, în stradă, mi-era bine. Nici măcar frică nu-mi mai era.

Mult mai târziu aveam să aflu că spiritul nu se prezintă așa, dintr-odată, la ușa ascunsului. Nu e îndeajuns să vrei să pătrunzi în inconștient, iar conștiința să se ducă într-acolo. Spiritul temporizează, se mișcă încolo

și-ncoace, tărăgănează, ezită, stă la pândă și, când a sosit momentul, se postează în fața ușii ca un prepelicar, e împietrit. Atunci stăpânul trebuie să se ducă el însuși acolo și să ridice vânatul.

Acum, că mă debarasasem de acele înflorituri în reînvierea cărora mă complăcusem, îmi dădeam seama că o luam pe ocolite. Mă irita că nu plonjez direct în valurile ceva-ului lăuntric ce transporta murdărie, oroare, putrefacție, insuportabil. Căci bănuiam că ceea ce trebuia să fac pentru a mă vindeca era: să înfrunt ceva-ul lăuntric, să-l apuc zdravăn și totuși ce ieșea la suprafață, când îi vorbeam doctorului, erau lucruri tristețe, cu mici amabilități, drăgălașe, înduioșătoare, cu care să stârnești lacrimile inimilor sensibile.

Până în ziua în care, tot continuând să-nșir amintirile ofilite, am luat-o pe o cale lăturalnică, imperceptibilă însă importantă.

Mai vorbeam încă despre acele căutări ale mele ca să dau peste cadouri demne de mama. Totdeauna taman în momentul siestei mi se însufleșea gândul în această privință.

Fetița a venit cu mine în străduța înfundată. M-am dus iarăși să-i caut pielea bronzată de soare, părul blond zbârlit, curiozitatea, dorința de a plăcea. Ea s-a întins o dată cu mine, înlăuntrul meu.

Biroul doctorului e propria-mi cameră. Am vreo zece ani. Pe tavan se află un mic gecko bej ce stă acolo în timpul zilei. E singura ființă activă din casă la acea oră când toată lumea se odihnește. Ea hăituiește insectele în fâșiile de lumină pe care soarele le proiectează prin interstițiile obloanelor. Picioarele-i spatulare aduc a cârcei de viță-de-vie. Are aerul că doarme, însă nu doarme. Dintr-odată, se năpustește cu toată viteza să înhațe musca

pe care și-a ales-o și o savurează mai apoi cu mișcări din gâtlej, ca un curcan care gâlgâie. Cu câțva timp în urmă și-a pierdut coada într-o încăierare nocturnă, căci iese noaptea. Coada i-a crescut din nou, încetul cu încetul, iar acum e aproape normală. Mi-ar plăcea realmente să-mi crească și mie o coadă de băiat.

Totdeauna îmi vin idei dintr-astea exact în acele momente afurisite de siestă. Când ne scăldăm în bazinul de irigație, unde apa e așa de caldă încât pare densă, fiul lui Kader se distrează pipăindu-și robinetul până ce i se înțepenește ca un deget. Apoi se preumblă, cu șoldurile înainte, precedat cu trufie de propriu-i periscop. Ceilalți râd de el. Eu îl invidiez. Mi-ar fi plăcut într-adevăr să am ceva asemeni lui sub pântec, în loc de fructul meu plat. De-aș avea o coadă m-aș plimba goală-goluță și aș vârâ-o în frumoasa floare de trandafir galben ori în fesele durdulii ale bucătăresei Henriette pe când se apleacă în fața cuptorului. Zbang! Gândul îmi producea o căldură în șale!

Mi-e cald în pat, cearșafurile și perna sunt prea moi. Mă frec de ele, e ceva mai puternic decât mine, încercând să-mi găsesc somnul care nu vine. Deunăzi l-am văzut pe Aoued ieșind de la el din casă cu un prosop de jur-împrejurul abdomenului. Mai înainte îl auzeam râzând cu soția, în spatele ușii. Se ducea spre bazin pentru că era ora deschiderii vanelor, prosopul îi era umflat în față, de parcă îl trăgea un țăruș de cort. Am înțeles că era robinetul care i se mărise și se ridica în sus. La întoarcere și-a închis ușa cu cheia și n-am mai auzit nimic. Când voi fi mare mă voi mărita și mă voi distra goală cu soțul meu.

Doamne, iartă-mă, nu izbutesc să mă apropii de tine, capul îmi e doldora de păcate. Nu-mi place să-mi pun mânuși, mă fac să transpir. Nu-mi place să-mi pun chi-

loți, îmi taie fesele. Nu-mi place să-mi pun pantofi, mă jenează (de-abia dau colțul pivniței că mă și descalț, îmi ascund sandalele în vie și o șterg în picioarele goale cu prietenii, până în pădure). Mă plictisesc la liturghie. Asta-i cel mai rușinos lucru, da, Doamne, mă acuz pentru că mă plictisesc la liturghie, mă acuz că m-am uitat des la un băiat blond de la școala Saint-Charles cu ocazia retragerii întru reculegere pentru prima împărtășanie. Mă acuz că-mi pierd nasturii, îmi stric fermoarele, îmi rătăcesc panglicile și baretele de pe cap, că am mâinile murdare. Doamne, mă acuz că nu pot citi cărțile contesei de Ségur cu istorii despre castelani, despre fetițe model și despre sărmanul Blaise, că nu mă interesează poveștile lui Andersen, nici istorioarele cu zâne, cu spiriduși și cu copii pierduți prin zăpadă. Prefer să mă duc în casă la Voussef unde mă aleg cu purici însă unde bătrâna Daïba face prăjituri și pâine din făina de grâu amăut și ne spune povești. Vin toți copiii de la fermă. Ne așezăm în jurul focului și-o ascultăm...

Bătrâna Daïba (supraveghindu-și totodată fiertura pusă la foc mic), pe un ton ușor plângăreț și monoton, așa cum mormăi o rugăciune, povestea despre plecări în grabă pe cai înaripați, ce săreau până în paradisul lui Allah. Dădea la o parte capacul de pe oala de pământ, răspândind de fiecare dată un miros grozav de mentă și de mirodenii, și-și relua povestirea cu pedepsele administrate unui nefericit de un șarpe venit din mormintele cimitirului învecinat. Ațâța focul cu un evantai rotund din rafie împletită și continua cu aventurile unor uriași negri ce clinteau din loc munții, ale unor izvoare ce țâșneau în plină secetă și ale unor demoni închiși în sticle. Cu o mișcare lentă, ne dădea apoi fiecareia câte o bucățică din clătitele șiroind de miere pe care le

pescuia dintr-un lighean smălțuit ornat cu semilune galbene și cu flori mari, roșii și negre. Nici măcar perspectiva frecției cu Marie Rose și a examinării în amănunțime a părului meu buclat, ceea ce era un supliciu, nu mă puteau opri să nu mă duc acolo.

Nu știi să te stăpânești. Ai face orice ca să te îndopi cu porcăriile acelei bătrâne.

Nu mă atrăgeau atât prăjiturile bătrânei Daïba, ci mai curând calul alb al lui Allah ce galopa pe cer cu ale lui copite și aripi aurii. Asta însă n-o mărturiseam.

Mă enervam că nu pot adormi și că-mi țin socoteala păcatelor. Atunci, dusă de un șuvoi rău, ajungeam în general la ce-i mai rău.

Confecționez un cornet, un soi de tub mai evazat într-o parte, pe care-l obțineam înfășurând în jurul unui deget o foaie de hârtie sau, și mai bine, un carton subțire. Îl ascundeam sub îmbrăcăminte. Apoi mă duceam, în liniștea din casa ațipită, nefăcând nici un zgomot cu picioarele goale pe lespezi, până la toaletă, unde mă zăvoaram.

Era mult mai spațioasă decât e de obicei acest gen de încăpere. Și pentru că în familie (cu excepția mamei) exista o mare plăcere să citești aici, e ca și cum ai spune că toaleta era o anexă a bibliotecii. Găseai, rânduite pe etajere, vechi colecții din *Illustration* și din *Marie-Claire*, dicționare *Larousse* și *Littre* în nu mai știu câte volume, cărți de telefoane, ziare și romane polițiste. Tronul era alcătuit dintr-un recipient din porțelan alb, imaculat, încastrat într-un confortabil capac din lemn de stejar lustruit de atâta folosire și ceruit zilnic. După-amiaza, soarele pătrundea aici direct printr-o fereastră îngustă strâpunsă în grosimea peretelui solid ce dădea înspre curte. Îmi plăcea mult să mă ghemuiesc în alcovul pe care-l re-

prezenta lucarna. Centrul fermei era acolo, la picioarele mele: de jur-împrejurul curții, pavate cu bucăți mari de galet, neregulate și lucitoare, se orânduiau locuințele muncitorilor, grajdurile dincolo de care se înălțau sus de tot, înspre cer, cei șase eucalipti de la intrare, iar peste acoperișurile din țiglă roz ale silozurilor de grâne puteam vedea urcând lin dealul plantat cu viță-de-vie și împrejmuit de pădurea cu pini maritimi.

Pădurea aceasta era un paradis. Nu numai că mirosea în orice anotimp a cimbrișor, fistic și a rășină însă, în funcție de lunile anului, emana până în camerele locuinței suflul grozamei, al zambilelor de câmp, al margaretelor ori al imortelelor. Solul ei, alcătuit din pământul roșu al ținutului amestecat cu nisip sidefiu, era plăcut sub tălpi. Era tărâmul copiilor fermei. Aici construiam cabane și organizam partide palpitate de-a v-ați ascunselea sau cavalcade pe măgari și catări atunci când nu erau luați la muncile câmpului. Ca șa, le puneam pe spinările aspre greutatea sacilor de cartofi goi. Preferam această pădure oricărui alt loc din lume.

Cu toate recomandările mamei: „Stai la lizieră să te pot vedea din casă”, mă afundam cu ceilalți până în poienele și subarboreturile pe care numai noi le știam. Băieții se jucau de-a Tarzan, se balansau într-o parte și-n alta cu extremitățile brațelor și se aruncau cu forță dintr-un copac într-altul scoțând țipete îngrozitoare, sau își dădeau drumul din vârful unei crengi drept pe spatele unui măgar care, de regulă, nu suporta lovitura și care, după o zvârlitură din copită, nu mai voia să înainteze cu nici un chip. Băieții se și băteau, organizau lupte în cursul cărora se tăvăleau pe jos încâlcindu-și picioarele și brațele în nisip, străduindu-se să se apuce de șorturile lor de-acum ferfeniță. În cele din urmă, ajungeau goi, iar

când încăierarea lua sfârșit își ascundeau, rânjind și aruncând spre fete priviri ciudate, vârfulețul de tub roz ce le atârna între picioare.

Îi invidiam. Mă simțeam în stare să fac tot ce făceau ei. Dar nu puteam, nu erau jocuri de fete, așa că, împreună cu celelalte „pișăcioase” (după cum spunea Kader), adunam flori și făceam ordine prin cabane, în așteptarea organizării de la sine a unui joc mixt.

Mă înflăcăram gândindu-mă la toate astea pe când stăteam ghemuită la fereastra din toaletă. Soarele care bătea drept pe mine mă făcea să transpir. După un timp, coboram din adăpost, îmi căutam tubul de hârtie ascuns sub bluză și mă duceam să-ncerc a urina în picioare ca băieții, orientându-mi jetul prin cornet. Nu era ușor.

Retrăind acele momente în capătul străduței înfundate, resimțindu-le întocmai cum fuseseră cu douăzeci de ani în urmă, îmi dădeam seama că gesturile pe care le făceam ca să potrivesc tubul la propriu-mi corp, tatonările-mi pentru găsirea precisă a sursei, erau aidoma celor pe care le făceam pentru a controla curgerea sângelui: mișcări pe furiș, atingeri ușoare, imperceptibile du-te-vino, îndemânatice trageri încolo și-ncoace, totul săvârșit cu un aer absent, cu indiferență a restului corpului, o parte din minte fiindu-mi ocupată cu altceva, de parcă ceea ce făceam n-avea nici o importanță, deși străfundul gândului îmi era acolo, în vârful degetelor.

Dar, în loc de a da de pedeapsa sângelui, simțeam la baza pulpei piciorului o senzație puternică, un fel de pișcare, o furnicătură la limita dintre plăcere și durere, ce-mi urca treptat înspre coapse apoi îmi cuprindea tot pântecul și, finalmente, pentru că nu mai puteam controla nimic o dată ce mi se scurgea pe degete urină caldă, corpul îmi era furat de o balansare aidoma tanga-

jului, un soi de mișcare ca de târâre, ce-mi arcuia violent șalele și-mi producea o fericire formidabilă, o fericire totală care mă speria.

De cum trecea plăcerea mi-era rușine. Zvârleam cornetul de hârtie fleșcăit și udat și trăgeam apa ca să se ducă departe. Ieșeam. Mă simțeam vinovată și nedemnă de mama, de acea casă, de familie, de Isus, de Sfânta Fecioară, de orișice. Trebuia să fac ceva să mă răscum-păr, să găsesc o comoară. Îi făgăduiam lui Isus să n-o mai iau de la capăt și cum nu izbuteam să-mi țin promisiunea, de fiecare dată mă simțeam încă și mai culpabilă.

Am deschis ochii. Toate erau la locul lor: doctorul la căpătâiul meu, un pic mai în spate, garguiul deasupra grinzii false (ce idee să instalezi un drăcușor într-o cameră unde nu vin decât bolnavi mintali! Era oare dinadins?), pânza de iută pe pereți, tabloul abstract, tavanul.

Nimic nu se schimbase și totuși eu mă uitam la toate astea altfel, mai cu îndrăzneală. Deoarece mă întâlnisem pentru prima oară cu mine. Până atunci îmi organizasem mereu scenariile trecutului de așa manieră că ceilalți, și îndeosebi mama, aveau rolul principal. Eu nu eram decât o executantă supusă, o fetiță amabilă pe care o manipulai și care asculta.

Îmi aduc foarte bine aminte de povestea cu robinetul, nu se îngropase în uitare, însă nu-mi plăcea să mă gândesc la ea. Și după douăzeci de ani amintirea lui îmi re-trezea o rușine îngrozitoare pe care nu încercam s-o explic. După douăzeci de ani, deși făcusem dragoste și avusesem „aventuri”, cum se spune, îmi era rușine că am vrut să fac pipi în picioare! Nu-mi era rușine că mă masturbasem pentru că până acum nu admisesem că asta era ce făceam. Fetița care se masturba printre dicționare, în soarele ce-i mângâia fesele, nu exista. De-abia

se născuse pe canapeaua doctorului, în capătul străduții înfundate.

La vremea robinetului de hârtie nu cunoșteam cuvântul „a se masturba” și n-aveam nici o idee despre masturbare. Când băieții se pipăiau până ce robinetul li se întărea, ne spuneam între noi că ei „se atingeau”. În conversațiile noastre, nu era niciodată vorba despre fete care se ating. De altminteri, ce-ar fi putut să atingă? N-aveau NIMIC de atins. Mai târziu, când am aflat ce înseamnă masturbarea și cum sunt alcătuite femeile, nu mi-a trecut niciodată prin minte să fac o legătură între masturbare și robinetul de hârtie. Era totuși clar, dar era și motivul pentru care până atunci simțisem un profund dezgust față de masturbare, un fel de scârbă care mă stingherea îngrozitor.

Descopeream că mă preferasem mai degrabă anormală și bolnavă decât normală și în bună stare de sănătate. Simultan descopeream că am un rol în boala mea, că în parte sunt răspunzătoare. DE CE?

Acest dintâi adevărat „de ce” a fost instrumentul care avea să-mi fie de folos ca să sap, să scobesc adânc, să-mi ar câmpul până a mă duce pe de-a întregul la lumina zilei.

Oricum, ce plăcere am avut retrospectiv cu frumusețea-mi masturbare de altădată! Cu ce emoție am întâlnit-o pe acea copilă plină de forță ce voia să se masturbeze, se masturba și simțea plăcere. (Mama nu greșea întru totul când îmi zicea „încăpățânată ca un catâr”.) Această copilă mă securiza: existam deci, nu fusesem mereu la discreția totală a celorlalți, puteam să-i păcălesc, să-i trag pe sfoară, să le scap, să-mi construiesc propria apărare. Ce bucurie! Trebuia să-mi regăsesc acel drum. De-acum încolo aveam certitudinea că el există, că eram prizonie-

ră și că dețineam modalitatea prin care să mă eliberez, deoarece eu eram copilul care se masturba.

Ridicându-mă, i-am spus doctorului:

— N-ar trebui să păstrați acest gargui în biroul dumneavoastră, e groaznic. Există deja destule orori și spaimă în capul celor care vin aici, nu-i nevoie de altele în plus.

Era pentru prima oară când îi vorbeam în alt fel decât ca o bolnavă.

N-a zis nimic.

În acea zi am descoperit că haosul acela, acea nebunie care mă-mpingea să pornesc în fuga mare prin căldură în căutarea unei comori inexistente era deja ceva-ul lăuntric. Dacă inima-mi bătea atât de tare nu se datora numai alergăturii, dacă transpiram așa nu se datora numai căldurii, erau deja spaima și nădușeala acelui ceva lăuntric. Rușinea și vinovăția-mi sufocante erau deja ceva-ul lăuntric. El era deja acolo, s-o tortureze pe fetița care alerga și-și răsucea gleznele prin movilițele uscate de pământ arat al viței-de-vie.

VII

Chiar de la următoarea ședință am vorbit despre porcăria mamei.

Povestea se petrecea cu foarte mult timp în urmă, în pragul adolescenței mele.

Se cuibărise în fotoliul din piele așa cum o găină s-ar așeza ca să clocească. Cercetase îndelung cea mai confortabilă poziție, îngrămădindu-și pernele sub ea, apoi își lăsase capul, cu trăsături bine conturate, nițel cam prea tăioase, pe catifeaua spătarului. Avea ochi verzi ca valurile și o frunte luminoasă ca o plajă.

Corpu-i prea gras și apetisant nu semăna cu fața. Era încorsetat într-o impecabilă „pijama” din șantung alb foarte largă în jos astfel că materialul îi cădea în godeuri de-a lungul picioarelor pe care tocmai și le așezase unul peste celălalt. Îi vedeam gleznele fine în care îi persista-se întreaga tinerețe și în care i se articula piciorul, suplu, lung, bine prins în sandale albe.

Eram în 1943. Era frumoasă, era mama. O iubeam din tot sufletul, cu toată forța.

Nu aveam obiceiul să beau ceaiul cu ea. De regulă, revenind de la școală, mă duceam în oficiu să-mi iau gus-

țarea și ieșeam s-o mănânc afară, împreună cu ceilalți copii de la fermă. Trebuia să se fi întâmplat ceva cu totul excepțional pentru ca eu să mă aflu acolo, ca într-o vizită, îmbrăcată de oraș, în acel salon care pentru mine era o încăpere ceremonioasă unde nu veneam decât pentru a spune bună seara și pentru a-i saluta pe oaspeții familiei.

Stăteam pe un scaun exact ca al ei. Între noi se afla o masă joasă pe care erau împrăștiate, într-o neglijență căutată, obiecte de argint: cutiuțe de farduri, de pastile ori de săruri, scrumiere, păhărele pline cu anemone. Erau de jur-împrejurul piciorului unei lămpi înalte, vechi, al cărei abajur din hârtie pergament dădea luminii electrice o nuanță de miere, veselă și în același timp intimă.

De-abia ni se servise ceaiul. Răspândeă un miros plăcut. Mirosu-i, amestecat cu cel al țișărilor Craven A pe care le fuma mama și cu cel al feliilor de pâine prăjită calde formează un tot bine precizat în amintirile mele, astfel că, de atunci, unul din aceste parfumuri, întâlnit oriunde, le cheamă pe celelalte și retrăiesc încă o dată scena: ea și cu mine în fața focului, luându-ne ceaiul, cu foarte mult timp în urmă. Peste treizeci de ani.

Nu se grăbea să vorbească. Alternativ, trăgea un fum adânc din țigară și bea o înghițitură de ceai. Își puneă ceașca jos și, cu o mișcare creolă a brațului, își plimba mâna largă, aidoma unei comete, peste obiectele răspândite pe masa joasă dintre noi. Lua unul, îl netezea cu platul degetului mare, binișor, ca și cum îl mângâia, și apoi îl reșeza la locul lui.

Avea aerul ei serios, expresia de inițiat pe care și-o lua ca să-și întâmpine unii vizitatori, preoți, călugărițe, medici. Comportamentul ei mă ridica într-un fel la nivelul

adulților, îmi dădea de înțeles că o să-mi vorbească de la egal la egal, ca uneia mari, ca unei femei.

Câteva cuvinte și referiri la vizita pe care i-o făcusem deunăzi unui medic, în oraș, mi-au dat de înțeles că vom avea o discuție medicală. Nu era ceva care să-mi displacă, aveam curiozități în această privință.

Când eram mică îmi plăcea mult să-mi operez păpușile. La-nceput le desfăcusem, dar vacuitatea corpului lor și simplul Y terminat cu cele două bile ale ochilor, pe care-l găseam în cap, mă dezamăgiseră. Fără să mai pun la socoteală tonul scandalizat al mamei când Nany îi arătase rezultatul operațiilor mele.

— De ce-ai făcut asta?

— ...

Nu știam de ce.

— Dacă te mai prind, îți iau toate jucăriile. Sunt copii care n-au cu ce să se distreze, e o rușine să-ți strici păpușile în acest fel.

Mai apoi îmi făceam operațiile cu creioane colorate reprezentând instrumente chirurgicale. Îmi dezbrăcam „copiii”, spunându-le vorbe liniștitoare deși știam că o să le fac rău. Ca să operez, trebuia să fiu singură, absolut singură. Mă apucasem să trasez linii pe corpul bebelușilor mei, mari tăieturi colorate ce porneau de la gât, treceau printre picioare și se terminau în spate, deasupra feselor. Făceam mai multe, de diferite culori. Îmi închipuiam că trupurile erau desfăcute, larg deschise, palpitânde, sacrificate. După aceea, cu creionul negru atacam un loc, mâzgăleam printr-o mișcare foarte rapidă și apăsând foarte puternic. Îmi spuneam că ratasem operația și că acum trebuia să-mi omor copiii. Treaba mă excita enorm, transpiram. Când trecea excitația, îmi îmbrăcam repede păpușile și procedam în așa fel ca nimeni să

nu vadă ce făcusem cu ele, simţeam un fel de ruşine, o jenă.

Din cauza acestor amintiri medicina, pentru mine, rămânea legată de mister, de o plăcere îndoielnică însă atrăgătoare. Şi-apoi, ce făcea mama toată ziua cu trusa neagră de care era nedespărţită şi în care stăteau rânduie-te seringi, un mic bisturiu, pense, foarfeci?

Da, într-adevăr, medicina mă atrăgea. Dar îmi plăcea mai mult să fiu cel care operează, decât cel operat. Şi totuşi, în acea după-amiază eu fusesem cea care mă întinsesem goală pe masă, eu fusesem cea pe care doctorul o ascultase pe toate părţile şi eu fusesem cea despre care vorbiseră pe ascuns, mama şi el, după ce m-au trimis în salonul de aşteptare. Mi-ar fi plăcut să le aud conversaţia însă, din cauza unei doamne care era acolo aşteptând cu băiatul ei suferind, nu putusem să mă duc să ascult la uşă ce spuneau. A trebuit să stau cuminte pe scaun, cu mâinile pe genunchi, contemplându-mi cele şase nervuri ale mânuşilor albe, nemişcată. Totuşi, înlăuntrul meu, supărarea şi contrarietatea că nu ştiam ce-şi spuneau creaseră o asemenea tensiune, încât mă temeam de ţipătul ascuţit ce-mi va ieşi din gât dacă situaţia mai dura încă mult timp, ştiind totodată că nu voi putea face nimic să-l opresc.

Când uşa s-a deschis am tresărit atât de tare încât doctorul m-a întrebat: „Adormiseşi?”. Am zâmbit aprobând din cap pentru a-l face să creadă că intuise corect. N-am spus „da” întrucât nu puteam minţi de faţă cu mama.

Am ieşit. Kader ne aştepta jos cu maşina. Şi-a scos şapca, a ținut portiera deschisă în vreme ce noi urcam, apoi am mers până la fermă, nescoţând nici un cuvânt. Mi-a vorbit tocmai când am ajuns în curte:

— Vino să iei ceaiul cu mine, am ceva să-ţi spun.

Așa că eram acolo, bându-ne ceaiul fierbinte cu înghițituri mici, uitându-ne la foc.

— Mereu ești obosită ca în vara asta?

— Nu, mamă, nu sunt obosită decât uneori.

De câteva luni aveam amețeli, impresia că propriu-mi corp devenea foarte slab, foarte ușor și cădea, cădea, cădea, fără să pot face ceva ca să-l rețin.

— Știi că doctorul crede că o să devii o domnișoară și că asta e ce te tracasează. E-adevărat că nu ești avansată în această privință, ar fi trebuit de-acum să ți se întâmple. Altminteri, ai o sănătate excelentă. Nimic, absolut nimic la plămâni, de asta mă temeam cel mai mult.

O domnișoară! Cum puteam să mă transform dintr-o dată într-o domnișoară? Pentru mine domnișoare erau cele mari din penultima clasă de liceu, care-și puneau ciorapi și se machiau de cum dăduseră colțul străzii Michelet. Își fixau întâlniri cu băieții în fața patiseriei „La Princièrè” și se fandoseau acolo cu ei. Cum puteam dintr-o dată să devin ca ele? Nici măcar nu eram în penultima clasă. Învățam bine dar, totuși, nu eram încă în penultima clasă, trebuie că doctorul s-a înșelat.

— Știi ce înseamnă să devii o domnișoară? Ți-au spus prietenele? Trebuie că unora din clasa ta li s-a și întâmplat. Sunt chiar sigură că ești singura căreia nu i s-a întâmplat, deoarece chiar dacă ai făcut progrese la învățat n-ai făcut și în celelalte privințe.

Nu înțelegeam nimic din ce-mi spunea. O simțeam stingherită, confuzia puneă stăpânire pe mine: ce voia să spună?

— Presupun că știi că băieții nu se nasc din varză și nici fetițele din trandafiri.

După tonul vocii știam că lăsând să-i scape această frază își bătea joc de mine.

— Nany spune uneori că berzele sunt acelea care aduc copiii însă știu, bineînțeles, că nu-i adevărat. Mi-ai explicat tu însăși odată, când soția lui Barded aștepta un copil, că ea-l purta în pânțece și că părinții sunt aceia care comandă copiii. Nu știu însă cum procedează.

— E un fel de a vorbi. Trebuie că ai totuși o idee despre asta.

În școală la mine era un grup de eleve, în frunte cu Huguette Meunier, care se îndopau cu istorioare dezmățate în recreații. Nu-mi plăcea să mă alătur lor. Meunier spunea că băieții fac copii cu propriul robinet. Sabine de la Borde susținea că e îndeajuns ca un bărbat să-și pună degetul pe fesele unei fete pentru ca ea să aibă un copil. Altele spuneau că asta provine din sărutarea pe gură.

În realitate, de vreun an sau doi mă izolasem, n-aveam multe relații cu fetele din școală, în nici într-un caz pentru acest gen de lucruri, astfel că nu aveam idei foarte precise despre sexualitate. Era un subiect spinos care mă atrăgea enorm și mă speria, nu-l discutasem cu nimeni.

De altfel, toate aceste lucruri erau rușinoase și nu se puneau desigur problema să le abordez cu mama. Cât despre a fi ori a nu fi o domnișoară era o chestiune de vârstă, iar eu n-aveam vârsta.

— Hai, zău, nu face pe proasta. Chiar tu mi-ai spus adineauri că știi că femeile își poartă copiii în pânțece mai înainte de a-i aduce pe lume. Ți-e desigur teamă să nu mă șochezi destăinuindu-mi că știi mai multe. Te înșeli, consider că e foarte natural. Știu foarte bine că n-o să rămâi toată viața o copilă, că o să devii femeie.

Știi că rolul femeilor e nu numai să aducă pe lume copii, ci și să-i crească întru iubirea Domnului. Dumnezeu ne pune la încercări pe care trebuie să le acceptăm

cu bucurie deoarece ele ne fac demne de a ne apropia de El. Tu te afli în fața primei încercări pentru că în curând o să ai menstruație.

— ...

— Într-adevăr nu știi ce înseamnă asta?

— Menstruație? Nu, mamă, nu știu ce-nseamnă.

E-adevărat că nu știam. Fetele din clasă nu-mi vorbisera niciodată despre așa ceva, iar altundeva singurii mei prieteni erau băieți.

— Ei bine, într-o zi o să găsești un pic de sânge pe chi-loți. Și-apoi o să se repete în fiecare lună. Nu doare, e murdar și nu trebuie ca cineva să-și dea seama, dar asta-i tot. Nu va trebui să-ți fie teamă când o să ți se-ntâmple. Doar să mă previi și-o să-ți arăt ce trebuie să faci pentru a nu murdări nimic.

— Când o să mi se-ntâmple? Ți-a zis doctorul?

— Nu știe exact, crede însă că probabil curând... în următoarele șase luni. Știi ce-nseamnă să ai menstruație?

— Nu, mamă.

— Aș putea să nu-ți vorbesc despre toate astea. Înțelegi că e jenant și pentru mine, ca și pentru tine. Sunt însă pentru anumite principii moderne de educație. Prea multă ignoranță strică. Eu am regretat totdeauna că n-am știut mai multe în legătură cu anumite lucruri. Cred că aș fi putut evita săvârșirea unor greșeli grave. Iată de ce am luat hotărârea să-ți vorbesc. De altminteri, doctorul m-a îndemnat insistent s-o fac. E ca și mine de acord că vechea educație are uneori părți rele.

Ei bine, fetița mea, să ai menstruație înseamnă să fii în stare să ai copii.

Mă uitam la covor fără să-l văd. Eram paralizată de această situație, de această conversație, de această reve-

lație. Cum poți avea un copil în pânțece când ai toată copilăria în corp? Cum poți fi promovată la rangul venerabil și esențial de reproducătoare când vrei să te joci în pădure și să alergi prin apă, la liziera valurilor, acolo unde ele fac o spumă ajurată?

Nu mă simțeam în stare de așa ceva, respingeam, terorizată și dezgustată, prima încercare a Domnului. Nu voiam să am copii imediat. Nu îndrăzneam să-mi ridic privirea pentru ca mama să nu vadă sacrilegiul.

Butucii de viță-de-vie care ardeau în șemineu trosneau tare de tot în tăcerea pogorâtă.

Ceaiul, focul, mobilele lustruite, covoarele groase de lână, afară înserarea peste vie, câinii care lătrau, mama: toată viața mea! O lume frumoasă, generoasă, exemplară, călduroasă, în care exista un loc pentru mine. Iar eu îmi refuzam dificultățile rolului! Nu-mi acceptam condiția, mă speria.

La fermă, vacile și iepele care urmau să aibă pui erau obiectul unor îngrijiri foarte speciale. Copiii lor sporeau șeptelul și îmbogățeau familia. Nu mi se îngăduise totuși niciodată să asist la o naștere, iar când câinii se împerecheau făceau totul ca să mă îndepărteze de acest spectacol. Văzusem totuși destule dintr-astea ca să am ce să-mi imaginez. Și aceste imagini ce-mi apăreau în cap mă făceau să-mi fie rușine. Totdeauna mi se spusese, vorbindu-mi-se despre cineva grosolan ori de un criminal: „S-a purtat ca un animal, ca o vită, ca un câine!”. Dar acele istorii, istoriile acelea despre sânge, despre copii, erau istorii ale căteleur! Și tocmai propria-mi mamă voia să mă vâre în această viață, îmi vorbea despre așa ceva?

— Nu-ți lăsa capul în jos, nu-ți fie teamă. Toate femeile trec prin asta, știi, nu mor. Recunosc, bărbații sunt totuși mai favorizați de soartă decât noi. Nu cunosc aceste

neplăceri. E-adevărat că ei fac războiul. Mă-ntreb dacă-i mai rău...

— Ai și tu povestea asta?

— Bineînțeles, ți-am spus: toate femeile. Te obișnuiești, nu-i penibil, cu excepția murdăriei, nu durează decât două-trei zile, patru cel mult.

— În fiecare lună!

— La fiecare douăzeci și opt de zile, în principiu.

A avea menstruație e una. A avea copii e altceva, deși este legat de menstruație. Prima e șocantă la început, dar te obișnuiești și se poate ascunde ușor. Seamănă cu respirația, cu foamea, cu orice funcție naturală. Înțelegi ce vreau să spun?... E inevitabil, așa suntem făcute, trebuie să respectăm legile Domnului, ale cărui căi sunt de nepătruns. Celălalt lucru este mai complicat pentru că nu depinde numai de tine. Știi că acest al doilea lucru se întâmplă când trăiești cu soțul tău?

— Da, mamă.

— Cine ți-a spus?

— Muguette Meunier.

— E în clasă cu tine?

— Da, mamă.

— Cu ce se ocupă taică-său?

— Nu știu.

— O voi întreba pe directoare. Ce ți-a spus?

— Ei bine, că ai copii cu soțul tău. Că-i porți în pân-tece... Că durează nouă luni.

— Ei bine, știe niște lucruri micuța asta! Și vrei să mă faci să cred că atunci nu ți-a vorbit și despre menstruație?

— Te asigur, mamă, că nu mi-a vorbit niciodată. Nu prea vorbesc cu ea.

— În fond, e normal să nu-ți fi spus nimic, nu ne prea place să vorbim despre asta.

Acest „noi“ care le lega, pe Huguette Meunier de ea, era de neînchipuit!

— Ți-a spus că unele femei au copii fără să fie căsătorite?

— Nu, mamă, nu mi-a spus.

De fapt, Huguette Meunier vorbea de băieți, nu vorbea de soți. Cum semăna cu o nevăstuică și cum, pentru a-și istorisi poveștile, aduna fetele într-un colț din curte unde eram ferite de supraveghetoare, credeam că născocoște niște basme ca să facă pe interesanta sau ca să ne distreze.

— Se poate întâmpla. E un păcat atât de mare, încât Domnul nu-l iartă niciodată. Femeia care a comis acest păcat și copilul care se naște astfel sunt blestemați pentru toată viața lor. Mă auzi?

— Da, mamă.

— Așa că, din momentul în care o să-ți vină menstruația va trebui să nu mai rămâi niciodată singură cu un băiat și cu atât mai puțin cu un bărbat. Ție, care-ți plac mult jocurile băieților, va trebui să te controlezi. Gata cu acele cavalcade în pădure cu fiii lui Barded! S-a înțeles?

— ...

— Nu va mai trebui niciodată să te lași atinsă ori sărutată pe obraji. Trebuie să știm mereu unde ești și cu cine. S-a înțeles?

— ...

— Dacă aflu că ieșind de la școală procedezi ca dez-mățatele astea mici care se-ntâlnesc cu băieți pe care eu nu-i cunosc, te previn că nu vei mai sta aici. Vei fi la călugărițe în următoarele douăzeci și patru de ore.

— De ce?

— Pentru că așa e... N-am ce explicații să-ți dau... Nu vorbești cu orișicine, trebuie să știi să te faci respectată. Asta-i tot.

Ce tulburare! Eram totuși conștientă de importanța momentului și, finalmente, mândră de a pătrunde în sfârșit în tainele celor din mediul meu. Căci, în fond, înțelegeam ce voia să-mi spună. Făceam pe proasta ca să aflu mai multe, voiam să-mi mai vorbească, însă știam foarte bine că există o diferență între copiii celor de rând și mine, că în anumite privințe nu era o punte de legătură, o comunicare posibilă între noi. Ei nu știau nimic. Vedeam după felul în care mâncau, vorbeau și chiar după cum se distrau. N-aveau nici o reținere și, uneori, miroseau un pic urât. Îmi plăceau copiii de la fermă, însă știam că nu eram ca ei.

Era o ședință de inițiere căreia ne consacrasem, mama și cu mine. Unei ședințe importante, poate cea mai importantă. Ea îmi oferea cele mai prețioase piese ale uniformei invizibile ce-mi va desemna casta oricui mă va întâlni. Trebuia să fiu în așa fel dresată încât în orice moment, în orice circumstanță să mi se poată recunoaște originea. Murind, jucându-mă, aducând un copil pe lume, făcând războiul, dansând cu logodnicu-mi într-o cârciumă de mahala ori la balul Guvernatorului, va trebui să-mi port uniformă invizibilă. Ea mă va proteja, mă va ajuta să-mi recunosc semenii și să mă fac recunoscută de ei, va insufla respect inferiorilor.

— Mamă, te rog, de ce fetele Henriettei ies singure pe plajă cu băieții?

— Henriette e o bucătăreasă excelentă. N-am decât laude la adresa serviciilor ei. Dar își crește copiii cum crede de cuviință. Nu mă privește, nici pe tine. Cei care lucrează n-au timp să se ocupe de educația copiilor lor. De altfel, nu le-ar servi la nimic. Ar putea chiar să-i jeneze mai târziu.

Apropo, nu-mi prea place să-i inviți pe tinerii ăștia în casă. Știu că intenția îți este generoasă dar, vezi, într-o

bună zi vor vrea tot ceea ce ai tu și nu vor avea niciodată și vor fi nefericiți. Într-o bună zi o să ai petreceri de domnișoară, voi invita prieteni de vârsta ta, iar fetele Henriettei nu vor putea veni. Înțelegi, n-ar fi la locul potrivit lor, le-ar jena. Dar dacă le obișnuiești să vină aici, le-ar răni treaba asta. Așa că, învață, draga mea, să păstrezi distanța, păstrându-ți totodată generozitatea.

Chemase servitoarea ca să ia tava cu ceștile de ceai. Eram iarăși singure cu focul. Îmi plăcea focul, flăcările lui, ca și scânteile ce se prindeau de pereții șemineului aidoma unor stele și se stingeau subit.

Atunci am pus stupida întrebare. O întrebare al cărei răspuns îl știam totuși, deși nu mi-a fost niciodată oferit. Credeam însă că acea zi era anume pentru explicații, pentru a limpezi totul.

— Mamă, pentru musulmani e același lucru ca și pentru noi?

— Evident, toți suntem egali în fața lui Dumnezeu și suportăm aceleași legi naturale.

— O să inviți băieți arabi bine educați, pe fiii șeicului Ben Toukouk, spre exemplu, care sunt la pension în Franța?

— Ai darul să pui întrebări stupide. Ce să caute oamenii ăștia aici? S-ar plictisi! Nu s-ar simți la locul lor.

O agasasem. Nu știam să-i vorbesc, totdeauna eram stângace cu ea, o șocam. Uneori suspina: „Cu tine n-o voi scoate la capăt niciodată!” Când era cu alții, străini, și mă vedea apărând îi prevenea „Atenție la fiică-mea, e un copil sălbatic, e argint-viu”. O simțeam neliniștită, înțelegeam că încerca printr-un cuvânt atât de frumos să-mi scuze eventualele gafe.

Argint-viu. Mă făcea să mă gândesc la sclipirea pe care o aruncau bancurile de pești când își schimbau

brusc direcția, la strălucirea subită a burților lor argintii. Și stolurile de porumbei aruncau în virajele lor sclipiri de argint.

Gata, se terminase, credeam că o să-mi ceară să plec. În loc de asta, și-a luat o altă țigară, și-a aprins-o și s-a afundat în fotoliu. Sufla fumul încet. Buzele îi erau perfecte, bine conturate, cu două creste ascuțite în partea de sus și o linie clară, ușor curbată, jos.

Ochii-i verzi o porniseră într-un vis trist. Nu suportam să fie tristă. Dacă m-ar fi lăsat măcar să mă apropii de ea, dacă aș fi putut s-o consolez, s-o îmbrățișez, s-o mângâi. Dar nu voia. Numai sărutări din vârful buzelor, salutări de bun găsit și de bun rămas, nimic altceva. Mă ducea cu gândul la acei fazani regali care erau în cușcă în grădină. Se plimbau, hieratici, cu gravitate și țepeni, cu gluga lor castaniu-auriu, penajul cu reflexe verzi și lungă trenă din aur și bronz. Mi-ar fi plăcut să-i ating dar, atenție, ciupeau atunci când te apropiai prea mult de ei. N-ar fi trebuit să fie închiși, de aceea poate erau răi. Iar mama, era și ea închisă? Nici vorbă, făcea ce-i plăcea, mergea unde voia, cunoștea toate regulile, nu risca să se piardă. Și dacă aceste reguli îmi păreau uneori a fi niște gratii, ele nu erau așa în realitate, dimpotrivă. Îmi repeta adeseori: „Dacă nu mă ascuți n-o s-o scoți la capăt“. Va să zică ea o scotea la capăt.

— Aș vrea să-ți vorbesc despre taică-tău. Mi-ar plăcea să-ți spun cum te-ai născut. Cred că te va ajuta să înțelegi mai bine discuția noastră și să eviți greșelile pe care le-am săvârșit eu.

Nu-i un om din mediul nostru în ciuda aparențelor și în ciuda originii. Căci provine dintr-o familie bună franțuzească, fără pretenții și absolut corectă. A rupt-o cu ea de foarte tânăr, ca să trăiască pe picioarele sale. Știi că e

din Franța, din La Rochelle. Dar Dumnezeu știe pe unde a rătăcit până să ajungă aici! E mai bine să nu știu. Este mult mai în vârstă decât mine, știi...

E un bărbat foarte frumos, are mult șarm, cum se spune. De cum a ajuns aici a fost vedeta orașului. Inginer francez, bun vorbitor, avea toate calitățile ca să placă și, mărturisesc, am fost flatată când m-a cerut în căsătorie. De altminteri, în ciuda diferenței de vârstă, bunicii tăi aprobaseră căsătoria. El avea o situație frumoasă, uzina mergea bine în acea vreme. Să-i dăm Cezarului ce este al Cezarului: era un om curajos, căci diplomele le obținuse cu sudoarea frunții, frecventând cursurile serale. Dar în acei ani în care a fost muncitor a uitat tot ce fusese învățat la el acasă, și-a schimbat obiceiurile bune pe unele proaste. În fapt, e un aventurier, însă nu mi-am dat seama decât prea târziu. De-ai ști ce găsculiță eram!... La urma urmelor, e tatăl tău, nu vreau să ți-l vorbesc de rău... și totuși dacă-ți vorbesc așa cum o fac în această seară e pentru că vreau să-ți fac un serviciu, vreau să-ți întreb bine în minte că, declasându-te, te expui unei catastrofe. Nu te poți căsători cu oricine.

O mustață neagră peste dinții albi, o frunte înaltă, păr negru netezit, ochi negri care râd, mâini suple și îngrijite care mă prind: tata. Are un baston, ghetre și o pălărie pe care și-o scoate adeseori, printr-un gest amplu, pentru a saluta doamnele pe stradă. Ori de câte ori îl întâlneam era fericit că mă vede. Prea fericit. Mă privea râzând, mă strângea în brațe, era atent la mișcările mele, la cuvintele mele. Îmi enumera trăsăturile feței: „Nasul tău, ochii, mâinile, aceleași ca ale mele! Îmi semeni, lupoșorule!”. Asta-l făcea să râdă și mai și. Când eram acolo nimic în afară de mine nu mai exista. Mă jena treaba asta.

Mi-era tare groază de după-amiezele de duminică pe care trebuia să le petrec împreună cu el o dată pe lună. Consideram că prânzurile în cursul săptămânii erau îndeajuns. Dar, în ziua în care am îndrăznit să-i mărturisesc mamei că nu-mi plăceau întâlnirile acestea duminicale, mi-a atras atenția: „Așa e legea, dacă nu te duci, nu-mi va plăti pensia care și așa e derizorie.” Și de altfel, la capătul acestor zile, aveam sarcina să reclam „plicul mamei”.

Nany era aceea care se ocupa de transmiterea puterii. Mai înainte de a mă lăsa la ușa tatălui, îmi repeta întruna recomandările mamei: „Nu te șterge cu batistele lui. Atinge-l cât se poate de rar. Boala lui a ucis-o pe soră-ta. Și nu uita să-i ceri plicul”.

În acele duminici mă ducea invariabil la clubul său de tenis unde începea prin a face o partidă („Taică-tău este un excelent jucător”), apoi intra în club-house unde juca bridge cu domni sportivi, îmbrăcați în pantaloni din flanelă albă, cămăși Lacoste, pulovere de shetland și erau și femei pe care le consideram prea îndrăznețe, care-i puneau o mână pe umăr, îl strigau pe numele mic și i se aplecau la ureche pentru a-i șușoti lucruri ce-l făceau să râdă.

Detestam locul acela. Nu numai că mă plictiseam îngrozitor, însă acolo mai mult decât oriunde altundeva mi-era rușine că sunt o fată a unor divorțați. În compania mamei, divorțul părinților era o nenorocire, o încercare, oarecum un fel de eroism să trăiești. În compania tatălui, din cauza râsului său, a obiceiurilor de celibatar, a înclinației pe care o avea față de femei, treaba asta devenea ceva scandalos.

Când eram în acel club de tenis nu vorbeam cu nimeni și mă ascundeam în pădurea mărunță din spatele cabinei unde se dezbrăcau femeile. Când se înnopta nu

mă mișcam de acolo. Dacă ploua mă adăposteam sub veranda de la club-house. Tata, nefiind obișnuit cu copiii, nu mă căuta niciodată. Credea că m-am distrat în parc ori în casă și considera întru totul firesc să mă vadă lângă mașină în momentul plecării. Pe când ne instalam în mașină, declara invariabil: „Am petrecut ziua bine. Nu-i așa, lupușorul meu?”

Când ajungeam aproape de casă, spuneam (și mă pregătisem de fiecare dată pe toată durata traseului să spun această frază): „Mama ar vrea plicul.”

Se prefăcea că îi ieșise cu totul din minte — noroc că mă gândeam eu — și începea să se caute prin toate buzunarele, deși de fiecare dată găsea plicul în același loc. Mi-l întindea râzând: „Mă costă scump copiii!”

Nu-mi plăcea că spune această frază, deoarece știam că pensia pe care i-o dădea mamei lunar, și care nu se mărise de la divorț, adică de la nașterea mea, n-ar fi ajuns să-mi cumpăr o pereche de pantofi.

Acum, când crescusem, când izbucnise războiul, iar familia avea probleme cu banii, această pensie revenea continuu pe tapet.

— Dacă tu crezi că din ce-mi dai taică-tău pot să-ți ofer când una, când alta, când altceva...

Mi-era atât de teamă să aud fraza aceasta, încât nu ceream niciodată nimic. În perioada războiului am purtat încălțăminte cu două-trei numere mai mici astfel că picioarele mi-au rămas deformate. Orice era greu de găsit, iar îmbrăcămintea, în special, ajungea la prețuri exorbitante. Mama, exasperată de creșterea mea, constata cu fiecare schimbare de anotimp, cu fiecare început de an școlar că hainele din anul precedent nu-mi mai veneau. Atunci ridica receptorul și, în prezența mea, îl suna pe tata. Îmi spunea cu vehemență:

— Vreau să fii martoră. Îmi trebuie martori ca să-i cer judecătorului o creștere a pensiei. Trebuia să-i spună cineva ce calvar trăiesc eu. O să depui mărturie că dau tot ce pot, de una singură!

Mă plasa lângă telefon, forma numărul și imediat auzeam vocea tatălui deformată de aparat.

Acum sunt sigură că mă așeza într-un asemenea loc încât să le pot auzi toată discuția, deoarece atunci când mă prefăceam a mă îndepărta, mă readucea acolo printr-un gest brusc.

— Așa deci, fiică-ta a mai crescut. Nu cu ce-mi dai tu pot eu s-o îmbrac. Îi trebuie un mantou, o fustă, două pulovere...

Parlamentau îndelung pe un ton acru. Ranchiuna ieșea la suprafață. Ea-i azvârlea în obraz că mă întreținea. El îi răspundea că era încântat să mă ia la el, definitiv. Ea riposta că numai asta mai lipsea, că nu era o persoană pe care s-o frecventeze o fată de vârsta mea. Îi răspundea că ea fusese aceea care ceruse divorțul și care-l determinase astfel să ducă o viață de celibatar. Ea izbucnea în lacrimi, că nu știa că era bolnav când se căsătorise cu el, dacă ar fi știut n-ar fi făcut-o. El se revolta spunându-i că era vindecăt în acea perioadă, că era o rană de la război, că n-avea nici o vină dacă boala îi revenise fără ca el s-o știe. Ea gemea că îi murise fiică-sa. El îi vorbea pe un ton mai scăzut zicându-i că o iubea, că tocmai pentru că o iubea nu îndrăznise să-i spună că e bolnav. Avea remușcări, pierduse totul, fata mai mare, soția, pe mine, totul.

Era îngrozitor! Aceste telefoane erau o tortură! Mama închidea hohotind de plâns, se ducea în cameră la ea unde o auzeam plângând la nesfârșit.

În vremea adolescenței, tocmai în momente dintr-astea am început să mă gândesc la sinucidere.

Vorbea numai din când în când. În restul timpului s-ar fi zis că focul o fixa într-o contemplare tristă.

— În sfârșit, pe scurt, din diverse motive viața cu taică-tău îmi devenise de netolerat. De la moartea surorii tale, taică-tău mă scârbea. Eram foarte tânără, de-abia douăzeci de ani, nu văzusem niciodată un cadavru. Când mi-am văzut bebelușul așa, în starea aceea, fetița mea atât de frumoasă, de care eram atât de mândră, a fost groaznic. Mai cu seamă că se petrecea la Luchon, într-o cameră de hotel. Doctorul tatălui tău mă trimisese acolo pentru a îngriji copilul. În realitate, mă trimisese în exil, pentru ca acest copil să nu moară în Alger. La plecare știau amândoi, taică-tău și cu el, că micuța era pierdută. Medicul nu-mi spusese că boala de care suferea era de origine tuberculoasă. Nu-mi spusese că taică-tău era tuberculos. Nu știam. Taică-tău nu mi-a spus niciodată. Dacă aș fi știut aș fi putut să fac ceva, s-o protejiez, ar fi încă în viață. El a ucis-o. Prin căsătorie voia să intre în mediul nostru. Avea bani, era inginer, era frumos. Având o femeie tânără (drăguță cum eram!) de familie bună, nu-i mai lipsea nimic.

Așa că mi-am pierdut mințile văzându-mi fetița care nu mai trăia, în acel hotel necunoscut, în acel ținut detestabil. Fără familie, fără prieteni, fără soare! Am innebunit. Avusese dreptate să mă îndepărteze, căci de-ar fi fost acolo, de l-aș fi avut în preajmă, l-aș fi omorât!

Privea focul atât de intens, atât de feroce, încât ai fi putut trage două linii care ar fi mers de la pupilele ochilor ei până la flăcări. Două săbii fine ucigătoare pentru a-l străpunge pe tata.

Inima-mi bătea, mintea-mi sărea încetișor, ca o pasăre, de ici-colo, innebunită. Dragostea-mi pentru ea era în pericol pentru că nu era la înălțimea durerii ei. Ce să fac?

Cum să o ușurez de această greutate? Cum să-i schimb privirea? M-am mișcat până la marginea fotoliului, m-am aplecat spre ea.

— Mamă, nu trebuie să te necăjești.

Privirea nu i s-a schimbat, nu i s-a clintit, nici când a murmurat:

— Ah! nu știi, n-ai cunoscut-o, era o copilă excepțională.

Rămăsese multă vreme încremenită, fascinată de amintiri: viața cuplului ei, moartea copilului ei, cimitirul.

Plânsese. Câteva lacrimi îi alunecaseră pe obraji, pe ascuns; ele nu erau decât prea-plinul lacului de amărăciune care o pătrundea și în care plânsul interior i se scurgea fără-nctare. Acum pe față îi rămâneau două urme fine satinate, ca și cum doi melci își croiseră drum printre delicatețele pudrei parfumate.

Era întuneric de-a binelea, iar becurile din salon luminau ici și colo ramurile cele mai apropiate ale pretinșilor arbuști de piper ai fațadei, al căror frunziș plângea și el cu picuri verzi.

Rămăsesem amândouă așa, nemișcate, până ce focul ne-a întrerupt tăcerea prin pocnituri scânteietoare. Se ridicase și ațâțase focul dând naștere altor jerbe de scânteii și adunând jarul cu sclipiri roșiatice mai înainte de a adăuga un nou butuc.

— Știi că divorțul e interzis de Biserică, excepție făcând acele cazuri de forță majoră. Știi că pentru nimic în lume nu trebuie să ne îndepărtăm de Domnul care a murit pentru noi pe cruce. Știi că este mereu alături de noi deși nu-L vedem. Împreună cu îngerul nostru păzitor El încearcă să ne protejeze... Mi-a trebuit curaj să cer divorțul. M-am dus să-l văd pe arhiepiscopul din Alger și

n-am luat hotărârea decât după ce m-a asigurat că, sub rezerva de a nu mă mai căsători niciodată, voi putea divorța continuând în același timp să-mi practic religia și să primesc sacramentele. Opinia publică poate fi înfruntată cu ajutorul lui Dumnezeu și cu încredere în iubirea Lui!

Ar fi trebuit să-l părăsesc pe taică-tău după moartei copilului meu, însă n-am îndrăznit... Era un așa de mare scandal. N-am avut curajul, eram prea tânără.

Fratele tău s-a născut doi ani mai târziu. Am tremurat pentru noul meu bebeluș. Mi-era teamă că-l văd și pe el murind. Mereu am fost neliniștită din pricina sănătății lui, e atât de slab.

Mai apoi au fost probleme la uzină. La căsătoria mea, tata plasase un capital și zestrea ce-mi aparținea în afacerea tatălui tău care mergea foarte bine. Au fost lucruri complicate, nu le-ai înțelege. Erau zilnic discuții. Eu serveam drept legătură între cei doi bărbați. Fiecare folosea, vorbind despre celălalt, cuvinte nu prea măgulitoare. Nu mai suportam: tata pe de o parte, soțul pe de alta. S-a amestecat bunică-ta... O cunoști, făcea scandal. Sufeream mult. Atunci taică-tău s-a îmbolnăvit iarăși, a plecat în Elveția, a stat în sanatoriu doi ani. Când s-a întors, lucrurile mergeau și mai prost, în lipsa lui afacerea i se dusesse de răpă. L-am implorat să-i plătească lui tata, măcar asta... La uzină erau douăzeci și cinci de ferăstraie mecanice, iar taică-tău îmi zicea al douăzeci și șaselea ferăstrău. Îi mai ardea de glume! Nu avea totuși motive. Ne pierdusem copilul, el era tuberculos până în măduva oaselor, uzina nu mai avea nici o valoare. La urma urmelor, toată zestrea mea era acolo, aveam și eu un cuvânt de spus. Nu voi avea într-o bună zi decât o părticică din pământ, el le va aparține

unchilor tăi; trebuia să-mi asigur viitorul și pe cel al fratelui tău... Și pe al tău bineînțeles, dar tu nu te născuseși încă.

Nu avem o avere imensă, dar e străveche. Bunicul dintâi care a venit aici era un poet. A pierdut mai mulți bani decât a câștigat în acest ținut. Trebuie să păstrăm ceea ce ne rămâne. Așa mai putem face un bine, să ne ajutăm muncitorii.

Mama vorbea despre muncitori cu același respect și cu aceeași teamă cu care vorbea despre sfinți. Simțeam că și unii și ceilalți îi erau necesari bunei practici a religiei. Dând de pomană unora și rugându-te la ceilalți ajungeai până la urmă în paradis.

Câțiva muncitori locuiau tot anul la fermă cu familia lor. Aveau locuințe cu apă curentă și electricitate care dădeau spre curtea principală. Acești oameni, în majoritate, se nășteau și mureau acolo, lăsându-și în loc progenitura. Mă jucam cu copiii lui Barded, el însuși se jucase cu mama și taică-său se jucase cu bunică-mea, iar bunică-său cu străbunicul și așa mai departe de peste o sută de ani. Cunoșteam mai bine nașterile, morțile și căsătoriile din familia lor decât pe acelea din propria-mi familie, care în parte trăia în Franța, prea departe, în frig, în vag. Acești muncitori erau complet sub ocrotirea noastră. Împărțeam totul cu ei. În afară de sânge, bani și pământ.

Primii coloni își dăduseră osteneală să facă acest pământ cultivabil. Asanaseră bălțile care colcăiau de vipe-re și de țăntari purtători de malarie. Drenaseră apa sărată care îmbiba câmpiile de-a lungul coastei. Apoi desecaseră aceste câmpii pentru a le face fertile. Crăpaseră de muncă în soare. Frigurile și oboseala îi făcuseră să moară așa cum mor deștelinătorii din legendă, în casa pe care o construiseră cu propriile mâini, în prețiosul pat

care provenea din fostul loc de baștină, un crucifix pe piept, înconjurați de copii și de servitori. Unora le lăsau moștenire pământul roșu și plăcerea de a-l lucra pe mai departe (căci devenea frumos cu șirurile de viță de vie, cu livezile de portocali, cu grădinile lui), celorlalți, certitudinea zilei de mâine (nu le va fi niciodată foame, nu vor fi niciodată dezbrăcați, când vor fi bătrâni vor fi venerați așa cum sunt venerați strămoșii, când ar fi bolnavi ar fi îngrijiți) și multe altele, dacă vor rămâne serviabili și fideli. Toată lumea plângea, iar servitorii poate încă și mai mult decât copiii, deoarece împărțirea acestui pământ smuls sterilității era greu de făcut. Așa se întâmpla din generație în generație..

Când bunică-mea sosea la fermă în momentul culesului viei aveau loc mari pregătiri de război. Kader, la volanul limuzinei, îmbrăcat în haina și cu șapca de șofer, claxona de-a lungul aleii de măslini care ducea de la șosea spre casă și stârnea tot praful posibil. Dintr-o ceață roșiatică își făcea intrarea triumfală în curtea spălată cu multă apă, curățată, măturată, frecată cu peria, strălucitoare. Muncitorii, soțiile și copiii lor care așteptau, entuziasmați, de multă vreme, escortau mașina. Bunică-mea cobora și toți se repezeau s-o atingă, să-i sărute mâinile și hainele. Era chibania, Ma⁴, chiar pentru cei mai în vârstă decât ea. Râdea, le asculta noutățile, le dădea la rândul ei vești despre fiecare dintre fiii ei. Se uita de jur-împrejur, vedea că totul era curat, solid, securizant, imuabil. Se născuse aici, întocmai ca aceia care o înconjurau, se cunoșteau dintotdeauna.

Culesul viilor era evenimentul în jurul căruia se învârtea tot anul. Oamenii munciseră din greu pentru a-l

⁴ Bătrâna respectată, mama. (N. l.)

face frumos. În oraș priveai zilnic pe fereastră ploaia, grindina, vântul și soarele. Se știa că, dincolo de aceste manifestări naturale, exista, acolo, nesfârșita suprafață cu rânduri de viță-de-vie care sufereau ori creșteau. Pe de altă parte, unchiu-meu le comanda muncitorilor, le îndruma eforturile pentru ca toate culturile să fie bine arate, bine tăiate, bine sulfatate.

De îndată ce strugurii aveau să fie îndeajuns de copți, se anunța prin zonă că se făceau angajări pentru recoltare. Sute și sute de oameni ar avea astfel de lucru pentru vreo zece zile.

Culegătorii veneau în grupuri mici. Adesea merseseră zile în șir ca să ajungă aici. Dimineața, când se deschidea poarta cea mare, îi găseai așezați sub eucalipti. Își întâlneau veri, prieteni. Mereu erau aceleași familii care furnizau sezonierii.

În perioada când se culegeau viile, în curte domnea vânzoleala încă de la patru dimineață. Se scoteau caii și catării care trăgeau căruțele. Pivnița era luminată, ca o catedrală în noapte. Marile tocitoare, țevăriile, robinetele din aramă erau lustruite și străluceau. Echipele care aveau să lucreze în porțiunile de vie cele mai îndepărtate se îngrămădeau în tomberoane și dispăreau în întuneric. De cum vor sosi acolo se va lumina de ziuă, căci zorile se iveau repede cu un soare roșu. Ele luminau chipurile de sub pălăriile de pai și turbane, de-abia precedau ziua care apărea cu muște și greieri. Atunci îi puteai vedea pe oameni, cât cuprind câmpiile și vâlcelele, rupți în două, spetindu-se să ușureze via ale cărei mamele umflate atârnavă până la pământ.

În fiecare dimineață, către ora zece, bunica se instala sub un măslin din apropierea pivniței. Deși își pu-

nea pe cap o pălărie cu boruri mari, își deschidea și umbrela ca să se protejeze de soare întrucât avea carnația de roșcată specifică familiei noastre. Purta o îmbrăcăminte ușoară din pânză albă, din muselină mov sau albastră care îi fâlfâia pe umerii și pe brațele-i dezgolite. I se așeza în fața fotoliului din ramuri de palmier o masă și un cântar mare. Stătea acolo să-i întâmpine, cu ceai de mentă, pe micii proprietari arabi din împrejurimi care aveau prea puțină viță-de-vie ca să-și aibă propria pivniță și să-și facă propriul vin. Așa că îi vindeau bunică-mii strugurii. Unii erau tot așa de bătrâni ca și ea. Se gătiseră ca să vină s-o vadă, își puseseră pantalonii albi bufanți, turbanul alb și cămașa albă, cu o vestă din satin galben sau mov sau negru și larga tunică din lână ecru care mirosea a curat. La mijloc, într-un mic etui din piele roșie, le atârna acel *mo-uss*, cuțitaș folosit atât pentru a tăia pâinea, cât și pentru a i-o plăti cuiva. Veneau cu vreo câteva coșuri cu ciorchini de struguri, uneori cu o căruță plină. Atingeau cu vârful degetelor mâna întinsă a bunicii, apoi își duceau la piept arătătorul. Făcea și ea la fel. După care se băteau reciproc pe umăr și pe spate râzând. Se cunoșteau bine. Când era mică își dădea inelele și brățările pe *mokroutes*⁵ pe pâine de secară pe care ei le aduceau într-o batistă mare în carouri. Astfel, își păstraseră obiceiul de a face schimb de comori. Acum își vindeau strugurii, adică anul lor de muncă, în schimbul câtorva bancnote și a câtorva monede. Urmăreau cu atenție cântărirea, apoi se așezau pe jos, turcește. Își confecționau o țigară, nu scoteau nici o vorbă. Se uitau ca experți la acele *du-te-vino* din pivniță și la can-

⁵ Prăjituri cu miere și curmale (N. t.).

titatea de struguri a celorlalți vânzători. În acest fel se știa ce se petrece în toată regiunea, pe o distanță de sute și sute de kilometri.

Ferma era centrul lumii.

Zilele treceau, fierbinți, istovitoare pentru bărbați. Ținutul era pradă febrei câștigului: culesul viilor însemna milioane pentru unii, câteva sute de parale pentru alții. Marile tocitoare se umpleau una câte una, primele umplute începeau deja să fermenteze: se forma la suprafață o spumă groasă rozalie. Curând va fi vin nou. Un vin natural ce fâsâie, tare, ce servea să îndoaie vinurile franțuzești. Muncitorii nu beau din el, le interzicea religia, însă știau că de calitatea vinului pe care-l fabricau depindeau viața lor și cea a familiei. Cei care lucrau în pivniță aveau o figură gravă și atentă în timp ce munceau. Trebuiau să se curețe bine de tot și dacă afară domneau praful, muștele, mirosul de bălegar, de must și de transpirație, înăuntru domneau prospețimea și curățenia dintr-un laborator. Totul era continuu spălat cu jetul, aleile dintre tocitoare erau frecate cu peria din rădăcini de pir, roțile groase care împrejmuiău ușile de la tocitoare străluceau din loc în loc, în penumbră. Zgomotul mașinilor care luau strugurii, îi zvârleau în aparatul de stors, îi zdrobeau, îi tescuiau, era infernal.

Se încheiase o dimineață. Nici un zgomot, nici un du-te-vino. Însă ocupații ascunse, murmure, palpitări surde, chiar din zori. O ambianță fremătătoare, ca niște aripi de libelulă. Se pregătea în surdina sărbătoarea culesului. Mai întâi, cușcuș și berbec la proțap. Gropile erau deja săpate și lemnul pregătit pentru jeratic. Berbecii tăiați în bucăți, gata frigărui, înfiți pe vergele rânduite lângă zidul de la intrare, așteptau să fie ru-

meniți; era cogemite șirul! Femeile trăncăneau în jurul cușcușului pe care-l preparau în curte. Erau surescitate. În principiu, bărbații nu trebuiau să le vadă deoarece erau fără hadk⁶, fără hadjar⁷, dar făceau totul ca să le atragă atenția. Cele mai tinere se duceau să-i spioneze pe băieți printre trestiiile din grădină ori pur și simplu prin deschizăturile portalului și erau ocărate de femeile în vârstă însărcinate să le păzească virginitatea.

În acele zile se vorbea mult despre generozitatea familiei mele. În provincie se știa că la noi sărbătoarea culesului era deosebit de fastuoasă. Mă simțeam ușoară, stăteam cu femeile să ronțai stafide și migdale prăjite.

După masă va fi o siestă prelungită la umbra eucaliptilor, pentru digestie. Apoi va fi petrecerea pregătită de muncitori, cu cântece, dansuri, focuri mari, de cum se va însera. Întreaga familie le va arunca pe ferestrele din salonul mare pachete de țigări, pastă de dinți, săpunuri cu parfum de paciulie, oglinjoare din celuloid, piepteni, periuțe de dinți, bijuterii fără valoare. Un lux nemaipomenit!

— În cele din urmă am cerut divorțul. Fratele tău avea patru ani. A fost dramatic. După ce mă îndemnaseră, acum părinții tremurau văzându-mă că-mi părăsesc soțul. Nu se face în familia noastră. Dar nu mai puteam. Trăiam mereu cu spaima că-l văd pe frate-tău îmbolnăvinduse, dar și că-mi pierd toată averea. M-am ținut de hotărârea nea. Am plecat de la taică-tău.

⁶ Veșmânt lung, dreptunghiular, din mătase purtat de femeile musulmane pe deasupra altor haine (N. t.).

⁷ Mîc vâl ce acoperă o parte a feței (N. t.).

Doar când a fost pornită procedura de divorț mi-am dat seama că eram din nou însărcinată.

În realitate, lucrurile nu s-au petrecut astfel. Nu eram la fermă, în salon, în fața unui foc de lemne. Întregu-i monolog, toate precizările, revelațiile și instrucțiunile pe care mi le dădea cu privire la condiția femeilor, cu privire la familie, cu privire la morală, cu privire la bani, mi le debita tocmai pe stradă.

O stradă lungă în pantă al cărei nume, ca din întâmplare, l-am uitat. O stradă care ducea de la poșta mare la hotelul Aletti. De o parte a străzii clădiri, iar de cealaltă parte o balustradă care începea prin a fi un ieșind deasupra străzii Omano apoi, spre sfârșit, cobora la nivelul ei.

Cred că prefera să-mi spună ce avea să-mi spună, ce trebuia să-mi spună, ceea ce (după propria-i părere) trebuia să știu altundeva decât într-un loc destinat vieții noastre.

Kader nu era acolo să ne aștepte cu chipu-i plăcut, nasu-i fin și nările dilatate pe care le făcea să freamăte pentru a mă distra, în uniforma albă cu guler și revere albastre, cu șapca pe care mi-o puneă pe cap atunci când eram doar noi cu Nany și mă așeza pe genunchii lui ca să conduc eu. Acolo nu era nici mașina, bineînțeles, cu straponținele ce-mi plăcea să le îndoi și să le întind, cu micuțele nișe din acaju în care se aflau flacoane cu căpăcele de argint pe care dintotdeauna le-am știut goale. Era război, nu mai exista benzină.

Eram pe stradă, o stradă din centru cu mulți trecători, cu zgomot. Ceea ce vedeam, căci îmi lăsam capul în jos în vreme ce-mi vorbea, erau lespezile de ciment ale trotuarului și, pe aceste lespezi, reziduuri ale orașului: praf, scuipați, mucuri de țigări vechi, pipi și ra-

hați de câine. Același trotuar pe care mai târziu va curge sângele urii. Același trotuar pe care, după douăzeci de ani, îmi va fi teamă să nu cad, împinsă la moarte de ceva-ul lăuntric.

Ori de câte ori mă gândeam la această scenă, alungam strada. Îmi cream un cadru securizant ca să păstrez amintirea acestei unice discuții cu mama. Îmi reaminteam adeseori discursul ei și, de-a lungul anilor, fabricam un decor în care aveam de ce să mă agăț și posibilități de evadare. Îmi aminteam cele mai mărunte cuvinte ale ei, cele mai mărunte intonații ale vocii, cele mai mărunte expresii ale chipului zărite ori de câte ori o tăcere prea îndelungată mă făcea să-mi înalț capul spre ea, ca să văd unde se afla. Nu voiam însă cu nici un preț să-mi aduc aminte că eram pe stradă. Pentru mine, situația devenea atunci de nesuportat.

Pe stradă vedeam prea multe lucruri, auzeam prea multe lucruri, simțeam prea multe lucruri.

Până la război nu văzusem strada decât prin geamurile de la mașină. Apoi mă dusesem la școală absolut singură, eram într-a șasea.

Mi se dădea prea mult dintr-o dată! Acea libertate necunoscută! Toți acei oameni care mă depășeau, cu care mă încrucișam, mă atingeau ușor, mă împingeau!

Pe stradă treceam din uluire în uluire, din emoție în emoție, din excitare în excitare.

Strada mediteraneană! Cu băieții care fluierau fetele, cu fetele ce-și legănav trupurile trecând pe lângă băieți, cu undulațiile lor de la permanent, cu parfumurile izbitoare, machiaje, cu fesele mișcându-li-se ritmic. Cerșetorii își debitau văicărelile zgândărindu-și râia: „Ya Ma! Ya ratra moulana! Ya, ana meskine besef! Ya chaba, ya zina,

atténi sourdi!“⁸. Își arătau cioturile, își scoteau la iveală rănilor, resturile de măsele stricate, crustele plăgilor, ochii morți și lăcrimoși, varicele: „Ya chaba, ya zina, atténi sourdi!“ Femeile își expuneau bebelușii mâncați de muște, le legăneau corpurile deformate psalmodiind: „Ya chaba, ya zina, atténi sourdi!“ Prin deschizătura zdrențelor scoteau o altă zdreanță, aceasta însă brăzdată cu vene albastre, sânul lor, pe care-l întindeau micuțului ce se și pornea să-l sugă lacom. Pozițiile sexy ale manechinelor din magazinele de confecții. Unii bărbați scuipau din mers, iar flegma groasă se strivea pe trotuar. Terasalele cafenelelor de unde venea un miros plăcut de cafea matinală. Îndrăgostiții care se sărutau pe la colțuri, vârați bine unul într-altul, departe de orișice. Vânzătorii de flori de câmp, vânzătorii de smochine din Barbarie, prezentatorii de maimuțe dresate „sare, dansează, tum-tum, tum-tum!“. Reparatorii de scaune, țigani. Și-apoi, când și când, în geamurile vitrinelor, propria-mi imagine: spatele arcuit, fundul ridicat, sfârcurile țățelor, părul blond cu bucle, brațele lungi și picioarele lungi de fetișcană ce în curând n-o să mai fie o fetișcană.

Circulația, claxoanele, clopotele tramvaielor, șoferii care se înjurau: „Du-te-n pizda mă-tii, cretinule“, „Futu-te-n cur!“ Strada de traversat în această devălmășie. De cealaltă parte, pe celălalt trotuar, era la fel.

Posibilitatea de a o lua pe prima stradă la stânga ori la dreapta, de a-mi schimba traseul și totul va fi altcumva. Eram atentă la tot, doar la drumul meu nu și mă loveam mereu de ficușii plantați drept în mijlocul străzii Michelin. Când ajungeam la școală eram amețită, groggy, îmi

⁸ Mamaie! Domnul o să te răsplătească! Ei, sunt foarte sărac! Ei, domnișoară, ei, frumoaso, dă-mi un ban! (N. t.).

pierdeam echilibrul, contrastul era prea mare! Ceea ce eram învățată nu se potrivea cu ceea ce vedeam. Milostenia, bunele obiceiuri, igiena, ținuta! Înțelegeam că existau două moduri de a trăi: al nostru și cel al oamenilor de pe stradă. În traiul nostru nu obținem nici un rezultat bun, însă pe stradă, care mă atrăgea, totul îmi părea mai ușor. Rușinee! Îmi era frică deoarece voiam să-i plac mamei, voiam să trăiesc așa cum o dorea ea și-mi simțeam totuși înlăuntru o forță înspăimântătoare ce mă-mpingea să mă abat de la drumul pe care trebuia să-l urmez.

Se opri și, cu mâinile-i înmănușate sprijinindu-se de balustrada din granit, privea în depărtare, dincolo de strada care, la nivel inferior, deschidea o tranșee rectilinie în oraș, dincolo de portul care, încă și mai jos, în plină activitate asurzitoare, înălța capul macaralelor, dincolo de golfulețul albit de căldură, plat ca o oglindă, dincolo de colinele din zare, privea într-acolo unde amintirile i-au rămas intacte, conservate în gheața trecutului.

Dacă aș fi putut cunoaște răul pe care avea să mi-l facă, dacă, în loc de a-l presimți doar, mi-aș fi putut imagina urâta rană nevindecabilă pe care avea să mi-o provoace, aș fi scos un urlet. Bine proptită în picioarele-mi depărtate, aș fi căutat înlăuntru meu plânsetul vital pe care-l simțeam născându-se, l-aș fi dus până la gât, până la gura din care ar fi ieșit în surdină la-nceput ca un avertizor, apoi s-ar fi ascuțit ca un zgomot de sirenă și s-ar fi umflat în cele din urmă ca un uragan. Aș fi urlat de moarte și n-aș fi auzit niciodată cuvintele pe care le va lăsa să se năpus-tească asupra-mi ca niște tăişuri schiloditoare.

Acolo, pe stradă, în câteva fraze, mi-a scos ochii, mi-a străpuns timpanele, mi-a smuls scalpul, mi-a tăiat mâinile, mi-a fracturat genunchii, mi-a schingiuit pântecul, mi-a slujit sexul.

Acum știu că nu era conștientă de răul pe care mi-l făcea și n-o mai urăsc. Își alunga nebunia dându-mi-o mie, eu îi serveam drept holocaust.

— Să mă trezesc însărcinată în plin divorț! Îți dai seama ce-nseamnă?... Voiam să mă despart de un bărbat de la care așteptam un copil!... Nu poți înțelege... Ca să divorțezi trebuie să nu-l mai vrei pe bărbat într-atât încât să nu-i mai suporti nici măcar prezența... Ah! ești prea tânără, nu-nțelegi ce vreau să spun!...

Dar trebuie să-ți vorbesc, trebuie să știi câte poți suferi pentru o prostie, pentru câteva secunde!...

Există femei rele și medici răi ce pot suprima un copil în pântecul unei femei. E un păcat monstruos pe care Biserica îl pedepsește cu Infernul, iar Franța cu închisoarea. Este unul din cele mai rele acte pe care le poate săvârși o ființă umană.

Totuși, se poate ca în mod natural, adică fără să fi recurs la vreunul din acei medici răi ori la vreuna din acele femei rele, să pierzi un copil pe care-l aștepti. Anumite șocuri pot provoca pierderea, sau anumite boli, anumite medicamente, anumite alimente, uneori pur și simplu o spaimă. Atunci nu mai e un păcat, nu e nimic, un accident, asta-i tot.

Dar nu se întâmplă așa de ușor cum se crede! Când mă gândesc la precauțiile cu care sunt înconjurată femeile însărcinate! Să nu se obosească prea mult, să nu coboare scările fără să se sprijine de balustradă, să stea cât mai multă vreme lungite... Cum de nu!... Glume!

Ce violență, ce vulgaritate, ce ură mai avea în privire și în vorbe; după atâția ani!

— Eu, fata mea, m-am dus să-mi iau bicicleta ce ruginea în remiză de nu mai știu când și am pedalat pe

câmp, prin pământul arat, peste tot. Nimic. Am călărit ore în șir: obstacole, trap — și fără nici o ridicare, te rog să mă crezi. Nimic. De cum îmi lăsam bicicleta sau calul, mă duceam să joc tenis în bătaia soarelui. Nimic. Am înghițit tuburi întregi de chinină și de aspirină. Nimic.

Bagă de seamă la ce-ți spun: când un copil s-a prins, nu mai poți face nimic să-l desprinzi. Și un copil se căpătă în câteva secunde. Mă-nțelegi? Înțelegi de ce vreau să te fac să profiți de experiența mea? Înțelegi că noi cădem în cursă? Înțelegi de ce vreau să știi și să nu te încrezi în bărbați?

...După mai bine de șase luni cu acest tratament am fost nevoită să admit că eram însărcinată și că o să am un copil. De altminteri, se și vedea. M-am resemnat.

Acum își întorsese capul spre mine și, cu o mișcare frumoasă, dintr-acelea ale albilor din colonii, mișcări în care se amestecă reținerea Europei și voluptatea țărilor calde, se străduia să-mi strecoare pe sub panglica de satin buclele din față care ieșeau întruna.

— În cele din urmă te-ai născut, deoarece pe tine te așteptam. Domnul m-a pedepsit, firește, vrând să ajut un pic natura, pentru că te-ai născut în poziție occipito-sacrală, cu toată fața înainte, în loc de a nu-ți arăta decât dosul capului. Am îndurat supliciu, mult mai mult decât pentru soră-ta sau frate-tău. Pedeapsa însă n-a fost prea rea, întrucât erai un bebeluș frumos, sănătos tun. Ca să treci, îți frecaseși pesemne de mine bărbia și poameții căci îți erau foarte roșii. S-ar fi zis că erai machiată. Doamne, cât de dragălașă mai erai! Călugărița Césarien care se afla acolo, bineînțeles, ca la toate nașterile din familie, te-a curățat lună, te-a înfășat, ți-a și periat perișorul auriu de pe cap, apoi te-a așezat în leagănul

tău drăguț, cu mâinile încrucișate pe piept, dormeai. A spus: „Doamnă, uitați-vă, parcă-i o candidată la călugărie”, și am râs amândouă.

Această amintire încântătoare o făcea și acum să râdă: fetița-bebeluș complet machiată, cu mâinile încrucișate, cu ochii închiși, ca o micuță călugăriță. S-a aplecat asupra-mi și, dintr-un elan tandru pe care arareori îl avea, a vrut să mă îmbrățișeze. Dar, printr-o mișcare de recul inconștientă, ca și cum pierdeam pământul de sub picioare, i-am evitat sărutul, i-am evitat în special apropierea pântecului.

Ah! Numai de-aș fi fost în salon, cum voiam să-mi închipui mai târziu, de i-aș fi simțit prin preajmă pe Nany sau pe Kader, poate n-aș fi căzut în acea crăpătură a pământului care taman se căscase. De-aș fi putut auzi câinii lătrând pe înserate. De i-aș fi putut auzi pe șacali răspunzându-le din pădure. De-ar fi avut frumoasa îmbrăcămintă, plăcutu-i parfum, pe care le folosea acasă... Dar, nu, eram în vacarmul străzii, în hainele mele de oraș cu rigorile lor. Singure, față în față, ne trăiam unica întâlnire. Până atunci viața nu-mi fusese alcătuită decât dintr-o acumulare de eforturi ca să-mi deviez drumul înspre ea. Credeam că de îndată ce o voi întâlni îmi voi continua calea împreună cu ea, potrivindu-mi pașii într-ai ei. În loc de așa ceva, de-abia am întâlnit-o și m-am și grăbit pentru ca propria-mi cale să se despartă repede de ea. Nu făcusem decât să ne încrucișăm. Viețile noastre formau una dintr-acele cruci oblice de care te servești ca să barezi, să anulezi, să suprimi.

Ura nu s-a dezvoltat imediat. La-nceput, în față mi s-a întins un nesfârșit deșert arid, plat, obositor, deznădăduitor, neted. Toată adolescența am bătut acest deșert în lung și-n lat ca un bou care ară, trăgând de îm-

povărătorul plug derizoriu al iubirii mele pentru mama, fără rost de-acum încolo. Sângele a așteptat să împlinesc douăzeci de ani ca să mă viziteze, foarte neregulat și cu suferințe atroce. Apoi am devenit femeie și mi-am așteptat primul copil. Când am știut ce-nseamnă să ai în pântec un micuț de patru luni, de cinci luni, de șase luni etc., am început s-o urăsc pe mama, ticăloasa asta nenorocită!

Nu știu ce eram pe punctul de a face când mi s-a întâmplat pentru prima oară. De altfel, am foarte puține amintiri vii din perioada dintre mărturisirea mamei privind avortu-i ratat și propria-mi analiză. În afară, viața mi se scălda în cenușiu, tern, corect, conform, mut, iar înăuntru în apăsător, secret, rușinos și, tot mai des, în înspăimântător. Am simțit în pântec, în partea dreaptă, o atingere aproape imperceptibilă, cumva în felul în care simți privirea unei persoane pe care n-o vezi. Eram însărcinată de un pic peste patru luni. După câteva zile, din nou acea atingere ușoară, acea micuță mângâiere: un deget delicat de catifea.

Era copilul meu care se mișca! Larvă, mormoloc, pește din marile adâncimi. Cea dintâi viață oarbă și nesigură. Cap enorm de hidrocefal, șira spinării de pasăre, membre de meduză. Exista, sălășluia acolo, în apa-i caldă, fixat de cablul gros al cordonului. Infirmitate, neputințos, oribil. Bebelușul meu! Cel care venea din marea dorință pe care o resimțisem față de un bărbat, din frumoasa mișcare ce ne făcuse să lunecăm unul într-altul, din ritmul perfect pe care-l găsisem dintr-o dată, cu simplitate, împreună. Din această perfecțiune nu se putea naște decât o minune, o ființă prețioasă.

Se mișca! Făceam cunoștință cu el. Se mișca atunci când îi venea lui, nu puteam să-i prevăd manifestările.

Își avea propriu-i ritm care nu era al meu. Eram atentă, îl așteptam. Iată-l! Mângâiam cu mâna locul. Ce-și mișca? Una din fărâmele-i de degete diafane? Unul din genunchii umflați? Unul din picioarele-i diforme? Sau capul de monstru? De-abia de se mișca, așa cum o bulă urcă la suprafața unei mocirle neavând nici măcar forța să explodeze acolo. Se mișca așa cum se mișcă umbra unui copac într-o zi fără vânt. Se mișca așa cum se mișcă lumina când trece un nor prin fața soarelui.

Știam unde era, cum se așeza pe măsură ce săptămânile treceau iar mișcările îi deveneau tot mai puternice. Acum izbea, pedala, se sucea și se răsucea.

Și mama știa unde eram și cum eram. Știa pentru că făcuse studii medicale. Dar oricare mișcare a mea îi arăta doar un singur lucru: nu izbutise încă să mă omoare. Ah! Acel fetus care o deranja! E lungă sarcina, durează luni, săptămâni, zile, ore, minute! Ai tot timpul să-l cunoști pe micuțul ce trăiește în tine și care nu este ca tine. Există oare vreo intimitate mai mare? Sau vreo promiscuitate mai mare? Orice mișcare de-a mea îi aducea aminte de odioasa împerechere din care am rezultat? De pasiunea dușmănoasă? De silă?

Atunci se suia pe bicicleta ruginită și tot înainte prin locurile virane, prin gunoaie! Sper că fiică-mea dansează acolo înlăuntru, peștișorul meu, o să vezi cum o să-ți zdrobesc oasele! Cară-te, du-te și te plimbă!

Își călărea mârtoaga și hop! Simți împunsăturile de berbec în hidosu-ți trup? Drăguța mea! Așa se stârnește o furtună strașnică ce sfărâmă micuțele submarine! Nu? Așa se stârnesc vârtejuri de apă ca să fie asfixiați micuții scafandri! Ai? Pleacă, secătură, dar pleacă o dată!

Te mai miști? Iată, uite ceva să te liniștești. Chini-nă, aspirină! Dezmierdătoare, dezmierdător-dezmier-

duță, nani puiuțule na, lasă-te legănată, bea frumoasa mea, bea plăcutul elixir otrăvit. O să vezi cum o să te mai distrezi pe toboganul fundului meu când vei putrezi bine de tot din cauza drogurilor, când vei crăpa ca un șobolan din canalul de scurgere. Moarte! Moarte!

În cele din urmă, neputincioasă, resemnată, învinsă, descurajată, m-a lăsat să lunec vie în viață, cum lași să lunece o materie fecală. Și ce avea să i se-ntâmplesse fetei-fecale ce venea binisor, cu fața înainte, spre lumina pe care o vedea acolo, la capătul îngusteii țevi umede, la capătul tunelului, în exteriorul ăsta care o brutalizase atâta? Spune, mamă, știai că o împingeai la nebunie? Bănuiai?

Ceea ce am numit porcăria mamei nu era faptul că a vrut să avorteze (există momente în care o femeie nu e în stare să aibă un copil, nu e în stare să-l iubească îndeajuns), porcăria consta, dimpotrivă, în faptul că n-a mers până la capătul dorinței sale profunde, că n-a avortat când trebuia; apoi că a perseverat în a-și proiecta ura asupra-mi în vreme ce mișcam înlăuntrul ei, în fine, că mi-a povestit despre jalnica-i crimă, despre acele biete tentative de omor. Ca și cum, după ce a greșit lovitura, o reia, paisprezece ani mai târziu, în siguranță, fără să-și mai riște propria viață.

Totuși, datorită porcăriei mamei am putut mult mai târziu, pe canapeaua din străduța înfundată, să-mi analizez mai ușor tulburarea din întreaga viață de până atunci, acea permanentă neliniște, acea teamă perpetuă, acea scârbă de mine, care dezvoltaseră în cele din urmă nebunia. Fără mărturisirea mamei n-aș fi izbutit poate niciodată să mă întorc în timp până la pântecul ei, să revin la acel fetus urât, hăituit, pe care-l regăseam totuși

inconștient când mă ghemuiam între bideu și cadă, în întunericul din baie.

Acum nu mai consider „porcăria mamei” drept o porcărie. E o întâmplare importantă din viața mea. Știu de ce a făcut așa ceva această femeie. O înțeleg.

VIII

„«Țeavă», la ce vă duce cu gândul?”

Îmi închipuiam psihanaliza de multă vreme. De multă vreme, de trei ori pe săptămână, veneam să-mi las sacii grei ai vieții mele la micuțul doctor. Biroul îi era înțesat cu ei. Mă întindeam pe canapea, printre aceștia, și vorbeam. Verificasem în mai multe rânduri că doctorul era atent, că nu vorbeam în gol. Cum proceda? Lua notițe? Îmi înregistra monologurile pe magnetofon? Am cercetat cu de-amănuntul liniștea, străduindu-mă să detectez un cât de mic zgomot de mașină: un declic, o șuierătură de bandă magnetică. Nimic. Mi se întâmplase adeseori să mă întorc brusc spre el, în plină divagație, crezând că-l surprind pe punctul de a scrie. Stătea acolo, imposibil, neclintit, cu brațele sprijinite de rezemătorile fotoliului, picior peste picior. Nu scria, asculta. N-aș fi putut suferi să existe vreun instrument, hârtie, creion, între el și mine. Îmi știa la fel de bine ca și mine stocul de amintiri, de fantasme acumulat acolo. Între noi nu era decât vocea mea, nimic altceva. Nu-l mințeam, iar când încercam să maschez o situa-

ție, să o înfrumusețez, să o îndulcesc (precum, spre exemplu, în momentul în care începusem prin a spune că eram în salonul de la fermă atunci când mama îmi povestea verzi și uscate, în loc să spun că eram pe stradă), până la urmă dădeam totdeauna masca la o parte și spuneam adevărul adevărat. Înțelegeam foarte bine, nefiind nevoie să mi-o spună, că ascundeam anumite imagini pentru că înconștient mi-era teamă să nu-mi facă și mai rău dacă le-aș aduce la lumina zilei, deși, dimpotrivă, tocmai dând acelor răni frâu liber, curățându-le temeinic, ar dispărea durerea.

Până în acea zi, ziua în care mi-am luat inima în dinți ca să vorbesc în sfârșit despre halucinație iar el să-mi spună când mi-am terminat descrierea: „«Țeavă», la ce vă duce cu gândul?“, până în acea zi nu făcusem o reală expediție în inconștient. Ajunsesem acolo din întâmplare, fără să știu că am fost. Vorbisem numai despre evenimente de care îmi aminteam, pe care le știam pe dinafară, unele sufocându-mă, întrucât nu le destăinuisem nimănui: robinetul de hârtie, operația de păpuși, porcăria mamei. Reconsiderându-le în scopul unei analize complete, brutale, crude, ajunsesem în cele din urmă să detectez legăturile dintre ele. Constatam că, în fiecare din aceste ocazii, pe de o parte, transpiram, iar pe de altă parte, dacă păream mută și încremenită, înlăuntrul meu, dimpotrivă, se producea o agitație extrem de mare, născută dintr-o abundență de elanuri și de retractări în toate direcțiile simultan, pe care n-o înțelegeam, pe care n-o stăpâneam și care mă teroriza. Ceva-ul era acolo.

Ceva-ul era acolo încă din frageda-mi pruncie, eram convinsă. Survenea ori de câte ori nu-i plăceam sau credeam că nu-i plac mamei. De aici și până la a deduce, acum, în străduța înfundată, că plăcerile interzise de

mama erau generatoare de ceva-ul lăuntric, nu mai era decât un pas pe care l-am făcut ușor. Îmi dădeam seama că și la peste treizeci de ani îmi mai era frică să nu-i displac mamei. În același timp realizam și că lovitura nemaipomenită pe care mi-o dăduse povestindu-mi despre avortu-i eşuat îmi lăsase o scârbă profundă de mine însămi: eu nu puteam să fiu iubită, nu puteam să plac, nu puteam decât să fiu aruncată. Așadar, toate plecările, toate nepotrivirile, toate despărțirile le trăiam ca abandonuri. Un metrou pur și simplu pierdut agita ceva-ul lăuntric. Eram o ratată și prin urmare ratam orice.

Era simplu și limpede. De ce nu ajunsesem eu singură la aceste concluzii? De ce nu le aplicam de fiecare dată când mă apuca o neliniște? E pentru că până atunci nu vorbisem cu nimeni. Orișice groază fusese trăită izolat și refulată numaidecât, fără comentarii, cât mai departe cu putință. Când am ajuns la vârsta de a reflecta în legătură cu principiile mamei (care erau acelea ale clasei din care proveneam) și de a le considera rele, stupide și ipocrite în cea mai mare parte, era de-acum prea târziu, spălarea creierului se înfăptuise în totalitate, semințele erau îngropate foarte adânc, fără putință de a ajunge la suprafață. Nu vedeam niciodată semnalele „interzis” sau „abandon” pe care ar fi trebuit să le dobor printr-o simplă înălțare din umeri. Când intram în ținutul lor dădeam dimpotrivă de o haită înspăimântătoare care mă urmărea urlând „vinovată”, „rea”, „nebună”; ceva-ul de demult, pitulat în cel mai întunecos ungher al minții, profita de haosul în care mă aflam, de goana mea nebunească, să mă apuce de gât și gata criza. Când mă străduiam să înțeleg, nu ajungeam la nici un rezultat întrucât ștersesem „interzis de mama”, „abandonată de mama”, și în loc scrisesem „vi-

novată“, „nebună“. Eram nebună, era singura explicație pe care o puteam da.

Era atât de simplu, încât era de necrezut. Și totuși, asta era realitatea: îmi dispăruseră tulburările psihosomatice: sângele, impresia că devin oarbă și surdă. Se răriseră și angoasele, nu mai aveam decât două-trei pe săptămână.

Cu toate acestea, nu eram încă normală. Îmi stabilisem câteva trasee prin oraș pe care le puteam parcurge fără prea multe temeri, însă celelalte deplasări încă îmi erau interzise. Continuam să trăiesc într-o permanentă spaimă de oameni și de lucruri, transpiram încă mult, eram încă hăituită, pumnii mi-erău încheștiți, capul între umeri și mai cu seamă îmi persista halucinația. Mereu aceeași, simplă, precisă, nu se adăuga niciodată o cât de mică variație. Tocmai această perfecțiune a ei mă îngrozea încă și mai și.

În primele luni ale terapiei făcusem o dată aluzie la aceasta:

— Știți, doctore, când și când mă apucă ceva ciudat: văd un ochi care se uită la mine.

— La ce vă duce cu gândul acest ochi?

— La tata... Nu știu de ce zic asta, căci n-am nici o amintire despre ochii tatei. Știu că erau negri ca și ai mei, e tot ce știu despre ei.

Și-apoi vorbisem de altceva. Fără să bag de seamă măcar, evitasem pericolul printr-o piruetă. Știam însă că obstacolul halucinației era acolo și că într-o bună zi va trebui să trec de el ca să merg mai departe.

Angoasele apărute din „plăcere interzisă“, „abandon“ erau de-acum încolo ușor de combătut, devenisem în stare să le alung mai înainte de a avea vreme să prindă rădăcini. Celelalte însă, acelea care mă mai chinuiau, care mă făceau să continui a-mi fi imposibil să trăiesc împre-

ună cu ceilalți, de unde veneau, unde să le găsesc sursa? Băteam pasul pe loc. Venise momentul să vorbesc despre halucinație.

Într-o zi m-am simțit îndeajuns de puternică pentru a putea s-o fac, încrederea pe care o aveam în doctor era îndeajuns de mare. Nu mai credeam că o să mă trimită înapoi la clinica de psihiatrie.

Așa că m-am instalat. Lungită, cu brațele și picioarele întinse, am verificat dacă materialul îmi era acolo: mama, pământul roșu, ferma, toate umbrele, toate siluetele, toate mirosurile, toate luminile, toate zgomotele, în special fetița care avea atâtea lucruri de povestit. Și am vorbit.

— Când și când mi se-ntâmplă ceva ciudat. Nu-mi apare niciodată de cum sunt în criză, dar provoacă de fiecare dată o criză, pentru că îmi stârnește o foarte mare teamă. Mi se poate întâmpla și dacă sunt singură și dacă sunt cu una sau mai multe persoane. De altminteri, cel mai adesea așa vine: dacă sunt cu cineva. Cu ochiul stâng văd persoana din fața mea, decorul în cele mai mărunte detalii, iar cu ochiul drept văd, cu tot atâta precizie, o țevă care mi se potrivește în orbită, încețșor. Când e plasată acolo, văd, prin celălalt capăt al țevii, un ochi ce se uită la mine. Această țevă, acest ochi sunt la fel de vii ca și ceea ce văd cu ochiul stâng. Nu se situează altundeva decât în real, exact în planul a ceea ce sunt pe punctul de a trăi, în aceeași lumină, în aceeași ambianță. Ceea ce văd prin ochiul stâng are exact aceeași valoare de existență ca și ceea ce văd prin ochiul drept. Doar că o percepție vizuală îmi oferă un spectacol normal pe când cealaltă mă terorizează. Nu izbutesc niciodată să echilibrez cele două realități, îmi pierd busola, transpir, vreau să fug, e de nesuportat.

Ochiul care mă privește nu e lipit de țeavă cum este al meu, altminteri în țeavă ar fi întuneric, ea ar fi astupată la ambele capete. În țeavă nu e deci complet întuneric, iar ochiul se află în plină lumină, foarte aproape de orificiu, foarte precis, foarte atent. Acest ochi mă face să transpir, întrucât privirea pe care și-o lasă asupra-mi cu greutate este severă. Nu-i mânios, e de o severitate rece, cu nuanțe de dispreț și indiferență. Nu mă slăbește o clipă, mă scrutează intens, fără complezență. Expresia nu i se schimbă niciodată. Dacă-mi închid pleoapa, nu se rezolvă nimic, ochiul rămâne crud, de gheață. Dispare așa cum a venit, dintr-o dată. După, încep să tremur; am o criză. Am și o senzație foarte puternică de rușine. Mi-e mai rușine de acest ochi decât de toate celelalte manifestări ale bolii mele.

Iată, povestisem tot, mă dezvăluisem în întregime. Știam că am ajuns într-un moment important al analizei. Dacă nu-i voi găsi halucinației o explicație, nu voi mai izbuti să progrez, nu voi izbuti nicicând să am o viață normală.

Atunci doctorul a zis:

— Țeava, la ce vă duce cu gândul?

M-am iritat auzindu-l pronunțând aceste cuvinte. Vedeam clar unde voia să ajungă: țeavă = robinet din hârtie, ieșire din pântecele mamei. Nu era asta. De-ar fi fost așa de simplu, aș fi descoperit singură. Îmi venea să mă ridic și s-o șterg. Mă exaspera paiața asta mică și mută, cu nepăsarea-i și calmul de cunoscător.

— Îmi aduceți aminte de preoți. Nu faceți mai multe parale. Sunteți marele preot al religiei fundului! Deoarece cu dumneavoastră mereu trebuie să ne-ntoarcem la asta. Mă dezgustă, mă dezgustați. Sunteți un tip scârbos care ascultă cât e ziua de lungă scârboșeniile unora și ale

altora. Sunteți infect. De ce-ați ales cuvântul țeavă? Vă-nchipuiți foarte bine că țeavă nu-i un cuvânt care să mă facă să mă gândesc la ghirlande de trandafiri.

— ...Spuneți-mi fără să reflectați, la ce vă duce cu gândul țeavă.

— ...Țeava mă face să mă gândesc la țeavă. O țeavă e o țeavă... Țeava mă face să mă gândesc la tub... la tunel. Tunel mă face să mă gândesc la tren... Mică fiind, călătoream adeseori. Ne petreceam toate verile în Franța și în Elveția. Luam vaporul, apoi trenul. În tren mi-era frică să fac pipi. Mama avea principii de igienă foarte stricte și peste tot vedea microbi.

Divagam, divagam. Fetița mi se alăturase. Eu eram fetița, aveam trei-patru ani. Tocmai debarcasem în Franța, un loc dificil unde într-una trebuia să te porți cuviincios, să spui mereu: „Bună ziua doamnă, bună ziua domnule, mulțumesc doamnă, mulțumesc domnule, la revedere doamnă, la revedere domnule.” Un loc în care n-aveam dreptul să-mi scot pantofii și să merg în picioarele goale, un loc în care era interzis să scoți un cuvânt la masă și în care trebuia să cer voie ca să ies, un loc în care era musai să-mi spăl mâinile de douăzeci de ori pe zi.

Era vară. Ne aflam în tren, era cald, mă plictiseam, era o călătorie lungă. Am cerut să fac pipi. (Pentru asta trebuia să-i spun lui Nany: „Nany, number one, please”) Nany i-a transmis mamei nevoia mea de a face „numbeurreouane” (când era mai consistentă zicea „numbeurre-tout”) S-au văzut atunci silite să caute o anumită pungă printre bagaje: punga cu farmacia. Farmacie nu-mi spunea nimic bun, doar lucruri care fac rău, care înțeapă, precum tinctura de iod sau eterul, care smulg din păr precum plasturele. De ce trebuia punga cu farmacia ca să mă duc să fac pipi în tren? Devenea alarmantă treaba.

În cele din urmă au găsit ce căutau printre cutiile cu pălării, valize, trusele de toaletă etc. și am ieșit împreună pe culoar. Înaintam, mama în față, Nany în spate ținând punga cu farmacia, iar eu la mijloc. Puteam să-mi dezmoțesc picioarele, era mai bine decât în compartiment. Când am ajuns la capătul vagonului, acolo unde se afla toaleta, ne zgâlțâia ca pe un sac de cartofi și, colac peste pupăză, ce mai zgomot! Ne era greu să ne ținem pe picioare. Mana și Nany se agățau de ce le venea la îndemână, cât despre mine, eu mă agățam de fustele lor. Era hazliu. Mai puțin hazliu era mirosul din acel loc: un miros puternic de urină, ceva grosolan, de proastă creștere, rușinos.

Mama i-a spus lui Nany: „Dă-mi spirtul de 90°. Vei șterge capacul și scaunul de la closet, iar eu voi șterge chiuvea. O să profităm ca s-o spălăm pe față și pe mâini, e deja neagră de fum de la cărbuni. Incredibil ce repede se murdărește copila asta”

S-au apucat să curețe cu îndârjire acel loc împrăștiat folosindu-se de tampoane mari de vată îmbibate în spirt de 90°. Mama spunea: „E plin de microbi pe-aici.” Despre microbi mă informase deja, erau acele animale mici care rodeau plămânii tatălui și o omorâseră pe soră-mea. Nu mai voiam să fac pipi însă nu-ndrăzneam să spun. Îmi părea că toaleta colcăia de scorpioni invizibili, de șerpi minusculi, de viespi ascunse. Interminabilele zgâlțâieli și zarva îngrozitoare.

După ce au terminat curățenia au întins gaz alb pe scaun. Acum puteam să fac pipi. Nany mi-a deschis pantalonii. Aveam pantaloni *Petit-Bateau* care se încheiau cu nasturi pe o cămășuță cu bretele. Un nasture pe burtă și câte un nasture în părți. Porțiunea din față a pantalonilor rămânea fixă, iar spatele se putea trage, un șnur din

picioarele desfăcute pe veceul din tren, eram lungită pe canapeaua din străduța înfundată. Tap tap tap tap tap tap.

Nu mai aveam vârstă, nu mai eram o persoană, nu mai eram decât acel zgomot: tap tap tap tap tap tap tap tap... alert ca alabala din jocurile de copii, ritmat ca un cântec de leagăn... Taptaptaptaptaptap... De unde venea? Era esențial să știu de unde provenea.

— Doctore, mă doare capul.

Un rău îngrozitor, o durere intensă la baza craniului, mai puternică decât tot ce simțisem până atunci. Mi se smulgea creierul cu smucituri brutale.

Străfulgerare a durerii. Tulburare din prea-plinul suferinței. Rădăcini monstruos contorsionate prinzând strâns în convulsiile lor cu pustule schelete de dragoni, stârvuri de caracatițe, răspândind, pe măsură ce erau extirpate la lumina zilei, un miros insuportabil de putreziciune.

— Doctore, îmi pierd mințile! E îngrozitor, înnebunesc!

Știam că dacă mă ating de halucinație îmi voi găsi sfârșitul. Nu trebuia să urmez acel impuls care mă chema spre ea. N-ar fi trebuit să mă duc în acel ținut. Aș fi putut trăi pe mai departe ca o înfirmă inofensivă, fără să fiu închisă într-un azil. Acum era prea târziu, mă cufundam în neagra demență, în agitația devastatoare.

— Doctore, ajutați-mă!

Îmi explodează capul! Se clatină, se clatină...

Tap tap tap tap tap tap ta-p ta-ptaptaptaptap...

Tap tap tap tap. Zgomotul e acolo, foarte aproape!

Este singurul lucru ce nu-i aparține nebuniei, care se află în afara isteriei. Trebuie să dau de el. **TREBUIE SĂ MĂ DUC SPRE EL.**

Sunt un bebeluș, o fetiță foarte mică ce de-abia știe să meargă. Mă plimb printr-o pădure mare cu Nany și cu tata. Sunt pe punctul să fac „number one please”. Nany m-a ascuns după un tufiș. A căutat îndelung pentru a găsi unul care să se potrivească perfect. Trebuie să te ascunzi ca să faci „number one please”. Pe vine, țin strâns de partea din spate a pantalonilor *Petit-Bateau* și mă uit la jetul de lichid care iese din mine și se înfundă în pământul dintre picioare, între frumoșii-mi pantofi de lac nou-nouți. E interesant... Tap tap tap tap -tap tap tap tap tap... Un zgomot în spatele meu. Îmi întorc capul și-l văd pe tata în picioare. Are în dreptul unui ochi ceva ciudat, negru, un fel de animal din fier cu un ochi la capătul unei țevi. Asta face zgomotul! Nu vreau să mă vadă când fac pipi. Tata nu trebuie să-mi vadă fundul. Mă ridic. Pantalonii mă stingheresc la mers. Mă duc totuși spre tata și-l lovesc din răsputeri. Îl bat cât pot de tare. Vreau să-i fac rău. Vreau să-l omor!

Nany se străduiește să mă smulgă de la picioarele tatălui pe care-l zgârii, pe care-l mușc, pe care-l izbesc și care continuă să mă sfideze cu lunguiețu-i ochi rotund. Taptaptap taptap... Urăsc ochiul acela, țeava aceea. Am în mine o mânie, o furie nemaipomenite.

În cele din urmă, tata și Nany îmi vorbesc. Îmi spun unele cuvinte pe care nu le-nțeleg și altele pe care le-nțeleg. „Nebună, foarte necuviincioasă, foarte rea, nebună, prost crescută! E rău, e rușinos! Nu trebuie să dai în mama, nu trebuie să dai în tata! E foarte rău; e rușinos! Pedepsită, nebună! Foarte urâtă, foarte necuviincioasă, nebună! Rușine, rușine, rușine. Rău, rău, rău. Nebună, nebună, nebună” Până la urmă am înțeles că ei consideră că ce-am făcut e oribil, groaznic și, brusc, m-a fost rușine de mine însămi.

Zgomotul a încetat.

Tăcere. Calm. Calm profund.

Am demascat halucinația, am exorcizat-o. Aveam convingerea absolută, totală, completă că halucinația n-o să mai revină niciodată.

Totul plutea în jur. Reveneam de foarte departe.

— Doctore, am găsit, s-a terminat. Asta era halucinația.

— Bineînțeles. Acum ședința s-a încheiat.

Când m-am ridicat, mi-am simțit pentru prima oară perfecțiunea corpului. Mușchii îmi puneau în mișcare articulațiile cu o ușurință extraordinară. Pielea aluneca lesne peste ei. Eram în picioare, eram înaltă, mai înaltă decât doctorul. Respiram încetisor și regulat taman cantitatea de aer de care aveau nevoie plămânii mei. Coastele îmi protejau inima care-mi legăna fără-nctare sângele. Bazinul îmi era o cupă de ornament albă în care visceralele aveau exact spațiul ce le trebuia. Ce armonie! Nu durea, era simplu. Picioarele-mi robuste mă duceau spre ușă. Brațul îmi întindea mâna spre cea a doctorului. Toate astea îmi aparțineau, toate funcționau bine. Nu mă speriau!

— La revedere, doctore.

— La revedere, doamnă.

Privirea-mi a întâlnit-o pe a lui și sunt sigură că i-a văzut bucuria. Ce treabă bună am făcut noi împreună! Nu-i așa?

Mă ajutase să mă aduc pe lume. De-abia mă născusem. Eram nouă!

Am ieșit în străduța înfundată. Totul era la fel și totul era diferit. Burnița îmi picura, plăcută precum pudra pe obrajii proaspeți și trandafirii. Bătătoritele pavaje îmi mângâiau tălpile picioarelor pe sub pantofi. Cerul roșcat al nopții pariziene se înălța deasupra-mi aidoma cor-

tului unui circ gigantic. Mă îndreptam spre strada zgomotoasă, spre o sărbătoare.

Dintr-o dată, pe când mă apropiam de capătul străduței înfundate, totul a devenit și mai ușor, mai vesel, mai simplu. Eram suplă, sprintenă. Pentru că umerii mi se lăsaseră brusc, eliberându-mi gâtul și ceafa care se vârâseră în ei de ani și ani de zile, încât uitasem cât de plăcută era suflarea lină de vânt prin păr, în partea de dinapoi a capului. Ceea ce se afla în spatele meu era la fel de puțin înspăimântător ca și ceea ce era în față!

Mai aveam un singur scop: s-o găesc pe mama și să-i pun întrebări.

— Îți amintești de-o întâmplare de-a mea de pe când eram mică: l-am bătut pe tata pentru că mă filma în timp ce mă pregăteam să fac pipi?

— Așa a fost, într-adevăr. Nu eram acolo, însă am văzut filmul. Mi l-a pus atunci taică-tău. Cine ți-a povestit?

— Nimeni. Mi-am adus eu aminte. Am fost pedepsită?

— Fără îndoială. Trebuie că n-ai mai primit sărutul dinainte de culcare sau ceva de genul ăsta, o bătăiță la fund poate. O pedeapsă pentru un bebeluș, ce mai. Erai sălbatică atunci când erai mică.

— Câți ani aveam?

— E simplu să-mi amintesc. A fost prima vară pe care o petreceai în Franța. Taică-tău ieșea din sanatoriu, voia să te cunoască. Era taică-tău, la urma urmelor... Aveai cincisprezece-optsprezece luni.

M-a privit cu un aer ciudat. Am crezut că îi văd în ochi un fel de mirare, de regret, un buchet de flori ofilite și încă parfumate. Pe-atunci pesemne a început să mă

iubească așa cum eram, atât de puțin în conformitate cu ceea ce ar fi vrut să fiu.

Era prea târziu, nu mai aveam ce face cu dragostea ei.

IX

S trăduța înfundată devenise calea către propriu-mi paradis, aleea izbânzii mele, canalul energiei mele, fluviul bucuriei mele. Nu m-ar fi mirat dacă acest braț atrofiat al orașului s-ar fi schimbat într-un loc pentru o fantastică paradă. Micuțul doctor ar fi ieșit prin gardul de care se încolăceau crengi. Ar fi fost în hainele-i obișnuite însă, în plus, ar fi avut pe cap un joben strălucind de paiete, iar în mână un bici lung de manej din muselină aurie.

Apropiați-vă, doamnelor și domnilor! Apropiați-vă! Nu vă temeți, spectacolul e gratuit! Nu vă fie frică de nimic, deschideți-vă porțile și ferestrele, doamnelor și domnilor! Veniți să vedeți ce n-ați mai văzut niciodată! Doamnelor și domnilor, deschideți-vă ochii și urechile, uitați-vă la un spectacol unic în lume!

Pleosc plici trosc! Tacatata! Bumtroncbum!

Ascultați oameni buni! Ascultați povestea nădușitei care nu mai nădușește, a tremurândeii care nu mai tremură, a sângerândeii care nu mai sângerează, a palpitației care nu mai palpită. Apropiați-vă, apropiați-vă! Desfaceți-i picioarele, pipăiți-i pulsul, deschideți-i creierul.

Nu șovăiți! Haideți, vă rog, haideți, n-o să mai găsiți nimic, nimic!

Și acum observați, doamnelor și domnilor! Acea femeie pe care ați văzut-o trecând iarăși și iarăși de ani de zile prin fața caselor dumneavoastră, strânsă în ea însăși ca un fetus, acea umbră care vă atingea în treacăt zidurile, acea cerșetoare care se oprea să dârdâie de frică pe la colțurile porților dumneavoastră, acea nefericită care fugea, urmărită de groază, și-și rupea picioarele pe trotoarele dumneavoastră desfundate. Ei bine, priviți ce a devenit nebuna aceea!

În acel moment, eu, printr-o săritură mare de antilopă, mi-aș fi făcut o intrare strălucitoare în capătul fundăturii, dinspre stradă. Frumoasă! Frumoasă de să-ți taie răsuflarea! Îndeajuns de frumoasă pentru *Playboy* ori pentru publicitatea ciorapilor *Dim*. Despovărată. Un gât lung, brațe lungi, picioare lungi, o talie înaltă. Eu, sănătoasă tun, totuși cu înduioșătoare fragilități la articulații, la glezne, la genunchi, la șolduri, la umeri, la coate, la încheietura mâinilor. Eu, puternică, totuși cu sensibilități la comisura buzelor, în colțul ochilor, la baza nasului, în punctul de unde pornește ceafa. Eu, strălucind de tinerețe, prinsă în plin avânt de flash-urile mulțimii ce se minuna. Cu brațele îndepărtate de corp și ușor în sus, cu frumosu-mi păr blond răsfirat înspre înaltul cerului ca un evantai brodat. Veselă, veselă! și îmbrăcată în rochia-mi de mireasă făcută de Marinette croitoreasa familiei, care mă văzuse la naștere, care mă îmbrăca dintotdeauna, care avea mâini de aur, care pretinsese douăzeci de probe îndelungi.

Apoi aș fi înaintat cu pași mari de felină, așa, binișor, încet. Străduța înfundată ar fi fost acoperită cu gazon scurt parfumând iarba proaspăt cosită. Acolo ar fi exis-

tat toți pomii pe care-i îndrăgeam: palmieri, rodii, lauri, portocali. Toate florile pe care le îndrăgeam, toate animalele pe care le îndrăgeam. Toate parfumurile. Și zgomotul mării din zilele frumoase, marea care-și împinge vălvurele în mod regulat, precum suveicile pașnice și muncitoare care ar țese plaja.

Doctorul și-ar fi ridicat biciul de manej a cărui împletitură lănoasă mi-ar fi atins ușor șalele, și pornirea! Salt periculos, dublu salt periculos, triplu salt periculos, sfoara, lumânarea, roata, tumba, porcul, porcul spânzurat, roaba. Hop! Hop! Ici o piruetă, colo o tumbă! Și iarăși hop! Hop! săritură dublă, pas de pisică, pas de cadril, piruetă. Și hai! Fundul peste cap! Făceam ce voiam din corp, el se supunea, mă ducea unde-mi venea mie. Nu mai era, alături de mine, acea grămadă mare de cărnuri asudând peste tot, tremurânde, adăpost inevitabil și dezgustător al spiritului meu înnebunit.

Ce victorie! Toată lumea aplauda. Publicul ne răsplătea cu flori!

Dar lucrurile nu se petreceau așa. Micul doctor continua să stea în fotoliu, încremenit, corect, mut, aproape crud, uneori ironic prin comportament. Iar eu, ca un câine bine dresat, veneam să-i aduc propriile-mi descoperiri, cu recunoștință. Cum odinioară îi duceam mamei pietricele sperând că în mâinile ei se vor preschimba în bijuterii. Mama îmi respingea comorile imaginare în timp ce doctorul îmi asculta povestirile fără să clinească, însă cu mare atenție, ajutându-mă astfel să-mi dau singură seama de valoarea exactă a relatărilor mele.

Îmi descopeream sănătatea, corpul, forța de a-l comanda, avantajul de a mă mișca în libertate. Simțeam o bucurie imensă.

Descopeream noaptea. Nu mă săturam de a mă lăsa dusă de ea în fiecare zi. Luminile locurilor publice. Era de Crăciun. Confortul și luxul magazinelor fără clienți, iluminate din interior, oferindu-și comorile celor curioși: rochiile de seară, hainele de blană, șampania, pateurile de ficat, bijuteriile, jucăriile, orhideele. Trotuarele lucitoare ale iernii. Alternanța zonelor de lumină și de întuneric pe străzi. Oamenii din noapte. Căldura prietenilor în acel frig. Alcoolul. Bărbații. Acea exaltare de a intra într-un bloc, de a nu mă uita decât foarte puțin la mulțimea de acolo și de a-mi și pune deja ochii pe câte unul. Cucerirea. Jocul cuceritoarei cucerite.

Descopeream camerele de hotel, garsonierele, micile apartamente. Bărbații aceia știau oare cu cine împărțeau patul pentru câteva clipe? Nici unul n-a ghicit vreodată că pentru mine conta să fac tot ce-mi fusese interzis până atunci. Numai asta căutam, dar o căutam cu o nemaipomenită lăcomie. Deci asta însemna să-ți „clădești viața”? Ce ușor era! O ștergeam apoi de una singură și era momentul cel mai plăcut. Descopeream singurătatea și zorile de zi. Nu-mi era frică. O stradă necunoscută, „păcatul” în trup, cât cuprinde, peste tot întuneric, iar mie nu-mi era frică. Era ora patru sau cinci dimineața. De-abia de-mi rămâneau o oră-două de somn până la trezirea copiilor, știam totuși că nu voi fi obosită, că mâine va fi aceeași plăcere.

Descopeream machiajul, parfumurile, rochiile, lenjeria de corp neagră, colierele, cerceii. În restaurante mă îndopam cu de toate și totuși slăbeam, slăbeam. Toate kilogramele, ce mi se prinseseră de corp, precum greutatea de la picioarele ocnașilor, se topiseră fără să fac ceva în acest scop.

Săptămâni în șir, luni poate, nu mai știu, eram într-una amețită de bucurie, de sănătate, de alcool, noapte, de noi mângâieri, de mâncare bună. Îmi petreceam zilele distrându-mă cu această extraordinară jucărie: corpul meu. Totul mă uimea și-mi plăcea: cum mi se mișcau degetele, cum mă duceau picioarele, cum mi se zbăteau pleoapele, cum îmi ieșea din gât vocea, cum o modulam, cum toate îmi funcționau bine. Eram eu. Trăiam.

Mă distram pe ascuns chemându-mi sângele, teama, țeava cu ochi, nădușeala. Le aduceam pe rând în fața mea: rămâneau în afară. Le expuneam în amănunțime, le manipulam la-nceput cu frică, apoi cu îndrăzneală; nu intrau.

Aș fi vrut ca toate astea să dureze multă vreme căci nu mă amuzasem niciodată cu mine însămi. Nu știam ce-i aceea nepăsare. Întreaga-mi viață fusesem greoaie și zburciumată, până și în jocurile-mi de copil. Nu mă jucasem realmente de-a v-ați ascunselea, leapșa pe cocoșate, arși-ce, șotron sau de-a prinselea (ortografiam „omoar-o”⁹). Ochiul mamei, pe care-l confundam cu acela al lui Dumnezeu (și, inconștient, cu ochiul de la camera de luat vederi), era acolo și mă privea, evaluându-mi gesturile, gândurile, nelăsând nimic să-i scape. „Tatăl meu, am păcătuit cu gândul, cu vorba, prin acte și prin... omisiune” Cel mai rău era că puteam păcătui și fără s-o știu. Păcatele semănau cu microbii, erau peste tot, nu se vedeau, mă puteau prinde în orice clipă, și fără voia mea.

După păcat a venit greșeala, apoi ceva-ul lăuntric. Trăisem în permanență obsedată, hăituită, spionată, vinovată, până în ziua în care am aflat semnificația halucinației.

⁹ În textul francez, joc de cuvinte: „tu l’as... tue la” (N. t.).

Atunci m-am lăsat dusă de mirajul sănătății și al libertății, cu desfătare, cu o fantastică foame bruscă și violentă.

Dar ceva-ul lăuntric a revenit pe ascuns, prin bufeuri de teamă. Până ce, într-o noapte, se repede fățiș la mine, scuturându-mă cu putere, zdruncinându-mi capul ce mi se izbea de așternuturile îndoielnice, de negreala bărbii ce creștea singură pe fața celui bărbat adormit lângă mine, cu gura deschisă, de corpul nebunei, acea femeie de treizeci și patru de ani care avusese trei copii, de vanitatea acelei mediocre camere de celibatar. Am alergat în stradă și am văzut coșurile de gunoi pline, vagabonzii adormiți cu băutura în nas pe trotuare, pisicile slăbănoage pe care goana mea le făcea să spele putina, muncitorii și târfele de dis-de-dimineată, mizeria bărbaților! Descompunerea era pretutindeni! Totul putrezea! Trupu-mi complet nou era pe punctul de a putrezi!

Gata cu viața! S-a dus nepăsarea!

Nu eram decât o paiață, o marionetă, un robot, o păpușă!

Ce sens îmi avea sănătatea? La ce-mi servea corpul? La Nimic!

Era o furtună tare puternică. Smulgea totul. Noua armă a ceva-ului lăuntric era mai teribilă decât cele precedente. Mai teribilă decât sângele, mai teribilă decât moartea, mai teribilă decât inima ce pornește la atac. Noua armă a ceva-ului era angoasa pură, directă, rece, simplă, fără paravan, fără pavază, goală. O angoasă fără transpirație, fără tremurături, fără tahicardie, fără energia care mă-mpingea s-o iau la fugă ori să mă ghemuiesc. Nu mai eram o bolnavă. Nu eram decât o femeie stupidă, care îmbătrânește, fără importanță, a cărei viață n-avea nici un sens. Eram un nimic.

Atât de nimic de să amețesc, atât de nimic de să urlu până mor.

Să mor. Să mor și să termin cu toate. Mă atrăgea moartea, mă atrăgea misterul ei. Mă atrăgea pentru că era altceva, ceva de neînțeles pentru bărbați, ceva de neimaginat. Tocmai asta îmi doream: inimaginabilul, inumanul. Doream să mă dizolv într-o particulă electrică, să mă dezintegrez într-un impuls circular, să fiu nimicită. Neantul.

De ce nu m-am omorât atunci? Din cauza copiilor? Nu le puteam lăsa moștenire cadavrul unei țicnite care i-ar fi împovărat viața tot așa de mult cum mi-o împovărase mama pe a mea. Nu voiam să-i aduc în acel cerc al ceva-ului lăuntric. E oare adevărat că din cauza lor nu m-am sinucis? Nu știu.

Mă duceam în străduța înfundată și-l insultam pe micuțul doctor. Îi aruncam în față tot ce auzisem spunându-se despre psihanaliză: că-i face pe oameni și mai nebuni, că-i preface în obsedați sexuali, că le distruge personalitatea.

Chemam în ajutor vocabularul psihanalizei, acele cuvinte pe care îmi ceruse, când începusem ședințele, să le las deoparte. Jonglam cu libidoul și cu eul și cu schizofrenia și cu complexe și cu Oedip și cu refularea și cu psihoticul și cu nevroticul și cu fantasma și păstram totdeauna pentru final transferul. Pentru că mă durea că mă lăsasem într-atât în voia lui, că-i acordasem atâta încredere, că-l iubisem așa de mult!

Era păpușa lui Freud! Solidele sfori ale lui Freud erau acelea care-l făceau să se miște! Era preotul psihanalizei, acea religie cu care se gargarisea o anume elită intelectuală, pompoasă, vanitoasă și vătămătoare.

— Da, vătămătoare, pocitanie mică! O religie care-l alienează încă și mai și pe bolnavul mintal. Ce faci cu bol-

navul mintal în găngurelile dumitale de salon, de la televiziune, din revistele de mare tiraj, răspopitule? Știu foarte bine că dumneata ai făcut o psihanaliză didactică precum toți clovnii de soiul dumitale. La ce vă servește? Ca să cunoașteți gesturile de la liturghie? Știți cum se culcă lumea, cum vorbește, cum celălalt e în spate și vă ascultă, cum totul se petrece într-o ambianță păsloasă și secretă, pe ascuns! Despre ce ați putut vorbi în timpul analizei didactice? Ei? Despre neplăcerile pe care vi le-a cauzat pesemne codița de șobolan? Despre dificultatea pe care o aveți în a vă alege hăinuțele de prim împărtășit?

Asta nu înseamnă că știți ce va să zică boala mintală. E o boală îngrozitoare! Înseamnă să trăiești într-o melasă densă alcătuită din exterior și din interior, din ce-i viu și din ce-i mort, din ce-i strident și din ce-i surd, din ce-i ușor și din ce-i greu, din aici și din acolo, din înăbușitor și impalpabil. Înseamnă să fii în voia ceva-ului scârbos, întruna schimbător, lipit de bolnav, fascinant, care trage încolo și-ncoace, care taie, care adaugă, care apasă, care atârână, care nu te lasă niciodată în pace, care ocupă tot spațiul și tot timpul, care provoacă teamă, care provoacă nădușeală, care paralizează, care te-mpinge s-o iei la fugă, care reprezintă incomprehensibilul și vidul! Însă un vid plin, un vid compact! Măcar înțelegi ce vreau să spun, tăntălăule?

Nu mai puteam. De cum ieșeam de la aceste ședințe mă duceam să trag la măsă, să mă fac criță. Când o femeie folosește expresia „a trage la măsă”, pare vulgar și josnic, pentru un bărbat e mai puțin vulgar și suflă ca ceva puternic și trist. O femeie se grizează, se amețește, în cel mai rău caz bea. Refuz să folosesc aceste dulcegării ipocrite. Turnam în mine: mă distrugeam, mă pierdeam, mă disprețuiam, mă uram.

Pentru că nu mai aveam nici o putere asupra-mi. Eram nimeni. N-aveam dorințe, nici voință, nici un gust, nici un dezgust. Fusesem totalmente clădită ca să semăn cât se poate de mult cu un model uman pe care nu-l alesesem și care nu-mi convenea. Zi de zi, de la naștere, mi se fabricaseră: gesturile, atitudinile, vocabularul. Mi se reprimaseră nevoile, plăcerile, elanurile, îmi fuseseră îndiguite, machiate, deghizate, întemnițate. După ce mi-au smuls creierii, după ce mi-au golit capul de ce-i al meu, mi l-au umplut cu o gândire corespunzătoare care mi se potrivea ca nuca-n perete. Iar când s-a văzut că grefa prinsese foarte bine, că nu mai aveam nevoie de nimeni ca să-mi refulez valurile ce-mi veneau din străfundurile ființei, am fost lăsată să trăiesc, liber.

Acum când, în străduța înfundată, făcusem inventarul harababurii, când îmi aminteam, cu precizie, detaliile minuțioasei spălări a creierului la care fusesem supusă și grație căreia devenisem aproape demnă de mama, de familie, de clasa mea, acum, când cunoșteam, când descopeream vicleșugul prin care aceste suplicii fuseseră practicate și îndurate până la capăt, întru dragoste, onoare, frumusețe, bine, ce-mi mai rămânea? Vidul. Cine eram? Nimeni. Unde să mă duc? Nicăieri. Nu mai exista frumusețe, nici onoare, nici bine, nici dragoste, cum nu existau, din aceleași motive, rău, ură, rușine și urâtenie.

Descifrând halucinația crezusem că mă aduc pe lume, crezusem că mă nasc. Acum mi se părea că scoțând ochiul din capătul țevii îmi provocasem propriu-mi avort. Acel ochi nu era doar al mamei, al lui Dumnezeu, al societății, era și al meu. Se distrusese ceea ce eram, iar în locul meu se afla un zero, începutul și sfârșitul, acel punct din care totul basculează înspre cât se poate de mult ori cât se poate de puțin, zona vieții moarte și

a morții vii. Era cu puțință să ai în același timp zero zile și treizeci și patru de ani? Eram un adevărat monstru. Cel mai înspăimântător lucru nu era că mă aflam acolo, ci că știam că mă aflam acolo și că o știam cu acea limpezime rece și cu acea certitudine pe care le oferă psihanaliza. Eram o uriașă paralizată de o simplă hârtie de muște, sau o muscă prinsă într-o capcană pentru o uriașă. Grotescă, ridicolă, stupidă.

Vai! Ah, nebuna! Vai, ah, nebuna!

Cel mai rău era gândul că toți cei din mediul meu suferiseră aceeași soartă ca mine. Atunci, de ce doar eu reacționasem atât de bine și totodată atât de prost la dressaj? Pentru că realmente mintea îmi era bolnavă și pentru că eram deosebit de slabă și de inconsistentă? Nu concepeam decât această alternativă care era un hău, un infern.

Mă duceam în străduța înfundată, mă lungeam, iar acum nu mai spuneam nimic. Nimic. Nu mai aveam nimic de spus. Nu mai găseam nimic de spus. Doctorul și cu mine ne cunoșteam într-atât, încât mi-erău destule câteva cuvinte ca să-i explic ce se mai petrecuse de la ultima ședință. Apoi venea tăcerea. O tăcere apăsătoare, morhorâtă. Mi se întâmplase până și să adorm acolo, pe canapea, scăpând astfel cu totul de realitatea absurdă, derizorie.

Vag. Vag. Același peisaj ca acela din adolescență: un deșert cenușiu, cețos, sub un cer bej, calm. La ce folosea să tot merg pe acolo? Mereu era la fel.

De ce persistam în a mă duce în străduța înfundată? Canapeaua. Ochii-mi deschiși spre pânza de iută care tapeta pereții, platitudinea aceea cenușie și bej, simultan uni și imprecisă. Ochii-mi deschiși spre deșertul meu angoasant, simultan cețos și neted.

Într-un loc plat și neted, lipsit de vegetație, lipsit de relief, într-o zi închisă din copilărie l-am întâlnit pe tata. Aveam șase-șapte ani. Îmi adusese un cadou: un cub din catifea roșie împodobit cu panglici din satin auriu. Magnific! Un asemenea ambalaj nu putea conține decât un foarte frumos cadou. Eram ca de obicei stingherită de prezența ambiguă a tatălui, de tandrețea și de iubirea voioasă pe care le avea față de mine. Râdea, ochii-i străluceau.

— Deschide, o să vezi ce-i înăuntru.

Aș fi preferat să deschid cutia când nu mai era el de față, dar insista.

Așa că, încetișor, am tras de o parte din nodul auriu și cutia, brutal, s-a deschis de la sine, dând la iveală un drăcușor ce se balansa la capătul unui arc, scoțând limba, străpungând cu niște ochi gata să-i iasă din orbite, strâmbându-se. Era foarte urât, foarte tâmpit, mă speria-se. Ce decepție! M-am pus pe plâns, rușinată la culme. Trădată!

Drăcușorul meu din stadiul de adultă era micuțul doctor. Îmi ofeream luxul să vin să văd de trei ori pe săptămână un drăcușor ce mă decepționa și mă ridiculiza. Cheltuiala era enormă. Prețul ședințelor înghițea aproape tot ce câștigam. După ce plăteam întreținerea și gazele, lumina și cantinele copiilor, îmi mai rămâneau cinci franci pe zi pentru toate celelalte. Era greu. Această miserie însă se potrivea cu deșertul meu. Din moment ce copiilor nu le lipseau lucrurile esențiale, la ce să-mi trebuiască mai mulți bani? Mă pierdusem în incoerență.

Eram o nebunească nebuloasă răsucindu-mă în jurul unui centru indefinibil. Până atunci centrul vieții îmi fusese, conștient ori inconștient, mama. Fusese arsă de analiză ca de un acid. Nu mai rămânea nimic din ea. Eu însă

nu ştiam să fac altceva decât să mă răsucesc în juru-i, a principiilor ei, a fantasmelor ei, a pasiunii ei, a tristeţii ei. Chiar dacă unele părţi din fiinţa mea se desfăceau în lungi şuviţe lănoase, ondulate, ce pluteau în depărtare, libere în aparenţă, de fapt erau puternic legate de centrul vârtejului pe care-l reprezenta ochiul, de-acum scos, al mamei.

În Sertao, o regiune deosebit de uscată şi de aridă din Brazilia, cresc ici şi colo vreo câteva tufişuri de vegetaţie. Când încerci să le smulgi descoperi că au rădăcini puternice şi că se îngroaşă afundându-se în pământ. Dacă te îndârjeşti să le dezgropi observi că sunt în legătură cu rădăcinile tufişurilor vecine şi că toate converg spre o tulpină solidă ce se adânceşte încă şi mai mult îngroşându-se şi în cele din urmă ajunge la un unic trunchi uriaş ce sfredeleşte pământul ca un trepan. În fapt, îţi dai seama că e vorba de un copac uriaş ce s-a îngropat singur la douăzeci-treizeci de metri sub nivelul solului pentru a găsi apă. Prin urmare, tufişurile pe care le vezi în deşertul din ţinut nu sunt decât vârfurile crengilor acestui copac gigantic.

Eram aceste tufişuri. Însă, privată de trunchiul ce scoatea apa din adâncuri, aveam să mor.

X

Nu știam de ce mai veneam în străduța înfundată. De altfel, lipseam de la multe ședințe. Uitam cu totul de ele ori greșeam ziua sau ora. Ajungeam în fața intrării; era un fel de ceremonial pentru sunat: trebuia deschisă o primă ușă cu geam ce dădea direct spre grădină și, în interior, pe tocul ușii, se afla un buton pe care era îndeajuns să apeși pentru ca în biroul doctorului să se audă o sonerie. Numai inițiații știau. În acest mod nu-l vedeai niciodată decât pe el. Dacă ajungeam la fix mă introducea direct în birou și-mi puteam imagina că stătuse acolo, să m-aștepte, de la ultima ședință. Era însă îndeajuns să ajung cu cinci minute mai devreme ori mai târziu ca să dau peste siluete, mai degrabă umbre. Fie peste „bolnavul dinainte”, cu capul între umeri, înfățișare jenată, privire camuflată și furtivă. Fie peste cei de-ai casei pe care îi identificasem de-a lungul anilor ca fiind: tata, mama, sora. Nu știu dacă erau realmente aceștia.

Pe atunci, așadar, mi se întâmplă adeseori să urc treptele peronului îngust, să deschid prima ușă cu geam, să apăs pe butonul interior și să aștept. Auzeam

imediat deschizându-se ușa de la birou, cei trei pași mari ai doctorului traversând holul și îl vedeam apărând la ușa de la intrare întredeschisă. Ochii-i șterși, reci, limpezi, măriți printr-o uimire simulată, corpul mic foarte drept, vocea un pic tremurătoare și totuși autoritară.

— Ați greșit, nu vă aștept astăzi (Sau: „Nu e ora, vă așteptam mai devreme.”)

Până să mă scuz și dispăruse, lăsându-mă în fața ușii închise, adică în fața mea însămi. Frustrată și vinovată. Vinovată, pentru că știam ce șoc era să auzi acea sonerie în plină ședință, chiar de nu spuneai nimic, să-l vezi pe doctor ridicându-se, ieșind, era insuportabil.

În toată această interminabilă perioadă, făcuse, când și când, unele scurte remarci care, încetișor, încolțeau înlăuntrul meu.

Că ședințele de la care lipseam trebuiau plătite.

Eu, care n-aveam un ban, gândindu-mă că trei sferturi de oră de mutism ori de absență mă costau o avere: patruzeci de franci.

Că tăcerea avea un sens. De tăceam nu însemna că n-am nimic de zis. Însemna fie că ascundeam ceva, fie că mă aflam în fața unui obstacol pe care mi-era frică să-l trec. Dacă voiam să progrez, trebuia deci fie să vorbesc despre ce voiam să ascund, fie să fac eforturi ca să definesc obstacolul invizibil ce mă ținea în loc, singurul mijloc de a izbuti era să spun absolut tot ce-mi trecea prin cap, și nu-mi trecea nimic.

Că cele mai mărunte manifestări ale mele aveau un sens. Spre exemplu, în acea perioadă de tăcere totală, dacă scoteam un suspin, chiar foarte slab, doctorul spunea: „Da?... Da?“, ca pentru a-mi da de înțeles că poate era o deschidere atunci, exact în momentul în care sco-

sesem suspinul. Trebuia să încerc să găesc ce mi se petrecea în minte în acea clipă. La fel și când îmi schimbam poziția (căci puteam rămâne abătută, culcată ghemuit, întoarsă spre perete, fără să mă mișc pentru nimic în lume, pe toată durata ședinței) îi auzeam acel „Da?... Da?”.

Atitudinea în viața de zi cu zi nu-mi era prea diferită de aceea pe care o aveam la doctor. Dacă mă controlam în fața copiilor (când eram împreună toți patru vorbeam, ne jucam, pregăteam temele și lecțiile pentru ziua următoare), dacă izbuteam să lucrez (redactam acasă texte de publicitate) putând astfel să-mi plătesc ședințele și să-mi hrănesc proprii copii, în restul timpului eram mută. Nu puteam comunica cu nimeni, mă ghemuiam în pat și stăteam acolo ore-n șir, fără să mă gândesc la nimic anume, înecată într-un fel de supă caldă și fadă din care mă scotea uneori frica, făcându-mă să mă ridic în fund, să mă agit, accelerându-mi respirația. Îmi era imposibil să spun de ce îmi fusese frică. Mi se întâmpla să adorm îmbrăcată. Deschideam ochii, era dis-de-dimineată, era același lucru. N-avea nici o importanță faptul că există zile și nopți.

Uitarea e încuietoarea cea mai complicată, însă numai o încuietoare, nu e o gumă ori o sabie, nu șterge, nu ucide, închide. Acum știu că mintea captează totul, clasifică totul, ordonează totul și întreține totul. Totul înseamnă: până și ceea ce cred că n-am văzut, auzit sau simțit, până și ceea ce cred că n-am înțeles, până și mintea altora. Fiecare eveniment, oricât de minuscul ar fi, oricât de cotidian ar fi (ca de exemplu că mă întind dimineața căs-când), e catalogat, etichetat, strâns în uitare însă indicat la nivelul conștiinței printr-un semnal adeseori microscopic: o rămurică de miros, o scânteie de culoare, o

licărire de lumină, o bucățică de senzație, o așchie de cuvânt. Și chiar și mai puțin: un fâșăit, un ecou. Și chiar și mai puțin: un nimic ce-ar exista.

E îndeajuns să fii atent la aceste semnale. Fiecare păzește un drum la capătul căruia se află o ușă zăvorâtă în spatele căreia se găsește amintirea intactă. Nu încremenită în moarte ci, dimpotrivă, vie, realmente vie, nu doar cu lumina ce-i este proprie, cu mirosurile, cu mișcările, vorbele, zgomotele, culorile ei, ci și cu senzațiile, cu emoțiile, cu sentimentele, cu gândirea ei, și cu două antene, două mijloace posibile de a prinde ce-i înainte și după.

Afundându-mă, cum am făcut-o vreme de șapte ani, ca să mă vindec, în cercetarea inconștientului, am înțeles mai întâi sistemul de semnale, apoi am găsit secretul deschiderii majorității ușilor, în fine, am descoperit că existau uși pe care le credeam imposibil de deschis și în fața cărora tropăiam în disperare. Angoasa provenea atunci din faptul că aveam certitudinea că nu mai există mijloc de a face cale întoarsă. Situația era ireversibilă: imposibil de a părăsi ori de a uita vreo ușă greu de deschis și în spatele căreia se găsea vreun remediu pentru a-mi liniști și îngriji mintea bolnavă.

Și dacă n-aș izbuti? Și dacă toate astea nu erau decât o vulgară sugestie? Și dacă mă aflu pe mâinile unui șarlatan? Și dacă aș lua iarăși medicamentele mele bune care mă adormeau? Și dacă aș lăsa totul baltă?

E formidabilă rezistența pe care o opune mintea la deschiderea acestor uși. A mea se manifesta cu o forță fantastică. Stătea acolo de pază îndărătul a câte ceva care mă rănise, care-mi făcuse mult rău, care-mi făcuse ființa țândări. Nu voia să revin într-acolo, nu voia să sufăr din nou de acel rău uitat. Punea moartea de gardă ca să păzească mai bine ușa. Moartea cu putrefacțiile ei, cu

lichidele-i împutite, cu ale ei cărnuri în descompunere, cu scheletu-i albicios de care atârna moale o bucată de carne colcăind de viermi. Punea acolo în față orori; tot ceea ce eu, pe-atunci, consideram a fi orori! spectacole ce mă făceau s-o iau la fugă, imagini care mă făceau să vomit, ceva extrem de periculos. Cel mai adesea însă, în fața ușii era vidul. Un vid colcăind de lucruri invizibile, un vid fascinant care-mi provoca amețeli, un vid îngrozitor.

Prima ușă s-a deschis aproape fără să-mi dau seama.

Am avut, într-o noapte, un vis pe care nu-l mai avusesem de multă vreme și care se repetase totuși aproape în toate nopțile din tinerețe.

Mă afluam într-un loc plăcut care, în funcție de zile, era fie complet gol, fie plantat cu pinii maritimi. Pământul era ușor fărâmițat, uneori chiar nisipos, totuși tare.

În liniștea și în blândețea acestui decor pătrundea un călăreț, el însuși în totală armonie cu ansamblul. Calu-i mergea la trap într-o cadență foarte lentă. Îl ducea într-un manej dreptunghiular pe care-l delimita cu precizie făcând mai multe ocoluri exact la fel, animalul punându-și copitele în urmele pe care le lăsase în trecerile anterioare. Bărbatul putea fi un călăreț din Evul Mediu în armură (în acest caz flutura un splendid steguleț de luptă, iar calul era acoperit din plin cu valtrap), ori un călăreț modern îmbrăcat în tweed și lenjerie fină (o mică eșarfă din mătase, parfum delicios dintr-un amestec subtil de vétiver¹⁰, de piele și de bălegar). Nu mă privea niciodată. Îl consideram foarte seducător și știam că avea cunoștință de prezența mea.

¹⁰ Plantă indiană a cărei rădăcină e folosită în parfumerie (*N. t.*).

La un moment dat, accelera ritmul trapului: foarte exact, mișcările calului deveneau mai profunde, mai marcate, nițel cam în felul practicilor de la Haute-Ecole; efectul consta în balansarea călărețului din față spre spate în mod regulat. Pe măsură ce cadența se accentua, călărețul își scurta traseul, astfel că în cele din urmă ajungea să se învârtă în cerc în mijlocul dreptunghiului. Nu-i vedeam ochii, nu-i întâlneam privirea și cu toate astea bănuiam că mi-ar fi ușor să sar în crupă la spatele lui și că acest lucru nu i-ar fi displăcut. Totuși, cu cât se învârtea mai mult, cu atât terenul devenea pentru mine mai păstos, un fel de sos alb sau de maioneză în care mă împotmoleam, mă afundam, îmi paraliza mișcările, mi le îngreuna. Nu mai izbuteam să scap de acel lipici gros, moale, care mă sufoca.

Mă trezeam tresărind brusc, plină de transpirație, fără suflu. Detestam acel vis care tindea să devină un coșmar și-mi făcea inima să bată de să-mi sară din piept. Eram incapabilă să-l identific pe cavalerul care pentru mine n-avea chip pentru că n-avea privire. De altminteri, nu pricepeam nimic din acea imagine care-mi lăsa o impresie de groază și a cărei amintire încercam s-o refulez.

Retrăind acel vis pe canapeaua din străduța înfundată, precizând cât mai mult cu putință fiecare element care-l alcătuia, mi-am dat seama că eram pe punctul de a descrie două universuri. Unul pe care-l cunoșteam bine, cel al medicului meu, universul mamei: nepericulos, plăcut, un pic plictisitor, un pic trist, ponderat, cuviincios, armonios, plat. Celălalt pe care nu-l cunoșteam, dar îl doream inconștient în acea vreme în care am avut visul, al aventurii, al bărbatului, al sexului (întrucât acel călăreț îmi plăcea enorm), universul străzii. A rămâne și a

pleca. Mă împotmoleam în rezolvarea problemei, insolubilă pentru o fetiță.

Mama însemna armonia tristă a peisajului. N-aveam nevoie de ochiul ei ca să-mi impun propria-i regulă. Ochiul era deja înlăuntrul meu. Vedeam prin ea. Eu nu mai aveam privire sau cel puțin eram în stare de la șapte-opt ani (când am început să visez călărețul) să lupt și să-mi resping inconștient privirea personală cu riscul de a fi paralizată ori asfixiată.

În privința călărețului, acesta nu mă privea, mă lăsa liberă. Vorbind despre el, am început să pricep ce-mi plăcea cu adevărat, ce doream cu adevărat pe când eram copil. Am înțeles și de ce, mai târziu, nu-mi plăcea să fiu privită când făceam dragoste și de ce, de cum mi s-a agravat boala, nu mai puteam simți plăcere decât dacă îmi imaginam că mă împerechez cu un animal, în special un câine. Fantasmă ce mă dezgusta și mai mult de mine și de care nici nu îndrăzneam să-i vorbesc doctorului.

Am început să vorbesc, iar fantasma s-a îndepărtat de mine, nu mă putea judeca, mă lăsa liberă, privirea unui câine nu mă putea nici umili, nici răni.

De fiecare dată când am deschis câte una din ușile temute am observat, pe de o parte, că mecanismul încuierii nu era așa de complicat pe cât credeam și, pe de altă parte, că acolo unde mă temeam că descopăr groaza, tortura, oroarea, descopeream fetița în toate stările ei: nefericită, înnebunită, înspăimântată. Mi-era frică să nu dau peste ceea ce putea să sperie o femeie de treizeci și patru de ani care văzuse bărbați omorându-se pe stradă, care-și simțise copiii născându-se, sfâșiindu-i viscerele, care știa ce-nseamnă napalmul, tortura, lagărele de concentrare. Descopeream însă frica unei copile. În spatele

ușii se afla fetița terorizată pentru că un gândac mare tocmai intrase în crăpătura unui perete, chiar deasupra capului ei, pentru că un domn o filma pe când făcea pipi, paralizată de un călăreț ce o vizita noaptea, îngrozită de un robinet de hârtie. Retrăiam momentul împreună cu ea, deveneam ea, aveam frica ei. Apoi dispărea. Eu mă trezeam și mă apucam să curăț de buruieni terenul recent cucerit. Spațiu-mi devenea tot mai întins. Îmi era mai bine.

În prima parte a analizei îmi dobândisem sănătatea și libertatea corpului. Acum aveam să-ncep, încetișor, să-mi descopăr ființa.

Inițial treaba a fost penibilă pentru că nu aveam încredere în mine. Mă temeam să nu dau peste cineva care n-ar fi știut să-și înăbușe defectele și viciile. A trebuit să fac nenumărate incursiuni în inconștient pentru a mă convinge că era sălbatic și liber, însă incapabil de răutate. Binele și răul aparțineau conștiinței mele, mie-mi revenea să le elaborez după cum îmi convenea.

Tratamentul s-a terminat atunci când m-am simțit în stare să-mi iau răspunderea propriilor gânduri și a propriilor acte, oricare ar fi ele. Asta mi-a mai cerut încă patru ani.

XI

Mi-au trebuit primii patru ani de analiză, acel mare număr de ședințe, ca să-mi dau seama că eram pe cale să urmez o psih-analiză. Până atunci mă lăsasem în voia acestui tratament de parcă era o vrăjitorie, un fel de exercițiu agil de magie care mă proteja de clinica de psihiatrie. În zadar progresam, nu ajungeam să mă conving că simplu-mi fapt de a vorbi îmi va elimina definitiv acel haos, acel rău atât de adânc, acea dezordine devastatoare, acea permanentă frică. Mă așteptam ca, dintr-o clipă într-alta, totul s-o ia de la capăt: sângele, angoasa, nădușeala, tremurăturile. Mă minunam într-atât văzând că se prelungeau momentele de răgaz, încât nu realizam că mă schimbasem profund. Eram tot mai puțin în mod arbitrar la discreția celorlalți și a hazardului.

Străduța înfundată se preschimba într-un laborator ca și într-un castel cu porțile închise. Micul doctor îmi era pavăză și martor al călătoriilor în inconștient. Dru-mu-mi era de-acum jalonat cu puncte de reper pe care le cunoștea la fel de bine ca și mine. Nu mă mai puteam pierde.

Întâi am re trăit momente ce mi-au servit drept scut împotriva ceva-ului lăuntric, de parcă voiam să-i dovedesc și să-mi dovedesc mie însămi că n-am fost mereu o bolnavă, că exista în mine un embrion ascuns pe care-l puteam regăsi și pe baza căruia m-aș dezvolta. Căutam să precizez cum și de ce devenisem o bolnavă mintală.

Procedând astfel am scos la lumină personalitatea nesănătoasă a mamei. Revedeam scenele pe care le voi descrie acum întru gloria vieții.

Vacanțele de vară ni le petreceam în parte într-o casă pe malul mării care se numea Salamandre. Albă cu obloane albastre. Un culoar central deservind opt dormitoare și, în capăt, un living-room spațios dând înspre Mediterana. La cealaltă extremitate a culoarului, o curte în care erau plantate cârciumărese, zorele, și, jur-împrejur, bucătăria, camerele de serviciu, spălătoria, lavoarul, garajul. Un mic univers închis, rezervat familiei reunite în totalitate acolo, însă deschis spre cer și mare.

Viața în acel loc era veselă și fără constrângeri. Îmi petreceam zilele alergând în costum de baie pe stânci și pe nisip, jucându-mă în apă. Nany mă supraveghea de pe plajă, unde ore în șir stătea la taclale și tricota împreună cu bonele din vilele vecine ocupate de prieteni ori de cunoștințe.

Mesele la Salamandre erau delicioase, alcătuite din supe gaspachos, salate, băuturi răcoritoare din suc de fructe și lichior, prăjeli, crustacee, însă eu nu aveam voie. Până la zece ani copiii nu trebuiau să mănânce la masă cu adulții. În plus, aveau un regim special, în stilul britanico-american, pe bază de cereale, hamburger, fructe și legume fierte sau crude. Foarte sănătos. Îmi luam deci masa înaintea adulților. Nany stătea lângă mine și-mi observa ținuta și masticajia. Căci mama spunea cu multă știință:

„Alimentele bine mestecate se digeră mai ușor.” Așa că Nany repeta: „Mestecă. Por l'amor de dios, mestecă!”

Într-o seară, la Salamandre, mă așezasem în fața tacâmului meu, la capul mesei deja aranjate pentru cina celor mari.

Benaouda trăsesse obloanele făcându-mi câte o grimasă la fiecare fereastră. Era jocul nostru de seară. Partea de sufragerie din living-room era luminată cu o lustră arabă pe care o găseam splendidă pentru că semăna cu un pom de Crăciun. Era compusă dintr-o suprapunere de stele din aramă ale căror nenumărate și lungi brațe susțineau niște creuzete din sticlă colorată: albastre, roșii, galbene, verzi. În aceste creuzete (foste lămpi cu ulei) ardeau becuri ce proiectau în acel colț al spațioasei încăperi niște lumini multicolore.

Partea de salon rămânea în penumbră. Cel mai tânăr unchi al meu, care avea doar cu vreo zece ani mai mult ca mine, adică avea aproape cincisprezece ani, se plectisea într-un fotoliu mare din ramuri de palmier. Își ținea piciorul drept în față, întins într-o gutieră: suferea de un epanșament de sinovie. Mama îmi explicase că lichidul sinovial era asemeni uleiului cu care Kader îmi ungea lanțul și pedalele bicicletei. Astfel, tânăru-mi unchi, în urma unei căderi, pierduse lichidul care folosea în a-i lubrifia genunchiul. Ca să-l recapete trebuia să stea nemișcat... Ținea mult la mine și totdeauna îmi făcea complimente în legătură cu bucelele, cu pistruii, cu genunchii juliți, cu rochiile. Și eu țineam mult la el. Nu era nici adult, nici copil, și totuși poseda acea extraordinară superioritate de a-mi fi unchi, fratele mamei. Mi se întâmpla să adorm la masă tocmai la mijlocul cinei, într-atât mă obosiseră zilele-mi de mare, de soare și nisip. Unchiul, când era valid, mă lua în brațe și mă ducea până

în cameră la mine. Îi simțeam tandrețea chiar înainte de a mă cufunda pe de-a întregul în somn.

Așadar, eram bine apărută în acea seară: Nany alături de mine, unchiul în față, de cealaltă parte a mesei, lustră în formă de stea deasupra capului și marea ce se odihnea afară șopotind din adâncuri. Tocmai atunci Messaouda mi-a pus în față o farfurie plină cu supă de legume. Detestam mâncarea asta. În special firele de praz față de care simțeam o repulsie totală. Nu le puteam înghiți. Era un refuz visceral imposibil de trecut. Îmi încheștam maxilarele, nu voiam să duc lingura la gură. Înghițeam fiertura care-mi aluneca singură pe gât însă nu lăsam să intre nici o fărâmbă din legume, mai cu seamă prazul.

Atunci a venit mama, frumoasă, parfumată, cu ondulațiile părului bine lipite de cap. Dintr-o singură privire înțeleșese situația.

— Trebuie să-și mănânce supa.

— Doamnă, dar n-o poți face cu nici un chip să înghiță legumele.

— Lasă-mă pe mine.

I-a luat locul lui Nany, lingura.

— Nu ți-e rușine, trebuie să fii hrănită ca un bebeluș!

Nimic de făcut, dezgustu-mi era prea puternic, imposibil să-mi descleștez dinții. Mama, enervată, s-a ridicat de pe scaun.

— Continuați. Nu se va culca până ce nu-și va fi terminat ce are în farfurie și nu va mai primi nimic altceva.

Apoi a ieșit, iar eu am rămas în fața supei, incredințată că n-o să mănânc nimic, cu toată supărarea pe care i-o puteam pricinui mamei acționând astfel.

După câteva clipe a scârțâit pietrișul din fața casei. Cineva mergea pe sub ferestre. Apoi o pietricică a lovit

în oblonul cel mai apropiat de mine. Am deschis gura și am înghițit legumele. Unchiul și Nany nu spuneau nimic. Încă vreo câteva clipe și o a doua pietricică, o altă lingură înghițită ca un purgativ. O a treia pietricică, o a treia, a patra, a cincea înghițitură, agățându-mă de masă ca să-mi înving scârba. Atunci unchiu-meu, care nu părea nicidecum îngrozit, a zis:

— Ai face mai bine să-ți mănânci toată supa pentru că am impresia că vânzătorul de haine e prin preajmă și de nu ești drăguță te ia cu el.

Vânzătorul de haine era un om care cumpăra hainele vechi de prin cartierele frumoase și se ducea să le vândă altundeva. Mergea încet pe străzi scoțând, la intervale regulate, un strigăt ascuțit: „Hai...Ne! Hai...Ne... Le...” Îmi provoca o adevărată spaimă pentru că purta, atârând de capătul curelei, piei de șobolani uscați formându-i pe șolduri un fel de bască. Mă ascundeam când îi auzeam strigătul, iar mama mă amenința că mă dă vânzătorului de haine, dacă nu eram cuminte.

Dar vânzătorul de haine nu trecea pe la Salamandre, nu putea fi el. Înghițeam totuși tot ce era în lingura pe care mi-o întindea Nany.

Deodată, în liniștea totală din spațioasa încăpere, în noapte, în timpul suspendat de surpriză, am auzit foarte aproape de mine:

— Hai...ne! Hai...ne...le!

Era aici! Nu-mi terminasem farfuria! O să mă ia cu el! M-a cuprins groaza, un fel de fior puternic m-a zguduit, mi-a strâns abdomenul și, ca și cum îmi dădeam sufletul, supa înghițită mi-a ieșit din nou pe gură ca un gheizer. M-au cuprins spasmele, vomam apă, aer, nimic. Nany mă ținea de frunte și, surprinzător, unchiul râdea.

Mama revenise. Într-o fracțiune de secundă a văzut frumoasa față de masă împroșcată cu ce vomasem. I s-a crispat fața: o decepționasem încă o dată. Îi înțelegeam stratagema: făcuse pe vânzătorul de haine ca să mă forțeze să-mi mănânc supa. N-a mers după cum credea. În privire și în voce avea o exasperare isterică.

— Își va mânca toată supa, totuși! Va trebui într-o bună zi să înceteze, copila asta, o dată pentru totdeauna, cu capriciile. Nu mă voi clinti de aici. Nu vom cina până ce ea nu va fi terminat.

Atunci am mâncat singură supa vomată și am făcut-o nu pentru a-i plăcea, ci pentru că simțeam în ea ceva periculos, bolnav, ceva ce o depășea și mă depășea, ceva mai îngrozitor decât vânzătorul de haine.

Această întâmplare a stârnit mai apoi râsul întregii familii, alertate de tonul ridicat al vocii. Și-o povesteau unii altora în cele mai mărunte detalii. Pentru a conchide, s-a zis despre mama: „E severă, însă e dreaptă.” Fraza aceasta nu izbutea să-mi intre în cap. Nu înțelegeam ce-nsemna, o refuzam.

Nu reușeam să atrag pentru multă vreme asupra-mi afecțiunea și atenția mamei decât atunci când eram bolnavă. Mă-ntorceam de la școală arzând, cu ochii în flăcări, dârdâiam. Pe drumul spre casă, Nany decretase deja: „Nu e-n regulă.” De cum am sosit, mama a fost prevenită și camera mi se preschimba într-o cameră de bolnavă. Mama întindea pe comodă un gen de pânză de altar scrobită și brodată pe care rânduia medicamentele, termometrul, lingurițe de argint pe farfurioare, și, tronând în mijlociul acestui calabalâc, un mic ceainic de porțelan cu flori a cărui bază forma o grotă unde ardea o flăcăruie ce păstra în permanență caldă infuzia de verbină pe care o adoram.

— Trebuie să bei mult când ai febră.

Mama venea spre patul meu, se așeza, se apleca spre mine și mai degrabă îmi pipăia decât îmi săruta fruntea și tâmpilele. O făcea din colțul buzelor și cu obrazul, atent, o parte a feței apoi cealaltă parte, prin atingeri repetate, ținându-mi bine bărbia între palme. Aceste alăturări ușoare, rapide și precise mă umpleau de fericire și de tandrețe.

— Ai o febră serioasă. Să văd, deschide gura.

Totdeauna în acest loc se descoperea secretul. Se folosea de una din lingurițele de pe comodă ca să-mi apese limba în jos, mânuia o lămpiță ca să-mi vadă gâtul.

— O frumoasă anghină cu puncte albe. O s-o ai opt zile.

Se străduia să-mi explice că eram bolnavă pentru că eram neglijentă, neascultătoare, imprudentă etc., dar asta nu mă împiedica să fiu cea mai mulțumită fetiță din lume. Știam că, opt zile, mă va îngriji cu tot zelul. Cu gâtul în suferință, cu acele curbături resimțite deja în tot corpul, mă lăsam dusă în patul meu unde fuseseră puse așternuturi proaspete, atât de proaspete încât, atunci când m-am ghemuit înăuntru, contactul cu ele mi-a provocat un frison. Eram moale și fragilă ca un fruct foarte copt.

Nu numai că mă îngrijea, dar stătea acolo, lângă mine, tăcută, îndeletnicindu-se cu ceva de citit sau cu vreun lucru de mână. Cu ea zilele treceau repede și, de cum se lăsa întunericul, toată camera începea să se clatine din cauza flăcării pâlpâitoare a lămpiței ce-i dădea verbinei un parfum delicat, delicios. Umbrele disproportionale ale mobilelor și ale obiectelor formau o cavernă fermecată și călduroasă unde se înălța vocea mamei ca să mă adoarmă, să mă legene, blândă, plină, un pic joa-

să: „Mama omulețului i-a zis într-o dimineață: cincisprezece ani ești la fel de înalt precum covata noastră de pâine. În oraș poți să fii un bun ucenic, dar ca să ari pământul ești mult prea mic, amice, ești mult prea mic, păi, da!” Urma povestea lui Grégoire, micul Chouan¹¹, până la moartea-i în plin șuierat de gloanțe: „Însă unul dintre ele îl lovește între ochi, prin gaură iese sufletul, Grégoire e în ceruri.” Atrocitatea acestui final și cupletul următor în care Isus își întredeschide „mantia-i roz”, ca să-l apele pe copil și să-l ascundă, mă tulburau. Ea cânta dând mai cu seamă atenție pasajelor poetice și dramatice. Mai erau și *Batistuțele din Cholet* și multe alte cântece triste și drăguțe care mi-au rămas în cap și nu-mi vor ieși nicio dată. Vor fi totdeauna importante pentru mine deoarece sunt încărcate de nopți plăcut mirositoare și de iubire.

Măinile îi erau răcoroase, ușoare, extrem de îndemnătice și făcute pentru a îngriji. Nimeni altcineva nu știa să facă mai bine o injecție sau să schimbe un pansament. Măini ca de păsări, ca de pisici. Măini care se înmulțeau, erau iuți, experte. Mă învelea bine, îmi mai pipăia fruntea: — Acum o să dormi, micuța mea dragă.

Îmi vorbea cum o auzisem vorbindu-i copilului ei pe mormântul de la cimitir. Vocea și mâinile-i mă mângâiau.

Ah, aveam iubirea ei! Cât era de frumos, cât era de simplu. Adormeam fericită, arzând de febră.

Cel mai bine era dimineața. La trezire, gâtul mă durea mai puțin, saliva trecea mai ușor, termometrul indica o scădere a temperaturii. Simțeam o iritație în pulpa piciorului și dorința să mă mișc.

¹¹ De la Jean Chouan, poreclă unuia dintre șefii insurgenților din vest; *Les Chouans*, roman de Balzac. (N. t.)

— Nu trebuie să ieși din pat. Nu ești câtuși de puțin vindecată.

Pentru a mă face să stau liniștită mă așeza în fund, îmi puneam perne la spate și-mi citea. Îmi citea mai ales fabule de La Fontaine și poeme, cu intonație. Pentru aceste ședințe lua mereu aceleași cărți. Le știam cu precizie locul în bibliotecă. Era una pe care o așteptam cu un amestec de nerăbdare și de groază, o culegere de poeme de Jehan Rictus, autor parizian și mizerabilist¹². Dintre aceste texte, aprecia în chip special unul intitulat: „Bocetul bătrânei”¹³. Când mi-l anunța, mi se făcea pielea de găină. Era povestea unui puști din cartierul Ménilmontant care o lua pe o cale greșită și ajungea la eșafod. Mama canaliei, îngenunchiată pe pământul anonim al pătratului condamnaților dintr-un cimitir din Paris, dădea drumul la o jelanie ce se întindea pe numeroase pagini. Mama îi împrumuta vocea. Acea transformare a mamei, ca și cum și-ar fi pus pe față o mască de târfă, și-ar fi deghizat corpul în sărăntoacă, îmi stârnea o curiozitate nemaipomenită. La drept vorbind, în acea clipă, mama mă fascina, dar mă și dezgusta. De unde-i venea asemenea zeflema grosolană, așa de surprinzătoare pentru o femeie ca ea, atât de demnă, atât de mândră, atât de bine crescută, atât de strictă? Motivul e că textul era scris în argou parizian, iar mama își lăsa buzele să-i atârne într-o abandonare fără vlagă pentru a pronunța „Menilmuche”¹⁴ și

¹² Care insistă pe aspectele cele mai mizerabile ale vieții sociale. (N. t.)

¹³ În franceză, „La jasante de la vieille”, care face parte din culegerea de poeme *Cantilènes du malheur* (Cantilenele nefericirii) (1902). (N. t.).

¹⁴ Deformare a numelui unui cartier din estul Parisului, Ménilmontant. (N. t.).

„Montmestre”¹⁵ și „lovituri de șis” și „omu”, din care nu pricepeam mare lucru, doar că era vorba de un limbaj popular. Îmi dădea însă explicații și atunci înțelegeam că sărmana femeie plângea pentru că i se înmormântase fiul acolo, în acel pământ, fără să știe exact unde, căci nu se indica prin nici o cruce, nici un semn, mormântul decapitaților... Plângea, plângea și plângând își revedea băiatul în vremea când era doar un bebeluș trandafiriu și dolofan pe burta căruia se distra făcând „pr” ca să-i stârneasă răsul, îi revedea gura cu buze tandre ce-i sugea la sân și capul cu bucle blonde. Capul acela care-i fusese retezat și care era îngropat acolo, despărțit de corp.

Acest text era momentul de glorie al mamei și nu arareori, când îl citea, vedeai apărând lumea din casă care venea s-o asculte. De altminteri, în familie, se spunea despre mama: „E o adevărată artistă.”

Uneori îmi puneă pe genunchi, ca să mă uit la desene, *Infernul* lui Dante, cu ilustrații de Gustave Doré pe care-l legase în piele de șarpe, ori catehismul străbunii, înțesat cu îngeri grași și extatici și cu demoni care fac grimase...

Venea apoi vindecarea și viața reîncepea ca mai înainte. De cum nu mai eram slabă fizic, se ridica și se îndepărta, se întorcea la săracii ei, la bolnavii ei. Îmi rămânea amintirea prețioasă a propriei atenții și prezența și impresia că eram prea mică pentru a-i înțelege cântecele, imaginile și lecturile. Aveam vaga senzație că se înșela, că nu era normală.

În Elveția locuiam într-o vilă mare, Edelweiss: o construcție din lemn, cu două etaje, împrejmuată de un cu-

¹⁵ De la Montmartre. (N. t.)

loar în aer liber spre care dădeau toate camerele de la parter. Jur-împrejurul casei se întindea peisajul elvețian la care râvnesc toți albi din colonii: o pajiște cu iarbă verde și proaspătă, presărată cu floricele încântătoare, o pădure de brazi în depărtare și, cât vezi cu ochii, lanțurile munților Alpi.

— Respirați adânc, aerisiți-vă plămânii, sunteți aici pentru a vă însănătoși.

Locuiam acolo împreună cu cea mai bună prietenă a mamei și cu cei doi fii ai ei care erau de aceeași vârstă cu mine. Trei copii de șase și șapte ani, încredințați, în privința studiilor, unui preceptor ecleziastic, abatele Grandmont, pe care impetuoșitatea noastră de tineri mediteraneeni îl depășea și care, pentru a ne face să stăm liniștiți, ne povestea viața sfântului Guy de Fontgalant, tânăr recent beatificat, având particularitatea de a ajuta la regăsirea obiectelor pierdute când era rugat: „Sfinte Guy de Fontgalant, fă să-mi regăsesc batista.” Și-ți găseai batista.

Eram în 1936.

Sala de cursuri se afla la etajul doi al vilei, ca suspendată între cer și piscurile înzăpezite ale munților.

Într-o dimineață, un strigăt, mai curând un urlet, o voce puternică ce dădea alarma. Într-o clipită am fost pe palier, aplecați peste balustrada din stejar lustruit. Toți locatarii procedaseră la fel, astfel că vedeam, mai jos, umeri și cefe aplecate, precum ale noastre, înspre biroul de la intrare. În mijlocul spațioasei case a scării, mama își înălța fața-i răvășită, cu trăsăturile alungite în spate ca de gheare, cu ochii bulbucați de groază, mai verzi decât de obicei:

— Comuniștii au luat puterea! Tocmai s-a anunțat la radio!

Comuniștii? Ce-nseamnă asta? Sunt oare nemți care vin să ne ținuiască de ușile hambarelor ca în perioada Marelui Război? De ce îi era atât de frică mamei?

Panica pusese stăpânire pe toți ai casei. În douăzeci și patru de ore bagajele erau făcute, vila încuiată, ne întorceam în Algeria, în galop!

— Vom lua expresul de noapte, în felul acesta vom străbate Franța fără să vedem nimic.

Și-i adevărat că dimineată erau de-acum la Marsilia, Mediterana, portul și impozantul pachebot la chei. Uf! Eram primii îmbarcați. Aveam impresia că scăpasem ieftin. Aparent, comuniștii nu se aflau la malul mării întrucât totul părea calm. Încă o șansă că locuiam în Algeria și nu în Franța. Nu puneam întrebări și aveam grijă să fiu cuminte pentru că, în acele momente extrem de tensionate, mama era iute de mână și, pentru un da sau un nu, se pricepea să tragă niște palme care șfichiuiau lăsând urma celor cinci degete pe față ori pe fund. Nany însăși o ștergea încetișor, și toată lumea o dată cu ea.

Totuși, o dată ce am urcat la bord, atmosfera s-a destins. În cabina mamei erau flori. Cine le trimisese?

Mama vorbea cu Nany:

— Am putut expedia o telegramă acasă pentru a-i înștiința. După spusele comandantului, se pare că acolo totul e bine... Nu-i agitație.

Apoi am ieșit. Acum era multă lume pe ambarcader. Un domn, îmbrăcat într-un costum alb (un costum dintr-acelea pe care le poartă francezii care se duc în colonii), umbla cu pași mari încolo și-ncoace pe puntea noastră, în mijlocul unui grup de oameni ce-l ascultau cu seriozitate. Avea de asemenea pantofi albi, pălărie de panama, cravată roșie și o garoafă roșie la butonieră.

Un difuzor a anunțat că vizitatorii și însoțitorii trebuiau să părăsească vasul. Aveam să plecăm.

Bărbatul rămăsese singur și și-a rezemat coatele de bastingaj, foarte aproape de noi. Lumea se adunase în număr și mai mare pe chei și pe terasa de la Transat, exact în fața noastră. Bărbatul făcea semne unor oameni din partea cealaltă. Se auzeau, ici și colo, în vacarm, strigăte de neînțeles. O simțeam pe mama nervoasă. Atmosfera era încărcată.

Și, dintr-o dată, acel bărbat, care părea totuși foarte bine crescut, și-a ridicat brațul drept în vârful căruia își încorda pumnul strâns și toată mulțimea, din față, după un puternic „Ah!”, a făcut la fel. O pădure de pumni deasupra capetelor. Mama și-a arborat un ton aspru pentru a-i vorbi lui Nany.

— Bănuiam eu de câteva clipe. Cu siguranță că-i unul din conducătorii lor de partid... După toate aparențele, nu sunt așa de săraci din moment ce călătoresc la clasa întâi și pe deasupra în costum de alpaca!

Am îndrăznit să întreb:

— Cine e?

— Un comunist!

— Și oamenii?

— Comuniști, muncitori. Nu mă mai enerva cu întrebările tale.

Muncitori! Comuniști! După tonul vocii, avusese aerul să spună că era totuna. Nu-nțelegeam nimic. Comuniștii păreau să fie oameni periculoși și totuși mama spunea mereu: „Trebuie să fii foarte politicoasă cu muncitorii, sunt nefericiți, oameni sărmani.” Sau: „Există copii de muncitori care n-au ce să-și pună în farfurie, nici vreo jucărie să se distreze. Ar trebui să te gândești la ei când faci risipă”. Nedume-

rirea îmi era atât de mare încât, riscând să fiu repetată, am mai întrebat:

— Ce vor?

— Banii noștri, casele noastre, îmbrăcămintea noastră.

— De ce?

— Pentru că nu ne iubesc.

— Pentru că n-am fost destul de politicoși cu ei?

Mama a înălțat din umeri, o exasperam. Era mai bine să tac și să-i cer mai târziu explicații lui Nany.

Apoi sirena a dat semnalul de plecare. Marinarii se agitau pe uscat și la bord ca să desfacă parâmele. Iar atunci când vaporul a început în mod vizibil să se îndepărteze de chei, mulțimea, într-un singur glas foarte puternic, a făcut să răsunе un cântec necunoscut, măreț, formidabil, foarte frumos: „Hai la lupta cea mare, rob cu rob să ne unim”. Mama era palidă, vorbea sacadat.

— Trebuie să stăm aici în mod demn. Să nu-i facem să creadă că ne temem de ei. Trebuie să te porți mai bine ca niciodată. Nu-ți fie frică, e doar o mascărădă.

M-a împins în față. Stăteam dreaptă, aproape în poziție de drepti, ca paralizată, în vreme ce asupra-mi se spărgеa rostogolindu-se cântecul comuniștilor. Nu știu de ce m-am gândit că redingota mea din flanelă gri provenea de la *Enfant Roi*, că bereta-mi ecosez preve-ne de la *Old England*, că pantofii-mi proveneau de nu știu unde, iar șosetele din ață, de la *Grande Maison de Blanc*. Eram foarte corectă, extrem de curată, pentru a-mi reprezenta cu demnitate familia. O dată se nime-rea bine, eu care mereu eram „șleampătă”, cum zicea mama.

Bărbatul în alb de lângă noi auzise vorbele mamei și-i văzuse gestul, așa că s-a apucat să cânte și el, înălțându-și încă și mai mult pumnul: „Sculați, voi, oropiți ai vieții, voi, osândiți la foame, sus.”

Ai sfârșitului? Care sfârșit? Sfârșitul nostru? Moartea noastră? Mama era cu totul lividă acum, țeapănă, cu fața încremenită. Nu asistasem niciodată la un eveniment atât de grandios și atât de dramatic. Mulțimea nu-l slăbea din ochi pe bărbatul cu garoafă roșie. Nu văzusem niciodată priviri ca acestea: hotărâte, gata de orice, periculoase.

Mie, care-mi plăcea atât de mult să alerg pe vapor în timpul traversării, de acea dată n-am pus piciorul afară.

După câțva timp eram la Salamandre. Nu mă mai gândeam la comuniști, cu toate că reprezentau tema principală a discuțiilor familiei care, în salon, când mă duceam să spun bună seara, jongla cu nume de politicieni, citea ziare și reviste, stătea agățată de radio.

Pentru mine, subiectul comuniștilor era un subiect dubios, pe care nu prea încercam să-l lămuresc. Fusesem totdeauna învățată că trebuie să ne iubim unii pe alții, să împărțim cu săracii etc. Or, când săracii cereau altfel decât cerșind pe stradă, nu trebuia să li se dea nimic. De ce? Mister.

Eram pe punctul de a cina, când unul dintre unchi și-a făcut intrarea la Slamandre, în curte, pe pantă. A trântit portiera apoi a năvălit, alergând în casă până la camera bunicii unde, gâfâind, a anunțat: „Roșii pregătesc o descindere la vilele de pe plajă! Avertizați vecinii!”.

Roșii? Garoafa roșie, cravata roșie! Roșii erau comuniștii, iarăși ei! Mă vor pune iar în haine de sărbătoare și mă vor împinge în fața lor, în timp ce ei își vor cânta acel

cântec extraordinar, înspăimântător. Nu! Nu mă simțeam în stare de așa ceva.

În loc de asta, ca și în Elveția, dezordinea, agitația de luptă, casa cu susul în jos. Mama preluase comanda. Ne organiza liniile de apărare: bare de fier la ferestre și la uși, toate zăvoarele trase, toate lacătele încuiate și, pentru mai multă siguranță, după ce servitorii, înțesați cu coșuri de provizii, s-au închis împreună cu noi, puneau să se împingă mobilele masive în fața celor mai fragile deschizături.

Eram mai mult decât speriată, eram îngrozită. Tremuram din toate încheieturile. Ca să nu stânjenesc acele du-te-vino și mutările, fusesem trimisă în pat, unde-mi imaginam pe comuniști gata să-mi taie mâinile, să-mi scoată măruntaiele.

Orele treceau. Stăteam ghemuită în pat, străduindu-mă să ghicesc apropierea comuniștilor în noaptea care acum se lăsase. Înțelesesem că familia se hotărâse să joace bridge în mod calm, iar bunica chiar îi spusese Lolei pe culoar: „Serviți-ne șampanie, poate va fi ultima, așa că să profităm și deschideți din ea pentru toți de la bucătărie, copiii mei!”, ceea ce mi-a întetit tremurăturile. Îi consideram mult mai curajoși ca mine. Nany trecuse rapid prin camera mea, lăsându-mi în spatele ușii o oală de noapte mare, ceea ce însemna că nu trebuia sub nici un motiv să mă mișc de acolo.

Un cărăbuș foarte mare, și el înnebunit, incapabil să iasă, se rotește cu un zgomot de ventilator primprejurul luminii de la lustră. Uneori se mai izbea de tavan, iar ciocnirea era atât de violentă, încât se trezea proiectat pe jos, unde rămânea o clipă agitându-se tare cu toate piciorușele-i slabe, ca să-și revină apoi în poziție de zbor. Mai înainte de a da din nou de lumina din mijlo-

cul încăperii, se pornea în zboruri joase și uneori se așeza, încetându-și atunci bâzâitul și procedând la avansări stângace de blindat. Deasupra capului meu, la vreo cincizeci de centimetri, exista în zid un adânc orificiu rotund a cărui utilitate nu i-o cunoșteam. Brusc m-am gândit că n-aș suporta ca acel cărăbuș să se bage acolo. E totuși ceea ce a făcut la un moment dat. Eram încremenită de frică, ținută la pat, incapabilă de cea mai mică mișcare. Cărăbușul se agăța cu chiu cu vai de marginea orificiului. Avea să cadă peste mine și să mă zgârâie pe față, să-mi scoată ochii poate. Atunci am început să urlu. Tânăru-mi unchi a sosit primul. Îmi aduc aminte că m-a luat în brațe și o împiedica pe mama să mă cârpească. Deoarece îi băgasem în toți sperietii cu țipetele mele.

— Tocmai acum! Ți-ai ales ziua! La vârsta ta, să-ți fie frică de un cărăbuș. Hotărât lucru, copila asta nu-i normală.

Insecta a fost alungată, iar eu am adormit. Nu i-am auzit pe comuniști. A doua zi însă, ieșind din casă pentru a mă duce la plajă, am știut că trecuseră: pe poartă la noi ca și pe porțile vecinilor era un desen mare, un fel de cruce având brațele rupte pictată în straturi groase de pensulă muiată în gudron ce picurase ici și colo în niște dâre negre dense acum uscate de soare. Nimeni nu mi-a spus că era opera comuniștilor, dar o știam. Am aflat că acele semne se numeau cruci încârligate și am înțeles, după tăcerea părinților, că erau dezonorante. Nu știu de ce, câteva zile, am simțit o rușine profundă de a locui într-o casă desemnată în acest fel. Mai cu seamă că, în ciuda răzuirii operate prompt, urmele reapăreau, din cauza grosimii lor, ca niște cicatrice. Am avut impresia că și familiei îi era rușine, că nu era perfectă.

În fiecare an, de sărbătoarea sfinților, o însoțeam pe mama la cimitir.

Înainte de război veneam aici în mașină, iar Kader ținea florile și pachetele. Mai târziu, aveam nevoie de peste o oră și schimbam mai multe tramvaie ca să ajungem în acei loc răpos aplecându-se spre Mediterana care acolo, departe de plajele golfulețului și din cauza coborârii abrupte a solului în mare, era deja adâncă, întunecată, misterioasă. O vedeai de peste tot prin trunchiurile și frunzișul negru al chiparoșilor ce mărgineau aleile. Miros tare al copacilor. Miros fad al crizantemelor. Miros marin. Miros de morți. Miros mineral al tuturor acelor dale de la nivelul solului asediind muntele până pe creastă unde era ridicată o bazilică închinată Sfintei Fecioare a Africii: Fecioară cu fața fină, mângălită cu un strat negru, aidoma negreselor de carnaval, îmbrăcată într-o mantie preoțească aurie, țeapănă, hieratică și ținându-și bebelușul pe brațu-i îndoit. Deși se înălțau cruci pe deasupra mormintelor și ornamente piramidale pe deasupra capetelor, totul era strivit între cerul imens și marea nesfârșită ce se întâlneau în depărtare.

În acest loc, ce forța pe oricine la a se gândi la dispariție, la necunoașterea destinului nostru, bătea un vânticel marin fericit, vesel, viu, care mirosea plăcut, care stârnea dorința de a dansa și de a iubi. Un aer de sărbătoare. Îndeosebi în acele zile ale sărbătoririi sfinților, datorită abundenței de flori, toaletelor vizitatoarelor și luminii magice a toamnei însoțite, acest anotimp de înviere după torida vară.

Ne cățărăm până la mormântul „nostru”, jumătate pantă, jumătate faleză, împovărate cu brațe de flori și cu ustensile de curățat ce se izbeau cu regularitate într-o găleată metalică, ritmându-ne ascensiunea.

Pe drum, mama îmi dădea amănunte despre morminte și mi le arăta pe cele care erau frumoase și pe cele care nu erau așa. Se oprea adeseori și-mi evidenția vulgaritatea ori distincția ce dusesese la construirea diferitelor monumente funerare pe care le întâlneam. Am aflat astfel repede că îngherașii de porțelan cu fundul mare, florile artificiale, cărțile din marmură, cu pagini false între care se incrustau fotografii în culori ale defuncților pomădați și ale defunctelor machiate, toate astea, pe care, în ceea ce mă privește, le găseam splendide, erau bune pentru „băcanii îmbogățiți”. Simplitatea în opulență, dimpotrivă, lespeda de marmură prețioasă cu o cruce fără ornamente, astea da, erau frumoase și discrete. O atrăgeau mult vechile morminte părăsite ale morților din vremea cuceririi, precum și mormintele săracilor. Moviliță de buruieni cu un pahar de muștar, conținând una sau două flori din celuloid, înfipt în pământ, ca în buricul descompus al cadavrului. Merita să te oprești și să te rogi. Lua din proviziile noastre câteva flori frumoase pe care le așeza ici și colo în necropola mizeriei. În fața locului pe care se aflau aceste sărace monumente funerare, spunea „Stau mai bine aici decât în altă parte.” Ceea ce eu traduceam prin: e preferabil să fii mort decât sărac. De unde și temerile adânci care mă răvășeau atunci când auzeam pe vreunul din familie zicând, în legătură cu o cheltuială substanțială: „Dacă se mai continuă așa vom merge să cerșim pe stradă.”

Dacă despre cei vii era în stare de reflecții dulci-acrișoare, uneori chiar șfichiuitoare, morții îi erau totdeauna obiectul unei atenții afectuoase. Exista o complicitate între ea și descompunere, un gust al morții pe care nu căuta să-l ascundă: camera îi era tapetată cu poze de morți, uneori fotografiați chiar pe patul de moarte. Când

își punea florile pe mormintele celor săraci avea un gest drăguț; ca atunci când îmi dădea o bomboană ori îmi ridica o șuviță de păr ce-mi cădea pe față.

Ajunse la mormântul nostru, care era cel mai simplu din tot cimitirul: o lespede mare din marmură rară, transparentă, fără cruce, fără nimic, doar cu un nume în stânga, cel al fetei ei și două date: nașterea și moartea (între cele două erau unsprezece luni de viață), îngenunchia, își punea mâna pe piatră ca pentru o mângâiere, plângea. Îi vorbea: „Draga mea, o să-ți fac un mormânt frumos, va fi cel mai frumos. Ți-am adus cele mai frumoase flori de la doamna Philippars, cele mai frumoase din Alger. Micuța mea dragă, fetița mea mică, dragostea mea, biata mea copilă.”

Treaba mea consta în a merge să caut apă. Căram de mai multe ori cu găleata. Drumul mergea de-a lungul osuarului: zid lung și înalt, împărțit în sute de căsuțe, fiecare avându-și propria etajeră pentru a permite să se așeze un ghiveci de flori ori un ex-voto în fașa despărțiturii. Știam că acolo se depuneau osemintele celor care nu aveau loc de veci pe durată nelimitată. Înțelesesem foarte bine că săracii, aceia cu movilițele de buruieni, erau cei care treceau, după câțiva ani, în aceste sertare. În timpul vieții, viermuiau prin cartiere de maghernițe, o dată morți, viermuiau prin osuar. Ca și ceilalți: în viață fiind, aveau vile, morți, aveau morminte doar pentru ei, fiecare familie bine separată de vecini. Era logic.

Oamenii stăteau la coadă cu vasele lor. Robinetul curgea încet, cu întreruperi și porniri bruște, stropind. Dacă-l deschideai mai mult, îți juca feste. Mai întâi, apa forma un frumos bulb transparent care începea să se bombeze, să se mărească, să se umfle. Apoi, prin eructații violente și repezi, izbucnea sub formă de um-

brelă, după aceea sub formă de soare și atunci improșca grupul de oameni care scoteau țipete și se dădeau înapoi cu frenezie. Alertat, paznicul sosea gâfâind, spunea că nu trebuie să atingi robinetul, că-l regla pentru ultima oară. După care, la fel ca un toreador ce-și pune banderile, cu mâinile în extremitatea brațelor, cu brațele în extremitatea umerilor, cu trupul curbat pentru a-și proteja burta, cu vârful picioarelor zvârlind totul cât mai departe posibil, micșora debitul robinetului ce reîncepea să stropească. Oamenii își ocupau iarăși locul din rând. Era lung. Pe măsură ce dimineața trecea, chiparoșii, încălziți de soare, miroseau mai puternic.

La întoarcere, cu găleata trăgându-mi de braț, o vedeam șlefuid piatra, lustruind-o, curățând-o, spălând-o. Frumoasele-i mâini îi erau înroșite de muncă. Fruntea îi era transpirată.

— Ce mult ai stat!

— E coadă la robinet.

— În fiecare an e la fel.

— Vrei să torn apa acum?

— Da, apoi mai aduci.

Apucam găleata cu o mână de margine, cu cealaltă de fund, și-i clătinam conținutul deasupra mormântului. Treaba asta producea la-nceput în aer și în soare un evantai lichid și irizat care, într-o secundă, se strivea pe marmură și se rostogolea antrenând rămășițele, praful, răzuielele, cu suplețea și forța valurilor uriașe care depășeau digul portului în zilele cu mare furtunoasă. În fine, apa se scurgea cuminte prin jgheaburile săpate în acest scop în josul lespezii. Piatra deja bine șlefuită în anumite locuri era strălucitoare.

Ea își relua treaba, iar eu o porneam iarăși după apă.

Cât lipseam, știam că plângea și că-i vorbea mai departe copilei. La început de tot, cu multă vreme în urmă, se pare că venea aici zilnic. Trecuseră de-acum șaisprezece-șaptesprezece ani de la moartea fetei. Nu mai era aceeași situație. Nu mai avea nevoie să vină tot atât de des deoarece, treptat, bebelușul mort se născuse din nou în ea și trăia acolo pentru totdeauna. Va fi până la moarte însărcinată cu el. Atunci, îmi închipuiam că se vor naște la nesfârșit, împreună, Una legănând-o pe cealaltă; plutitoare, fericite, zburdălnicind în Armonie, în parful câmpurilor aeriene de frezii unde s-ar zbengui măgari trandafirii, fluturi aurii și girafe de pluș. Ele ar râde, ar dormi, satisfăcute de iubirea reciprocă și constantă pe care și-ar oferi-o.

La cimitir, copilu-i nu mai era deci decât impozanta placă de marmură albă. În timpul discursurilor pe care i le ținea pietrei, i se întâmpla s-o strângă în brațe cu o tandrețe profundă. În acele clipe, aș fi vrut să fiu piatra și, prin extindere, să fiu moartă. În felul acesta m-ar iubi poate tot așa de mult ca pe fetița asta pe care n-o cunoscusem deloc și căreia îi semănam, pare-se, atât de puțin. Mă vedeam întinsă printre flori, fermecătoare, inertă, moartă, ea sărutându-mă în neștire.

Când, din cauza soarelui ajuns la zenit, piatra era de un alb și de o curățenie orbitoare, se apuca să așeze florile deasupra cu un gust desăvârșit. Știa totul despre culorile, formele, suplețea ori rigiditatea, despre esența florilor. Alcătuia o cruce mare, nebunească, frumoasă, îmbârligată sau cinstită, care o lua razna. O cruce e ceva simplu și, pe cât se pare, e mereu la fel, reprezintă intersecția a două drepte care se întretaie cel mai des în unghi drept, dar și catedrala din Chartres. Mama înălța catedrale vegetale pe mormântul propriei fetei.

Mă uitam la ce făcea și știam că se va strădui până va obține un aranjament delicat și puternic care ar fi în același timp expresia exactă a iubirii ei, a suferinței ei, a tandreței ei, a sufletului ei umplut de lipsă.

Familia spunea despre ea: „E o martiră.”

Toate aceste istorii urcau la suprafață, se orânduiau unele în raport cu celelalte, atrăgeau și alte istorii, mai vechi ori mai recente, mai scurte ori mai lungi, fleșuri sau părți din viață în mișcare desfășurându-se pe mai mulți ani.

Fetița care se reînsuflețea încet pe divanul doctorului era diferită de fetița pe care mi-o reaminteam din vremea bolii (adică, aproximativ, începând cu povestirea avortului ratat al mamei până la psihanaliză), una era supusă, plină de iubire pentru mama ei, pândindu-și în permanență propriile defecte și greșeli pentru a le corecta, a le respinge, fără vreo privire care să-i aparțină, lăsându-se ghidată în orice ocazie. Cealaltă fetiță avea, dimpotrivă, un ochi, și ce ochi! Un ochi care-și vedea cu limpezime, chiar cu duritate, mama și tot ce o înconjură. Își vedea mama punând-o să mănânce supa vomată, mama lăsându-se în voia vulgarității acelei biete bătrâne a lui Jehan Rictus, mama urlând pe scările din vila elvețiană, mama împingând mobilele în fața ușilor cu o îndârjire și o forță nebănuite, mama strângând în brațe piatra de la cimitir, mama exhibându-se în fața ei, o fetiță foarte mică, precum în fața unui public inevitabil subjugat. Un ochi ce era, mai cu seamă, sensibil la ceva-ul lăuntric, un ochi pe care acesta îl tulbura, un ochi care-l văzuse în interiorul mamei.

Nu oricine e sensibil la ceva-ul lăuntric. Acesta nu se recunoaște decât dacă e nebunie ori geniu. Între acești doi poli însă, când este el imaginație ori fantasmă, criză de

nervi ori aranjamente florale, tămăduitor ori medic, vrăjitor ori preot, actor ori posedat? Greu de știut. Eu știam (chit că eram inconștientă de această cunoaștere), nu mă încredeam în mama. A vrut să mă omoare, a dat greș, nu trebuia s-o ia de la capăt. Eram o persoană autoritară și lovită, ce nu accepta să meargă pe orice drum. Ce poate face o copilă, chiar autoritară, în fața unei adulte impetuoase, seducătoare, în ascuns nebună și care, pe deasupra, îi e mamă? Să-și disimuleze cât mai mult cu puțință penele de șoim, să se preschimbe în porumbiță, pentru a-și păstra adevărata natură. Jucasem jocul atât de devreme și un timp atât de îndelungat încât ajunsesem să uit de propria-mi plăcere a vânării, a cuceririi, a libertății. Credeam că sunt o supusă și eram o revoltată. Eram așa din naștere. Existam!

Încă nu înțelegeam pe de-a întregul sensul descoperirii mele. Știam numai că aveam un caracter personal și că nu era așa de comod. Înțelegeam și de ce dresajul fusese într-atât de crud și de intens. Aveam în mine o independență, un orgoliu, o curiozitate, un simț al dreptății și al plăcerii, care nu cadrau cu rolul ce-mi fusese rezervat în societatea familiei mele. Pentru a înăbuși toate acestea sau a nu lăsa să apară decât măsura acceptabilă, trebuia să se lovească tare și vreme îndelungată. Treaba fusese bine făcută. Singura parte rămasă intactă era simțul pentru ceva-ul lăuntric. În străfunduri, am știut mereu că mama era o bolnavă și, în centrul voluminoasei sfere a iubirii mele pentru ea, se afla o inimă nesimțitoare, umplută cu frică de ea și cu dispreț combinat cu orgoliu.

Acum, când aveam cunoștință de unele defecte ale mele eram în stare să mă apropii de ea cum n-o făcusem niciodată până atunci. Defectele mă apărau mai bine de-

cât virtutea. Nu-mi mai era teamă că sunt rănită, îmi serveau drept armură. O vedeam zbătându-se în propriile-i suferințe, o vedeam cu umflata-i burtă odioasă, acea încărcătură suplimentară, acea rușine târându-și-o azi și mâine, întreaga-i viață. O vedeam cum era la douăzeci și opt de ani, când m-am născut, cu tinerețea ei, cu părul-i blond-roșcat, ochii verzi, mâinile-i frumoase, pasiunea pe care o avea în suflet, cu nevoia de o dragoste mare, imensă, splendidă ca cerul, cu harul ei, cu talentul ei, șarmul, inteligența și cu acel blestemat embrion ce creștea, ce o aducea la o realitate detestată; ea, aceea femeie tânără care-și ratase viața, își irosise comorile. Căci religia îi era intransigentă: în caz de divorț, niciodată dragostea unui bărbat, niciodată brațe puternice pentru a o legăna, a o mângâia, niciodată pielea caldă a altuia lipită de pielea ei, niciodată buze răcoroase pentru a domoli focul ce o ardea. Niciodată! În plus, simțul pe care-l avea despre clasa din care făcea parte îi interzicea să-și câștige existența, să-și dezvolte spiritul dincolo de limitele acordate femeilor. Ar fi putut fi un chirurg genial, un arhitect inspirat... Interzis! Așa că, cel puțin să facă din această fată pe care o adusesese pe lume, această fată atât de diferită de cealaltă, prima, minunata, cea moartă, ceva extraordinar. Trebuia ca această copilă, candida cu obraji trandafirii, întrucât nu știuse să moară ca să-i placă, să devină ceea ce ea nu izbutise să devină: o sfântă, o eroină, cineva diferit de ceilalți. La fel ca zănele ce pun daruri în leagănele nou-născuților princiari, la naștere, mama îmi dăduse moartea și nebunia. De câte ori nu-mi întinsese o mână de ajutor, în copilărie, ca să-i împlinesc voința! Îi refuzasem de fiecare dată mâna întinsă ce m-ar fi dus totuși pe malul iubirii ei. Voiam s-o iubesc, dar în felul meu. Refuzam să intru în meandrele

macabre sau demente pe care mi le propunea. O văzusem de fiecare dată făcând gestul, iar eu mă refugiasem în spatele imbecilității, al docilității ori al smiorcăielilor, atitudinii care o exasperau și-i stârneau sarcasmele la adresa mea: „Ești o martiră obscură.” sau „Ești martira de la 24!” (căci locuiam la numărul 24 de pe stradă), o martiră rizibilă, ce mai! Când o decepționeam realmente prea mult, mă striga pe numele de familie, cel al tatălui, semnalându-mi astfel că nu aveam același sânge ca al ei, că eram un nimic. Pentru a-i plăcea, nu voiam să mă las prinsă într-o situație eroică, un fel de sinucidere religioasă, o sacrificare a mea care ar fi spălat-o de toate păcatele, i-ar fi satisfăcut insuportabila lipsă. Nu voiam pentru nimic în lume să fiu o Ioana d'Arc sau o Blanche de Castille¹⁶. Nu-mi mai rămânea atunci decât să mă turtesc precum o ploșniță. E ceea ce am făcut până la a deveni ploșniță.

Și-apoi, în evocarea acestor sfâșieri (eu vrând ca ea să se lase iubită în felul meu, ea vrând ca eu s-o iubesc într-al ei), în memoria vie a haosului care mi-a zdrobit copilăria, a revenit, strălucitoare ca un cristal de stâncă, și amintirea Armoniei. S-au reînsuflețit unele nopți pe divanul din fundătură. Nopți calde pe plajele Mediteranei, nopți reci în zăpada din Djurdjura. Nopți de Crăciun cu siguranță, sau de 14 iulie. De ce, cu excepția acestora, aș fi fost afară la ore atât de târzii? În repetate rânduri eram numai noi două în întuneric, sub un cer plin de stele,

¹⁶ Regină a Franței (Palencia 1188 – Paris 1252), soția lui Ludovic al VIII-lea. A fost regentă după moartea soțului (1226–1234) și în timpul celei de-a VII-a cruciade. A reprimat revolta marii nobilimi și a încheiat războiul contra albigenzilor prin tratatul din 1229. În perioada celei de-a VII-a cruciade, pune capăt răscoalei Ciobănașilor (Pastoureaux). (N. t.)

și-mi spunea care sunt constelațiile, mă puneă în legătură cu universul.

— Vezi steaua aceea?... Cea mai strălucitoare, acolo. E Luceafărul. Răsare primul. Se spune că el îi ghidează pe regii magi. Le vezi pe acelea. Uită-te bine. Ține-te după degetul meu. Sunt patru în dreptunghi și apoi trei în spate ca o coadă. E Ursa-Mare... O vezi?

Se asigura că am văzut în întunecime Carul-Mare și continua să-mi dea amănunte despre noapte.

— Iată Ursa-Mică. Și acel W acolo, îl vezi?... Îl vezi?... E Vega. Și ceața aceea pe-acolo, e Calea Lactee... Un grup de stele, există milioane și milioane dintr-astea...

Eram în picioare lângă ea. Mă ținea de mână. Îmi povestea despre distanțele uriașe care ne separau de aceste lumini, unele dintre ele fiind deja stinse, însă le mai percepeam razele reflectate într-atât de lung era drumul dintr-acolo spre noi. Îmi vorbea despre lună, despre soare, despre pământ, despre acea fantastică pavană pe care o dansau toți aștrii și noi împreună cu ei. Asta mă speria un pic și mă strângeam lângă ea, în parfumul ei, în căldura ei. Simțeam însă că exaltarea-i se potrivea cu măreția subiectului. Era o teamă benefică, o teamă exaltantă în mod normal. Găseam că e frumos universul acesta mare căruia aveam șansa să-i aparțin.

Ne înțelegeam bine în acele momente. De ce le uitasem?

Oare din cauza acelor clipe, pe tot parcursul vieții, până astăzi, reflecțiile m-au condus mereu la condiția mea: o particulă a universului? Oare din cauza armoniei acelor nopți de odinioară nu-mi mai accept existența decât în măsura în care o simt cosmică? Oare din cauza înțelegerii care exista pe-atunci între ea și mine nu sunt fericită decât dacă mă simt participând la un întreg?

XII

Întâlnirea cu cele dintâi defecte reale ale mele mi-a dat o siguranță pe care n-am avut-o vreodată. Îmi puneau în valoare calitățile pe care le descopeream deopotrivă, dar care mă interesau mai puțin. Calitățile nu mă ajutau să progrez decât atunci când le activau defectele. Acestea suprimau păcatul, acea pecete infamantă ce desemnează persoana rea, blamabilă, damnată. Defectele-i erau dinamice. Aveam profundul sentiment că o dată cunoscute îmi deveneau mijloace utile în propria-mi construcție. Nu se mai punea problema să le resping sau să le suprim, cu atât mai puțin să-mi fie rușine de ele, ci să le stăpânesc și, eventual, să le folosesc. Defectele îmi erau, într-un fel, calități.

Acum veneam în străduța înfundată așa cum, odinioară, mă duceam la universitate: ca să învăț. Voiam să știu totul.

Învinsesem rezistențe atât de puternice, încât nu mă mai temeam de a mă întâlni nas în nas cu mine. Angoasele dispăruseră complet. Puteam (și mai pot) să resimt simptomele fizice ale angoasei (transpirație, accelerarea ritmului cardiac, răcirea extremităților), însă teama nu

mai revenea. Aceste simptome îmi serveau acum să descopăr noi chei: inima-mi bate! De ce? De când? Ce s-a întâmplat în acel moment? Ce cuvânt m-a frapat, ce culoare, ce miros, ce ambianță, ce idee, ce zgomot? Îmi regăseam liniștea și-i aduceam doctorului spre analiză acea clipă când nu eram în stare s-o fac de una singură.

Deseori mi se întâmpla să mă împotmolesc, să nu-mi regăsesc sursa tulburării, să nu mă calmeze decât faptul de a ști că avea o sursă. Pe divan, cu ochii închiși, mă străduiam să descurc firele încâlcite. Nu mă mai excitam ca înainte, nu mă mai lăsam în voia mutismului ori a injuriilor al căror sens îl cunoșteam de-acum și despre care știam deci că erau la fel de elocvente ca și niște cuvinte calme, însă mai obositoare. Căutam destinderea, pacea, libertatea. Mă aflam în străduța înfundată ca să mă vindec în întregime. Lăsam să-mi vină imaginile, ideile, ce se stimulau unele pe altele și încercam să le exprim fără să fac vreo triere, fără să le aleg pe cele mai măgulitoare, sau pe cele mai inteligente, sau pe cele mai drăguțe, sau pe cele mai nostime, mai degrabă decât pe cele mediocre, josnice, urâte, proaste. Era greu, întrucât doctorul și cu mine alcătuiau un public teribil de perspicace și exigent, un soi de tribunal pentru teatrul umbrelor mele. Unele alunecau precum nisipul printre degete. Amândoi le simțeam acolo, foarte aproape, gata să-și facă apariția și totuși, în secunda în care credeam că le prindem, se evaporau, dispăreau în inconștientul pe care-l frecventau. Cuvintele-mi ne trădaseră. Trebuia luată de la capăt epuizanta muncă în care eram și spectatoare și actriță, în care doctorul era și spectator și regizor: un singur „și asta... asta la ce vă duce cu gândul?” de-al lui putea transforma totul, cu condiția să fi spus „asta”.

Așa mi-am descoperit cel mai mare defect, defectul care-mi animă cele mai mari calități, care-mi dă, când și când, o reală forță, ce face din mine persoana care sunt cu adevărat.

Mi se-ntâmpla, de câțva timp, să plâng pentru un da sau pentru un nu, fără să știu efectiv de ce, adeseori chiar considerând că aceste lacrimi erau deplasate, că uneori erau excesive. Avusesem o mare plăcere, e-adevărat, să-mi regăsesc lacrimile de care fusesem privată atâta amar de vreme. Căldura lor o simțeam ca pe o binefacere. Erau necesare, ca și toate lichidele calde de care corpul are nevoie ca să-și aline suferința sau dorința. Îmi aminteam de plăcerea pe care o aveam ori de câte ori, în perioada când nașteam, îmi rupseseră punga cu apă, lăsând astfel să mi se scurgă lichidul amniotic pe fese, pe coapse, pe bazin: o destindere, o blândețe, o siestă, înaintea de puternicele spasme ale nașterii.

Dar o dată cu lacrimile nu țâșnea numai simpla plăcere de a plânge. Simțeam că mai era și altceva. Ce? Obiceiul pur și simplu pe care-l căpătasem, copil fiind, de a mă refugia în smiorcăieli? Consolarea de a fi luată drept victimă? Nu mai eram o copilă, nici o victimă. Atunci ce? Mângâierea de a-mi pune toate eșecurile pe seama ingratitudinii celorlalți: nimeni nu mă iubește, astea mă apasă numai pe mine? Nu era adevărat. Nu știam să găsesc soluția acestei probleme. Nu știam de ce lacrimile îmi curgeau într-atât de mult. Plângeam până și la doctor, pentru că suna telefonul în timpul ședinței, sau pentru că-mi spunea că s-a terminat pe când divagațiile îmi erau în toi. Aveam un nod mare în gât și-mi lăsam picăturile calde să-mi acopere fața ca un delicios balsam dulce-amăru. Câteodată, chiar, hohote îmi zgâlțâiau umerii, cușca toracică, întreaga-mi carcasă.

Când începusem să mă aduc pe lume, să mă consider o persoană independentă, un individ, simțisem nevoia să am o mașină pentru a merge mai departe, mai repede. Eram nerăbdătoare să recuperez timpul pierdut, să văd totul, să cunosc totul. Cumpărasem deci, la un preț de câteva sute de franci, o mașină veche de doi cai putere. Mă simțeam bine la volan, capabilă și totodată protejată. Îmi devenise cea mai bună prietenă. Plângeam, cântam cu ea, îi vorbeam pe când o conduceam. Îmi făcea viața mai confortabilă și mai puțin obositoare. Locuiam într-un cartier mărginaș și grație automobilului nu mai trebuia să aștept pe peroanele de gară înghețate, nici să mă neliniștesc în privința ultimului metrou etc. Îi vorbeam adeseori doctorului despre înțelegerea mea cu această mașină, despre afecțiunea care mă lega de ea. În sfârșit, condusesem în loc să mă las condusă.

Într-o zi, înainte de a mă duce în străduța înfundată, îmi oprisem hodoroaga de căruță ruginită și deformată într-un loc unde staționarea era vizibil interzisă. Doar să merg undeva, să iau un pachet, dura două minute. Trebuie spus că mașina nu constituia o cheltuială suportabilă pentru bugetul meu decât în măsura în care nu aveam să-i fac reparații și nu mă alegeam cu vreo amenadă. O întrețineam deci cât se poate de bine și eram atentă să nu comit vreo infracțiune.

Alerg, iau pachetul în mare grabă, revin și văd un polițist foarte liniștit pe punctul de a-mi întocmi un proces verbal de contravenție. Mă îndrept spre el, deja gătită:

— Era în legătură cu munca mea. N-am stat nici cinci minute.

— Actele, vă rog.

I-am întins actele și în același timp am început să plâng ca un copil. O criză de plâns, hohote, sughituri,

imposibil să mă opresc. Polițistul îmi restituie actele cu aerul celui la care nu ține figura. Zbier încă și mai și.

— Plățiți amenda acum sau mai târziu?

— Mai târziu.

— Atunci, dați-i drumul. O să vă învețe minte să nu vă mai puneți mașina oriunde.

Sosesc la doctor într-o stare lamentabilă. Mă-ntind pe divan cu fața opărită de plâns, sugându-mi mucusii întrucât, ca din întâmplare, nu am batistă, trăgând încetșor pe nas, cu gâtul crispat de mă durea, rece ca piatra.

Încep să-mi relatez istorioara: staționarea interzisă, strada de traversat, pachetul de luat, doar câteva secunde și totuși polițistul se și afla acolo cu carnetul lui. Mă plâng că n-am un ban... Că mereu sunt luată drept țăp ispășitor... Că nu știu să mă fac iubită, că nu sunt atrăgătoare, că am un fizic neplăcut. Mama îmi spunea mereu: „Ești urâtă foc.” „Ai ochii ca niște găuri de molie.” „Ești prea cambrată, ai picioare prea mari, noroc că ai urechi drăguțe”.

Gātu-mi complet strâns mă face să sufăr. Impresie de a nu mai putea să-mi înghit saliva, de a respira greu. Mă-năbuș... Am doi-trei ani, sunt în copilărie, în camera de jocuri, împreună cu frate-meu. E iarnă, arde un foc de lemne în șemineu. Păpușile sunt înșiruite la rând pe rafturi de jur-împrejurul încăperii. Toată lumea îmi oferă păpuși de Crăciun sau de ziua mea. Este cel mai frumos cadou pentru o fetiță. Am toate mărimile și toate culorile, blonde, brune, roșcate, cu irisuri albastre sau cu irisuri cafeniu-închis. Nu mă joc niciodată cu ele. Nu-mi plac privirea lor tâmpă, părul fals, mâinile care nu li se închid niciodată, picioarele fără degete, corpul durduliu. Prefer jocurile și jucăriile băieților.

Lângă șemineu, într-un leagăn acoperit cu organdi, doarme păpușa pe care o detest cel mai mult. În fapt, este un prunc, adică e ca și fetele doar că n-are păr lung buclat pe cap și n-are rochie. Îl cheamă Philippe. Mama e cea care-mi găsește mereu nume pentru păpuși când îmi sunt oferite. Nu pricep de ce trebuie să dai nume de copii acestor obiecte, de ce trebuie să spui: „Se va numi Delphine, sau Catherine, sau Pierre, sau Jaques.”

Cu câteva zile în urmă i l-am dat pe Philippe fratelui meu, în mod oficial, de față cu Nany. De-acum încolo pruncul îi aparține. În rolul acesta am scăpat de el și, în același timp, am intrat în grațiile fratelui care e cu cinci ani mai mare ca mine și mă tachinează încontinuu. Mă sperie, mă ciupește, râde de mine, iar noaptea mă trezește ca să-l însoțesc la toaletă: îi e frică să se ducă să facă pipi pe întuneric. Mă amenință însă că-mi smulge tot părul, că mă pălmuieste și că-l cheamă pe vânzătorul de haine dacă spun că-i e frică de întuneric. Și-apoi, e iubit de mama. Sub pretextul că este foarte slab, îl corcolește, se preocupă întruna de sănătatea lui, de dispoziția în care se află.

Dintre toate jucăriile, preferata mea e o maimuță de pluș cu rotile. Are capul caraghios, ochi de sticlă de culoarea alunei, o coadă lungă, în sus, care i se mișcă atunci când o trag după mine. E plăcut s-o mângâi.

Dintr-o dată, frate-meu se enervează, vrea să-mi ia din mână o rachetă de ping-pong ce-i aparține dar cu care momentan mă joc eu. Nu vreau să i-o dau. Atunci, apucă maimuța de coadă și, printr-o mișcare rapidă a brațului, o zvârle drept în foc. Aproape simultan, dinspre șemineu vine un miros de lână arsă. Maimuța mea arde!

O reală rafală de furie mă scutură de parcă aș fi un copac, un seism pune stăpânire pe mine, mă cuprinde o

mânie ucigașă. Sunt neputincioasă în fața înălțimii și a forței fratelui, așa că mă năpustesc asupra pruncului, îl trag din leagăn și mă apuc să-l calc în picioare cât pot de tare. Vreau mai cu seamă să-i sfărâm capul, să-i zdrobesc fața, să nu mai rămână nimic. Mă îndârjesc în a-l distruge, a-l suprima, a-l uide.

Vine mama și-mi cârpește o pereche de palme, zdrene. Încep să urlu, să dau din picioare. Mama mă mai pălmuește o dată. Asta mă ațâță și mai mult, sunt turbată, vreau să mușc, să sfâșii, să sparg. O aud pe mama spunându-i lui Nany:

— Trebuie s-o punem sub duș, doar așa o să se calmeze.

Nu cred că mă vor pune sub duș. Chiar atunci când mă apucă strâns de mâini și mă duc spre baie, tot nu cred că-și vor pune proiectul în aplicare. Urlu și mai și, mă zbucium, mă zbat, îmi vreau maimuța. Îmi simt ca o adevărată tortură neputința de a le bate. Nu-i drept, n-am făcut nimic, nu merit tratamentul ăsta. E greșeala fratelui meu, vreau să-i fac rău, să mă răzbun.

Jetul de apă rece mă izbește drept în față, îmi taie respirația. Mama îmi ține capul, Nany mă împinge înainte trăgându-mi brațele la spate, fratele privește, la marginea căzii. Simt această situație ca fiind intolerabilă, inadmisibilă. Trebuie să înceteze. Pricep că toți trei sunt prea puternici în comparație cu mine și că n-am altceva de făcut pentru a opri apa care-mi cade în gură, în nas, pe gât, decât să încetez și să mă potolesc.

Pentru a pune capăt mâniei ce-mi țâșnește prin toți porii pielii, prin păr, prin degete, prin întreaga-mi ființă, fac un efort enorm. Din străfunduri îmi urcă o forță nemaipomenită ce-mi reține furia: voința; și o altă putere îmi vine în ajutor: disimularea. Toată energia îmi e

mobilizată ca să-mi înhaț violența, s-o întemnițez, s-o îngrop cât mai departe cu putință. Ca să izbutesc trebuie să mă concentrez într-atât că mi se face rău. Totul mă doare, dar mai ales gâtul, pe unde nimic nu trebuie să iasă.

Sunt acum în mijlocul căzii, udă learcă, dușul nu mai curge. Toți trei mă privesc în tăcere. Știu că nu voi mai fi într-o asemenea situație, gâtul îmi e strâns ca într-o menghină, urme de hohote refulate mă fac să respir sacadat. Lacrimile se revarsă încetîșor și-mi calmează fața arsă de furie.

Pe divanul din fundătură, plînsul mi s-a oprit. Îmi regăseam, stupefiată, violența.

Eu care propovăduiam nonviolența, eu care nu le dădusem copiilor mei nici o palmuță, eu care nu-i răspunsesem niciodată nedreptății ori autorității arbitrare decât prin tăcere sau prin lacrimi! Eu eram plină de violență, eram violența însăși, violența încarnată!

Adineauri, polițistului, în fața mașinii mele, i-aș fi rupt bucuroasă mutra și, când am înțeles că oricum îmi va da o amendă, gâtul mi s-a strâns, apoi s-a întărit ca un nod dureros. Au început să-mi curgă lacrimile pentru ca durerea să-mi fie suportabilă, îmi refulasem furia neștiind cel puțin că era în mine.

Această descoperire bruscă a proprie-mi violențe este, cred, momentul cel mai important al psihanalizei mele. Din această nouă lumină totul devenea mai coerent. Am avut certitudinea că această forță înăbușită, redusă la tăcere, înlănțuită, ce vuia permanent în mine ca o furtună, era cea mai bună hrană a ceva-ului lăuntric.

Mă minunam încă o dată de frumoasa și complicata organizare a minții ființelor umane. Întâlnirea-mi cu violența s-a produs când trebuia. N-aș fi suportat-o mai îna-

inte, n-aș fi fost în stare să mi-o asum. Cum de nu mă oprisem, în momentul când deslușisem halucinația, la faptul că fetița, pe care o mai vedeam ca un îngerăș, reacționase la o agresiune prin altă agresiune? Își lovise însă tatăl cu toată puterea ei până ce a fost făcută de rușine. Lecția nu-i fusese îndeajuns, câteva luni mai târziu trebuise să se recurgă la duș. Atunci pedeapsa se arătase suficient de tare pentru ca violența să fie sechestrată vreme de treizeci și cinci de ani!

În timpul adolescenței, violența îmi țâșnise iarăși de câteva ori. Nu știam însă că despre ea era vorba, mă credeam pradă unei crize de nervi pe care o simțeam urcându-mi în gât. În acel moment mă încuiam într-un loc și, singură, în mod rușinos, îmi rupeam hainele de pe mine ori spărgeam un obiect. Numai o dată mă surprinsese mama pe când zvârleam de perete un vas de argint. Răsese, apoi îmi spusese: „Când te vei mărita, o să-i dau viitorului tău soț acest vas ca să vadă ce frumos caracter are soția lui!”... Altă dată, apucasem o brățară grea și am trântit-o de peretele camerei cu o lovitură atât de puternică încât ochiurile i se imprimaseră în ipsos apo, ca un bumerang, brățara se întorsese lovindu-mă peste mână, rupându-mi probabil un os. Luni de zile îmi târâsem mâna suferindă fără să povestesc nimănui, ascunzându-i umflătura ca pe un semn rușinos.

După aceea, nimic în afară de calm, de o blândețe tristă.

Inconștientul meu își netezise deci bine drumul căci, de la explicarea halucinației până la dezvăluirea violenței, făcusem cunoștință cu o persoană care eram eu însămi și care nu era un înger. Avusesem vreme să mă deprind cu orgoliul, cu dorința-mi de independență și de autoritate, cu egocentrismul meu. Înțelesesem că aceste

trăsături de caracter puteau fi atât defecte cât și calități, după cum le manevram într-un fel sau altul. Erau ca niște cai sălbatici trăgându-și atelajul. De mine depindea să-i mân corect. Nu mă speriau, îi simțeam în mână.

Acum violența îmi venea ca un dar grozav și periculos, o armă redutabilă, cu incrustații de aur și sidef, pe care va trebui s-o manipulez cu cea mai mare prudență. Ardeam de nerăbdare să mă pun la încercare. Știam că voiam s-o folosesc numai pentru a construi, nu pentru a distruge.

O dată ce luam cunoștință de propria-mi violență, luam cunoștință și de propria-mi vitalitate, veselie, generozitate.

Eram aproape construită.

XIII

Pe măsură ce, în străduța înfundată, mi se construia echilibrul, în exterior viața mea căpăta deopotrivă un sens și o formă. Deveneam tot mai capabilă să stau de vorbă cu ceilalți, să-i ascult, să particip la reuniuni, să mă duc singură dintr-un loc într-altul...

Deoarece copiii nu-mi mai erau unicul punct de legătură cu realitatea, îi copleșeam mai puțin, îi creșteam mai bine, îi înțelegeam mai bine. La acea vreme construisem toți patru niște punți care duceau de la fiecare spre mine și de la mine spre fiecare. Presupuneam că boala mea, cu toate eforturile de a-i ține departe, îi atinsese pesemne, îi rănise poate. Cu cât tratamentul-mi avansa, cu atât îmi scădea încrederea în rolul tradițional al mamei. Așadar, am acceptat o poziție de observatoare, am încercat să-i privesc pe cât se putea de mult fără să intervin, mai cu seamă fără să mă înconjur de interdicții. Pentru ei, singurul punct fix, singurul indiciu de siguranță era prezența mea constantă în preajma lor, disponibilitatea-mi, în orice împrejurare. Mă simțeam (și mă simt încă) responsabilă de a-i fi adus pe lume, însă eram pe cale să

aflu că mai cu seamă nu trebuia să mă simt responsabilă de individualitatea lor. Ei nu erau eu, iar eu nu eram ei. Era necesar să fac cunoștință cu ei, după cum era necesar ca și ei să mă cunoască pe mine. Această preocupare mă acapara, aveam impresia că și în privința asta pierdusem timp, cel mare avea acum aproape zece ani.

În afară de această treabă, noaptea și dimineața foarte devreme, scriam. Aveam un carnețel și scriam acolo. Când acest carnet s-a umplut, am luat altul. În cursul zilei le ascundeam sub saltea. Când, seara, închideam ușa camerei mele, le regăseam cu o bucurie de parcă ar fi fost un amant frumos, foarte nou.

Totul se petrecea simplu, ușor. Nici nu mă gândeam că scriu. Îmi luam creionul, carnețelul și mă lăsam în voia divagării. Nu la fel ca pe divanul din străduța înfundată. Divagațiile din carnețele erau compuse din aspecte ale vieții mele pe care le ordonam după plac, mă duceam unde voiam, trăiam clipe pe care nu le trăisem, dar pe care mi le imaginam, nu eram ținută în frâu de adevăr, cum se întâmpla la doctor. Mă simțeam mai liberă ca niciodată.

Apoi, într-o zi, o dată cu mașina de scris, am început să-mi transcriu carnetele de foi pe hârtie. Nu știam de ce o fac.

Mi-am găsit slujba (care consta în a scrie texte de publicitate) grație diplomelor. E-adevărat că știam să construiesc fraze corecte și că stăpâneam bine gramatica pentru că o predasem câțiva ani mai înainte de a mă îmbolnăvi grav. Pentru mine, să scriu însemna următoarele: să transcriu corect în cuvinte, după regulile riguroase ale gramaticii, lămuririle și informațiile care-mi erau transmise. A progresa în acest domeniu consta în a-mi îmbogăți cât puteam de mult vocabularul și a învăța Grevis-

se-ul¹⁷ aproape pe dinafară. Îndrăgeam această carte, al cărei titlu desuet, *le Bon Usage*, îmi părea o garanție a laturii serioase și decente din iubirea mea pentru el. Așa cum, în copilărie, îmi plăcea să spun că citesc *Fetițele model*. În Grevisse există multe uși deschise spre libertate și fantezie, multe aruncături de ochi complice, semne de înțelegere secretă, spre cei care nu se închid în ortodoxia unei limbi moarte și unei gramatici strict încorsetate. Consideram totuși că acestei căi de evadare nu erau pentru mine, că le erau rezervate scriitorilor. Aveam față de cărți un prea mare respect, o excesivă venerație chiar, pentru a-mi imagina că pot să scriu vreuna. Cărți precum *Doamna Bovary*, *Dialogurile* lui Platon, romanele și eseurile lui Sartre, cele ale lui Julien Gracq, unele cărți de americani și de ruși, toate arseseră aidoma focurilor aprinse de sărbători ca semn de bucurie, în noaptea adolescenței mele și a anilor de studii. După ce le citisem transpirând, lacom, le închisesem cu un sentiment de sfâșiere. Aș mai fi vrut să rămân printre paginile lor, protejată de propria lor forță, libertate, frumusețe, de curajul lor.

Însuși faptul de a scrie îmi părea un act important de care nu eram demnă. Nu-mi venise niciodată în minte pretenția de a scrie. Absolut niciodată. Niciodată nu ieșise din mâna-mi dreaptă, înarmată cu un toc, vreun poem, vreo notă, vreo schiță de jurnal ori de povestire.

Foile pe care le acopeream cu semnele tipografice ale mașinii de scris, ce erau ele? Nu știam și nu căutam să știu. Simțeam, făcând-o, o satisfacție importantă, asta-i tot.

¹⁷ Maurice Grevisse; gramatician belgian (1895–1980), a cărui lucrare *le Bon Usage* (1936) se fundamentează pe observarea francezei scrise. (N. t.)

În acel an, Crăciunul a venit cu Jean-Pierre care debarca din America de Nord. Pentru copii, era o sărbătoare. Țineam ca tatăl lor, cu toate că lipsea, să facă parte din viața lor cotidiană. Dacă nu era prezent se întâmpla pentru că meseria îl chema altundeva, precum marinarii, comis-voiajorii, exploratorii; însă portul lui de ataș eram noi. Nimic nu trebuia să fie anormal în faptul că nu se afla aici. Le vorbeam în fiecare zi de el, despre cum ar fi reacționat la fiecare eveniment din viața noastră. Le povesteam întâmplări de-ale tatălui lor, așa cum alții povestesc întâmplări despre cow-boy și despre indieni. Îmi alcătuiam un repertoriu inspirat din copilăria și tinerețea lui Jean-Pierre, inspirat de asemenea din ținutul unde se născuse: Nordul, mina, minierii, burnița și funinginea. „Mamă, povestește-ne când tata a zis că... Când tata s-a dus la... Când bunicul a coborât în mină... Când tata își repara motocicleta... etc.” Devenise astfel cel mai important personaj din familie. Cu atât mai important cu cât atunci când trecea pe aici o făcea totdeauna doar pentru câteva zile, în cursul cărora se consacra în întregime copiilor. Atunci era tot numai răbdare, tot numai curiozitate, tot numai indulgență, tot numai fantezie. Copiii îl venerau și era bine să fie așa. N-aș fi vrut pentru nimic în lume să aibă, ca mine, o copilărie fără tată.

Cât despre noi doi, lucrurile stăteau altfel. Trecerile lui Jean-Pierre erau momente jenante. Boala mea căsca-se o prăpastie pe care o credeam, fără să ne-o fi spus, imposibil de acoperit. Neînțelegerea era cu atât mai profundă cu cât se considera în parte responsabil de tulburările mele, ceea ce-l culpabiliza și, totodată, îi dădea o impresie de eșec. Impresie întărită de faptul că, fiind eu însămi incapabilă să spun de ce sufeream și ce mă făcea să sufăr, aveam tendința să-l acuz că mă face să duc o

viață neplăcută. În fapt, de când mă căsătorisem ceva-ul lăuntric se umflase într-atât, încât finalmente năpădise totul. Se hrănise cu nașterile mele, cu lunile de alăptare, cu oboseala cotidiană în care trăiește o femeie tânără ce are trei copii, o meserie, o casă, un soț. În starea de inconștiență în care mă aflu, nu puteam vedea mai departe de vârful nasului și, când îmi urcam o privire asupra trecutului, ajungeam la concluzia că eram bolnavă din momentul în care începusem să trăiesc împreună cu Jean-Pierre, că el era acela care mă făcuse să mă îmbolnăvesc. Dar aceste reflecții erau trăite separat, nu comunicam, evoluam departe unul de celălalt. Viața noastră în doi era o înfrângere. Avusesem de dus amândoi o luptă și o pierdusem deși, în aparență, nu se vedea. Copiii ne erau un motiv de interes și de dragoste suficient de mare pentru ca, pe durata celor câteva zile de reunire, să avem aerul unui cuplu fericit.

Mi-era foarte frică de divorț, foarte frică să nu iau drumul mamei, să nu cumva să-mi îndrept copiii spre ce mă îndreptase ea pe mine. Îmi părea că divorțul ne-ar fi separat în mod dramatic, pe când miile de kilometri dintre noi nu erau resimțiți dramatic nici de copii, nici de mine. Așa, n-am avut niciodată impresia că-mi cresc singură copiii, cu toate că materialmente mă îngrijeam singură de ei, cu toate că nu existam decât eu în preajma lor.

Jean-Pierre vorbise numai o dată despre divorț. Cu mult timp în urmă, în vremea în care începeam să sângerez anormal. După câteva luni, eram cu totul în voia ceva-ului lăuntric.

Asta se întâmpla în Portugalia, unde eram amândoi profesori la liceul francez. Tocmai mi se născuse al treia copil. N-am nici o amintire despre fizionomia oamenilor,

nici despre configurația locurilor în care am stat. Eram de-acum în universul ceva-ului lăuntric. Trăiam ca un automat într-un fel de coșmar vag din care mă scoteau crizele de groază inexplicabilă. Spaimă de nimic, spaimă de tot. O pastilă mă făcea să recad în letargie, în ceață. Lup-tam ca să par normală. Mă duceam la liceu, îmi țineam orele, mă întorceam, mă îngrijeam de copii, de casă. Nu vorbeam. Asta nu era nici plăcut, nici neplăcut, nici ușor, nici greu. Timpul nu mai exista. Nu-mi trăiam viața pe care aveam aerul c-o trăiesc. Înăuntrul meu eram confruntată cu incomprehensibilul, cu absurdul. În realitate, apărea numai, sfâșietoare, impresia că mă alienam, că mă îndepărtam de ceilalți. Mă duceam cu gândul la acele rachete care sunt trimise spre lună cu o viteză amețitoare și care decolează totuși încet, stângaci, aproape ezitând, de parcă plecarea le-ar fi o suferință. Simțeam că sunt în plină suferință și că la un moment dat o să fiu zvârlită cu o iuțeală dementă în afara lumii. Făceam totul ca să rămân în realitatea celorlalți, iar acest permanent efort mă epuiza.

Ca să am aerul că sunt ca toată lumea, hotărâsem să organizez o mare petrecere în cinstea fetelor mele, una care tocmai se născuse, cealaltă care avea să împlinească doi ani. Invitasem mulți copii la o gustare și-i rugasem pe părinți și alți prieteni să vină după ei și să rămână să bea ceva. Invitasem absolut toate cunoștințele. Marea „recepție”, ce mai, de parcă voiam să mă grăbesc pentru a înlătura fatalitatea. Aveam să fiu tânăra femeie-model, demnă de mama, totul va fi perfect: argintăria va străluci, fețele de masă vor fi apretate, bucătăria va răspândi un miros plăcut de prăjituri, peste tot vor fi flori, casa va străluci de la lustrul de ceară. Jean-Pierre și cu mine ne vom primi invitații înconju-

rați de copiii noștri. Voi fi exorcizată. O asemenea petrecere cerea zile în șir de muncă, mă avântasem în acțiune ca într-un atac.

Totul a decurs perfect. Aveam o rochie de mătase roz, bufetul (numai cu preparate de casă) era delicios, conținea tocmai ce trebuia pentru un lux discret, o frumusețe delicată, o veselie distinsă, simplitate, rafinament. Fusesse un tur de forță din partea mea, făcusem un act de bravură. Eram una din acele minunate micuțe femei tinere care, eroic, își riscă viața pentru a se perpetua tradițiile clasei lor.

Când am închis ușa după ultimul invitat, m-am prăbușit. Nu mai puteam, niciodată nu fusesem pusă la o încercare atât de dură! Trebuise să apelez la întreaga-mi educație ca să fac față, să rămân zâmbitoare și să fiu atentă la distracția musafirilor. Căci Jean-Pierre nu venise, iar absența lui otrăvise în mod insidios reuniunea. Plecase de dimineață la liceu și de atunci nu-l mai văzusem. La început, am fost întrebată unde este și răspunseseam cu aplomb că o să sosească dintr-un moment în altul. După aceea, n-am mai fost întrebată, iar invitații au plecat mai devreme decât prevăzusem.

Spectacolul casei răvășite de petrecere era oglinda minții mele: voisem să ies din dezordine și mă găseam, dimpotrivă, într-o dezordine încă și mai mare.

Jean-Pierre s-a întors târziu. L-am auzit deschizând ușa, urcând scările și îndreptându-se direct spre camera noastră. Casa era mare, s-ar fi putut duce să doarmă într-o altă încăpere, să evite înfruntarea, nu m-aș fi dus să-l caut. În loc de asta, era aici, în picioare, lângă pat. Mă privea. Vedea că plânsesem mult. Tăcea. Îmi examina corpul chircit sub cearșaf. Poate își imagina sângele care, încă de pe atunci, ne determinase să consultăm toți me-

rați de copiii noștri. Voi fi exorcizată. O asemenea petrecere cerea zile în șir de muncă, mă avântasem în acțiune ca într-un atac.

Totul a decurs perfect. Aveam o rochie de mătase roz, bufetul (numai cu preparate de casă) era delicios, conținerea tocmai ce trebuia pentru un lux discret, o frumusețe delicată, o veselie distinsă, simplitate, rafinament. Fusesse un tur de forță din partea mea, făcusem un act de bravură. Eram una din acele minunate micuțe femei tinere care, eroic, își riscă viața pentru a se perpetua tradițiile clasei lor.

Când am închis ușa după ultimul invitat, m-am prăbușit. Nu mai puteam, niciodată nu fusesem pusă la o încercare atât de dură! Trebuise să apelez la întreaga-mi educație ca să fac față, să rămân zâmbitoare și să fiu atentă la distracția musafirilor. Căci Jean-Pierre nu venise, iar absența lui otrăvise în mod insidios reuniunea. Plecase de dimineață la liceu și de atunci nu-l mai văzusem. La început, am fost întrebată unde este și răspunseseam cu aplomb că o să sosească dintr-un moment în altul. După aceea, n-am mai fost întrebată, iar invitații au plecat mai devreme decât prevăzusem.

Spectacolul casei răvășite de petrecere era oglinda minții mele: voisem să ies din dezordine și mă găseam, dimpotrivă, într-o dezordine încă și mai mare.

Jean-Pierre s-a întors târziu. L-am auzit deschizând ușa, urcând scările și îndreptându-se direct spre camera noastră. Casa era mare, s-ar fi putut duce să doarmă într-o altă încăpere, să evite înfruntarea, nu m-aș fi dus să-l caut. În loc de asta, era aici, în picioare, lângă pat. Mă privea. Vedea că plânsesem mult. Tăcea. Îmi examina corpul chircit sub cearșaf. Poate își imagina sângele care, încă de pe atunci, ne determinase să consultăm toți me-

dicii din oraș: o zdreanță umană. În ochi avea dispreț, dezgust și iritare.

— M-am săturat să te tot văd bolnavă, te plângi întruna.

— Exact azi organizasem o petrecere...

— Petrecere! Un carnaval de imbecili gătiți de sărbătoare!

— Ambasadorul a spus că locuința e foarte frumoasă, copiii, foarte frumoși... S-a mirat că nu te-a văzut...

— Nu-mi pasă de ambasador! Pricepi? Nu-mi pasă. Vreau să divorțez. Vreau să renunț la tot. M-am săturat, nu sunt capabil să te fac fericită, tu nu ești capabilă să mă faci fericit. Sunt tânăr, nu vreau să mă-ngrop cu tine. Vreau să mă car. Vreau să divorțez.

— Nu, să nu divorțăm!

Mă speria. El, atât de ponderat, atât de calm, atât de rezonabil, îl simțeam nemairezistând, hotărât să termine. Iar eu nu puteam concepe să mă despart de el. Totuși, aproape că nu-i mai eram soție, el nu-mi era prieten, însă nu puteam să divorțez, ceva foarte puternic mă împingea să-i stau în preajmă, să mă agăț de el.

Am avut impresia că-mi simțise elanul inexplicabil și-l impresionase. S-a așezat pe pat, în lumina lămpii mele. Stătea fără să spună nimic. Pe pielea-i foarte bronzată a brațelor am văzut urmele albe pe care le lasă picăturile de apă de mare când se zvântă, cristale de sare agățate de gene îi compuneau cununițe în jurul frumoșilor ochi limpezi.

— Ți-ai petrecut ziua la plajă?

— Da.

— În dune?

— Da.

— Cu o femeie?

— Da... Cu o femeie care trăiește, o femeie care mă iubește.

Am simțit apărând gelozia și crescând amărăciunea. Cred că ochii-mi pe care-i privea erau lacuri de durere.

A crezut că ideea acelei femei e ceea ce mă rănea. Însă se înșela. Mă tulbura să-mi imaginez plăcerea pe care o avusese de a intra în valuri, de a înota în larg, de a se usca la soare, de a simți nisipul sub picioarele-i goale. Eu îi făcusem cunoștință cu marea, cu plaja, cu vântul cald, cu libertatea corpului ce se dăruiește apei, se lasă mângâiat și dus de ea. Venea dintr-un ținut rece, unde oceanul e un teren de sport, eu veneam dintr-un ținut cald, unde acesta e voluptate.

Imaginea lui Jean-Pierre în valuri îmi crăpa capul. Îmi indica mai bine decât orice alt semn substanțiala distanță ce exista acum între ceilalți și mine: nu mai puteam înota, nici să alerg pe nisipul jilav. Eram o infirmă, nu trebuia să mă lase singură cu copiii.

Perceperea corpului său, pe care apa îl făcuse foarte strălucitor, mă aducea cu cruzime în fața propriului meu corp: greoi, neîngrijit, flasc, sâni umflați de lapte, pântecul deformat.

— Nu, să nu divorțăm.

N-am divorțat, dar a acceptat o slujbă foarte departe de mine.

Știa că fac psihanaliză, vedea că mi-era mai bine, era mulțumit. Însă când venea, îmi era greu să-i vorbesc. Atâția ani trăindu-ne separat viețile! Atâtea înșelătorii secrete, atâtea acțiuni ce nu fuseseră împărtășite! Imposibil să regăsesc acea cale a încrederii, a simplității.

Totuși, de data aceea, în prima dimineață de după sosire, i-am spus:

— Știi, noaptea, de câtva timp, scriu.

— Scrii ce?

— Nu știu. S-au adunat o mulțime de pagini.

— Vrei să le citesc?

— Dacă vrei... Nu știu de ce îți vorbesc de treaba asta.

— Arată-mi.

M-am dus să-mi caut paginile sub saltea.

— Le ascunzi? De ce?

— Nu știu. Nu le ascund.

— Dă-mi.

Locuiam la periferie, într-un mic imobil cu pretenție „rezidențială”. Camera mea era un cub de beton alb, având rafturi pe care se îngrămădeau cărți și dosare și o saltea așezată direct pe podea. Fereastra dădea spre un copac și spre cer. Așa puteam vedea succedându-se anotimpurile în Franța. Priveam curioasă subtilitățile și șovăielile naturii europene, toamna ce-și scotea nasul încă de la mijlocul lui august, primăvara ce lucra asupra ramurilor îndoite încă de la jumătatea lui februarie. În țara mea, anotimpurile se instalau în câteva zile, explodau.

Casa era liniștită, copiii se jucau afară, Jean-Pierre se așezase într-o parte ca să-mi citească paginile, îndesase perna de perete și-și ridicase cearșaful pe spate. Eu, alături, aveam de gând să ațipesc.

Faptul că eram întinsă pe spate cu ochii închiși, ca la doctor, mă făcea să mă gândesc la acele pagini cum n-o făcusem niciodată... În fond, n-ar fi trebuit să i le dau să le citească... O amintire stânjenitoare îmi devenea conștientă, mi se învârtea în cap, pleca, venea, jenantă, neputând explica de ce mă jena.

Cu câteva luni în urmă avusesem de redactat un text publicitar pentru o cooperativă de lapte. Îl întâlnisem la

birou pe directorul acelei cooperative care, de față cu toată echipa de redactare, declarase:

— Cel mai bine ar fi să veniți să vizitați uzina. Vă va spune mai multe decât informațiile pe care vi le-am adus.

Toată lumea hotărâse că era, într-adevăr, cea mai bună soluție, fusesem obligată să accept. Nu-și dădeau seama ce însemna asta pentru mine! Nu știau în ce labirint trăiam eu. Era perioada în care, cu mare greutate, reîncepeam să-i vorbesc doctorului, să-mi descopăr defectele. Când și când, teama se mai ținea încă scai de mine. Or, acea uzină se afla în marele cartier din nordul Parisului. Voi izbuti să străbat singură zona aceea de mizerie și de tristețe în care marile blocuri moderne se ridicau în înaltul cerului? Pe de altă parte, aveam o repulsie totală față de lapte, de mirosul laptelui, de gustul laptelui, de aspectul laptelui. Nu puteam să le-o spun, și cu atât mai puțin puteam să le spun că era posibil ca ceva-ul lăuntric să mă apuce strâns, să mă facă să alerg, să mă facă să transpir, să mă facă să gâfâi. Nu puteam totuși refuza. Slujba era un element esențial al echilibrului meu. Cum, altfel, aș fi putut trăi și plăti doctorul?

M-am dus la uzină și totul a decurs foarte bine. Eram atât de mulțumită că-mi învinsesem frica încât, din entuziasm, redactasem un text în care comparam uzina (care avea formă de U) cu o persoană, un fel de prestidigitator ce ar înghiți camioane-cisterne și le-ar preschimba miraculos în borcănele de iaurt și de chefir, în ambalaje pentru lapte de forma bomboanei și în sticle de lapte... În munca pe care o făceam nu dădusem niciodată dovadă de o asemenea fantezie... Puteam eu să-mi permit așa ceva? Mai înainte de a arăta foile conducerii,

descămate sub un cer cenușiu și alb, apoi am închis ochii, ceea ce m-a făcut să simt încă și mai bine liniștea și nemișcarea trupurilor noastre. Când și când, zgomotul unei pagini pe care o lăsa jos ca sa ia alta: cele două fâsăituri, nimic altceva în cameră.

Dacă l-ar interesa cât de cât, s-ar manifesta, ar face un comentariu. Știam că Jean-Pierre e un om tăcut, foarte discret, care nu agreează exhibițiile gălăgioase, și totuși! ... Nu, dacă rămânea într-atât de mut înseamnă că nu-i plăcea... Asta-i situația, nu era grav.

Deschid ochii, văd cearșaful ce-mi vine din vârful picioarelor până la bărbie și se arcuiește la mijloc până a-mi atinge abdomenul. Bate. Cearșaful bate, tresare foarte puțin însă regulat și repede. Bate în ritmul inimii mele... E grav că Jean-Pierre citește aceste pagini... Îmi dau seama că sunt importante, că ele conțin un elan fundamental al spiritului meu... Chiar sunt ce-am făcut mai important în întreaga-mi viață...

Ar fi trebuit să reflectez mai înainte, să mă opresc la faptul că scriam, că povesteam o istorie unei bucăți de hârtie. Ar fi trebuit să-i vorbesc doctorului despre asta. Ar trebui totuși să-ncep să știu că lucrurile nu se fac din întâmplare, mai cu seamă acest gen de lucruri... Să-i dau paginile astea lui Jean-Pierre, tocmai lui, care analiza cu atâta inteligență și intuiție textele pe care le citea, el care ne cunoștea limba (datorită concursului său de agregat în gramatică) atât de profund, era aproape îndrăgostit de ea! Făcusem o nebunie! Era ca și cum îmi ardeam rândurile scrise, ca și cum le distrugeam, chiar în momentul în care deveneam conștientă de importanța pe care o aveau pentru mine.

Jean-Pierre căpătase obiceiul de a-mi vorbi ca unei bolnave, ca unei fragile, unei copile mari ce nu supor-

tă șocurile, căreia nu i te puteai adresa deschis. Ca să-și îndulcească părerea se va folosi de cuvinte ce m-ar răni mai mult decât critica neplăcută pe care ar fi trebuit să mi-o facă în mod normal. Nu știa cine devenisem, nu-i spusese, îl văzusem atât de puțin... Acum, cu aceste file a căror pretenție ridicolă tocmai o descoperisem, pierdeam ultimele șanse de a mă apropia de el. Ele vor încurca totul. Nu mă va înțelege, nu mă va crede.

S-a clintit un pic. A durat mult până s-a întors spre mine. Nu îndrăzneam să-l privesc, mă prefăceam pe mai departe că dorm. În cele din urmă, m-am întors și eu spre el. Ochii îi erau plini de lacrimi! Să plângă Jean-Pierre, dar de ce? Nu voia oare să-mi facă vreun rău? Mă compătimea?

Mă privea intens. În priviri îi era tandrețe, surpriză, precum și reținere, ca atunci când te uiți la cineva pe care nu-l cunoști. Apoi a întins mâna și și-a așezat-o încetșor pe umărul meu.

— E bine, e grozav, e o carte. Scrii chiar o carte frumoasă.

Două lacrimi îi trecuseră de barajul pleoapelor și i se rostogoleau pe obraji, nereținute, prețioase.

Ochi frumoși, lacrimi frumoase! Albastru frumos, verde frumos, auriu frumos. În sfârșit! În sfârșit!

Fericirea există! O știam, totdeauna am știut-o. Fericirea limpede, simplă, deplină. Fericirea căreia îi rezervasem un loc important în centrul persoanei mele și care se instalase dintr-o dată, după atâția ani. Peste treizeci de ani petrecuți în așteptarea ei.

Se apropiase de mine. Își strecurase celălalt braț pe sub gâtul meu. Mă mângâia.

— Cât ești de schimbată. Mă intimidezi, cine ești?

Eram prea emoționată, nu-mi găseam cuvintele să vorbesc. Îi spuneam, cu pupilele-mi închise la culoare, tot atât de închise pe cât erau ale lui de deschise, că doream să iubesc și să fiu iubită, că doream să râd și să construiesc, că eram cu totul alta.

Mă strângea lângă el. Îmi săruta pleoapele, fruntea, pereții laterali ai nărilor, colțul buzelor, marginile urechilor. Îi simțeam abdomenul plat, picioarele mușchiuloase.

— Ascultă, nu știu ce m-a apucat, sunt îndrăgostit de femeia care a scris aceste pagini.

Vino, să ne privim unul pe altul, nu mă slăbi din ochi. Vom intra în valuri. Știu un loc cu nisip alb, unde n-o să te rănești, unde nu va trebui decât să te lași liber. Amintește-ți, dragul meu, frumosul meu, că marea e bună dacă nu ți-e frică de ea. Nu vrea decât să te atingă ușor, să te mângâie, să te ducă, să te legene, îngăduie-i s-o facă și o să-ți mai placă. Altminteri, te va speria.

Agăță-te de spumă. Simți sub picioare nisipul cum fuge o dată cu valul? Fugi împreună cu el! Acum lasă-ți spatele în voia curentului. Hop, săritura! Scufundă-te, scufundă-te! Lasă-te frământat, lasă-te masat de apă!

După ce trecem de valuri vom înota în larg. Te rog, nu mă scăpa din ochi!

— Unele fraze pe care le-ai scris mă tulbură, pentru că sunt frumoase și, totodată, pentru că n-o cunosc pe cea care le-a scris. Tu ești, totuși.

Taci, nu vorbești, mării nu-i place să nu i se dea atenție. Să înotăm. Întinde-ți brațele și picioarele. Relaxează-ți umerii și soldurile, lasă-ți membrele să miște și să bată apa, regulat, încet, liber. Simți că devii delfin? Simți de-a lungul corpului mângâierile apei dându-i forma unui fus?

Când vom obosi, te vei întoarce pe spate, ne vom întinde pe mare și vom închide ochii pentru ca soarele să nu-i ardă. Vom sta o vreme așa, în transparența roșie a pleoapelor, purtați de apă ca de o doică cu sâni fragezi și delicați.

Apoi vom plonja, cu mișcări ample din șale, înspre adâncuri, înspre algele ale căror degete lungi, lunecoase, ne vor mângâia abdomenul și coapsele, fața și pieptul, și spatele, până ce ni se va tăia respirația.

După aceea, vom urca binișor spre bancul de nisip argintiu de la suprafață. Din brațe, din picioare și de pe buze ne vor ieși bule de bucurie, vor urca ciorchine, mai iute ca noi, pentru a da de veste stâncilor, plajei și cerului că ne facem apariția.

Din acea zi, Jean-Pierre și cu mine începusem să fim un întreg. Ne-am hrănit din propriile diferențe. Ne-am comparat viețile fără să ni le criticăm vreodată, împărțindu-ne egal bucățile cele mai bune. Ori de câte ori ne întâlneam, eram încărcăți cu o pradă heteroclită, pe care o inventariam împreună cu de-amănuntul. Această reunire a două existențe ne este o comoară inestimabilă, un delicios festin de care nu ajungem să ne săturăm.

Astfel, primele mele pagini au avut cel puțin meritul de a fi suscitât prima dintre conversațiile noastre, acelea în care dăm totul pe față, în care ne destăinuim dorințele, obstacolele, visele. Aceste conversații erau inițial alimentate numai de acele dezvăluiri pe care le făceam eu grație analizei. Evoluția îmi era atât de spectaculoasă, încât Jean-Pierre era fascinat. Treptat, a început să se schimbe el însuși. Descoperirile pe care le facem separat ne alimentează fără-ncetare moara pe care o găsesc mare și solidă și care se învâртеște repede.

Când mi-am terminat primul manuscris, l-am depus la un editor căruia îi fusesem recomandată. După șase zile am semnat primul meu contract, cu un domn în vârstă, foarte amabil și foarte cunoscut, al cărui nume era strâns legat de lumea cărților. Îmi vorbea foarte serios despre manuscris, despre calitățile lui. Nu-mi reveneam. Nu-mi venea să-mi cred nici ochilor, nici urechilor. Nu-ndrăzneam să-l privesc. Și de-ar fi știut că se adresa nebunei! Nu puteam să nu mă mai gândesc la ea. Mi-o imaginam așa cum era, nu cu multă vreme în urmă, goală, așezată în propriu-i sânge, încovrigată în întunericul din baie, între bideu și cadă, tremurândă, nădușită, incapabilă să trăiască.

Te-am tras de-acolo, soro dragă, te-am tras de-acolo!

Asta ținea de miracol, de basm, de vrăjitorie. Viața îmi era cu totul schimbată. Nu numai că descoperisem mijlocul de a mă exprima, îmi găsisem de una singură drumul care mă îndepărta de familie, de mediul meu, permițându-mi astfel să-mi construiesc un univers ce-mi era propriu.

XIV

Cei care o cunoscuseră pe nebună o uitaseră, până și Jean-Pierre uitase de ea. Cartea o măturase pe sărmana femeie de parcă n-ar fi atârnat mai greu ca o frunză de toamnă. Doar doctorul și cu mine știam că tot mai exista într-un ungher al minții mele. Când și când, se agita într-un fel inexplicabil, îmi vâra capul între umeri, îmi crispa pumnii, o transpirație cu miros puternic îmi picura de la subsuori. Dar ce-o avea? Ce o trezea iarăși? De unde-mi venea neliniștea, apăsarea asta?

Nu mă mai duceam decât de două ori pe săptămână în străduța înfundată. Într-o bună dimineață m-am simțit în stare să nu mă mai duc acolo patru zile întregi. Doctorul și cu mine hotărâsem atunci, de comun acord, că voi veni mai rar.

Începeam să-mi cunosc granițele și să pot trăi liber în limita lor. Teritoriul era vast, ca să-l ocup nu mi-ar ajunge cu siguranță întreaga-mi viață. Totuși, unele zone îndepărtate rămâneau imprecise, erau situate la niște hotare misterioase de care nu mă apropiam cine știe ce. În plus, nu cunoșteam nici un drum care mi-ar fi îngăduit

să ajung într-acolo. De ce să mă fi dus din moment ce domeniul în care trăiam îmi era prea îndeajuns? Nu aveam nevoie de mai mult.

Prima carte se vânduse bine. Datorită ei, publicațiile îmi cereau acum articole și nuvele, făceam anchete pentru o revistă-magazin. Cei cu care lucram mă considerau o persoană rezistentă, capabilă și, efectiv, eram rezistentă și capabilă. Nu-mi crușam echilibrul foarte recent. Fundamentul pe care i-l dăduse analiza era perfect, i se potrivea în totalitate. Mă simțeam în armonie cu mine, nestingherită cu viața mea. Stăpâneam cu ușurință tot ce aflasem despre propriu-mi caracter. Cum era de prevăzut, violența îmi juca feste și mă făcea să trăiesc adevărate scene de coridă. Mi se cabra între brațe și coapse, mă antrena în cavalcade furibunde. De cum îmi simțeam gâtul sâcâindu-mă, mă gândeam, „Iat-o. Nici vorbă s-o refulez ori să mă pun pe plâns. Nu, las-o să treacă și stăpânește-o”. Era periculoasă, afurisita, era în stare să mă conducă la omor, la distrugere, să sângereze, să explodeze, să izbucnească. Simțeam cum mă făceam palidă, voiam să mă bat cu mâinile goale, să strâng de gât, să scot măruntaiele. Ca să-mi canalizez violența, a trebuit să învăț să-i respect pe ceilalți, pe toți ceilalți, indiferent care, și să mă respect pe mine însămi. Am devenit responsabilă.

Știam totuși că psihanaliza nu-mi era terminată. Mai era ceva neexplicat în geografia mea, exista o zonă albă pe harta proprie-mi persoane, o zonă necunoscută. Echilibru-mi ținea tocmai pentru că mă duceam să-l văd pe doctor de două ori pe săptămână, eram conștientă de asta. Și în străduța înfundată nu se întâmpla totuși nimic, era din nou acel vag, acel mare deșert cenușiu și plat ce se întindea dincolo de pleoapele-mi închise, impresia că nu voi ajunge niciodată la capăt.

M-am apucat atunci să visez mult. Așa cum îmi regăsisem cu bucurie lacrimile, îmi regăseam cu o mare plăcere viața onirică. În timpul bolii nu visam, n-aveam nici o fărâmbă de amintire a vreunui vis, nici măcar impresia că am visat. Somnul îmi era un cub negru neatins, un ecran orb pe care analiza a început prin a proiecta vise vechi. Visul despre călăreț, apoi un altul la fel de demult, cel în care saream tot mai sus, la-nceput cu bucurie, apoi cu oroare. Nu mă mai puteam opri, fiecare săritură mărea inevitabil distanța dintre pământ și mine...

În general, grație analizei îmi înțelegeam visele. Acestea îmi foloseau să-mi localizez cele mai apăsătoare tensiuni din minte. Confirmau deopotrivă încrederea-mi în psihanaliză. Profitam într-atât de examinarea lor sistematică, încât mă întrebam din ce motiv aberant medicina se ocupa așa de puțin de o activitate într-atât de importantă a ființelor umane. Cum era cu putință să se pună mii de întrebări privind felul în care te hrănești, mergi, respiri, și niciodată o singură întrebare pentru a ști dacă visezi și despre ce visezi? Ca și cum șapte-opt ore din viața cotidiană a oamenilor n-au nici o importanță. Ca și cum somnul înseamnă neființă. Ochii celor care dorm se mișcă totuși pe durata visului, la fel și corpul, activitatea cerebrală le este câteodată intensă. Atunci de ce tot ce se întâmplă în ei este negliabil?

Fusesem inertă în somn, deveneam activă. Îmi aduceam brațe de vise în străduța înfundată. Le elucidasem pe toate, sau pe-aproape, însă îmi plăcea să-i arăt doctorului că mi-e bine. Ceea ce altora li se părea normal, pentru mine era extraordinar, și doar doctorul putea aprecia enorma valoare a fiecăreia din noile mele zile. Când mă întindeam pe divan, mă duceam cu gândul la acei negustori arabi care veneau în piețele din copilărie.

Ședeau pe vine, scoteau din pliurile tunicii o învelitoare de cârpă pe care o desfăceau și o etalau în fața lor. Era o batistă mare, pătrată, pe care se găseau câteva agrafe și ace ruginite, cuie îndoite, capete de sârmă, câteva șuruburi uzate, butoane și piulițe care nu mergeau împreună, bucăți de țevi din plumb. Omul, cu gesturi abile, făcea grămăjoare din aceste fiare vechi, apoi își răsucea o țigară și-ncepea să aștepte în liniște la umbra pe care și-o alesese, umbra dantelată și mișcătoare a eucaliptului ori umbra deasă a platanului. Știa că, în cursul zilei, din ciorchinii flecari de cumpărători, mișunând prin praf și soare, se vor desprinde unii clienți, vor veni spre el și vor descoperi, poate, în fundul batistei murdare, *șurubul*, *bulonul*, piesa unică, de negăsit, ce le va servi să repare sau să reconstituie o unealtă veche, un vechi obiect prețios, altminteri pierdut. Și, ca primă, pentru a-și completa bucuria, vor avea două-trei ace de cusut îndoite ori un ac de siguranță tocit. În ciuda aparențelor, vânzătorul știa că batista lui conținea minunății și iată de ce era atât de calm.

Astfel, veneam și-i etalam doctorului heteroclitul material al viselor mele. Alcătuiam grămăjoare de cuvinte și de imagini pe care le grupam împreună după cum le legam de „câine”, de „țeavă”, de „frigider” etc. Cuvinte cheie pe care le desprinsesem, doctorul și cu mine, din vocabularu-mi obișnuit și care, prin concizie, serveau să deseneze o întreagă zonă, uneori foarte întinsă, din ființa mea. Explicațiile acestor vise nu puteau deci să aibă sens decât pentru el și pentru mine. Astfel, „Țeavă” se asocia cu avortul ratat al mamei, „Câine”, cu teama de a fi judecată și abandonată, „Frigider”, cu lipsa de claritate, cu inconștientul etc. Ne înțelegeam foarte bine și asta era esențialul.

Pe tot parcursul analizei (încă și astăzi) mă minunam continuu în fața travaliului admirabil ce se operează între conștiință și inconștient. Neobosite albine. Inconștientul căutând în străfundurile vieții bogățiile care-mi aparțineau, depunându-le pe un mal al somnului meu, iar conștiința, pe celălalt mal, inspectând, de departe, noutatea, apreciind-o, lăsându-mi-o s-o presimt ori respingând-o. Așa dădea câteodată năvală în propria-mi realitate un adevăr ușor de înțeles, simplu, dar care nu-mi apărea decât atunci când eram în măsură să-i vin în întâmpinare. Inconștientul pregătise de multă vreme terenul, semnalându-i-se conștiinței, ici și colo, prin cuvinte, imagini, vise, cărora nu le acordasem atenție. Până într-o bună zi când, gata să primesc noul adevăr, puteam să fac drumul spre el în câteva secunde. Așa mi se întâmplase cu violența pe care n-am văzut-o decât atunci când am fost capabilă s-o suport.

La sfârșitul perioadei în care învățasem să-mi analizez visele, am avut unul pe care eram incapabilă să-l clarific și în legătură cu care am simțit că-mi va grăbi progresul în analiză.

Bună parte din acest vis mă făcuse să re trăiesc un moment realmente trăit. Eram la Loumarin, în Provența, unde-mi petreceam câteva zile cu cei mai buni prieteni: André și soția lui, Barbara. Aveam douăzeci și unu de ani, ei erau un pic mai mari ca mine. Eram în raporturi cum nu se poate mai bune între ființele umane, alcătuite din admirație, din căldură, veselie, tandrețe și respect. El era pictor și ce ieșea din mâinile lui îmi plăcea și mă subjugă. Privind la ce făcea, mă instruisem în legătură cu frumusețea a ceea ce nu era simetric, ortodox, clasic. Anterior, luasem cunoștință, datorită mamei și profesorilor, de splendoarea capodoperelor culturii noastre. Pictura

modernă nu figura printre acestea: „Picasso e un nebun, iar cei care-l admiră sunt snobi”. Punct final. Or, eu găseam, în taină, că era magnifică lumea la care André mi-a oferit acces, prin căutările și munca lui. Descopeream importanța compoziției, a volumelor și, mai ales, a materiei. Îl văzusem adunând de oriunde, de pe străzi ori de pe câmp, bucăți de lemn, de hârtie sau de metal, pietricele, sămburi de cireșe, sfori, dopuri, și păstrând cu grijă aceste deșeuri care pentru mine erau simple gunoaie. Le folosea ca să-și împodobească atelierul, ori le încorpora în compozițiile lui. Barbara, soția, scotea strigăte de admirație când el își aducea obiectele găsite. Era slavă și rula „r”-urile „And «r» é, ci frumos este!”, își chema copiii ca să admire. Sub ochii mei, gunoiul se preschimba în comoară, era realmente o comoară. O dată însă ce plecam de la ei, se transforma la loc în gunoi. Nu eram în stare să mă îndepărtez de una singură de bunul gust și de conformismul ce erau de bonton în mediul meu.

Venisem deci să-i întâlnesc la Lourmarin, cu impresia că această vacanță în compania lor reprezenta din partea mea un important semn de independență față de familie, un act îndrăzneț. Dormeam în cort, n-aveam un ban. Viață de boem, ce mai! Într-o zi, André mi-a propus o plimbare: să vedem un porumbar pe care-l descoperise în Luberon. M-am suit în spatele lui pe vechea-i motocicletă hodorogită (ca și cum aș fi vrut să mă urc pe calul din visul cu acel călăreț), și iată-ne plecați.

Pe motocicletă ai totdeauna impresia că mergi repede, chiar și atunci când mergi încet. Despici cerul așa cum etrava unui cuirasat divizează oceanul. În Provența, vara, la ora la care soarele înroșește munții, aerul e îmbibat cu mirosuri de plante și cu sunetele ascuțite ale greierilor. Ne afundam într-acolo cu toată viteza, ca într-o

mică junglă, atingând în treacăt lianele de cimbrisor, îndepărtând frunzele de mușcate, punând pe fugă, cu detunăturile noastre, papagalii de prin rosmarin, agitând orhideele de lăcuste. Cât îmi mai plăcea ținutul ăsta!

La capătul acestei curse se afla un deal sterp în vârful căruia o încâlceală de smochini și mărăcini ascundea aproape în întregime o ruină înaltă. Ne-am cățărat până la ele, sfărâmând sub tălpi cocoloașe de pământ uscat. André nu vorbea. Nu avea obiceiul să țină discursuri. Se exprima mai degrabă cu ochii și mâinile. Simțeam însă că-i plăcea, ca și mie, tot ce-l înconjura: întretăierea moviștelor albe ale locului, stolul cenușiu de lăcuste, albastrul cerului înghițit de lumină, norișorii pe care apusul de soare îi făcuse trandafirii. Frumoasă planetă!

Ruina era un turn foarte înalt, un fel de cilindru din piatră, fără nici o deschizătură, în afară de o porțiță la bază, în fața căreia stăteam. André, care cunoștea drumul, a găsit numaidecât intrarea și a pornit-o primul în interiorul turnului. Ținea ușa deschisă și, în vreme ce încercam să ies din mărăcinii ce mi se agățau de blugi, vedeam pe pământul din turn o iarbă verde și spilcuită, o vegetație mărunță, fermecătoare, împestrițată cu roz și albastru, asemeni celei care crește la picioarele îngerului vestitor din tabloul lui Botticelli. Surprindea această drăgălășenie alături de frumusețea uscată și aspră care mă mai înconjura. M-am gândit, continuând pe mai departe să mă descâlcesc din blestemații aceia de mărăcini: „Sunt excrementele păsărilor care trebuie să fertilizează solul în acest loc.”

Am intrat în fine, iar frumusețea peisajului m-a captivat, de parcă aș fi fost vrăjită. Turnul n-avea acoperiș, ducea de la pământ drept spre cerul în care decupa un cerc aproape regulat. Pereții erau străpunși de adânci al-

veole de porțelan albastre și galbene, un rând albastru, un rând galben, câte cinci, în care se cuibăreau păsările. Drăgălășenia plantelor jos, infinita profunzime a cerului, sus, iar între acestea două, regularitatea perfectă a găurilor de un albastru misterios și de un galben strălucitor. Impresia de a participa la Tot, de a fi întreagă. Satisfacție. Tăcere, pentru că esențialul este exprimat.

Trăisem realmente toate astea, porumbarul există pe undeva în Provența, nu știu unde, însă l-aș putea regăsi.

În vis, re trăiam fiecare amănunt al acestor momente, îmi reaminteam cu minuțiozitate locul, sentimentele, emoțiile și îndeosebi acea impresie de a face lucrurile pe ascuns, de a fi în afara legii mamei, de a profita de o libertate totală, însă precară. Visând, știam într-un fel că acea clipă era excepțională.

Eram deci în turn, subjugată de forța-i și simplă, de calmul și de frumusețea lui. În vis, André dispărea, așa cum se întâmplă în vise: fără să fie explicabil și fără să fie important. Singurătatea în care mă aflam nu era dramatică, dimpotrivă. Dintr-o dată, aproape de pereți, oblic, a-nceput să curgă apă, izolându-mă în mijlocul unui vârtej lichid care nu mă uda, nu mă murdărea. Apa se răsucea cu foarte mare repeziciune după care dispărea în jos, inexplicabil. Era o apă frumoasă, limpede și plină de energie, prin care tot mai vedeam, cu claritate, alveolele albastre și galbene și păsările ce-și făceau cuibul în tihnă. Spectacolul era splendid. Mi-era bine acolo. Aveam impresia că sunt întreagă, îmi dispăruse jena pe care o simțeam în viață.

Brusc mi-am dat seama că acea apă grozavă transporta obiecte lunguiețe, strălucitoare. Am văzut că obiectele erau etuiuri din argint, șlefuite cu finețe, unul mai frumos ca altul, toate diferite și totuși toate unite prin for-

mă: o formă rotundă, mai mult sau mai puțin alungită, cam în felul acelor caltaboși ce se obțin răsucind între mâini pasta de frământat. Atunci am știut, cu o certitudine care-mi venea nu știu de unde, că acele cutii lunguiețe din argint conțineau excremente, balebă, luând la perfecție forma acestora. În realitate, mă afluam drept în mijlocul unui recipient de veceu. Totul mi se părea absolut normal și fericit. Nu eram deloc șocată nici de plăcerea pe care o aveam de a mă afla într-un asemenea loc, nici de faptul că aceste cutii prețioase și frumoase pot să conțină o materie atât de abjectă.

Mă trezisem veselă, satisfăcută, avusesem un vis splendid.

Și totuși, în străduța înfundată, pe divan, am simțit o foarte mare jenă să exprim prin cuvinte pasajul cu etuiurile de argint, să spun ce conțineau.

Cuvintele! Mă lovisem de ele pe când mă cufundasem adânc de tot în boală, le regăseam acum, în momentul în care eram aproape vindecată. Îmi aminteam de „fibromatos“, ce mă făcea să mă ghemuiesc dârdâind într-un colț din baie, iar, astăzi, ca să introduc „căcat“ într-o povestire pe care o voiam fericită și frumoasă, și care era fericită și frumoasă, trebuise să-mi mobilizez toate forțele și să înving o tulburare profundă, o rezistență abisală.

Timp de mai multe săptămâni, am început, la doctor, să analizez cuvintele, să le descopăr importanța și varietatea. Mă înfruntam cu mine, în acest conflict subtil nemaifiind vorba, aparent, de conștientă și de inconștientă, deoarece cuvintele și eu însămi ne aflam la suprafață, vizibile, clare: când mă gândeam la masă și voiam să-mi exprim gândul, spuneam masă. Dar când mă gândeam la „căcat“ îmi era greu să spun cuvântul „căcat“,

încercam să-l ascund ori să-l înlocuiesc printr-un alt cuvânt. De ce nu trecea acel cuvânt? Ce era cu cenzura asta nouă?

Cuvintele îmi puteau fi aliați sau dușmani, o știam, însă, în orice caz, îmi erau străine. Erau instrumente modelate de multă vreme și puse la dispoziția mea ca să comunic cu ceilalți. Doctorul și cu mine ne fabricasem un mic vocabular de vreo zece cuvinte care, pentru noi doi, cuprindeau întreaga-mi viață. Oamenii inventaseră milioane de cuvinte, toate la fel de importante ca acelea pe care le foloseam noi în fundătură, și care exprimau universul în totalitatea lui. Nu mă gândisem niciodată la acest aspect, nu-mi dădusem niciodată seama că orice schimb de cuvinte era un fapt prețios, reprezenta o alegere. Cuvintele erau etuiuri, toate conțineau o materie vitală.

Cuvintele puteau fi vehicule inofensive, mașinuțe, ca cele de la bălci, multicolore, ce se ciocnesc unele de altele în viața cotidiană, făcând să țâșnească jerbe din scântei care nu rănesc.

Cuvintele puteau fi particule vibratile însuflețind permanent existența, ori celule distrugându-se prin fagocitoză, ori globule solidarizându-se pentru a înghiți cu lăcomie microbi și a respinge invaziile străine.

Cuvintele puteau fi răni sau cicatrice de rană, puteau semăna cu un dinte stricat într-un zâmbet de plăcere.

Cuvintele puteau fi de asemenea uriași, stânci adânc înfipite în pământ, solide, și grație cărora se treceau apele rezezi.

Cuvintele puteau în sfârșit să fie monștri, S.S.-ul inconstientului, refulând gândirea celor vii în temnițele uitării.

Fiecare cuvânt pe care mi-era greu să-l rostesc masca în fapt un domeniu unde refuzam să merg. Fiecare cu-

vânt pe care-l rosteam cu plăcere indica, dimpotrivă, un domeniu ce-mi convenea. Era astfel evident că doream armonia și că respingeam excrementele. Cum puteau armonia și excrementele să se potrivească, în vis, atât de bine?

Atunci mi-am dat seama că niciodată nu-mi acceptasem o întreagă parte din corp, care, într-un fel, nu-mi aparținuse niciodată. Zona dintre picioare nu se putea exprima decât prin cuvinte rușinoase și nu fusese niciodată obiectul gândirii mele conștiente. Nici un cuvânt nu conținea anusul meu (acest termen netrecând decât foarte greu și doar într-un context medical, științific, în el însuși era deci o boală). Orice cuvânt pe care l-aș fi rostit și care mi-ar fi conținut anusul, ar fi atras imediat asupra-mi scandalul și murdăria, și mai cu seamă confuzia minții mele. Cât despre ceea ce tranzita pe acolo, nu acceptam să rostesc decât acel „number two” din copilărie.

Eram o invalidă și descoperirea am făcut-o râzând. Gândul mă ducea la acei clovni care bat din pantofii lor mari pe pista circului și-i fac pe copii să râdă pentru că pe când spun, cu mimică pretențioasă: „Dar io-s foarte inteligentă!”, o luminiță roșie li se aprinde la fund. În realitate, sunt groțești pentru că n-au habar ce li se întâmplă în partea de jos a spatelui.

Mi-am regăsit răsul. Mă luam în derâdere și era un deliciu. Până la vârsta de treizeci și șase de ani trăisem cu un orificiu, în corp, oribil numit anus, eu n-aveam fund! Era o farsă! Înțelegeam mai bine de ce nu-mi plăcuse niciodată Rabelais. De fapt, aveam partea din față și nimic altceva, eram plată ca damele din jocul de cărți. O regină cu un piept bine dezvoltat, cu șolduri mari, o coroană pe cap, un trandafir în mână, hieratică, și fără partea din spate!

Fericirea de a râde! Frumusețea râsului copiilor mei, exploziile de râs ale lui Jean-Pierre: „Cu cât ești mai puțin nebună, cu atât ești mai nebună!”, râsete pe stradă, râsul meu! Ce pace însemna el, ce bunăstare, ce încredere, ce tandrețe! Calmă!

Ca de fiecare dată când analiza mă ajuta să fac un mare pas înainte, am stat mai multe săptămâni să-mi manipulez descoperirile, să le admir. Evaluam imensitatea terenului parcurs, era amețitor. Mai înainte, râsesem vreodată cu adevărat? Cântărisem vreodată greutatea cuvintelor, le bănuisem importanța? Scrisesem cărți cu niște cuvinte care erau obiecte, le înșiruiam după o ordine pe care o găseam coerentă, convenabilă și estetică. Nu văzusem că ele conțineau materie vie. Le așezasem pe pagini așa cum, acasă, îmi așezam mobilele și obiectele de care nu mă puteam lipsi și pe care le luam în toate deplasările.

Ori de câte ori soseam la un nou post, nu puteam reîncepe să trăiesc decât atunci când soseau prețioasele lăzi. Le deschideam în fața copiilor și, la fel cum procedase mama cu mine, îi învățam cuvinte moarte care se refereau la o istorie moartă, la o familie moartă, o gândire moartă, o frumusețe moartă. Le arătam capul Minervei de pe marca argintăriei, trandafirul de pe obiectele din cositor, ornamentele în formă de mărgele de la mobilele stil Ludovic XVI, broderia lenjeriei, transparența porțelanului, cărțile legate și cotorul lor auriu, precum și portretul vreunui bunici, lornionul unei străbunici, carnețelul de bal al unei mătuși bătrâne, masa de cusut din lemn de trandafir a unei verișoare de altădată etc. Relicve. Lăzi ca niște sicrie și cadavre pe care le dezgropam din paie pentru ca proprii-mi copii să trăiască printre ele, așa cum o făcusem eu însămi. Pentru copiii mei făceam

să strălucească și să sune cristalul: „Când paharul face acel zgomot, înseamnă că e cristal.” Asta era cristalul: un pahar somptuos care face un anumit zgomot. Zgomotul acesta indica valoarea, prețul obiectului.

Toate aceste cuvinte serveau să desemneze valoarea lucrurilor, nu însă viața lor. Ierarhia valorilor era stabilită de multă vreme, se transmitea din generație în generație: o succesiune de cuvinte ce-mi servea drept schelet și creier. Conținea nu numai valoarea obiectelor, dar și valoarea oamenilor, a sentimentelor, a senzațiilor, a gândurilor, a țărilor, a raselor și a religiilor. Întregul univers era etichetat, aranjat, clasat, definitiv. Mai cu seamă să nu judeci, să nu reflectezi, să nu pui sub semnul întrebării, ar fi pierdere de vreme, întrucât era imposibil să ajungi la o altă clasificare. Valorile burgheze erau singurele bune, frumoase, inteligente, erau cele mai bune. Într-atât încât nici nu știam că se numesc valori burgheze. Pentru mine, erau valori, pur și simplu.

Iar în ele nu intrau nici anusul meu, nici defecările mele, după cum nu intrau nici plămânii celui care suflase fermecătorul vas de cristal. Nici piciorușele rănite ale strămătușii care valsa, valsa fără-ncetare pentru ca să se completeze și transmite mai târziu cu venerație și admirație carnețelul de bal: „Era o mare doamnă, o femeie de lume, frumoasă și virtuoasă.” Nici ochii lucrătoarelor de broderie, obosiți de monograme și de dantelele de la cearșafurile lăuzelor, de la fețele de masă destinate căsătoriei și de la giulgiu. Nici pânțele sfâșiate ale femeilor care, generație după generație, aduceau pe lume ființele umane.

Toate aceste lucruri nu existau pentru că n-aveai dreptul să folosești cuvintele care le desemnau. Toate astea n-aveau valoare. În cel mai rău caz, toate astea nu pu-

teau fi decât derizorii, adică supuse batjocurii disprețuitoare și trufașe. Iar dacă era musai să plasezi pe scara valorilor (deoarece era completă) plămânii vlăguiți ai suflătorului de sticlă, picioarele umflate ale străcătușii, ochii obosiți ai lucrătoarei de broderie, pântecul deformat al femeilor și fundul meu, astea trebuiau puse pe treptele cele mai de jos, pe acele trepte ale milei, ale compătimirii, ale carității, sau pe acelea ale glumei, ale zeflemelei, ale derâderii, ale sarcasmului, ale grosolăniei, pentru că toate erau neînsemnate, minime, neglijabile, săracuțe, mici, prăpădite, ridicole, zadarnice și murdare!

Eram dama de roșu într-un castel de cărți de joc. Numai să spui cuvântul „căcat”, să te gândești fără rușine și fără dezgust la ce conținea acest cuvânt, iar castelul se și prăbușește!

XV

Astfel, grație frumosului vis cu porumbarul, am aflat că totul e important, până și excrementele și până și castelul de cărți de joc în temnițele căruia trăiam de atâta vreme. Am aflat, cu inima strânsă, că în aceste temnițe era și mama. Am suferit pentru ea, în același timp însă am avut certitudinea că era prea târziu, și nu puteam face nimic s-o scot de acolo. Nu-i puteam explica ceea ce descopeream, era o cunoaștere prea recentă, încă incompletă. Fusesem într-o situație extrem de periculoasă, trebuia să ies cu totul, împreună cu proprii-mi copii. Autobuzul se umpluse, nu mai era loc pentru mama alături de mine.

De când se mutase în Franța, îmbătrânise. Corpul și fața i se fleșcăiseră fantastic. Se izola în camera ei. Ieșea doar pentru a-și îndeplini sarcinile târându-și picioarele, cu tristețe și oboseală, cu aeru-i necomunicativ, cu un fel de flacără de mânie în verdele ochilor. S-ar fi zis că abandona, că renunța la tot, dădea drumul la strânsoare înțelegând că era trasă pe sfoară, că dintotdeauna își bătuseră joc de ea. Sunt convinsă că a văzut limpede preoțimea asta stupidă, incapabilă de dragoste adevărată,

această Franță egoistă și interesată, pretențioasă, această Algeria iubită, care nu făcea diferența între ea și ceilalți, profitorii. Amăgită. Înșelată de moarte. Sunt convinsă că în secret știa toate astea și că, în plin univers pustiit, anulat, îi rămâneam doar eu cu forțele mele foarte proaspete ce-i săreau în ochi și de care încerca stângace să se agațe.

Dar, cu toată suferința pe care mi-o inspira acum, mai resimțeam încă repulsie față de pântecul ei, o evitam. Această repulsie mă jena, ar fi trebuit să știu s-o înving, nu pentru a mă apropia de mama ci, dimpotrivă, pentru a mă elibera de ea, de ce însemnase pentru mine. Acest dezgust ne mai lega strâns și nu știam cum să mă debarez de el.

Nu mă mai duceam decât o dată pe săptămână în fundătură și, foarte repede, ședințele s-au rărit încă și mai mult.

Devenisem o persoană puternică și responsabilă, o femeie solidă pe care te puteai baza. La vârsta la care alții cred că viața li se cam termină, aveam șansa de a o fi început de foarte puțină vreme pe a mea. Eram plină de entuziasm și de înflăcărare, totul mă pasiona. Îmi descopeream o vitalitate nebănuită legată de o mare putere de muncă. Îmi plăcea universul cărților. După descoperirea cuvintelor, încetasem să mai scriu pentru mine. Trebuia să am un răgaz, nu mai puteam scrie ca înainte. Așa că m-am ocupat de cărțile altora și m-au interesat la fel ca propriile-mi cărți. Am descoperit hârtia, cartonul, cerneala, lipiciul și apoi punerea în pagină și tipografia.

Frumusețea literelor de tipar! Lume adâncită în meditație, inspirată, tăcută. Douăzeci și șase de majuscule, douăzeci și șase de litere mici, zece cifre și punctuația.

Mică galaxie perfect armonioasă. Cuvintele, aceste etuiuri pline de viață, sunt ele însele conținuturi, când sunt scrise, în etuiuri de litere. Fiecare tip de caracter își are un stil propriu și-l transmite cuvântului pe care-l desenează și materiei ce se află în cuvânt. Fiecare popor își inventează caracterele ce-i seamănă. Nemții au alfabet greoaie și pline de forță alcătuite pentru texte viguroase, analize exacte, demențe periculoase. Englezii au litere precise și zăbăuce, făcute pentru libertatea bine calculată. Americanii au caractere noi și tehnocrate, făcute și gândite de roboți. Latinii au caractere fermecătoare, făcute pentru subtilitate, iubire și lacrimi. A trăi înlăuntrul lor era o încântare. Da, într-adevăr, totul devenise important, totul era interesant.

Nu vorbeam niciodată despre analiză, deoarece îmi dădeam seama că subiectul enerva lumea: „Baliverne, istoriile tale. Nebunii se îngrijesc în azile. Restul e un ghiveci de-al bătrânelor simplute, de-al pederăștilor și de-al dezechilibraților” și ploua atunci cu nesfârșite povești de genul „Eu (sau Pierre sau Paul sau Jacqueline, am făcut o psihanaliză. Ei bine, draga mea, asta m-a demolat. Deci nu veni tu să-mi vorbești de așa ceva. Mi-au trebuit cinci ani să mă înzdrăvesc!” Aflam că fuseseră la un medic timp de două luni, șase luni sau chiar doi ani. Unul cu care discutaseră despre viața lor, care îi asculta, le dădea sfaturi și-i puneă să înghită un bun medicament nou ca să-i liniștească. Pe scurt, nu făcuseră nici un fel de analiză sau, dacă făcuseră, abandonaseră de cum devenise greu, de cum nu se mai întâmplase nimic săptămâni și luni în șir. O lăsaseră baltă când, după ce au povestit ceea ce știau, s-au trezit în fața necunoscutului, acel zid fără fisură ce astupă orizontul, acel nemărginit deșert, aparent de netrecut.

Am știut că nu se putea vorbi despre analiză pentru a descrie un eșec. Îi șocam cu vindecarea, cu forța mea nouă. „Nu erai bolnavă, aveai tulburări de fată capricioasă. Mă plictisesc tipele cu probleme false! Astea-s boli de femei, nu-i ceva serios.” Or, știam că boală mintală nu e o specialitate feminină. În toți acei ani, dădusem destul de frecvent peste bărbați, în străduța înfundată. În același număr ca și femeile! Cu capul vârât în pardesiu ori în bluzon, închiși în ei, tot numai spaimă!

Am înțeles că cei din jurul meu trăiau în castelele lor de cărți de joc, majoritatea neștiind acest lucru. Toți, frați! Și eu care mă credeam singură, anormală, monstruoasă!

De n-ar fi fost sângele, nădușeala, inima dezlănțuită, tremurăturile, apăsarea plămânilor, ceața care-mi astupa ochii și urechile, aș fi avut curajul să mă tot adâncesc în analiză? Nu cred. Dacă n-aș fi avut șansa să mă îmbolnăvesc foarte rău, n-aș fi avut forța să merg până la capătul înfruntării cu mine însămi.

Am avut impresia că sunt o privilegiată.

Așadar, de acum încolo mă duceam în străduța înfundată cu sentimentul că aparțin unei elite, unui gen de societate secretă. Mă jena treaba asta. Când întâlneam privirea vânzătorului de articole de fierărie din colț și pe cea a locatarilor din fundătură, știam ce gândeau văzându-mă că mă îndrept spre gardul din fund: „Iată, uite-o pe țicnita de marți seara”, cu un fel de zeflemea amestecată cu milă, dar și cu teamă. Îmi venea să le spun „Nu, nu sunt țicnită, și n-am fost niciodată. Sau, dacă eu sunt țicnită, sunteți și voi.”

Ca să-i fac să înțeleagă și ca să-i ajut pe cei care trăiau în infernul în care trăisem, îmi promiteam să scriu într-o zi istoria analizei mele, să construiesc din ea un roman în care voi povesti despre vindecarea unei femei

ce-mi va semăna ca o soră, nașterea, aducerea ei lentă pe lume, sosirea-i fericită în zilele și nopțile de pe pământ, bucuria-i de a trăi, încântarea pe care o resimte în fața universului căruia îi aparține. Pentru că analiza nu se poate scrie. Ar fi nevoie de mii de pagini repetate pentru a exprima la nesfârșit nimicul, vidul, vagul, lentoarea, moartea, esențialul, perfectă simplitate. Și-apoi, în această imensă monotonie, câteva rânduri scânteietoare, secunde luminoase când apare întregul adevăr din care nu iei decât o porțiune, crezând că-l iei pe tot. După aceea, din nou, pe mii de alte pagini, platitudinea, inexprimabilul, materia în gestație, gestația gândirii, informul, inestimabilul. Din nou scânteia amețitoare a adevărului. Și așa mai departe. Uriașă carte umflată, cu pagini albe în care ar fi, tocmai, nimicul și totul. Volum fantastic scris cu toată hârtia de pe lume, cu toată cerneala, cu toate cuvintele, cu toate literele, cu toate ideogramele.

Însă, pentru a-mi compune romanul, trebuia mai întâi să-mi termin analiza, să mă simt în stare să trăiesc pe deplin în afara străduței înfundate. Și nu era cazul, relațiile cu mama continuau să fie foarte proaste. Era greața aceea pe care mi-o provoca și mă stingherea.

Visam. Nopțile-mi erau animate de cinemateca uitării mele. Mă trezeam destinsă, limpezită. Îmi simțeam o forță liniștită care mă va face să-mi trăiesc interesant fiecare oră a zilei. Găsisem o coerență barocă, illogică, însă solidă, ce-mi venea ca o mănuașă. Această unitate a ființei mele, această coeziune între propriile-mi nopți și zile îmi îngăduia să mă duc spre ceilalți, să-i întâlnesc, să-i cunosc, adeseori să-i înțeleg și, uneori, să-i iubesc și să fiu iubită. Eram fericită, aveam încredere în mine, știam că voi merge până la capăt.

Două coșmaruri mi-au permis să-mi termin psihanaliza.

În primul, mă întorceam acasă, la Alger. Era totuși un apartament pe care nu-l cunoșteam. La fel ca și imobilul, era o construcție din secolul XIX, cum întâlnești în toate marile orașe ale Mediteranei, în Pireu ca și la Neapole, la Nisa, Barcelona sau Alger. O casă burgheză, frumos proporționată, din piatră cioplită, înaltă de patru-cinci etaje, cu persienele trase, jaluzelele între-deschise, o intrare susținută de două cariatide urâte și pudice, și o casă a scării foarte întunecoasă, tapetată în întregime cu plăci de faianță pe care se repeta până în tavan un arabesc verde pe fundal alb. Un fel de puț mare construit pentru a oferi răcoare apartamentelor orânduite de jur împrejurul-i. În copilărie, locuisem într-un imobil asemănător, păstrasem o vagă amintire despre el.

Mă întorceam deci acasă. Mama venise spre mine chiar de cum am închis ușa. Ieșea dintr-o cameră situată în stânga intrării și în care se aflau alte femei. Își avea expresia de zile mari, masca ei de tragedie:

— Vino cu noi, trebuie să te ascund. Trei partizani algerieni au intrat în casă.

Trei partizani algerieni nu mă speriau. Eram pentru o Algerie independentă, mama știa foarte bine și nu-i înțelegeam groaza. Dacă, pe stradă, eram o franțuzoaică la fel ca și celelalte, o femeie de doborât — într-o revoluție nu e timp pentru detalii —, aici nu era același lucru: puteam să vorbesc, să-mi explic poziția, vor vedea bine că sunt onestă, că nu le eram dușmancă, nu încercam să-i trag pe sfoară, că le înțeleg realmente cauza.

Cu toate văicărelile mamei, m-am dus deci spre camera unde erau aceștia. Am văzut trei bărbați care vor-

beau în șoaptă cu aere de conspiratori. În rest, n-aveau nimic special. Nu erau nici îngrozitori, nici urâți, nici excitați. Nu purtau arme.

N-am putut însă intra în contact cu ei. Mama și celelalte femei mă trăgeau îndărăt. Eram legată de grupul lor într-un mod inexplicabil. Nu le eram totuși prizonieră, fatalitatea era cea care mă ținea prinsă de ele într-un fel absurd, pe care, de altminteri nu încercam s-o pun în discuție. Așa era, asta-i tot.

Treptat, dădeam înapoi și m-am trezit închisă în camera unde stăteau celelalte femei. Mediteraneene îmbrăcate în negru, mormăind rugăciuni, pipăind șiraguri de mătăanii, făcându-și semnul crucii, zicând în șoaptă „vai, vai, vai”, „madre mia!”, „Dumnezeul meu, sărmana meaș”, iar eu, printre ele, „santa madona”, „mater dolorosa, pro nobis”.

Teama lor devenise propria-mi teamă, nădușeam, tremuram la fel ca ele. La fel ca ele, mă lăsam în voia soartei divine. Stăteam acolo, strâns lipite unele de altele, tinere, bătrâne, adolescente, copile, femei mature, destrăbălate, pocitanii, toate cu frica în pânțece și cu povești teribile în cap, istorii de femei violate și spintecate.

După mai multă vreme, acea stă situație mi-a devenit intolerabilă. Nu mai puteam rămâne în această supunere, în această pasivitate, în această inactivitate. Era musai să fac ceva. Trebuia să existe vreun mijloc de salvare. Am luat hotărârea să-ncerc să ies și să-i previn pe vecinii de dedesubt care aveau telefon.

Prin ușă nu auzeam nici un zgomot venind din restul apartamentului, nimic nu dovedea că partizanii algerieni erau în apropiere. Trebuie că stăteau pe mai departe în colțișorul lor să comploteze. M-am decis să plec. Holul de la intrare era pustiu și întunecos. Mer-

gea. Dar de cum am ajuns pe palier am știut că partizanii algerieni ghiciseră că am fugit și mă urmăreau. Am început să alerg, să cobor repede treptele uriașei scări. Partizanii erau în spatele meu, îi auzeam cât de iute veneau după mine, nu mai ajungeam la capătul acestui etaj. O dată ce am pus piciorul pe palierul de dedesubt, unul din bărbați m-a înhățat prin spate, apucându-mă cu unul din brațe pe după gât. Datorită forței cu care goneam și voinței am putut să-l târăsc foarte aproape de ușa închisă a vecinilor însă, până să pun mâna pe ea, am căzut pe spate, brațul partizanului fiind gata să mă sugrume. Mi-am putut vedea vârful pantofilor la cel mult câțiva centimetri de ușă. Voiam să-ncerc să mă mai târăsc pentru a izbi cu picioarele în ușa vecinilor. Ar fi ieșit, m-ar fi salvat. Însă nu puteam, bărbatul mă imobilizase. Îi simțeam răsuflarea în ceafă și-i auzeam respirația accelerată de alergătură. În acel moment, cu mâna-i liberă mi-a fluturat prin față un cuțit, un fel de briceag cu un tăiș minuscul, pe care mi l-a apropiat de gât. Avea să-mi taie beregata cu asta, era înspăimântător. Și, pe când mă vedeam pierdută, pe când eram în culmea spaimei, mă gândeam: „E o armă inofensivă, nu-mi poate face vreun rău cu acel cuțit”. Groaza nu mi se domolea totuși și m-am trezit brusc, transpirată toată, complet răvășită.

A-ți rememora imaginile dintr-un vis, așa cum te uiți la un film, și a-ți auzi propria voce povestind acel vis echivalează cu a trăi două momente cu totul diferite, și totuși e vorba de aceeași întâmplare. Astfel, m-am auzit, mirată, dând o mulțime de amănunte despre începutul visului, mă străduiam să descriu minuțios locuința, casa scării și plăcile ei de faianță cu arabescuri. Filmul, în schimb, ar fi trecut în câteva secunde, un sim-

plu flash, peste toate astea asupra cărora cuvintele-mi zăboveau, stăruiau. De ce?

Atunci mi-am amintit de o casă a scării din copilărie exact la fel ca aceea din coșmar. Era la începutul războiului, aveam zece ani și de câteva zile mama decisese că voi merge la școală singură. Era perioada în care descopeream amețită strada, în care mă loveam de ficușii din strada Michelet pentru că nu știam să merg singură. Eram obișnuită să fiu condusă, să fiu ținută de mână, nu știam să privesc în fața mea.

La ieșirea de la școală, mă urmărise un bărbat fără să-mi dau seama. Nici măcar nu-mi imaginam că pot exista asemenea bărbați. Îmi aduc aminte, era vară, purtam o rochie de pânză ale cărei dungi late, albastre, albe, alcătuiau niște zigzaguri pronunțate. Era foarte frumoasă. Îmi venea bine și-mi privisem adeseori imaginea în geamurile vitrinelor pentru a vedea efectul pe care-l producea. Datorită ei mă simțeam răcoroasă pe căldură și sprintenă.

Bărbatul se strecurase în imobil prin spatele meu și m-a ajuns din urmă pe scări. Scări tapetate cu plăci de faianță albă și arabescuri verzi. De cum am simțit prezența bărbatului mi-a fost foarte frică, o frică inexplicabilă. Era un domn de vreo patruzeci de ani, foarte corect îmbrăcat într-un pardesiu deschis, un fel de impermeabil. Avea o față banală cu ochi albaștri și păr de un blond spălăcit, nimic extraordinar. Îmi provoca totuși oroare. A început să-mi vorbească, mă întreba cum mă cheamă, avea un zâmbet mieros, viclean, respira puternic. Nu-i înțelegeam privirea, o consideram opacă. Gâfâia. Vocea-mi nu izbutea să-mi iasă din gât, aș fi vrut totuși să-i spun să mă lase în pace. A simulat că mă ajută să-mi duc ghiozdanul, numai ca să mă atingă ușor.

Lucrul ăsta l-am înțeles foarte bine și l-am refuzat printr-o lovitură din cot. Atunci s-a apropiat în așa fel de mine încât m-am trezit ținută de balustradă, nu mai puteam urca. Apoi, cu gesturi dezgustătoare, s-a apucat să-mi mângâie bustul, căutând sâni pe care nu-i aveam, și fesele tari, înalte și musculoase, așa cum au copiii care sunt în creștere. N-am putut suporta acest contact. Răsuflând încă și mai greu și într-un mod sacadat, a nceput să-și cotrobăie prin pantaloni, în partea șlițului. Atunci am sărit și, strângând ghiozdanul ca pe o armă, am urcat scările alergând. Bărbatul, surprins de plecarea mea, a pierdut la început teren, apoi și-a revenit și s-a apucat să urce și el în goană, însă acum insultându-mă: „Stricăta mică, târfă mică, o să intru în tine.” Eram o săgeată de spaimă. Trei etaje înalte de escaladat... Soneria era prea sus, trebuia să-mi las ghiozdanul și să mă ridic pe vârful picioarelor ca să ajung la ea. N-aveam timp. M-am năpustit asupra ușii și am izbit cât am putut, cu picioarele și cu pumnii. Bărbatul însă mă prinsese și în vreme ce loveam cu toată forța în bantanții de lemn, îi simțeam mâna scârboasă ce-mi dădea jos chiloții și degetele-i intrând în fundul meu și răsuindu-se acolo, în acel loc sacru, rușinos, prețios, murdar, despre care nu se vorbea niciodată. Zgomote de pași în holul de la intrare. „Târfă mică, o să intru în tine.” Dumnezeuule, o să mă omoare, salvați-mă! Bărbatul își continua treaba, mă zgâria, mă rănea cu degetul, nu mi-a dat drumul decât în ultimul moment. Când ușa s-a deschis, nemernicul cobora scările, era de-acum departe. Iar eu, în brațele lui Nany, eram pradă unei nemaipomenite crize de nervi.

Nu uitasem aventura propriu-zisă, îi uitasem însă toate amănuntele. Coșmarul mi le restituise și, o dată cu ele,

intacte, sila, greața, pe care acel bărbat mi le provocase și spaima teribilă de acel deget care mă scotocea. Deget care, la urma urmelor, nu era decât un deget, nu era o armă...

Eram acolo pe divan, zbuciumată de cuvintele care-mi ieșeau pe gură, chinuită de o puternică agitație interioară, însă calmă în aparență, aproape adormită, ai-doma pisicii care pândește pasărea. Simțeam că eram pe o cale importantă: degetul străinului, briceagul partizanului algerian, astea nu puteau să mă ucidă și totuși fuseseam îngrozită de moartea pe care puteau să mi-o aducă. Ce moarte?

Trebuia să merg mai departe. Drumul îmi era în față, era indicată până și direcția: teama de o anumită moarte, de moartea pe care bărbatul i-o provoacă femeii. Teamă de altădată, pe care coșmarul mi-a reactivat-o. Teamă resimțită în visul meu de mama, și poate și de celelalte femei.

Până în acel moment, și cu toată analiza visului, nu fusesem conștientă că mi-era frică de bărbați. Mă agitam pe divanul doctorului, ezitam s-o iau pe calea asta, nu simțeam că această problemă mă privea pe mine. De acord, îmi fusese frică de bărbatul de pe scări dar, de atunci, nu mă mai speriasse nici un bărbat, din partea lor îmi veniseră, dimpotrivă, singura tandrețe, singura iubire ce-mi fuseseră oferite vreodată. Nu-mi era teamă de sexul bărbaților.

Briceagul... Degetul... Teamă... Teamă de mama. Teamă de celelalte femei... Teamă de o moarte ce n-ar fi moarte fizică? Dar care moarte, fir-ar să fie!

De unde să încep? Mama ce era acolo, în vis, ca purtătorul de cuvânt al celorlalte femei. Doar ea îmi vorbise. Mama... Bărbații... Eu... Mama... Mama...

Divorțase la douăzeci și opt de ani și, pentru a putea să primească în continuare sacramentele, făcuse legământ de castitate. Nu cred că-și încălcase vreodată acest legământ. Era frumoasă, inteligentă, pătimasă, inaccesibilă și... atrăgea bărbații. Resimțisem această atracție pe toată durata copilăriei. Îi detestam pe cei care se apropiu prea mult de ea. Eram geloasă, însă nu știam. Mă gândeam că bărbații o vor abate de pe calea cea bună, calea ce ar duce în paradis...

La fermă, marele salon, care avea peste douăzeci de metri lungime, era o fostă verandă pe care o închiriaseră. De aceea, camera mea, cu cele două ferestre, dădea într-o parte spre grădină, iar în cealaltă parte spre marele salon, fostele deschizături ale verandei nefiind astupate printr-un zid. Serveau de acum încolo drept bibliotecă ori vitrine.

În nopțile în care nu puteam dormi din pricina căldurii și a gândurilor rele, mi se întâmpla să aud o muzică frumoasă: muzica mamei. Mă sculam și, pe vârful picioarelor, mă duceam să mă pitesc în alcovul pe care-l forma falsa fereastră închisă cu perdele înspre camera mea și ticsită cu obiecte și bibelouri înspre salon. Îmi spionam mama. Era singură și umbla cu pași mari încolo și-ncoace prin spațioasa încăpere. Astfel că, la fiecare trecere, îi puteam vedea clar expresia feței și asta îmi zdrobea inima. Trăsăturile-i erau relaxate. Ochii aproape închiși, gura-i întredeschisă lăsau să se strecoare o plăcere, o satisfacție intense. O găseam indecentă.

Covoarele groase îi absorbeau zgomotul pașilor. Doar muzica se auzea, venea de la un fonograf înalt ce semăna cu o biserică englezească. De cum se termina un disc, mama pune altul, toate-mi plăceau. Era jazz. Nu înțelegeam ce legături puteau exista între ea și aceste ritmuri.

Era o muzică ce venea din pânțele, din șale, din coapse, o întreagă regiune a corpului pe care mama n-o putea cunoaște, nu trebuia s-o cunoască. Îmi părea c-o surprind în flagrant delict de păcat, n-aș fi fost în stare să spun de ce. Îndeosebi când puneă două cântece: „*Tea for two...*” și „*Night and day*” ... „*Day and night*”. Știam cuvintele pe de rost... „Dacă pleci departe ce importanță are, de vreme ce în mine cu tandrețe te port. Oh, dragostea mea...” Cuvintele astea! Vocea cântăreței negre, ca un mieunat mușcător! Eram răvășită. Ce însemnau bărbații în viața mamei?...

— Ai fi mulțumită dacă Roland ți-ar deveni tată?

— ...

Se petrecea vara la Salamandre, Roland, acel fercheș ofițer văduv, de care îmi vorbise, era acolo zi de zi în uniformă, cu cizme, cu pielea feței lucindu-i ca un șorici bine curățat. Îl uram. Nu-l voiam ca tată și mai ales nu-l voiam ca bărbat al mamei. Îmi părea că-i face rău. Simțeam că nu era fericită. Anxietatea, agitația ce pusese stăpânire pe ea de când Roland își făcuse apariția în viața noastră mă tulburau. Și totuși, afișa o voie bună de îndrăgostită satisfăcută din plin.

Pe plajă, mă îndepărtam adeseori de grupul de copii și de bone și mă prefăceam că mă duc să mă joc după umbrela de soare la umbra căreia stăteau la taclale mama cu prietenele ei. Așa puteam să le ascult fără să fiu văzută. Nu era vorba decât de apropiata căsătorie a lui Roland cu mama. Era îngrozitor, gâtul mi se strângea mai să mă sufoce. Vorbeau despre toalete, ceremonii, recepții. Căsătoria avea să fie în octombrie, după vacanță. Prin urmare, se prefăcea că-mi cere părerea, în vreme ce totul era deja stabilit! M-am pus pe o smiorcăială ce nu mai contenea. „Copila asta e nervoasă, mă-ntreb ce are.”

Din fericire, plecam în Europa. Acolo nu-l voi mai vedea pe „frumosul elev de la școala Saint-Cyr”, cum îi zicea bunica, nu-i voi mai vedea mânușile de culoarea untului, bastonul și înfumurarea. Mă bătea ușor cu palma peste obraji, mașinal, ca să-mi spună bună ziua. Știam că nu-l interesez. Nemaipunând la socoteală că nevas-tă-sa murise și-i lăsase doi bebeluși pe care mama îi plăcea la nebunie, două larve bălăioare pe care le detestam. În sfârșit, am luat vaporul doar eu cu mama. Nany și fra-tele meu nu erau acolo. Nici un Roland între ea și mine.

Trebuia să ne petrecem o noapte la hotelul de lux din Port-Vendres mai înainte de a lua trenul de Paris. De ce un traseu așa de complicat? O dată ce am ajuns la hotel, un grom într-o uniformă roșie, cu o pălărie ciudată pe cap, un fel de cutie de bomboane roșie cu auriu, ne-a luat bagajele și ne-a arătat drumul spre camerele noastre. O seară cu trepte înalte, iar la mijloc un covor fixat cu vergele metalice de aramă. Gromul urcă înaintea mamei, eu închid coloana. Palmieri în ghivece de-a lungul balustradei, o cotitură. Ridic privirea și văd pe palier, încadrând covorul roșu, două cizme văcsuite. Roland! Era acolo! De asta deci nu mă lua decât pe mine! De asta schimbase drumul! Gâtul mi s-a crispat, o furtună a-nceput să-mi bubuie prin corp. Nu, nu el, nu omul ăsta aici! M-am apucat să mă vait, mă durea burta, vomam. Nu știu de ce mama m-a așezat pe o oliță, drept în mijlocul camerei, în fața acestui om! Situația era insuportabilă.

Mi-am întetșit urletele și lacrimile.

— O să chem un medic. Roland, îți cer să pleci. N-ar fi cuviincios să fii găsit la mine în cameră.

— Și eu care-mi promiteam o seară atât de frumoasă!

— Ce să-i faci, prietene, așa-i cu copiii.

Am avut impresia că în acea seară m-a îngrijit și mai bine decât de obicei. Părea eliberată, mai ușoară, fredona în baie. Am plecat a doua zi dimineață și de atunci nu l-am mai revăzut pe Roland.

...Mai târziu, aveam opt-nouă ani, un alt domn a devenit, la rândul-i, de-al casei. Țsta era un frumos îngâmfat și nerod, mai în vârstă, cu părul cenușiu dat cu pomadă, inel gravat pe deget, început de burtă, parizian Gaël de Puizan. Jumătate om de lume, jumătate om de afaceri.

Același scenariu: „Gaël va fi poate, într-o bună zi, tatăl tău, dacă vrei.”

Domnul știuse să se facă mai insistent, trebuie că-i ceruse o întâlnire în afara casei familiale. Iarăși m-a luat doar pe mine cu ea, fără să-mi spună adevăratul scop al plimbării. Mergeam de-a lungul unui drum de țară din Franța. Mă ținea de mână. Mirosea plăcut, se îngrijise în mod special de propria-i ținută vestimentară și de a mea.

Eram destul de mare ca să înțeleg exact natura tulburării care o cuprinsese când a văzut venind din depărtare o mașină, încetinind și oprind lângă noi. O conducea Gaël, era singur. Nu voi uita niciodată felul în care m-a privit. Ah, de-ar fi putut să mă expedieze! A priceput semnificația prezenței mele, iar eu am știut că-i serveam mamei drept paravan, drept ecran între ea și iubii ei.

Acolo, pe divan, intuiam că religia mamei era calul de bătaie, că nu numai aceasta o sfâșia, o împiedica să se ducă spre acei bărbați ce cu siguranță îi plăceau. Îi era teamă de altceva. Teamă de coșmar.

Am început să reflectez, cum n-o făcusem niciodată, la ce înseamnă să fii femeie. M-am gândit la corpurile noastre, la al meu, la acela al mamei, la cel al altora. Toate la fel, toate găurite. Aparțineam acestei enorme hoar-

de de ființe străpunse, livrate invadatorilor. Nimic nu-mi protejează orificiul, nici o pleoapă, nici o gură, nici o nară, nici o ușiță, nici un labirint, nici un sfincter. Se ascunde în scobitura unei cărni molatice care nu răspunde voinței mele, care e incapabilă să-l apere în mod natural. Nici măcar un cuvânt pentru a-l proteja. În vocabularul nostru, cuvintele care se referă la această parte precisă a corpului femeii sunt urâte, vulgare, murdare, grosolane, grotești ori tehnice.

Nu mă gândisem niciodată la protecția pe care o reprezenta himenul, la golul ce se crea atunci când fina membrană ceda sângerând loviturilor de berbec ale bărbaților, lăsând pe viitor să treacă orișice... degetul, bri-ceagul. S-ar putea naște de aici o teamă primordială, veche de când lumea, îndurerată inconștient, uitată? O teamă pe care numai femeile ar simți-o, numai ele ar înțelege-o, pe care și-ar transmite-o instinctiv, ce ar fi secretul lor? O teamă ce s-ar atribui pătrunderii violente a bărbaților, dar care, în fapt, ar fi cu mult mai cuprinzătoare și mai profundă. O teamă inventată de femei, învățată de femei de la alte femei. Teamă de vulnerabilitatea noastră, de incapacitatea totală în care ne aflăm de a ne închide complet. Ce femeie își poate opri copilul să n-o rupă când iese din ea? Ce femeie poate opri un bărbat care vrea cu adevărat să o pătrundă și să depună în ea sămânța-i străină? Nici una.

Când se petrece ceva într-o ședință de psihanaliză, se petrece foarte rapid. De-abia trecuseră câteva minute între momentul în care arabescurile din vis chemaseră arabescurile din realitate și întrebarea: de ce frica de ceea ce nu face vreun rău? Și apoi imaginea unei ființe găurite.

De ce nu am ales să analizez cariatidele imobilului din vis, ori obloanele, mai degrabă decât casa scării? De

ce să mă leg mai degrabă de briceag decât de partizanii algerieni, sau de femeile îmbrăcate în negru etc.? De ce am ales anumite detalii și nu altele? Pentru că simțeam forța inconștientului acolo unde m-am dus. În vis, doar micul briceag era o enigmă pentru mine și, în relatarea la doctor, doar insistența mea pe descrierea casei scărilor era surprinzătoare. Inconștientul mi se semnalase în aceste două puncte precise, unul în somn, celălalt în stare de veghe. Căpătasem extraordinarul obicei să mă apropii de el. Acum știam exact când se manifesta și când intram în contact cu el.

Eram acolo, întinsă, doctorul tăcea ca de obicei. Mă aflam din nou în posesia unei alte descoperiri. Însă, pentru prima oară, această descoperire mă nedumerea. O simțeam ca străină tratamentului psihanalitic. Nu în biroul bine închis al micuțului doctor îmi va fi ea de folos. Trebuia să plec.

Se împliniseră șapte ani de când veneam aici. Șapte ani pentru a trăi! Șapte ani pentru a mă găsi pe mine! Șapte ani ce se scurseseră într-o mișcare lentă, perfect echilibrată. Mai întâi, mi-am găsit sănătatea. Apoi mi-a apărut, treptat, caracterul, mi-am descoperit individualitatea, am devenit o persoană. Apoi, grație anusului, am înțeles că totul e important și că ceea ce se numește murdar, mărunț, rușinos, sărac nu este așa în realitate, că scara de valori utilizată de mediul meu social era aceea care ascunsese cu un vâl ipocrit anumite persoane, anumite gânduri, anumite lucruri, făcând astfel să iasă și mai mult în relief curatul, nobilul, strălucitorul și avutul. Acum îmi descopeream vaginul și știam că pe viitor și cu el va fi la fel cum a fost cu anusul: vom trăi împreună așa cum trăiam împreună cu părul, cu degetele de la picioare, cu pielea de pe spate, cu toate părțile corpului,

asa cum trăiam cu violența, cu disimularea, senzualitatea, autoritatea, voința, curajul, veselie. În armonie, fără rușine, fără dezgust, fără discriminare.

Aveam certitudinea că numai în afara străduței înfundate voi descoperi adevăratul înțeles al descoperirii mele. În acea zi i-am spus la revedere micului doctor, știind că în curând nu voi mai reveni.

Afară, într-adevăr, pe stradă, în magazine, la birou, acasă, am priceput ce înseamnă să ai un vagin, să fii femeie. Până atunci nu puseseam niciodată în discuție noțiunea de feminitate, această calitate specifică acelor ființe umane care au sâni, păr lung, fețe machiate, rochii și alte avantaje șirete și drăgălașe despre care se vorbește puțin sau deloc. Acele ființe care se schimbă în tonuri pastel, îndeosebi roz, bleu pal, alb, mov, gălbui, verde-deschis. Acele persoane al căror rol pe pământ constă în a fi slujitoarea stăpânului, distracția războinicului, și mama. Înfrumusețate, parfumate, acoperite cu podoa-be, fragile, prețioase, delicate, ilogice, cu mintea ușuratică, disponibile, cu orificiul mereu deschis, mereu gata să primească și să ofere.

Era fals! Eu știam ce-nseamnă o femeie. Eram una din ele. Știam ce-nseamnă să te scoli dimineața înaintea celorlalți, să pregătești micul dejun, să-i ascuți pe copii, ce vor, toți, să spună ceva în același timp, repede. Călcatul rufelor în zori, cârpitul dis-de-dimineață, temele și lecțiile când se crapă de ziuă. Apoi, casa goală și preț de o oră să muncești ca o turbată pentru a face o minimă curățenie, a strânge lenjeria murdară, a umezi lenjeria curată, a pregăti legumele necesare meselor din timpul zilei, a freca veceurile. A te spăla, a te pieptăna, a te machia, a te aranja — dacă nu faci toate astea, ai conștiința încărcată: „O femeie trebuie permanent să fie curată și o plăcere s-o

privești.” Să-i duci pe cei mici la creșă ori la grădiniță. Să nu uiți coșul pentru a face imediat cumpărături. Să mergi la slujbă. Doar slujba contează, cea pentru care ești plătită, cea fără de care ar fi sărăcie lucie. Să te întorci pentru masa de prânz. Cei mari rămân la cantină, cea mică e aici. Trebuie să-i oferi afecțiune, să simtă prezența caldă a mamei. Cei mari se vor îngriji de ea în cursul serii. Cu condiția să nu facă prostii, să nu se joace cu chibriturile, să nu traverseze fără să se uite. Să pleci din nou cu panerele. Ordinele superiorilor primite și executate cât mai repede cu putință, cât mai bine cu putință. Cumpărăturile de seară. Nici un ban în buzunar. Nu-i nimic. Să te descurci pentru a pregăti totuși o masă apetisantă și bună: „O masă bună face să treacă toate necazurile.” Coșurile ce atârnă greu de brațe. Oboseala ce începe să macine capul și șalele. Nici o importanță: „Femeile trebuie să plătească prin suferință fericirea de a aduce copii pe lume.” Să te întorci acasă. Să asculți pe toată lumea. Se pregătești cina. Să întinzi rufele. Să speli copiii, să le controlezi temele. Să pui pe masă savuroasa supă fumegândă. Să faci clătitele în vreme ce ei își termină tălțile. Picioarele grele. Amorțeala creierului, cât cuprinde. Vasele. Să vezi ca tot atâtea reproșuri urmele de degete pe pereți și pe uși, geamurile pline de praf, tricotatul care nu progresează: „Cum îți așterni, așa dormi, fata mea. La o femeie murdară și casa-i murdară.” O să le fac pe toate duminică, o să le fac pe toate duminică. A doua zi, de la capăt: să tragi mobilele, în patru labe ca să ștergi podeaua, să cari coșurile. Să-i iei în brațe pe micuți, să alergi, să-ți socotești și să-ți răssocotești la nesfârșit cei câțiva bănuți fără de care nu poți cumpăra nimic. Să te uiți în vitrină la rochia frumoasă ce costă mai mult decât salariul pe o lună... Și să fii posedată sexual când n-ai chef decât de

somn, de odihnă. Să ai din cauza asta conștiința neîmpăcată, să joci jocul, să regreti că nu te mai poți bucura de așa ceva, să te temi de o nouă sarcină. Să-ți alungi aceste gânduri rele, egoiste: „Trebuie să fii în aceeași măsură soție, ca și mamă, dacă vrei să ai un soț bun.” Câte zile înainte de ciclu? Oare nu m-am înșelat în socotelile mele, oare a fost atent? Câte zile înainte de sfârșitul lunii? Voi avea destui bani? O voi scoate la capăt? Dumnezeu, ți-pă un copil! E mezina. Numai de n-ar fi bolnavă, în acest an am lipsit deja prea mult de la birou cu rujeola celui mai mare și cu gripa celui alt, până la urmă o să fiu prost văzută. Să țâșnești din somn, să te scoli noaptea. Noaptea imobilelor din beton, plânsetele, în depărtare, ale altor copii ce au coșmaruri, urmărirea vecinilor care se întorc târziu, scandalul de la etajul trei al domnului care e beat și răcnește la nevastă-sa. Să dormi. Să dormi.

Asta-nseamnă să ai un vagin. Asta-nseamnă să fii femeie, să slujești un bărbat și să iubești copiii până la bătrânețe. Până ce ești dusă la azil unde infirmiera te va întâmpina vorbindu-ți stâlcit, așa cum le vorbești copiilor, celor săraci cu duhul, făcând pe ramolita: „O s-o ducă bine aici bunicuța! Nu-i așa, bunicuțo?”.

E drept că, în viața bătrânei, au existat adeseori curcubul râsetelor copiilor ei, aurul vechi al dragostei, câteodată trandafirul afecțiunii. Dar au existat mai cu seamă roșul sângeului, negrul oboselii, cafeniul-caca și galbenul-pipi al scutecelor și ale chiloților copiilor și bărbatului. Și-apoi, cenușiul epuizării și bejul resemnării.

Ah, da, într-adevăr, conștiința specificului feminin mă făcuse să descopăr încă și mai multe! Castelul din cărți de joc de care râdeam eu puțină vreme în urmă, de care mă credeam eliberată trântind (nișel cam stângaci) cuvin-

tele „căcat” și „rahați” și „căcănării”, acest castel pe care-l credeam doborât, rezista încă, temelia îi era intactă! Numai acum îmi dădeam seama că niciodată nu citisem cu adevărat un ziar, niciodată nu ascultam cu adevărat știrile, consideram războiul cu Algeria o treabă sentimentală, o tristă poveste de familie, demnă de atrizi¹⁸. Și de ce? Pentru că n-aveam nici un rol de jucat în acea societate în care mă născusem și unde devenisem nebună. Nici un rol în afară de a oteri băieți pentru ca să existe războaiele și guvernele și fete pentru ca, la rândul lor, să le facă băieților băieți. Treizeci și șapte de ani de supunere absolută. Treizeci și șapte de ani acceptând inegalitatea și nedreptatea, fără să mă clintesc, fără ca măcar să le văd!

Era îngrozitor! De unde să încep? Nu-mi pierdeam din nou capul?

Un gol. Un mare gol. Nevoia de a relua ședințele mai regulat. Iarăși un val de furie împotriva micuțului doctor:

— Am ieșit din lațul gândirii burgheze pentru a cădea într-un alt laț, cel al analizei. E același lucru: un sistem care întemnițează și al cărui crud păzitor sunteți.

— Măcar sunteți conștientă de asta.

Avea dreptate cretinul ăsta! Dacă nu voiam să mă duc într-acolo n-aveam decât să nu mă duc. Toate treburile astea cu dreptatea și nedreptatea, cu egalitatea și inegalitatea, mie-mi revenea să le rezolv. Puteam să mai fiu femeia dinainte? Nu. A-mi stopa evoluția acum însemna să accept să dau din nou de nebună între bideu și baie, să mă încovrig cu ea, în ea, și să mă las definitiv în voia acelui ceva lăuntric. Pentru nimic în lume!

¹⁸ Urmași ai lui Atrée, cei mai cunoscuți fiind Agamemnon și Menelau. Destinul acestei familii e marcat de adultere, pariciduri, incesturi. (N. t.)

Atunci, ce să fac? Cum să procedez?

Câtă agitație, câtă singurătate, câtă neîndemânare, câtă confuzie!

Un alt coșmar a venit să mă elibereze.

Mă aflu pe o plajă împreună cu Jean-Pierre și cu prietenii noștri cei mai buni. Din nou André și Barbara, dar și Henri și Yvette, un alt cuplu a cărui integritate nu accepta niciodată nici cel mai mărunț compromis. Mai ales Henri ne făcea uneori să râdem și ne obținea afecțiunea prin onestitatea-i chițibușară și intransigentă. Fusesse expulzat din Algeria de OAS.¹⁹

Ne aflam deci acolo, toți șase, pe o splendidă plajă a oceanului, întinsă și aurie (o plajă asemănătoare celei unde Jean-Pierre adusesse, într-o zi, o femeie), bătută de valuri mari. Era o vreme grozavă. Marea era zbuciumată, dar nu periculoasă, soarele scânteia spuma de pe creasta valurilor care se spărgeau. Ne distram sărind, plonjând în apa iute și involburată, acoperită de o spumă subțire ce se dilua într-o dantelă neregulată. Îmi place marea, îmi place să mă cufund în ea, să înot, să mă tăvălesc prin ea, să mă rostogolesc aidoma unui câine prin praf.

Eram fericită acolo, în apă, cu Jean-Pierre și cu prietenii mei. Înfruntam valurile, coboram spre ele, ele se ridicau, mai înalte decât noi și, în ultimul moment, plonjam. Știam acest joc din copilărie, eram mai abilă în a-l juca. Mai abilă decât ceilalți care scoteau strigăte, înghițeau apă râzând ori fugeau din calea uriașului tăvălug de apă ce se ținea în sus ca un zid mai înainte de a se prăbuși peste noi.

¹⁹ Organizație armată secretă: mișcare clandestină care a încercat prin violență să se opună independenței Algeriei după eșecul puciului militar din Alger (1961-1963). (N. I.)

Deodată, un splendid talaz, mai înalt ca celelalte, m-a ridicat și m-a răsturnat în el, de-a berbeleacul, m-a rostogolit într-o mulțime de bule și de vârtejuri și finalmente m-a abandonat, nițel cam brutal, în susul plajei, foarte aproape de nisipul uscat. Stăteam acolo, năucită, fermecată, încercând să-mi recapăt respirația. Simțeam cu mare plăcere nisipul ce aluneca pe sub mine, dus de refluxul valului, scobind pe sub spatele și bazinul meu o adevărată cadă. În acel moment am văzut, cu groază, un șarpe enorm, încolăcit în jurul coapsei, iar capul i se înălța printre picioarele mele. Era un șarpe magnific, având reflexe albastre și verzi, cam în genul bronzului. Se înălța pur și simplu, nu mă ataca însă mă umplea de spaimă și, cu amândouă mâinile, încercam zadarnic să-l dau la o parte, era tare și viguros și nu puteam face nimic pentru a scăpa de el. Prietenii s-au strâns în juru-mi și râdeau:

— E un șarpe inofensiv. Nu-ți fie frică. Lui îi e mai frică decât ție.

Într-adevăr, șarpele dispăruse așa cum venise, nefăcându-mi nici cel mai mic rău. Eram însă răvășită, stingerită, neliniștită. O dată ce m-am întors acasă, i-am povestit pățania unui muncitor bătrân care lucra în grădina.

— Să nu vă fie deloc teamă de șerpii ăștia. Sunt peste tot prin regiune, nu vă vor ataca niciodată. De altfel, n-au venin.

Nu izbuteam totuși să-mi regăsesc liniștea și m-am întins pe un pat acoperit cu o catifea de un albastru verzui destul de închis. Eram culcată pe o parte, cu capul sprijinit de mână (poziția lui Jean-Pierre când îmi citea primele pagini) și, în vis, îmi analizam spaima. Șarpele: spaimă de sexul masculin. Nici un motiv să-mi fie tea-

mă de șarpe: nici un motiv să-mi fie teamă de sexul bărbaților. De altminteri, nu-mi era teamă. Prin urmare, nu exista nici un motiv să-mi fie frică de șarpe.

Dintr-o dată, văd, aproape de cot, un șarpe asemănător celui de pe plajă, înfășurat în juru-i, albastru-verzui ca o cuvertură de pat, cu capul ridicat, gura deschisă. De data asta, nu era între coapse, ci foarte aproape de cap. Așa devenea și mai periculos. Doar să mă atingă cu limba pe tâmplă și sunt moartă. Panica, groaza! Șarpele atât de aproape de mine, gura-i larg deschisă și limba care i se agită, intră și iese fără-nțetare. Mi se pare că frica mă paralizează, mă împiedică să fug. Stau acolo nefăcând nimic, terorizată, incapabilă să mă mișc, la nesfârșit. Totuși, brusc, printr-o mișcare rapidă, brațul se destinde, apuc șarpele de gât, exact sub gură, strâng. În același timp, mă ridic în picioare. Șarpele mi se zbate la extremitatea brațului, coada i se zbuciumă. Unde să mă duc? Ce să fac? Nu voi avea forța să strâng multă vreme. Iar el nu pare să se sufoc, ba chiar se răsuțește ca un turbat. Mi-e tare frică. Îndrăzneala mă va costa scump, mă gândesc, de data aceasta șarpele se va răzbuna.

Alerg spre baie. Jean-Pierre e în cadă. Mă privește grav cum intru cu șarpele la capătul brațului și cu groaza în ochi, în toată ființa mea. Mă-ndrept spre el. Sunt cu el în apa caldută și binefăcătoare din baie. Atunci își pune degetele în fața alor mele, pe gâtul șarpelui. Trage până ce i se sfâșie gura. Continuă să tragă până ce șarpele se rupe în două fâșii frumoase, două panglici de bronz suplu. Calm.

Ei bine, da! Nu era ceva prea greu! Nu era ceva prea complicat de înțeles! Teama care mă paraliza, care le paraliza pe mama și pe femeile în negru, nu era teama de falus, de penis, de organ, era teama de puterea bărbatu-

lui. Era îndeajuns să împărtășești această putere pentru ca teama să se îndepărteze. Eram sigură că asta era semnificația visului meu.

Și, în ceea ce mă privește, dacă voiam să joc un rol în societate, trebuia să-ncep prin ceea ce-mi era la îndemână, prin ceea ce cunoșteam cel mai bine: Jean-Pierre și copiii, noi cinci, o familie, un microcosmos, fermentul unei societăți.

Aceasta era soluția mea, eram sigură. Existau desigur și alte moduri de a proceda, însă știam că doar acela îmi convenea. Analiza mă obișnuise să gândesc într-un anumite fel, să mă cufund în propriile-mi idei, una chemând-o pe cealaltă, până ce ajung la ce-i mai simplu, la ce-i mai direct. Și, cel mai simplu, pentru mine care tocmai descoperisem cuvântul „politică” și o mică parte din conținutul său, care tocmai înțelesesem, după șapte ani de la venirea pe lume, în ce măsură viața îmi era legată de o societate organizată, cel mai simplu era să-ncep prin a construi relații adevărate între Jean-Pierre și mine și între Jean-Pierre, copii și mine.

Ce muncă! Ipocrizia și minciuna mișunau peste tot. Cuvintele și gesturile cele mai cotidiene erau măști, deghizări, mascarade. Iar imaginația noastră, unde se dușese? Amputată! Până și cea a copiilor se ștersese aproape în totalitate, lăsând loc imaginației stereotipe cu care erau împoponați la școală și acasă. Căci, vorbindu-le așa cum le vorbeam, îmbrăcându-i așa cum îi îmbrăcam, trăind așa cum îi determinam să trăiască, le impuneam legea mea, propriile-mi idei, gusturi. Mi-am dat seama că-i ascultam puțin și nu cum trebuie și că, în consecință, nu-i cunoșteam cum trebuie. Mulțumită lor m-am reapucat să-nvăț să merg, să vorbesc, să scriu, să citesc, să număr, să râd, să iubesc, să mă joc.

Era exaltant, zilele-mi erau prea scurte!

Ce vreaște! Toate porțile deschise, toate parâmele dezlegate. CE FERICIRE!

De data asta, castelul din cărți de joc se prăbușea cu adevărat.

XVI

G

n cel din urmă an al analizei mele, mama își trăia ultimele momente. Nu bănuiam acest lucru.

Pe ciorna manuscrisului am comis un lapsus, am scris „mama își trăia, analiza” în loc de „mama își trăia ultimele momente”. Evident, nu din întâmplare am făcut această confuzie. Deoarece cred că o analiză bine condusă trebuie să aibă drept urmare moartea unei persoane și nașterea aceleiași persoane înzestrate cu propria-i libertate, cu propriu-i adevăr. Între cea care eram și cea care am devenit e o distanță uriașă, atât de mare, încât nu mai este nici măcar posibilă o comparație între aceste două femei. Iar distanța asta crește mereu, căci o analiză nu se termină niciodată, devine un mod de a trăi. Totuși, nebuna și cu mine suntem una și aceeași persoană, ne asemănăm, ne iubim, trăim bine împreună.

Astfel, când, la peste șaiszeci de ani, mama s-a trezit proiectată în afara universului ei, când, din cauza războiului din Algeria, a trebuit să-și pună sub semnul întrebării întreaga-i viață, a preferat să moară. Zdruncinarea era prea mare, nu se simțea capabilă să și-o asume,

era prea târziu pentru ea. Cred că pentru ea totul s-a răsturnat de cum a analizat inconștient conținutul cuvântului „paternalism”. Spunea adeseori cu iritare: „E mai bine totuși să fii paternalist decât nimic, precum cei care ne dau astăzi lecții. Îi îngrijesc pe arabi de patruzeci de ani. Cei care ne consideră paternaliști nu pot spune același lucru”. Înțelesese foarte bine că în acest cuvânt groaznic era o condamnare a tot ce constituia rațiunea ei de a fi, scuza, justificarea ei: milostenia creștină. Când se apăra era ca și cum cerea iertare.

În momentul în care mama și bunica veniseră să locuiască în Franța, stăteau împreună în același imobil de la periferie, două apartamente pe același palier, comunicând între ele prin salon.

Psihanaliza mea începuse de mai bine de un an, însă eram încă atât de bolnavă, atât de adormită în coconul meu, încât îmi prinseseră bine aceste regăsiri, chiar mă bucuram de prezența mamei. Mă va ajuta să mă ocup de copii și să fac menajul. Fără a mai pune la socoteală că bunica va completa cu siguranță mai greu sumele de la sfârșitul de lună.

La începutul tratamentului, doctorul mă prevenise: „Am datoria să vă avertizez că o psihanaliză vă poate schimba complet viața.” Iar eu mă gândisem: ce schimbare mi se putea produce în viață? O să divorțez, poate, pentru că tocmai de la căsătorie mi se instalase ceva-ul lăuntric. Asta e, voi divorța. Vom vedea. Nu vedeam ce altceva putea să se schimbe în propria-mi viață...

Au trecut doi-trei ani în acest fel, în această coabitare cvasitotală. Doi-trei ani în cursul cărora am început să-mi dau seama de venirea mea pe lume. Doi-trei ani în cursul cărora mi-am exprimat, în străduța înfundată, ura surdă față de mama, sentiment pe care până atunci îl ți-

nusem ascuns ca pe o țară. Dintr-o dată, raporturile mele cu ea și-au schimbat sensul. Acum, când analiza mă făcea mai puternică, mai înțeleaptă și mai responsabilă, descopeream fragilitatea mamei, inocența și latura-i de victimă. Ea, care nu era cu mine în niște raporturi importante — doar raporturile stereotipe ale unei mame a cărei fiică a trecut de treizeci de ani și, oficial, este ea însăși „mamă a unei familii numeroase”, cu permis de 30% reducere la călătoriile pe tren, a simțit schimbarea. Nu ne vorbeam totuși. Nu mi-a vorbit niciodată în afară de a-mi povesti avortu-i ratat, cât despre mine, trecuse multă vreme de când renunșasem să mai caut să comunic cu ea. Dacă, în acea perioadă, aș fi vrut să mi-o apropiu, aș fi putut, sunt sigură. În calmul ce se instalează după luptă, în deziluzia și oboseala bătăliei pierdute, în cenușiul Franței, acest stat-conducător detestat, căruia îi sacrificase soarele iubit, era pradă unei asemenea confuzii încât era momentul propice unei întâlniri. Dar nu mai aveam chef. Nu făceam decât să-i constat slăbiciunea, ignoranța. O găseam jalnică, n-aveam timp să mă ocup de ea, aveam prea multe de făcut pentru a mă elibera de ceva-ul lăuntric.

Or, acesta constituia singurul lucru ce ne lega. Îl cunoștea, mi-l transmisese. Când boala atingea punctul maxim, îl vedea strălucind ca o comoară și se apropia de mine cu respect, poate chiar cu dragoste. Tremurăturile mele, transpirația, sângele, mușenia mea nu-i dis plăceau. O interesau cum n-o interesase niciodată vreo altă manifestare de-a mea. Iar când a devenit evident că dominația ceva-ului lăuntric asupra-mi slăbea, când a simțit că acesta pierdea teren, confuzia i s-a accentuat. Îi scăpa nu numai Algeria, dar și nebuna, copil bolnav, bebelușul anormal, fetusul torturat. Atunci printr-un efort con-

siderabil și imprevizibil, și-a schimbat atitudinea, a încercat să meargă pe urmele mele, să se agațe de mine ca un vagon. Nu i-am dat voie. De ce a făcut această tentativă? Din instinct de conservare? Din interes? Din dragoste? Nu voi ști niciodată.

Bunica a murit. Numai ea putea face suportabilă coabitarea cu mama. O dată ce bunica a dispărut, o dată ce au dispărut ghidușiile, tinerețea, curiozitatea, înțelepciunea care-i erau proprii, înfruntarea între patru ochi dintre mama și mine nu putea fi decât mortală. Trebuia ca una din noi să-și piardă viața. Dacă bunica ar fi murit cu câțiva ani mai înainte, adică până să-mi încep analiza, cred că aș fi sucombat eu.

Situația s-a mai lungit câțva timp, nemaisuportând influența mamei asupra copiilor mei, însă neîndrăznind să i-o spun și neîndrăznind nici s-o părăsesc, știind în ce stare materială mizerabilă se afla. Am încercat, pe atunci, s-o fac să câștige de pe urma diplomelor ei: să îngrijească oamenii pe bani, în loc de a-i îngriji pe gratis. La această propunere a opus o rezistență extraordinară, ca și cum i-aș fi cerut să se prostitueze. Voia să continue a-i îngriji pe cei sărmani, să-i curețe, să vegheze la căpătâiul lor nopți în șir, să-i moșească, să-i consoleze, dar nu voia să fie plătită pentru așa ceva. A ieși din benevolatul pe care-l practicase întreaga viață era o rușine atât de mare, un scandal atât de mare: „Asta nu se face în familia noastră”, încât prefera, spunea, să cerșească. A fi plătită pentru îngrijirile pe care le oferea însemna pentru mama să se priveze de ultima-i prerogativă ca și de ultimul-i talisman. Deci nici vorbă de una ca asta.

Cum o ființă atât de inteligentă putea fi atât de proastă? Din ce motiv aberant, din ce teamă se putea supune unor reguli atât de stupide? Cei bogați trebuie să dea ce-

lor săraci pentru a-i face pe plac lui Dumnezeu; milostenia lor e o tămâie ce urcă în paradis și parfumează cu suavitate barba divină! Stăpânii trebuie să dea exemplul și să rămână demni în împrejurări vitrege. A fi un stăpân nu este o stare de fapt, ci o stare de suflet.

— Ascultă, nu mai ai un ban, nimic, nu mai ai decât pensia de bătrânețe, știi bine. Nu mai ești bogată, ești săracă. Te numeri chiar printre săracii cei mai săraci.

— N-am fost niciodată bogată, fata mea, și totuși n-am îngrijit niciodată pentru bani. N-o să încep acum.

Ce imbecilitate! Ce tâmpenie! Ce farsă! Și, pe deasupra, mai era și mândră de sărăcia ei, își târâia dinadins pantofii scâlțiați, rochia plină de pete, ciorapii groși, neșirabili, pulovărul ros de molii. Dar, pentru a nu se comite vreo greșală cu privire la acest aspect fizic, își mișca mult mâinile de regină având, pe degetul mic de la dreapta, un minuscul inel de aur gravat cu blazonul familiei, pe inelar o verighetă din diamante și, pe stânga, un smarald montat în briliante. Imaginea însăși a demnității burgheze ofensate! Carnavalul!

Să ajungă aici, tocmai ea care în fond nu era cine știe ce burgheză! Ea care detesta, fără s-o știe, avantajele banilor. Ea care ar fi trebuit să-și folosească frumoasele mâini, dacă ar fi fost lăsată, să modeleze materia: îi plăcea să atingă pământul, piatra, lemnul, pielea. Era senzuală. Nu știa că ar fi trebuit să trăiască pentru o anumită construcție estetică ce i-ar fi fost personală și care nu va fi niciodată precizată. Ar fi fost olar? Arhitectă? Dăltuitoare? Chirurg? Sau grădinăreasă?

Ruptura dintre noi s-a produs după ce mi-am descoperit violența. Apartamentul de la periferie îmi devenise insuportabil. Era prea mare, prea scump, prea departe, prea pretențios. Nu mai puteam trăi în acel cub beto-

nat de ipocrizie și de prefăcătorii. Ca să te bucuri de burghenzie e nevoie de tapiserii groase, de alcovuri adânci, de camere înalte, întunecate, de secrete bine păzite. Cărei comedii stupide li se consacrau deci aceia care trăiau acolo, între asemenea pereți de doi bani, în spatele acestor ferestre indiscrete? Maimuțe induse în eroare, curcani închiși în cușcă, găște păcălite, măgari de circ, iată în ce fuseseră preschimbați! Pavilioanele înstăriților care mă înconjurau, grădinile cu sălcii pletoase, cu cedri și gazon, portalurile din fier forjat, barierele de un alb plăcut, calmul netulburat decât de strigătele de copii bine educați și de sonatele de Chopin, toate acestea nu mai erau pentru mine, cedam locul!

Mă hotărâsem. M-am dus în cameră la mama fără să mă tulbur, fără să mă rușinez.

Stătea acolo, pe pat, înconjurată de relicvele morților ei: fotografii, portrete, obiecte. Pe măsuta de noapte se aflau o scrumieră plină cu mucuri de țigară și un pahar cu un lichid roșu (m-am gândit la lichior de coacăze).

— Țineam să-ți spun că am luat o hotărâre serioasă: ne vom despărți. Pe de o parte, nu mai vreau să trăiesc aici, iar pe de altă parte, vreau să trăiesc singură cu copiii. Vreau să-i cresc în felul meu... Ai toată vara ca să te întorci... Sunt cea mai săracă din familie, trebuie că altcineva te poate primi mai bine decât mine.

N-a zis nimic. A lăsat capul în jos și s-a apucat să plângă încetșor. Am ieșit, se terminase.

Nu mă gândeam decât să-mi construiesc viața mea, eram absolut decisă. Înțelesese că nici un fel de șantaj legat de sentimente, de sănătate, de sărăcie ori de bătrânețe nu m-ar fi determinat să-mi schimb planurile. Știa mai cu seamă ce însemnaseră prima-mi copilărie, copi-

lăria, adolescența, indiferența ei față de mine și uneori arțagul ei. N-avea nimic de spus.

La început a crezut poate că nu voi izbuti, că nu voi rezista fizic și că va trebui s-o chem în ajutor. Dar le-am dus pe toate cu bine. Poate că înseși dificultățile din noua-mi viață au grăbit progresele în analiză.

Și-a găsit adăpost la o prietenă al cărui soț era tare bolnav. Acolo a regăsit o atmosferă ca cea din Alger, precum și motive pentru a se devota acelui domn bătrân care, pentru ea, era într-un fel încarnarea Algeriei francezilor. Mă gândeam că această separare i-a fost și ei benefică. O vedeam din când în când, îi telefonam aproape zilnic la prânz.

Apoi domnul bătrân a murit și a fost foarte afectată.

Pentru mine, toate astea se întâmplau într-un alt univers, acela pe care îl părăsisem și de care nu mai eram legată decât prin cele câteva fraze pe care le schimbam la telefon cu mama. Nu mai aveam nici o curiozitate față de această lume, de care mă despărțisem cu dezgust. O cunoșteam îndeajuns, n-aș fi vrut să-i consacru nici măcar o oră din timpul meu. Aveam prea multe de învățat, prea multe de văzut, prea multe de făcut altundeva. În fiecare dimineață deschideam ochii cu o poftă de a trăi și o curiozitate nemaipomenite. Credeam că am isprăvit pentru totdeauna cu trecutul.

Iată de ce n-am priceput nimic atunci când, într-o dimineață devreme, am auzit la celălalt capăt al firului vocea persoanei la care locuia mama.

— Uite... Voiam să-ți spun: nu mai vreau s-o țin pe mama dumitale la mine în starea în care se află... Trebuie să te ocupi dumneata, nu mie-mi revine s-o fac... Am înștiințat-o mai înainte și pe ruda pe care o aveți medic. Va

lăria, adolescența, indiferența ei față de mine și uneori artagul ei. N-avea nimic de spus.

La început a crezut poate că nu voi izbuti, că nu voi rezista fizic și că va trebui s-o chem în ajutor. Dar le-am dus pe toate cu bine. Poate că înseși dificultățile din noua-mi viață au grăbit progresele în analiză.

Și-a găsit adăpost la o prietenă al cărui soț era tare bolnav. Acolo a regăsit o atmosferă ca cea din Alger, precum și motive pentru a se devota acelui domn bătrân care, pentru ea, era într-un fel încarnarea Algeriei francezilor. Mă gândeam că această separare i-a fost și ei benefică. O vedeam din când în când, îi telefonam aproape zilnic la prânz.

Apoi domnul bătrân a murit și a fost foarte afectată.

Pentru mine, toate astea se întâmplau într-un alt univers, acela pe care îl părăsisem și de care nu mai eram legată decât prin cele câteva fraze pe care le schimbam la telefon cu mama. Nu mai aveam nici o curiozitate față de această lume, de care mă despărțisem cu dezgust. O cunoșteam îndeajuns, n-aș fi vrut să-i consacru nici măcar o oră din timpul meu. Aveam prea multe de învățat, prea multe de văzut, prea multe de făcut altundeva. În fiecare dimineață deschideam ochii cu o poftă de a trăi și o curiozitate nemaipomenite. Credeam că am isprăvit pentru totdeauna cu trecutul.

Iată de ce n-am priceput nimic atunci când, într-o dimineață devreme, am auzit la celălalt capăt al firului vocea persoanei la care locuia mama.

— Uite... Voiam să-ți spun: nu mai vreau s-o țin pe mama dumitale la mine în starea în care se află... Trebuie să te ocupi dumneata, nu mie-mi revine s-o fac... Am înștiințat-o mai înainte și pe ruda pe care o aveți medic. Va

veni curând, la prânz. Ar fi bine să fii și dumneata de față pentru că, te previn, n-o voi mai ține încă douăzeci și patru de ore.

— Voi fi acolo.

Nu îndrăznisem s-o întreb ce are mama. O să văd în curând. Vocea femeii era hotărâtă, evident nu mai putea.

La unsprezece și jumătate eram acolo. Ruda era și ea acolo, cu stetoscopul și aparatul de luat tensiunea. Mama stătea pe marginea patului în dezordine. Cât mai îmbătrânise în câteva săptămâni! Arăta groaznic. Pe chipu-i răvășit nu mai exista nici măcar o privire. Cred că ochii nu mai trebuiau să-i servească decât pentru a se feri de obstacole, și încă. Corpul nu-i mai era decât un morman otova, flasc, acoperit cu o cămașă de noapte murdară din bumbac plușat, roz cu floricele albastre și albe. Picioarele-i nespălate și umflate se legănau în gol.

Ruda mă văzuse intrând dar nu spusese nimic, își continuase ascultația. Apoi i-a luat tensiunea.

— Douăzeci și cinci! Îți dai seama, ai tensiunea douăzeci și cinci.

A răspuns încet, de parcă făcea eforturi să vorbească:

— Am bănuir, e nervos.

— Nervos sau nu, trebuie să ții un regim strict și, pentru început, să încetezi cu fumatul. Uită-te la toate mucurile astea!

Se uita cu scârbă la măsura de noapte înțesată cu scrum și cu țigări strivite.

— Trebuie să încetezi cu toate excesele, mă-nțelegi?

Clătina din cap precum o țcănită bătrână, cu aerul că spune: „Mai vorbește, mă interesează ce zici.”

— Singura modalitate pentru a te îngriji temeinic e să te internezi. De altfel, Paulette nu te mai vrea în casa ei. O sperii și o înțeleg. Uită-te în ce stare te-ai adus.

Și-a îndreptat spatele, și-a luat aerul de împărăteasă și a zis pe un ton ce nu admitea replică:

— Nici vorbă să mă internez. Nu voi sta într-o clinică. De altfel, nici n-am motive. Deoarece trebuie să plec de aici, voi merge să mă odihnesc la fiica mea.

Înlemnisem. Nu, nu la mine! Jean-Pierre se întorsese în Franța. Găsisem un apartament cu trei camere în arondismentul XIV, unde locuiam deci cinci. Ne era foarte bine. N-aveam nevoie de mai mult spațiu ca să stăm de vorbă seara și să ne refacem familia în felul nostru. Eram fericiți. Mama n-avea loc la mine, nici fizic, nici altcumva. Mai ales în starea în care se găsea. Avea frați, un fiu, care aveau locuințe mai încăpătoare decât a mea, care erau „serviți”, care n-aveau copii mici. De ce voia să vină la mine?

Trebuie că ruda îmi simțise retragerea, refuzul, de aceea a zis:

— Ți-ar fi mai bine la fiul tău.

— Nu, mă voi duce la fiica mea. Nu vreau să merg nicăieri în altă parte.

Nu-mi plăcea felul în care îi vorbea acest om, tonul ăsta dojenitor, de parcă ar fi fost ramolită. De cum am intrat, dintr-o privire văzusem imediat că era pradă ceva-ului lăuntric și că, pe sub mormanul de cărnuri otova, ducea o luptă disperată.

— Bine. Vii acasă însă nu vei putea să rămâi multă vreme. E foarte strâmt la mine, știi. N-am nici pat pentru dumneata, unul din copii va trebui să se culce pe jos, sau Jean-Pierre.

Chipul i s-a schimbat numaidecât, m-a privit cu o privire adevărată: era mulțumită să plece cu mine!

I-am răspuns din ochi: nu vei locui cu noi, nici vorbă de așa ceva, nu mă pot ocupa de dumneata. Și-apoi am zis:

— Ești sigură că nu vrei să mergi la frate-meu? Ți-ar fi mai bine acolo.

— Nu, la tine.

Iarăși nu mai avea privire.

A trebuit să-i facem pe loc bagajele și să plecăm numaidecât. Eram turbată.

Au trecut patru zile. Cu excepția zilei în care s-a mutat, într-o duminică, n-am văzut-o prea mult. Stătea singură toată ziua. Dimineața, copiii plecau la liceu unde erau în semi-pension. Apoi plecam și noi la slujbă, Jean-Pierre și cu mine. Nu ne întorceam decât seara. Îi lăsam în bucătărie ce trebuia ca să-și pregătească o masă frugală la prânz, dar nu se atingea de nimic. Îi semnalasem că există o biserică foarte aproape unde ar putea lesne să asculte liturghia.

— Nu mai calc pe-acolo. Nu mai cred în palavrele lor. Cristos e batjocorit.

Știam de la portar că nimeni n-o vizita în cursul zilei. N-aveam o bună reputație în familie și mama, venind să locuiască la noi, știa ce făcea: se înstrăina. Nimeni nu încercase să ia legătura cu mine nici acasă seara, nici la birou ca să aibă vești despre ea. Nu știam cum s-o îngrijesc, n-aveam timp și n-aveam bani. Nu voiam să stea aici, dar s-o duc la azil îmi părea de neconceput, ar fi fost o minciună în plus, o lașitate inadmisibilă din partea ei, din partea mea, din partea alor săi. Știa că trebuie să se îngrijească. N-avea decât șaizeci de ani și nu era bătrână în ciuda aparențelor.

Pe durata celor patru zile am văzut-o în prostrație pe patul nefăcut din salon. Nu se mișca, nu vorbea, își privea picioarele murdare. Nu se mai spăla. Obiectele de toaletă îi rămăseseră în valiză și nu se dusesese la baie, sunt sigură. Cunoșteam pe dinafară toate simptomele as-

tea. Cu ceva-ul lăuntric, știam, nu mai existau nici zile, nici nopți, „toaletă” nu mai însemna nimic, la fel ca și „a dormi”, „copii”, „salon”, sau orice altceva. Bătălia e prea aprigă, agitația interioară prea mare ca să mai fie loc pentru alte lucruri. Te miști într-o lume a ta neliniștitoare, vicleană, uneori teribil de agresivă, mereu copleșitoare, ce mobilizaseră toate forțele, întreaga voință. Trebuie atenție. Atenție!

Nu suportam s-o văd așa. Eram înnebunită știind că proprii-mi copii rămâneau singuri cu ea seara, după întoarcerea de la școală și până la sosirea noastră. N-avea instinctul acela care mă îndemna să mă ascund. Puțin îi păsa, se arăta ostentativ, dimpotrivă, ca și cum își făcea o plăcere din a-și etala rănilor. O uram.

M-am dus în străduța înfundată ca să-mi analizez ura.

În seara celei de-a patra zile trebuia să merg la o conferință. Am plecat deci după cină, cu un sentiment de lășitate pentru că-i lăsam pe Jean-Pierre singur cu ea în casa noastră pustiiată de propria-i prezență.

Ei nu mă vor lăsa deci niciodată în pace!

La întoarcere, era aproape miezul nopții. Conferința fusese interesantă, mă bucuram să discut despre ea cu Jean-Pierre. Ușa de la intrare dădea direct spre salon. De-abia am deschis-o și am și fost profund tulburată de spectacolul pe care mi-l oferea mama în acea clipă. Într-o fracțiune de secundă, am fost luată de o vijelie de o brutalitate și de o sălbăticie extraordinare, spărgându-mi capul, furându-mi mintea în vâltoarele demenței regăsite.

Era acolo, în fața mea, așezată pe pat ca de obicei. Cămașa de noapte îi era ridicată peste burtă, astfel că îi vedeam sexul chel. Făcuse pe ea și rahatul i se scurgea pe jos. Pe masă, lângă ea, erau două sticle pătrate de rom,

una goală, cealaltă pe jumătate plină, alături, un pahar mare, umplut. Se balansa înainte și-napoi de parcă s-ar fi legănat.

Auzind zgomotul pe care l-am făcut intrând, și-a înălțat capul și m-a privit. Era hidoasă: pungile de sub ochi îi cădeau pe obraji, obrajii îi cădeau pe gât, iar gura-i larg deschisă îi atârna până pe piept. Mă privea, își privea murdăria, apoi s-a dus în străfundurile ei, nu știu unde, să-și caute o exprimare. Simțeam tot ce trăia în acele momente, cunoșteam efortul pe care-l făcea ca să găsească, în talmeș-balmeșul de imagini interioare, gesturile, semnele utile comunicării pentru cei din exterior. Mai întâi i-a apărut pe chip surpriza, dar nu asta voia. Și-a lăsat-o pe față în vreme ce se cufunda din nou în interior ca să mai caute. A găsit, în fine. Atunci am văzut schimbându-i-se trăsăturile feței, încrețiturile pielii și-au modificat direcția, s-au întins. Zâmbea!

Apoi a-nceput să vorbească. Scotocea prin cuvinte, nu izbutea să articuleze. În cele din urmă am înțeles:

— Am... făcut... o... pros... tie.

Ochii i se mișcau dinspre excremente spre mine, cu un aer ștregar, și și-a pus din nou zâmbetul pe chipu-i răvășit.

Dacă n-am omorât-o în acea clipă e pentru că nu voi omorî niciodată pe nimeni, pentru că analiza rezista, pentru că, până și cufundată într-o furie paroxistică, reușeam să-mi țin în frâu violența. Eram perfect conștientă de nebunia devastatoare, prezentă acolo, în tot corpul, la nivelul pielii, cu vibrații de gong, în ritmul rapid al pulsațiilor inimii. Fără practicarea îndelungată a analizei, fără cei șapte ani de activitate meticuloasă pentru a ajunge să mă înțeleg, aș fi sărit la ea, aș fi bătut-o, aș fi

spart pereții, aș fi găurit tavanul, aș fi răcnit, răcnit ca o nebună furioasă ce devenisem.

În loc de toate astea, m-am dus spre ea, am făcut trei pași. Mă gândeam că trebuie s-o plesnesc. Nu pentru a-i face un rău, ci pentru a o determina să urce la suprafață, să-și dea seama de starea în care era, să se decidă să lupte, să capete curajul să-și poarte singură de grijă, altminteri n-o va scoate la capăt. Dacă mai avea vreun dram de conștiință, trebuie că se aștepta să fac pe aceea care nu văzuse nimic, nici rahatul, nici băutura. Atunci i-am zis cu voce ridicată, însă calmă:

— Sărmana mea mamă, ești beată turtă.

Rostisem aceste cuvinte ca și cum găseam normal că a băut prea mult și că a făcut pe ea.

A mers, o atinsesem. Am văzut un fel de agitație punându-i în mișcare corpul, trăsăturile i s-au îndreptat, spatele de asemenea și, luându-și inima în dinți pentru a încerca să articuleze în mod clar, căci era foarte amețită, a lăsat să-i scape:

— Fata mea... nu se... vorbește... așa... cu mama.

Apoi a căzut pe spate, de-a latul patului. Când m-am apropiat, dormea de-acum sforăind ușor. Trebuie că se ușurase împărtășindu-mi în sfârșit secretul ei. Credea c-am s-o eliberez, se lăsa în voia mea.

Am alergat în camera noastră, unde mă aștepta Jean-Pierre lucrând. Nu auzise nimic. Salonul era separat de restul casei printr-un fel de anticameră, ea însăși închisă de o ușă. M-am aruncat pe pat, nu mai puteam. Ce șoc s-o văd în așa stare! Nu mă uitasem niciodată la ceva mai oribil, la ceva mai revoltător. Jean-Pierre a înțeles că se întâmplase ceva între mama și mine. Nu mi-a pus nici o întrebare, însă a-nceput să-mi vorbească blând:

— Nu se mai poate continua așa. O să te îmbolnăvești iarăși. Nu există vreun motiv pentru care să fii numai tu răspunzătoare de mama. Spre binele tău, copiilor, al meu, trebuie să găsești o soluție chiar în noaptea asta. N-o mai putem lungi așa.

— Dar o să-i trezesc.

— Și de ce-ai face doar tu nopți albe?

Am sunat întreaga-i familie, frații, fiul. Am explicat ce se întâmpla și că, a doua zi era joi, nu mai voiam ca proprii-mi copii să-și petreacă toată ziua singuri cu ea în starea în care se afla. Ruda medic a declarat:

— Trebuie să urmeze o cură de dezintoxicare.

— Pentru că știai că bea?

— Evident, îmi spusese Paulette. Știi, bea de când cu moartea bătrânului domn, ca și cum ar fi pierdut Algeria pentru a doua oară... Chiar și mai înainte, nu-i era frică să tragă la măsea.

— De ce n-ați intervenit?

— Știi, e un subiect jenant... Nu vorbea despre asta, nu era să-i vorbesc eu, nu-mi puteam închipui că se va lăsa dusă în asemenea măsură. Cu tensiunea ei, risca să moară.

— Dar ești medic, știai că are o tensiune foarte ridicată.

Nu într-atât, alcoolul în cantitate mare, cum a băut în ultimele zile, n-a rezolvat nimic.

— Știa? Știa că poate să se omoare?

— Bineînțeles. Știe oricine a făcut un minim de studii medicale. Știa mai bine decât oricare altul. A îngrijit destui bețivi bătrâni în dispensarele Crucii Roșii.

— Trebuie făcut ceva imediat.

A scos un oftat adânc de enervare.

— De acord... Cu familia nimic nu-i ușor... O s-o internez mâine într-o clinică specializată. Mă ocup eu. Te sun.

Nu-mi puteam îndepărta imaginea din minte: mama ca o josnică cerșetoare bătrână. Mama atât de frumoasă, atât de riguroasă, de strictă, de stăpână pe ea! Ce disparare o împinsese într-acolo! Dar ce-i făcuseră EI! Azilele de psihiatrie erau înșesate cu asemenea oameni. Din aceștia existau deopotrivă pe străzi, în case, tineri, bătrâni, bărbați, femei, care se prăbușeau, care, mai devreme sau mai târziu, nu mai suportau dresajul. Ce calamitate se abătuse asupra societăților noastre!

Telefonul în noapte, strident, isteric!

— Alo.

— Alo. Bun, ai întâlnire mâine dimineață, în fine, curând, știi ce oră e... la zece, cu doctorul X, la cutare adresă. Trebuie s-o vadă înainte de internare, însă nu va putea s-o ia decât poimâine, nu mai are locuri libere.

— Nu va rămâne mâine aici.

— Asta-i problema ta, descurcă-te cum știi, eu nu mai pot face nimic în plus. Întreabă-l pe frate-tău.

Jean-Pierre s-a întors în cameră. Avea un aer grav.

— Ai văzut-o?

— Da. Am așezat-o normal. Am șters tot. Nu te-ngrijora, e bine, doarme liniștit.

— Ai făcut tu asta?

— E normal, e mama ta, ți-ajunge câte ai tras... Și-a-poi, e atât de dusă, mi-a fost milă. Să te sinucizi cu rom... Trebuie să fii nebun!

A doua zi Jean-Pierre a stat cu mine. Îmi înștiințasem fratele că o vom conduce pe mama la el, după ce ieșim de la doctor, și că va fi probabil nevoie s-o însoțească poimâine până la clinică.

I-am pregătit lucrurile, n-a durat mult, nici nu-și deschisese vreo valiză. Avea o paporniță foarte grea în care am găsit sticle goale înfășurate cu grijă ca să nu facă zgomot. Unde avea de gând să le lase? M-a văzut împachetând.

— Ce faci?

— Îți strâng lucrurile. O să te ducem la doctor, apoi la frate-meu.

— Vreau să rămân aici.

— Nu se poate.

Uitase realmente de scena din noaptea precedentă, ori nu voia să-și amintească? Nimic din propria-i atitudine nu dovedea că între noi se întâmplase ceva, că mi se dezvăluisese într-o lumină crudă și că-i vorbisem cu o brutalitate care nu ne stătea în obicei. Era absentă, flască, iarăși fără nici o expresie a ochilor, profund disperată.

La doctor am așteptat mult, fără să spunem nimic. S-a plâns în repetate rânduri: „Mi-e sete, mi-e sete.” Am cerut un pahar cu apă. Apoi a primit-o doctorul. Ținea cu tot dinadinsul să asistăm la discuție. Doctorul ar fi preferat să fie singură, noi am fi preferat să așteptăm afară, dar nu, insista, prin urmare am intrat cu ea. S-a așezat în fața biroului, iar noi am stat retrași, în spatele ei, pe două scaune.

După câteva întrebări preliminare în legătură cu vârsta, starea anterioară a sănătății, tensiunea, medicamentele pe care le lua etc., în cele din urmă doctorul i-a cerut să vorbească despre propria-i viață.

Fusesem foarte uimită de faptul că nu și-a revenit văzându-l pe specialist. Pentru ea, medicina era ceva vesel și puternic. Era ea însăși un medic excelent, diagnosticul îi era foarte sigur, iar mâinile-i erau extraordinar de pricepute în a palpa, a îngriji, a calma.

Avea vocație pentru asta, o știa, era mândria ei și, în general, de cum se afla în prezența unui reprezentant al corpului medical simțea că o interesa. În acea zi, văzându-l pe specialist, atitudinea nu i se schimbase. Rămăsese în prostrație, își târșăise picioarele când se mutase în altă încăpere, buzele uscate îi atârnavă în mijlocul feței.

Totuși, când doctorul i-a cerut să-și povestească viața, a-nceput să se însuflețească. S-a apucat să vorbească mai repede și mai clar. Până atunci, din gură îi ieșea mai degrabă un terci de cuvinte. Spunea despre plecarea din Algeria, despre Franța. Spunea că nu-i place Franța, nu-i plac nici francezii, nici generalul de Gaulle. Că nu-i place nici OAS. Nu, toate astea erau detestabile. Ducea dorul Algeriei dinainte, al nesfârșitelor șiruri de bolnavi în zdrențe care așteptau ca să-i îngrijească, al prăjiturilor pe care i le ofereau în semn de mulțumire, al buchetelor de lalele de câmp.

După aceea, s-a dus cu gândul mai înapoi, cum începuse să îngrijească oamenii, vizitele în dispensarele din cartierul arab, în fiecare dimineață, drumurile în acele camioane medicale care străbăteau sat cu sat pentru a-i vaccina, pansa, asculta pe cei săraci, pentru a le face injecții.

Apoi s-a dus cu gândul și mai departe, înainte, înainte: căsătoria, fetița-i moartă.

N-o auzisem niciodată vorbind cu simplitate despre acest subiect, despre acel bărbat care o șoca și în același timp o atrăgea, despre copila-i iubită ce semăna acelui bărbat. O găseam indecentă prin ce spunea, pe când ieri seară o găsisem indecentă, văzând-o așezată cu picioarele desfăcute în propriu-i rahat. Până în această clipă fusese mama, doar mama, nu o persoană.

Am lăsat capul în jos. M-am gândit la numele ei. Pentru mine, n-avea nume, era: mama. În cabinetul acesta al unui medic parizian, o întâlneam pentru prima oară pe Solange de Talbiac (ce nume de operetă!), zisă „Soso” pentru prieteni. „Soso” în soare, la umbra pălăriei cu boruri mari, cu minuscule picături de nădușeală pe buza superioară pentru că pielea ei de roșcată nu suporta căldura. „Soso” în grădina părinților cu un snop de flori în brațe, în rochia de muselină albă ce i se agăța de rosmarinii de pe alee, cu, în pânțec, dorința-i nebănuită de a fi cu bărbatul ce venea spre ea, frumosul francez care mirosea a aventură de la o poștă. „Soso” dulce, foarte tânără, inocentă. Ochii verzi ai lui „Soso”, atât de frumoși, de limpezi, de dornici de fericire, de neștiutori...

Emoția mă sufoca. O găseam așa de impresionantă pe femeia care vorbea, totodată atât de naivă și atât de deznădăjduitoare: era prea târziu.

Continua să povestească despre moartea soțului, despre moartea primului ei copil. Dădea o mulțime de amănunte cu privire la evoluția suferinței lor. Spunea „soțul meu a făcut asta”, „soțul meu a făcut aia”, „soțul meu s-a dus acolo”... Niciodată n-o auzisem vorbind în acești termeni despre tata.

Plângea aducându-și aminte. Lacrimile-i curgeau pe față pe măsură ce reactiva acele imagini de odinioară care nu se îngălbeniseră.

Mai apoi a vorbit despre frate-meu, de teama pe care o trăise văzându-l și pe el atins de bacilul lui Koch. Noroc că la acea vreme exista deja vaccinul B.C.G.! Vorbea despre tratamentul pentru tuberculoză, despre progresele științei în acest domeniu. Revenea la scolioza fiului...

Nici un cuvânt despre divorț, nici un cuvânt despre propria-i religie, nici un cuvânt despre mine. Viața i se oprise o dată cu nașterea fiului, în 1924. Avea douăzeci și trei de ani. Eu nu făceam parte din viața ei. Când am ieșit de la această întrunire eram sleită, frântă, de parcă fusesem stâlcită în bătaie. Jean-Pierre și cu mine o sprijineam pe stradă. Se lăsa, cu încredere, dusă de brațele noastre. Lungu-i monolog o ușurase. La plecare, doctorul îi spusese: „N-aveți o depresie gravă, mă consider capabil să vă scot din starea asta în cincisprezece zile, trei săptămâni cel mult.” Mie-mi spusese pe culoar: „Nu e foarte intoxicată. O să scape”. Nu-i împărtășeam părerea, o vedeam pierdută.

Am lăsat-o la fratele-rău. Jean-Pierre a anunțat că mă voi duce chiar în acea zi să mă odihnesc la țară, și timp de câteva zile nu trebuia să se conteze pe mine. O dată ajunși afară, mi-a zis: „N-ai decât să înștiințezi centrala de la biroul tău să nu fii deranjată. Ai suportat cât ai putut. Pentru moment, lasă toate astea deoparte. Dacă va fi ceva de făcut, mă voi ocupa eu.”

A doua zi, era spre prânz, a venit un prieten în biroul unde lucram. Mi-a pus mâna pe umăr și mi-a spus cu stângăcie, pentru că nu știa cum să procedeze, pentru că nu era ușor să spună: „Mama ta a murit. Cineva a telefonat adineauri ca să te informeze.”

Mama moartă! Lumea explodează!

Trebuia să sosească o ambulanță ca s-o ia la ora unsprezece și s-o ducă la clinică. Când a venit brancardierul, s-au dus după ea în camera unde dormise. Era pe jos. Trecuseră deja zece-douăsprezece ore de când murise. Era ghemuită: Rigiditatea cadaverică îi întipărise groaza pe corp și pe chip. Nu mai putea fi lungită într-o poziție de sfântă, să i se compună o figură se-

nină. Se strâmba teribil a durere și spaimă. Era înspăimântător.

Mama e moartă! Lumea e nebună! E Apocalipsul!

Pe stradă era frig, însă era soare, mult soare.

N-o să-l mai văd. Nu mă voi duce la înmormântare, nici la cimitir. Refuz să mă dedau iarăși la mascarada lor. S-a isprăvit pentru totdeauna.

Drept Adio, le las grimasa de groază a mamei în fața unei vieți false de la început până la sfârșit, faciesul ei torturat de toate amputările pe care le îndurase, masca-i de Grand-Guignol²⁰.

Zguduitura a fost foarte puternică. A trebuit să revin mai des în străduța înfundată.

Profundeii tulburări din primele zile de după moartea mamei i-a urmat o impresie de ușurare și de libertate. Ca și cum totul era în regulă. Terminase și ea, terminasem și eu. Se eliberase și ea, mă eliberasem și eu. Se vindecase ea, mă vindecasem și eu.

Totuși, ceva nu mergea. Nu mă simțeam așa de liberă pe cât declaram.

Vreme de câteva luni am dus cu mine o vagă impresie că n-ajunsesem la capătul a ceva, că nu fusesem absolut onestă cu mine însămi. Îmi spuneam că trebuie să mă duc la cimitir măcar o dată. În același timp, găseam stupidă această idee. La cimitir nu exista nimic. Nimic.

Povestea asta mă sâcăia, mă stânjenea. Așa că, într-o dimineață, am luat mașina și am plecat într-acolo. Venise primăvara, era frumos. Cimitirul se afla în provincie, foarte aproape de Paris.

Nu mi-a fost deloc greu să găsesc locul și mormântul. Nu de mult venisem aici pentru a o îngropa pe bu-

²⁰ Teatru de marionete. (N. t.)

nica. Era un cimitir de țară, mic de tot, la poalele unui deal ușor împădurit, exact unde începe o câmpie întinsă din regiunea Brie. În plină „Dulce Franță”. Asta nu i se potrivea nicidecum mamei. Pentru ea ar fi trebuit pământul pietros, roșiatic și uscat din locul de baștină, măslini, smochini din Barbarie... În fine, n-avea importanță, oamenii nu sălășluiesc în cadavrele lor.

Stăteam proțăpită acolo, în locul acela inutil și ingrât. Patru copăcei spinoși, piperniciți creșteau lângă grilajul de la intrare ce scârțâia tare când îl împingeai. Nu departe de mine, spre cerul vesel se înălța un crucifix, o cruce veche de la începutul secolului care te ducea cu gândul mai degrabă la Toulouse-Lautrec ori la Van Gogh decât la Isus.

De ce venisem aici? Pe mormânt nu exista nici măcar un nume.

Trebuie că se efectuaseră lucrări de zidărie prin părțile astea, deoarece pământul era acoperit cu un nisip curat, lucitor, foarte uscat, pe care voiam să-l pipăi. Așa că m-am așezat pe o lespede ce bătea în cenușiu — nu era o lespede frumoasă ca aceea pe care o alesese pentru mormântul propriei fiice — și m-am jucat cu nisipul. Nisipul e frumos. E frumoasă plaja. Mai ales în zilele de după furtună, când marea aruncă o mulțime de cochilii și de alge de toate culorile și de toate formele.

Îți aduci aminte? Mă luai cu tine la vânătoare de comori. Valurile își depuseseră modesta lor pradă, cu forme de ghirlande festonate, pe nisipul umed. Spuneai că am ochi de linx, că știam mai bine ca oricine altcineva să descopăr sidefurile, porțelanurile, melcii țuguiați, urechea-de-mare, scoicile trandafirii. Le știai toate numele, așa cum știai și numele stelelor. Apoi le fă-

ceai o gaură, le lustruiai, le dădeai cu lac și, folosind carton și fir de alamă, le strângeai laolaltă, le potriveai, iar în cele din urmă din mâinile tale ieșea un buchet minunat. Îmi petreceam lungile seri de vară uitându-mă cu admirație la ce făceai, în vreme ce se auzeau murmurele regulate ale mării în noaptea caldă. Uite că-i vorbeam acum, cum făcea ea cu propriu-i copil la cimitirul din Saint-Eugène. Ce mă apucase? Mă simțeam un pic ridicolă, noroc că nu mă vedea nimeni! Păream periculoasă mormăind de una singură în cimitirul ăsta.

Era frumos, soarele îmi încălzea spatele. Continuam să desenez cu degetul arătător șerpi mari pe nisip, S-uri care se amestecau.

Soso, ce frumoasă erai într-o seară de bal când veneși în cameră la mine să-mi arăți rochia. Eram deja în pat. M-ai uluit. Nu văzusem niciodată ceva mai frumos ca tine, în acea seară, în lunga-ți rochie albă cu, în talie, un uriaș cordon verde asemeni ochilor, înnodat în spate. Te învărteai în juru-ți pentru a arăta amplexarea fustei. Râdeai.

Te iubesc. Da, așa-i, te iubesc. Am venit aici pentru a ți-o spune o dată pentru totdeauna. Nu mi-e rușine să-ți vorbesc. Îmi face bine să-ți declar și să-ți repet: eu te iubesc, eu te iubesc.

Eram mulțumită că am scos asta din mine: trei cuvintele strânse laolaltă și refulate de mii de ori în viața mea. Se acumulaseră și în cele din urmă formaseră pesemne o biluță ușoară, ce-mi sălta, ici și colo, prin cap, jenant, supărător, insesizabil. Trebuise să vină această moarte catastrofală, seismul pe care-l declanșase în mine, pentru ca biluța să-mi urce la suprafața conștiinței și să învingă ultima rezistență, ultima apărare. Trebuia să mă duc departe de străduța înfunda-

tă, să mă izolez în acest loc plat, atât de asemănător celui care mi se arăta adeseori pe divan, însă de data asta însořit, ca să îndrăznesc a-mi auzi vocea rostind aceste trei cuvinte: „eu” (eu însămi, nebuna, nenebuna, copilul, femeia), „te” (mama, frumoasa, experta, orgolioasa, dementa, sinucigaşa) „iubesc” (ataşamentul, contopirea, dar şi căldura, îmbrăţişarea, şi încă bucuria posibilă, fericirea sperată).

Ce bine era s-o iubesc, în fine, la lumina zilei, primăvara, deschis, după teribila bătălie pe care o dădusem una cu alta! Două oarbe înarmate până-n dinţi, cu toate ghearele scoase, în arena clasei noastre sociale. Câte lovituri zdravene îmi dăduse, cât venin secretasem! Câtă sălbăticie, ce masacru!

Dacă n-aş fi devenit nebună, n-aş fi ieşit niciodată din povestea asta. Pe când ea şi-a respins nebunia până la sfârşit, până la plecarea din Algeria. Era prea târziu, cangrena îi pătrunsese în străfunduri. I-a fost frică să se revolte cu acele cuvinte şi gesturi ale revoltei, nu le cunoştea, Al El n-o învăţaseră niciodată aşa ceva. Le-a lăsat chiar posibilitatea să-i ia sinuciderea drept un viciu ascuns. Numai mie mi-a dezvăluit sticla, revolveru-i de circ!

XVII

Srăduța înfundată pentru ultima oară, casele-joase, strâns lipite unele de altele, caldarâmul crăpat, trotuarele-i cu găuri, gardul în fund, treptele din grădiniță, anticamera stil Henri II, biroul, acel gargui în capătul grinzii, divanul, omulețul enigmatic.

— Doctore, o să vă plătesc, nu mai vin. Acum mă simt în stare să trăiesc singură. Mă simt puternică. Mama îmi transmisese ceva-ul lăuntric, dumneavoastră mi-ați dat analiza, e un echilibru desăvârșit, vă mulțumesc.

— Nu aveți pentru ce să-mi mulțumiți, dumneavoastră ați venit să căutați ceea ce ați găsit. Nu puteam face nimic fără dumneavoastră.

— La revedere, doctore.

— La revedere, doamnă. Vă stau la dispoziție când doriți, voi fi fericit să am vești despre dumneavoastră, în măsura în care considerați necesar să mi le dați.

Afurisit omuleț, și-a păstrat masca până la capăt!

Poarta închisă în urma mea. În față, fundătura, strada, orașul, regiunea, pământul și o poftă de a trăi și de a construi la fel de imensă ca și el.

XVIII

După câteva zile, eram în Mai 68.

O întâmplare ciudată cu un câine la miezul nopții

Autor: Mark Haddon

ISBN: 973-707-019-4

Titlul original: *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*

Traducere: Constantin
Dumitru-Palcus

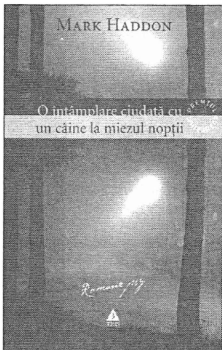
Anul apariției: 2005

Christopher, un băiat de 15 ani, suferă de sindromul Asperger, o formă de autism. Are o memorie fotografică. Înțelege matematica. Înțelege știința. Ceea ce nu poate înțelege el, sunt oamenii.

Când îl găsește pe Wellington, câinele vecinului său, zăcând mort pe o peluză din apropiere, se decide să pornească în căutarea asasinului și să scrie un roman polițist despre aceasta. În incursiunea sa însă, va descoperi alte mistere ce pot face ca întreaga lume din jurul său să se prăbușească.

O întâmplare ciudată cu un câine la miezul nopții este un roman uimitor – haios și trist deopotrivă, pe care nu-l mai lași din mână.

Mark Haddon este scriitor, grafician și ziarist, a scris 15 cărți pentru copii și a câștigat 2 premii BAFTA. Locuiește în Oxford. În acest an a primit premiul Whitbread.

Tinerete furată

Autor: Susanna Kaysen

Titlul original: *Girl Interrupted*

Publicată de: Vintage Books, A Division of Random House, Inc., New York, 1994

Limba originală: engleză

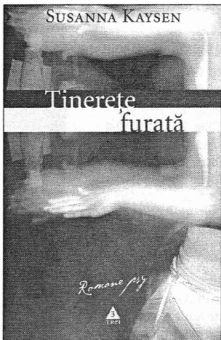
Traducere de: Ioana Rotaru

Anul apariției: 2006

Nr. de pagini: 184

Cartea scriitoarei americane Susanna Kaysen „Tinerete furată” evocă viața unei tinere aflate la granița dintre normal și patologic, punând în discuție clasicele definiții ale sănătății și bolii psihice. Cartea a stat la baza filmului „Girl interrupted”, regizat de James Mangold, film în care au jucat Winona Ryder și Angelina Jolie (recompensată în 2000 cu Oscar pentru cea mai bună actriță în rol secundar).

În 1967, **Susanna Kaysen** avea 18 ani. După o ședință de terapie cu un psihiatru pe care îl vedea pentru prima dată, a fost trimisă la McLean Hospital (Boston) cu diagnosticul borderline. Avea să petreacă aproape doi ani în acest institut psihiatric renumit pentru metodele aplicate și pentru clientela sa aleasă (Sylvia Plath, Robert Lowell, James Taylor, Ray Charles). Douăzeci și cinci de ani mai târziu, scriitoarea Susanna Kaysen („Far Afield”, 1990; „Asa, As I Knew Him”, 1987) ne împărtășește experiența terifiantă trăită în acel loc într-o carte care a devenit best-seller.

Nu ți-am promis niciodată o grădină de trandafiri

Autor: Hannah Green

ISBN: 973-707-059-3

Titlul original: I Never Promised You A Rose Garden

Publicată de: Penguin Books, New York, 1964

Limba originală: engleză

Traducere și postfață: Nicolae Baltă

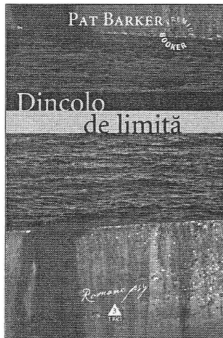
Anul apariției: 2006

Nr. de pagini: 376

Rareori întâlnești o carte care să combine o profundă înțelegere a oamenilor și un talent literar remarcabil. O asemenea carte rară este *Nu ți-am promis niciodată o grădină de trandafiri*. Tânăra Deborah trăiește în propria ei lume aparte, un loc strălucitor cu zei luminoși, zeițe și pajiști verzi. Ea însă și-a pierdut contactul cu realitatea, cu lumea brutală din care simte că

trebuie să fugă. Întoarcerea ei în lumea reală oferă speranță tuturor celor care au încercat să refuze viața, evadând în fantezie și vis. [...] *Nu ți-am promis niciodată o grădină de trandafiri* provoacă pentru cititorul care poate să scruteze suferința bolii mintale și să o recunoască drept ceea ce este, fără teamă sau aversiune. Este un roman inteligent și mișcător despre cei unu din zece oameni care trebuie să lupte pentru a păstra contactul cu realitatea.

Dincolo de limită

Autor: Pat Barker

Titlul original: *Border Crossing*

Publicată de: Penguin Books, Londra, 2002

Limba originală: engleză

Traducere: Luana Schidu

Anul apariției: 2005

Nr. de pagini: 256

Dincolo de limită (Border Crossing) a stârnit agitate controverse la apariție (2001), întrucât este o carte bântuită de una dintre cele mai tulburătoare figuri din cultura engleză contemporană: copilul care ucide. Danny este un tânăr

care, după mulți ani, îl reîntâlnește pe psihologul care a ajutat la condamnarea lui pentru o crimă comisă pe când era copil. El vrea acum „să vorbească despre cât e de imposibil să lași trecutul în urma ta”. Între Danny și Tom Seymour, psihologul forțat de împrejurări să se întoarcă el însuși la un trecut în care a jucat un rol crucial în viața altui om, se dezvoltă o relație tensionată și seducătoare în același timp. Dezvăluindu-ne treptat detaliile brutale ale crimei comise de Danny, Pat Barker pune în discuție posibilitățile vindecării în timp, prin vorbire, prin atenția pe care și-o acordă oamenii între ei. Danny e acum un bărbat care „se pricepe foarte, foarte bine să facă oamenii să treacă acea frontieră invizibilă” între bine și rău, inocență și vinovăție, un personaj care atrage atenția asupra durerii și sentimentului de neajutorare ce însoțesc uneori condiția de copil.

Omul zar

Autor: Luke Rhinehart
Titlul original: *The Dice Man*

Publicată de: Harper
Collins Publishers,
Londra, 1994

Limba originală: engleză
Traducere: Horia Barna
Anul apariției: 2005
Nr. de pagini: 536

*Această carte încă îți
poate schimba viața!
Lasă zarurile să decidă!*

Aceasta este filosofia care schimbă viața plicticoasă a psihiatrului Luke Rhinehart și, într-un fel, schimbă chiar și lumea. Și asta pentru că o dată ce îți lași viața pe mâna zarurilor, se poate întâmpla orice. Distractivă, amuzantă, înfiorătoare, șocantă, subversivă, *Omul zar* este unul dintre bestseller-urile contemporane de referință.

Înduioșătoare, ingenioasă și încântător de amuzantă.
Anthony Burgess

Sclipitoare. Foarte impresionantă.
Colin Wilson

Amuzantă și bine scrisă...
Sexul pare a fi întotdeauna o alternativă.
Time Out

GÉRARD HADDAD

**Născut a doua oară,
din tată psihianalist**

**Născut a doua oară,
din tată psihianalist**

Autor: Gérard Haddad

Titlul original: *Le jour où
Lacan m'a adopté*

Publicată de: Bernard
Grasset, Paris, 2002

Limba originală: franceză

Traducere: Mariana
Petrișor

Anul apariției: 2003

Nr. de pagini: 400

Cum lucrările de specialitate sunt, nu de puține ori, voluminoase și prea tehnice, doritorii de psihologie pot rămâne frustrați. Colecția de romane „Psy” le oferă în forma atractivă și accesibilă a literaturii experiența trăită, într-o psihoterapie, psihanaliză sau situație de viață, a întâlnirii cu propriul suflet, nu numai în varianta sa diurnă, ci și nocturnă. Cine dorește să se înțeleagă mai bine, să-și realizeze posibilitățile la un nivel cât mai înalt va găsi în romanele „Psy” tot atâtea incitații.

Roman al unei psihanalize, *Născut a doua oară, din tată psihianalist* este povestea unui om obișnuit care se re-descoperă pe sine într-o fascinantă aventură a tăcerilor și cuvintelor ce rotesc o devenire.

În 1969, Haddad avea 29 de ani, era evreu tunisian și inginer agronom. Căsătorit, tată a trei copii. Dar tot în 1969, îl întâlnește pe Lacan: întâlnire providențială determinată de dorința unei analize – experiență care îl va metamorfoza definitiv.

În 1969, Haddad avea 29 de ani, era evreu tunisian și inginer agronom. Căsătorit, tată a trei copii. Dar tot în 1969, îl întâlnește pe Lacan: întâlnire providențială determinată de dorința unei analize – experiență care îl va metamorfoza definitiv.

(Pentru informații suplimentare sau comenzi,
vă rugăm să vizitați situl nostru www.edituratrei.ro)